

370.154

๑475๗

ธ. 3

การพัฒนาฉันทะในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี

บทคัดย่อ

ของ

จินดารัตน์ ปีมณี

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์

พฤษภาคม 2545

๒ 127219

4 ส.ย. 2545

จินดารัตน์ ปีมณี. (2545), การพัฒนาฉันทะในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี.

ปริญญาโท วท.ด. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ :

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม :

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉันทนา ภาคบงกช, รองศาสตราจารย์ ดร.ผจงจิต อินทสุวรรณ,
อาจารย์ ดร.วิลาสลักษณ์ ชั่ววัลลี.

การวิจัยนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อสร้างหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาฉันทะในการเรียน
สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี และเพื่อศึกษาผลของการฝึกอบรมการพัฒนาฉันทะในการเรียน
สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษามหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต 63 คน
ซึ่งอาสาสมัครเข้าร่วมโครงการทดลองครั้งนี้ โดยกำหนดให้นักศึกษาที่ไม่สามารถเข้าร่วมโครงการ
ฝึกอบรมได้ตลอด จำนวน 20 คน เป็นกลุ่มควบคุม แล้วทำการสุ่มนักศึกษา จำนวน 40 คน เป็น
กลุ่มทดลอง 1 จำนวน 22 คน กลุ่มทดลอง 2 จำนวน 21 คน

กลุ่มทดลอง 1 ได้รับการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเป็นเวลา 3 วัน 2 คืน กลุ่มทดลอง 2 ได้
รับการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเป็นเวลา 3 วัน 2 คืน และการฝึกฝนพัฒนาตนในสถานการณ์จริง
เป็นเวลา 4 สัปดาห์ และกลุ่มควบคุมไม่ได้รับการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการและการฝึกฝนพัฒนาตน
ในสถานการณ์จริง เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือแบบวัดฉันทะในการเรียน และหลักสูตรฝึก
อบรมเพื่อพัฒนาฉันทะในการเรียน สร้างขึ้นโดยผู้วิจัยและผ่านการหาคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ
ตรวจสอบและปรับปรุงหลักสูตร หลังจากนั้นนำไปทดลองใช้แล้วได้นำมาปรับปรุงแก้ไข สำหรับ
ดำเนินการทดลอง นักศึกษาแต่ละคนได้รับการวัดฉันทะในการเรียนก่อนการฝึกอบรม เมื่อสิ้นสุด
การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เมื่อสิ้นสุดการฝึกฝนพัฒนาตนในสถานการณ์จริง และเมื่อสิ้นสุดการ
ฝึกฝนพัฒนาตนในสถานการณ์จริงแล้ว 1 เดือน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยการวิเคราะห์ความ
แปรปรวนสามทางแบบวัดซ้ำ [Three-way ANOVA, Repeated Measures (two between -
subject factors and one within subject factor)] ผลการวิจัย พบว่า

1. อิทธิพลหลักของวิธีการฝึกอบรมและครั้งของการวัดมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่พบ
ว่ามีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการฝึกอบรม เพศ และครั้งของการวัด จึงต้องวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์
ระหว่างวิธีการฝึกอบรมและครั้งของการวัดโดยใช้เพศเป็นตัวแปรจำแนกกลุ่ม ผลการวิเคราะห์
พบว่า

1.1 อิทธิพลหลักของวิธีการฝึกอบรมและเทอมปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการฝึกอบรม
และครั้งของการวัดในกลุ่มนักศึกษาชายไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ สรุปได้ว่า วิธีการฝึกอบรมไม่มี
อิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงฉันทะในการเรียนของนักศึกษาชาย

1.2 อิทธิพลหลักของครั้งของการวัดในกลุ่มนักศึกษาหญิงมีนัยสำคัญทางสถิติ
แต่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการฝึกอบรมกับครั้งของการวัดด้วย จึงทำการวิเคราะห์อิทธิพลย่อย
เพื่อทดสอบอิทธิพลระหว่างกลุ่มและการทดสอบอิทธิพลภายในกลุ่ม ซึ่งผลการวิเคราะห์ความแตก

ต่างระหว่างกลุ่ม พบว่า การวัดครั้งที่ 2 ฉันทะในการเรียนของกลุ่มนักศึกษาหญิงทั้งสามกลุ่มไม่แตกต่างกัน และการวัดครั้งที่ 3 ฉันทะในการเรียนของกลุ่มทดลอง 2 สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนการวัดครั้งที่ 4 พบว่าฉันทะในการเรียนของกลุ่มทดลอง 1 และกลุ่มทดลอง 2 สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สำหรับผลการวิเคราะห์ความแตกต่างภายในกลุ่ม พบว่ากลุ่มทดลอง 1 มีคะแนนฉันทะในการเรียนของการวัดครั้งที่ 1 แตกต่างจากการวัดครั้งที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนกลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม มีคะแนนฉันทะในการเรียนของการวัดทั้ง 4 ครั้งไม่ต่างกัน

2. ผลการวิเคราะห์ในกลุ่มนักศึกษารวม โดยจำแนกตามครั้งของการวัด พบว่า

2.1 เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ (การวัดครั้งที่ 2) แล้วกลุ่มทดลอง 1 มีฉันทะในการเรียนไม่แตกต่างจากกลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม ในขณะที่กลุ่มทดลอง 2 มีฉันทะในการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้กลุ่มทดลอง 1 และกลุ่มทดลอง 2 มีฉันทะในการเรียนในการวัดครั้งที่ 2 สูงกว่าการวัดครั้งที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2.2 เมื่อสิ้นสุดการฝึกฝนพัฒนาตนในสถานการณ์จริง (การวัดครั้งที่ 3) พบว่ากลุ่มทดลอง 1 มีฉันทะในการเรียนไม่แตกต่างจากกลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม ในขณะที่กลุ่มทดลอง 2 มีฉันทะในการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และยังพบว่าฉันทะในการเรียนของกลุ่มทดลอง 1 ในการวัดครั้งที่ 3 ลดลงจากการวัดครั้งที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนฉันทะในการเรียนของกลุ่มทดลอง 2 ในการวัดครั้งที่ 3 ไม่แตกต่างจากการวัดครั้งที่ 2

2.3 เมื่อสิ้นสุดการฝึกฝนพัฒนาตนในสถานการณ์จริงแล้ว 1 เดือน (การวัดครั้งที่ 4) พบว่ากลุ่มทดลอง 1 และกลุ่มทดลอง 2 มีฉันทะในการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนกลุ่มทดลอง 1 และกลุ่มทดลอง 2 มีฉันทะในการเรียนไม่แตกต่างกัน และยังพบว่าฉันทะในการเรียนของทั้ง 3 กลุ่มในการวัดครั้งที่ 4 ไม่แตกต่างจากการวัดครั้งที่ 3

สรุปได้ว่านักศึกษาที่ได้รับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาฉันทะในการเรียนจะมีฉันทะในการเรียนสูงกว่านักศึกษาที่ไม่ได้รับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาฉันทะในการเรียน และวิธีการพัฒนาฉันทะในการเรียนของนักศึกษาที่ดีที่สุดคือวิธีการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการร่วมกับการฝึกฝนพัฒนาตนเองในสถานการณ์จริง

A DEVELOPMENT OF CHANDA (BUDDHIST INTRINSIC MOTIVATION)
IN LEARNING OF UNDERGRADUATE STUDENTS

AN ABSTRACT
BY
JINDARAT PEEMANEE

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Doctor of Philosophy degree in Applied Behavioral Science Research
at Srinakharinwirot University

May 2002

Jindarat Peemane. (2002). A Development of Chanda (Buddhist Intrinsic Motivation) in Learning of Undergraduate Students. Dissertation, Doctor degree Ph.D. (Applied Behavioral Science Research). Bangkok : Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Assist. Prof. Dr. Chantana Parkbongkoch, Assoc. Prof. Dr.Pachongchit Intasuwan, Dr. Wiladlak Chuawanlee.

The purposes of this study are to construct training programs on a development of Chanda in learning for undergraduate students and to study the effects of the training programs of Chanda among the sample groups. The samples of this study consist of 63 volunteers who are freshmen and sophomore Kasem Bundit University. The samples are randomly placed into three groups. Group1 is an experimental group consisting of 22 students. Group 2 is also an experimental group consisting of 21 students. Group 3 is a control group consisting of 20 students.

Group 1 only participates on program 1 consists of the Chanda training program which is a workshop lasting for 3 days and 2 nights. Group 2 participates on program 2 consist of not only the Chanda training program but also participates on self-actualization practice which is practice of Chanda on real life situation. Group 3 is the control group which does not participate neither Chanda nor self-actualization practice.

The instruments used in this study are the test on Chanda and training of Chanda both are developed by the researcher. Each sample is repeatedly measured according to their group membership. The measurements are done as following: measurement 1 (at the start of the program), measurement 2 (at the end of Chanda training), measurement 3 (at the end of self-actualizing practice), measurement 4 (one month after self-actualizing practice). Chanda scores of samples are analyzed with three-way ANOVA with repeated measures (two between subject factors and one within subject factor).

The results and conclusions of the study are as follows:

1. The Main effect of the type of programs and times of measurement proves to be statistically significant but the interactions are found among type of programs, times of measurement, and gender. Therefore, further analysis of the interaction between type of programs and times of measurement is needed when considering gender as grouping variable and the results are as followings.

1.1 Type of programs bears no effect to the change of Chanda score in the case of male students.

1.2 At measurement 2, all three groups have no difference in Chanda scores when gender is selected as female. In third measurement, group 2 has significantly higher Chanda score than group 3. Also in fourth measurement, group 1, group 2 have significantly higher Chanda scores than group 3. As for with-in group result, measurement 1 and measurement 2 reveal significantly different scores for group 1. No difference can be detected on the measurement 1 to 4 of group 2.

2. The followings are the results of all samples classified by time of measurement.

2.1 At measurement 2, group 1 has no different with group 2 and group 3 in Chanda scores. Group 2 has higher scores than group 3 with statistical significant. Group 1 and group 2 reveals higher score than do the first measurement with statistical significant.

2.2 At measurement 3, the finding is that group 1 is not difference from other groups. While, group 2 has significantly higher Chanda scores than group 3. Also in this measurement, group 1 has significantly lower Chanda score comparing to the second measurement. While, group 2 remains un-change between measurement 2 and 3.

2.3 At measurement 4, group 1 and group 2 have significantly higher Chanda scores than do group 3. The difference in Chanda score can not be detected between group 1 and group 2. Furthermore, all three groups register no different between third and fourth measurement.

Conclusion, students who receive Chanda training in learning have higher Chanda in learning than do those who do not receive the training. The best method in developing Chanda in learning program is the combination of both Chanda training program and self-actualization practice.

การพัฒนาขั้นตอนในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี

ปริญญาโท

ของ

จิตรารัตน์ ปีมณี

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์

พฤษภาคม 2545

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปริญญานิพนธ์

เรื่อง

การพัฒนาฉันทะในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี

ของ

นางสาวจินดารัตน์ ปิรมณี

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

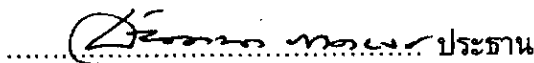

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

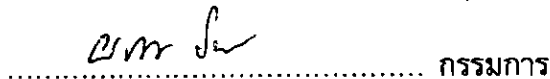
(รองศาสตราจารย์ ดร.นภาพร หะวานนท์)

วันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2545

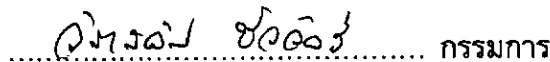
คณะกรรมการสอบปริญญานิพนธ์

 ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉันทนา ภาคบงกช)

 กรรมการ

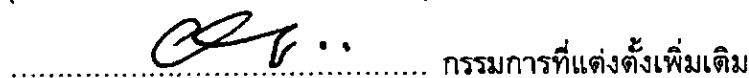
(รองศาสตราจารย์ ดร.ผ่องจิต อินทสุวรรณ)

 กรรมการ

(อาจารย์ ดร.วิลาศลักษณ์ ชั่ววัลลี)

 กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(ศาสตราจารย์ ดร.สำเนา ขจรศิลป์)

 กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรพันธ์ ชูชม)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี ด้วยความกรุณาเสียสละเวลา ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือจากหลายฝ่าย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จันทนา ภาคบงกช ประธานกรรมการ ที่เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ เสียสละเวลาให้คำแนะนำปรึกษาอย่างใกล้ชิด ติดตามการทำงาน ช่วยแก้ไขข้อบกพร่อง เป็นแบบอย่างของครูผู้มีเมตตากับศิษย์เสมอ ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ผจง อินทสุวรรณ กรรมการ ที่ได้กรุณาเสียสละเวลา ให้คำแนะนำปรึกษา และให้ความกรุณาช่วยเหลือด้านต่าง ๆ ที่มีคุณค่ายิ่งต่อการทำปริญญานิพนธ์และการดำเนินชีวิต ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ ดร.วิลาสลักษณ์ ชวัลลี กรรมการ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำปรึกษาจนปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ บรรลุตามความประสงค์ด้วยดี ขอกราบขอบพระคุณศาสตราจารย์ ดร.สำเนาวัชรศิลป์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรพินทร์ ชูชม กรรมการแต่งตั้งเพิ่มเติม ที่กรุณาเสียสละเวลา เป็นกรรมการสอบปากเปล่า และให้คำแนะนำ ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ทำให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ตลอดจนถึงติดตามการทำงานและให้กำลังใจตลอดมา

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์และผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่ได้กรุณาเป็นผู้ตรวจสอบเครื่องมือวัดและตรวจสอบหลักสูตรฝึกอบรม กราบขอบพระคุณคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และคณาจารย์สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ทุกท่านที่ได้ถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ และให้คำแนะนำช่วยเหลือด้านต่าง ๆ

ขอขอบพระคุณอาจารย์วิโรจน์ ธรรมนารถสกุล และอาจารย์ทิพย์สุตา จันทร์แจ่มหล้า ที่กรุณาเป็นวิทยากรร่วมในหลักสูตรการฝึกอบรม ตลอดจนถึงคำแนะนำ ข้อคิดเห็น และกำลังใจในการทำปริญญานิพนธ์ ขอขอบคุณอาจารย์เสกสรรค์ ทองคำบรรจง ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและช่วยเหลือในการวิเคราะห์ข้อมูล และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต ที่กรุณาเสียสละเวลาเป็นกลุ่มตัวอย่างเข้ารับการฝึกอบรม ให้ความร่วมมือและตอบแบบสอบถามด้วยความตั้งใจ เป็นอย่างดี ขอขอบคุณ คุณสุภาภรณ์ ขจรศักดิ์ตา ที่กรุณาเป็นผู้ช่วยวิทยากรในการฝึกอบรม

ขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒที่ให้ทุนการศึกษาทำปริญญานิพนธ์ "ทุนงบประมาณแผ่นดิน ประจำปีงบประมาณแผ่นดิน 2545" ขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิตที่ให้โอกาสในการศึกษาเพิ่มเติม และให้การสนับสนุนด้านเวลาและทุนการศึกษาตลอดหลักสูตร

ขอบคุณพี่ เพื่อน และน้องปริญญานอกสาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ รุ่นที่ 2 และรุ่นที่ 3 ทุกท่านที่ได้ให้กำลังใจและความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ตลอดระยะเวลาที่ศึกษาร่วมกัน

ขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณนิลรัตน์ ปีมณี คุณบุตรรัตน์ ปีมณี คุณเพทายรัตน์ และคุณมณฑา ปีมณี ที่คอยให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ กำลังใจ และงบประมาณสนับสนุน จนทำให้การวิจัยในครั้งนี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และขอบพระคุณญาติพี่น้องทุกท่านที่คอยเป็นกำลังใจเสมอมา

สุดท้าย คุณค่าความดีที่เป็นประโยชน์อันเกิดจากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอมอบแต่ คุณแม่ ผู้เป็นแบบอย่างที่ดีของแม่ผู้มีความรัก ความเมตตา ความเข้าใจ เป็นพลังใจและแรงผลักดันแก่ผู้วิจัยตลอดเวลา ทั้งในขณะที่ท่านยังมีชีวิตอยู่และเมื่อท่านล่วงลับแล้ว

จินดารัตน์ ปีมณี

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	5
ความสำคัญของการวิจัย.....	6
ขอบเขตของการวิจัย.....	6
นิยามเชิงปฏิบัติการ.....	7
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	10
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
แนวคิดเกี่ยวกับหลักธรรมฉันทะ.....	11
ความหมายของหลักธรรมฉันทะ.....	11
แรงจูงใจกับฉันทะ.....	13
ความสำคัญของฉันทะในการพัฒนาบุคคล.....	21
โยนิโสมนสิการกับฉันทะ.....	23
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับฉันทะ.....	26
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับฉันทะ.....	29
แนวคิดเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเอง.....	29
ความหมายของการเห็นคุณค่าในตนเอง.....	29
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเห็นคุณค่าในตนเอง.....	31
ลักษณะของบุคคลที่มีการเห็นคุณค่าในตนเอง.....	34
แนวทางการพัฒนาและเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเอง.....	35
เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเห็นคุณค่าในตนเอง.....	36
แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง.....	37
ความหมายของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง.....	37
ความสำคัญและประโยชน์ของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง.....	39
ลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง.....	40
คุณลักษณะและทักษะสำหรับผู้เรียนรู้ด้วยการนำตนเอง.....	41
การจัดการเรียนการสอน.....	44
วิธีการพัฒนาการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง.....	46
เพศกับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง.....	52

สารบัญ

บทที่		หน้า
2 (ต่อ)	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง.....	53
	แนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมกลุ่ม.....	55
	ความหมายของกลุ่ม.....	55
	ความหมายของกิจกรรมกลุ่ม.....	55
	จุดมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่ม.....	56
	ประโยชน์ของกิจกรรมกลุ่ม.....	57
	ขนาดของกลุ่มที่ใช้ในกิจกรรมกลุ่ม.....	59
	ขั้นตอนการจัดกิจกรรมกลุ่ม.....	60
	เทคนิคที่ใช้ในการจัดกิจกรรมกลุ่ม.....	61
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม.....	63
	แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการฝึกอบรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	64
	ความหมายของการฝึกอบรม.....	64
	ความสำคัญของการฝึกอบรม.....	65
	ประเภทของการฝึกอบรม.....	65
	จุดมุ่งหมายของการฝึกอบรม.....	66
	กระบวนการพัฒนาหลักสูตร.....	67
	การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรฝึกอบรม.....	68
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรมฉันทะในการเรียน.....	70
	สมมติฐานงานวิจัย.....	73
3	วิธีดำเนินการวิจัย	
	ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	74
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	74
	การจัดเข้ากลุ่ม.....	74
	แบบแผนการทดลอง.....	74
	เครื่องมือที่ใช้และการหาคุณภาพเครื่องมือวัด.....	75
	การดำเนินการทดลอง.....	87
	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	88

สารบัญ

บทที่		หน้า
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	
	สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	89
	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	90
5	สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
	ความมุ่งหมาย สมมติฐาน และวิธีดำเนินการวิจัย.....	110
	การดำเนินการทดลอง.....	111
	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	112
	สรุปผลการวิจัย.....	112
	อภิปรายผล.....	114
	ลักษณะเฉพาะของการวิจัย.....	127
	ข้อเสนอแนะ.....	128
	บรรณานุกรม.....	130
	ภาคผนวก	
	ภาคผนวก ก.....	145
	ภาคผนวก ข.....	150
	ภาคผนวก ค.....	154
	ภาคผนวก ง.....	184
	ภาคผนวก จ.....	187
	ภาคผนวก ฉ.....	189
	ภาคผนวก ช.....	193
	หนังสือขออนุญาตลาเรียน.....	202
	หนังสือขออนุญาตผู้ปกครอง.....	203
	หนังสือขอความร่วมมือเพื่อการวิจัย.....	204
	หนังสือขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ.....	205
	ประวัติย่อผู้วิจัย.....	206

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	กระบวนการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาฉันทะในการเรียน.....	81
2	ค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของตัวแปรฉันทะในการเรียนของ กลุ่มนักศึกษาเมื่อจำแนกตามวิธีการฝึกอบรม เพศ และครั้งของการวัด.....	91
3	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนฉันทะในการเรียน โดยพิจารณาตามวิธีการฝึกอบรม เพศ และครั้งของการวัด.....	93
4	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนฉันทะในการเรียนโดยพิจารณาตามวิธีการฝึกอบรมและครั้งของการวัดของนักศึกษาหญิง.....	95
5	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนฉันทะในการเรียน โดยพิจารณาตามวิธีการฝึกอบรมกับครั้งของการวัดในกลุ่มนักศึกษาหญิง.....	96
6	การเปรียบเทียบรายคู่ของคะแนนเฉลี่ยของฉันทะในการเรียนในการวัดครั้งที่ 3 ในกลุ่มนักศึกษาหญิง.....	97
7	การเปรียบเทียบรายคู่ของคะแนนเฉลี่ยของฉันทะในการเรียนในการวัดครั้งที่ 4 ในกลุ่มนักศึกษาหญิง.....	98
8	ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนฉันทะในการเรียนแต่ละครั้งของการวัดในกลุ่ม A.....	99
9	ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนฉันทะในการเรียนแต่ละครั้งของการวัดในกลุ่ม B.....	100
10	ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนฉันทะในการเรียนแต่ละครั้งของการวัดในกลุ่ม C.....	100
11	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนฉันทะในการเรียน โดยพิจารณาตามวิธีการฝึกอบรม.....	101
12	ผลการเปรียบเทียบรายคู่ของคะแนนเฉลี่ยฉันทะในการเรียนในการวัดครั้งที่ 2	104
13	ผลการเปรียบเทียบรายคู่ของคะแนนเฉลี่ยฉันทะในการเรียนในการวัดครั้งที่ 3	104
14	ผลการเปรียบเทียบรายคู่ของคะแนนเฉลี่ยฉันทะในการเรียนในการวัดครั้งที่ 4.....	105
15	ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนฉันทะในการเรียนแต่ละครั้งของการวัดในกลุ่ม A.....	106

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
16	ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนคะแนนในการเรียนแต่ละครั้งของ การวัดในกลุ่ม B.....	107
17	สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	108
18	ค่า Item-total correlation รายข้อ และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของ แบบวัดคะแนนในการเรียน.....	162
19	รายชื่อนักศึกษาที่เข้ารับการฝึกอบรม.....	189

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ		หน้า
1	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	10
2	แสดงมูลฐานของการเกิด และพฤติกรรมที่เกิดจากต้นเหตุและฉันทะ.....	15
3	แสดงขั้นตอนการใช้ปัญญาพิจารณาให้เกิดฉันทะ.....	18
4	แสดงกระบวนการนำต้นเหตุมากระตุ้นให้เกิดฉันทะ.....	19
5	แสดงความสัมพันธ์ของความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองกับอัตมโนทัศน์.....	30
6	แสดงลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ตามทฤษฎีของมาสโลว์.....	32
7	The Personal Responsibility Orientation (PRO) Model.....	40
8	แสดงวงจรการวิจัยเชิงปฏิบัติการ.....	51
9	แสดงการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยวงจร P-D-C-A.....	52
10	การพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์.....	67
11	การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมพัฒนาฉันทะในการเรียน.....	78
12	โครงสร้างการทดลอง.....	86
13	การประเมินผลการทดลอง.....	88
14	กราฟแสดงค่าเฉลี่ยของคะแนนฉันทะในการเรียนของนักศึกษาทั้ง สามกลุ่ม ในการวัดซ้ำ 4 ครั้ง จำแนกตามเพศและครั้งของการวัด.....	92
15	กราฟแสดงค่าเฉลี่ยของคะแนนฉันทะในการเรียนของนักศึกษาหญิง 3 กลุ่ม ในการวัดซ้ำ 4 ครั้ง.....	96
16	กราฟแสดงค่าเฉลี่ยของคะแนนฉันทะในการเรียนของนักศึกษาชาย 3 กลุ่ม ในการวัดซ้ำ 4 ครั้ง.....	102
17	กราฟแสดงค่าเฉลี่ยของคะแนนฉันทะในการเรียนเมื่อจำแนกตามวิธี การฝึกอบรมและครั้งของการวัด.....	103

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การเปลี่ยนแปลงที่หลากหลายในโลกยุคโลกาภิวัตน์¹ ทำให้คนต้องคิดและตัดสินใจรวดเร็วยิ่งขึ้น วิถีชีวิตของบุคคลและสังคมเปลี่ยนแปลงไป มีความซับซ้อนมากขึ้นก่อให้เกิดปัญหาและสถานการณ์ใหม่ๆ ที่ซับซ้อนและส่งผลกระทบถึงกันอย่างรวดเร็ว (ระพี สาคริก. 2543 : 13) การที่จะมีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างดีจะต้องมีการเตรียมประชากรให้มีคุณภาพ ดังนั้น แนวความคิดที่เน้น “คน” เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา จึงปรากฏอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 และฉบับที่ 9 เพื่อมุ่งเน้นพัฒนา “คน” ให้ทำเป็น คิดเป็น พัฒนาดนอย่างเต็มศักยภาพและมีลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิต (คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2543 : 19) เพื่อให้บุคคลสามารถใช้ปัญญาเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ ทั้งการศึกษาในระบบ นอกระบบและเมื่อจบการศึกษาไปแล้ว สิ่งสำคัญของการจัดการศึกษาในโลกยุคใหม่ ก็คือการให้เครื่องมือแสวงหาความรู้เพื่อให้เขาพึ่งตนเองได้ต่อไป (พระราชวรมุนี(ประยูร ธรรมจิตโต). 2540 :16-17)

การพัฒนาคนให้มีคุณภาพเป็นแนวคิดทิศทางและกระบวนการใหม่ ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไทยในยุคปัจจุบันควรอยู่บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่า “การพัฒนาคนให้มีคุณภาพเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนและมีคุณภาพ” (ประเวศ วะสี. 2539 : 16-17) และอยู่ในสังคมแห่งการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความสุข และสามารถช่วยให้คนกำหนดทิศทางการพัฒนาตนเองได้อย่างเหมาะสมกับเงื่อนไขและบริบทที่เคลื่อนไหวตลอดเวลาได้ (สิปนนท์ เกตุทัต. 2536 : 7-8) ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ในมาตรา 7 กำหนดจุดมุ่งหมายการพัฒนาคน ให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความใฝ่รู้ รู้จักพึ่งตนเอง และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. 2542 : 27) คุณลักษณะดังกล่าวตรงกับหลักธรรมทางพุทธศาสตร์ คือ “ฉันทะ” เป็นลักษณะของบุคคลที่สามารถพึ่งตนเองได้ กล่าวคือ สามารถแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มีความใฝ่รู้ ความพอใจในการศึกษาและงานที่ทำ มีความรักในสิ่งที่ทำ มีความใฝ่รู้ที่ถูกต้อง ฉันทะเป็นหลักธรรมที่พัฒนาบุคคลให้มีความใฝ่รู้ของตน ใจสู้ มีความพยายามคิด พยายามแก้ปัญหา เมื่อพัฒนาฉันทะให้ถึงพร้อมแล้ว ฉันทะจะช่วยพัฒนาหรือเพิ่ม วิริยะ จิตตะและวิมังสาด้วย โดยการกระตุ้นจิตสำนึกในการฝึกตนหรือกระตุ้นจิตสำนึกในการศึกษาให้เกิดขึ้นในตัวเอง (พระธรรมปิฎก. 2540 ข : 79-83) แสดงให้เห็นว่า ฉันทะมีบทบาทที่สำคัญและก็นำไปสู่อิทธิบาท 4 อันเป็นธรรมที่ทำให้เกิดความสำเร็จในการทำงาน ดังคำกล่าวของพระโสภณคณาจารย์ที่ว่า การพัฒนาเยาวชนของชาติให้เป็นผู้มีจิตใจสนใจใฝ่รู้ตลอดชีวิตเป็นความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะบุคคลที่มีจิตใจจดจ่อและใฝ่รู้มักมีความพอใจ

ในสิ่งที่ทำอยู่หรือมีความอยากกระทำเป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการทำงานที่ดี ก่อให้เกิดความสำเร็จในการทำงาน เห็นคุณค่าของงานที่ทำ นับว่าฉันทะเป็นบันไดขั้นแรกที่จะนำบุคคลไปสู่ความสำเร็จในสิ่งที่ตนให้ความสนใจ ฉันทะเป็นแรงจูงใจฝ่ายดีหรือฝ่ายบวกที่กระตุ้นให้บุคคลมีความต้องการและอยากกระทำอยากเห็นสิ่งที่ดีงาม มีความชื่นชมที่เห็นงานสำเร็จตามเป้าหมาย อยากทำให้สำเร็จผลตามจุดหมายที่ดีงาม มีความรักความใฝ่ปรารถนาความดีงามที่เปี่ยมสมบูรณ์ ฉันทะจึงมีความสำคัญต่อการศึกษาและการเรียนรู้ของเยาวชน (พระโสภณคณาจารย์. 2527 : 58) ดังพุทธวจนะ ที่ว่า "ธรรมทั้งปวงมีฉันทะเป็นมูล" (พระธรรมปิฎก. 2542 ก : 490)

สภาวะปัญหาต่างๆ ได้สะท้อนถึงการจัดการศึกษาซึ่งขาดการเสริมสร้างฉันทะอยู่มีใช้น้อย เช่น พบว่าเด็กจำนวนมากขาดความกระตือรือร้น ขาดความสนใจใฝ่รู้ (สมเกียรติ มีธรรม. 2544 : 36) ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของพระราชวรมุนี (ประยูร ฐม.มจิต.โต) ที่ว่า ผู้ที่ขาดฉันทะมีลักษณะไม่มีความพอใจในงานที่ทำ ไม่สามารถพึ่งตนเองเพื่อทำงานหรือแสวงหาความรู้ได้ ขาดความกระตือรือร้น ขาดความใฝ่รู้ ไม่สามารถเชื่อมโยงการกระทำและผลของการกระทำ มีการเชื่อมโยงความคิดที่ผิดพลาด มุ่งแสวงหาความสุข และความพอใจให้ตนเองโดยไม่คำนึงถึงวิธีที่ได้มา (ประยูร ฐม.มจิต.โต. 2540 : 30-31) ระบุ ศาตริก มีความเห็นว่าระบบการจัดการศึกษาที่ผ่านมามีส่วนส่งผลให้ผู้เรียนไม่แสวงหาพุทธิปัญญา (wisdom) ไม่เป็นผู้ใฝ่รู้ หลงมกมาย ไม่รู้จักแสวงหาความรู้ใหม่ๆ เพื่อความเจริญรุ่งเรืองทางพุทธิปัญญา ซึ่งส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศ (ระบุ ศาตริก. 2543 : 14) ด้วยเหตุนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545 ตามแนวการปฏิรูปการศึกษา จึงเน้นจัดการเรียนการสอนโดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลางหรือยึดเด็กเป็นสำคัญจึงเน้นการให้เด็กเรียนรู้ด้วยตนเอง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. 2542) การเรียนรู้ดังกล่าว จะสำเร็จได้จะต้องพยายามให้ผู้เรียนมีฉันทะในการเรียนด้วยการเรียนรู้โดยการนำตนเอง

ในสังคมโลกไร้พรมแดนมีข้อมูลข่าวสารมากมายที่หลั่งไหลเข้ามาอย่างรวดเร็ว มีทั้งข้อมูลที่มีคุณค่าและข้อมูลที่เป็นอันตราย จึงต้องเตรียมคนไทยและนำคนไทยให้ก้าวสู่สังคมยุคใหม่อย่างมั่นคงและรู้ทันโลก (รุ่ง แก้วแดง. 2540 : 1 ; วิชัย ตันสิริ. 2539 : 118 - 119 ; มนตรี จุฬาวัดนทล. 2537 : 20-21) พระธรรมปิฎก กล่าวว่า ผู้ที่มีหลักธรรมฉันทะจะสามารถใช้ฉันทะเป็นเครื่องมือพิจารณาข้อมูลข่าวสารว่า สิ่งใดมีคุณค่าและไม่มีคุณค่าต่อตนเองและสังคม ซึ่งจะนำสู่การกระทำที่เหมาะสมและถูกต้องหรือไม่ เพราะการใช้ฉันทะอย่างถูกต้องเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้รู้เท่าทันสิ่งต่างๆ ตรงตามความเป็นจริง ไม่บิดเบือนหรือรับรู้ผิดพลาด ดังนั้น ฉันทะจึงต้องอยู่บนพื้นฐานของปัญญา ดังคำกล่าว "ถ้าไม่มีปัญญามา ฉันทะก็เกิดไม่ได้" (พระธรรมปิฎก. 2540 ข : 35) ทั้งนี้เพราะความพอใจจะนำไปสู่การกระทำต่างๆ ถ้าเกิดขึ้นโดยที่ไม่มีปัญญาคอยกำกับ ไม่ระมัดระวังหรือไม่แยกแยะว่าสิ่งใดถูกต้องจะกลายเป็นความโลภ ตัณหาหรือความสำเร็จทางลบซึ่งอาจนำไปสู่ความทุกข์หรือปัญหาต่างๆ ได้ ดังนั้น หลักธรรมฉันทะจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาให้เกิดขึ้นในนักศึกษา อันจะเป็นเครื่องมือแสวงหาความรู้ที่

นักศึกษาสามารถใช้เพื่อการเรียนรู้และการดำรงชีวิตทั้งในและนอกมหาวิทยาลัย เพื่อนำไปสู่การทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในอนาคต

เท่าที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า ผู้ที่มีฉันทะจะแสดงถึงความสามารถในการพึ่งตนเอง แสวงหาความรู้และพัฒนาตนเองได้ ซึ่งสอดคล้องกับกระบวนการพัฒนาการศึกษาตามแนวคิดของกลุ่มมนุษยนิยม (humanism) ซึ่งมีรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คือ มีแนวคิดในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (self-directed learning) มุ่งให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้เรียนมองไปในอนาคตข้างหน้า มีเป้าหมายในการเรียน มีวิธีการในการแสวงหาความรู้ มีความกระตือรือร้น โดยผู้เรียนรับผิดชอบในการวางแผน วางเป้าหมาย กำหนดวิธีการปฏิบัติและประเมินผล ดังนั้น ผู้เรียนจึงต้องมีความพยายามในการเรียนรู้ด้วยตนเองและรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง (Hiemstra.1994 : 5394 – 5395 ; citing Long.1989) การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นกระบวนการที่ผู้เรียนแต่ละคนมีความคิดริเริ่มด้วยตนเอง ทั้งนี้อาจอาศัยความช่วยเหลือจากผู้อื่นได้ (Knowles. 1975 : 17) แม้ว่าความสามารถดังกล่าวจะไม่มีในทุกคนแต่ก็สามารถสร้างและพัฒนาขึ้นได้ (Knowles. 1975 ; สมคิด อิศระวัฒน์. 2542 : 2) จากผลการวิจัยหลายเรื่องแสดงให้เห็นว่า ลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองก่อให้เกิดผลทางบวกต่อการเรียนการสอน การทำงาน และการดำเนินชีวิต (Wall and Hoban. 1996 : 115 ; citing Guglielmino and others. 1992) คลาวด์ (Cloud. 1993 : 4170) พบว่า ผู้ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงจะมีลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองสูงกว่าผู้ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของวิลสัน (Wilson) ที่พบว่า ผู้ที่มีการเรียนรู้จากประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองมีคะแนนผลสัมฤทธิ์การเรียนสูงกว่าผู้ที่ไม่ได้ประสบการณ์เรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (Wilson. 1992 : 172) นอกจากนี้ สมคิด อิศระวัฒน์ ได้ทำการศึกษาผู้ที่ประสบความสำเร็จในสาขาวิชาชีพต่างๆ พบว่า ผู้ที่มีความพร้อมที่จะเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง มีลักษณะของผู้รู้จักแบ่งเวลา มีความตั้งใจในการเรียน มีความเพียรพยายามในการเรียน มีทักษะในการแสวงหาความรู้ มีทักษะในการแก้ปัญหา มีความต้องการที่จะเรียนรู้ตลอดชีวิต มีความรับผิดชอบในการเรียนรู้ (สมคิด อิศระวัฒน์. 2542 : 206) จะเห็นได้ว่าการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองมีผลต่อความสำเร็จในการเรียนและนำไปสู่คุณลักษณะของผู้ที่มีฉันทะ จึงควรสร้างเสริมฉันทะด้วยกระบวนการนำตนเองแก่นักศึกษาอย่างยิ่ง

ความสำเร็จในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองขึ้นอยู่กับทักษะทางปัญญาหรือความสามารถในเชิงวิชาการ สังคม อารมณ์ ทักษะที่ดีและมีการควบคุมตนเองที่ดี (Kickerling.1964 : 39) นอกจากนี้ ต้องเป็นผู้ที่ยอมรับตนเอง (self-acceptance) มีทัศนคติต่อตนเองทางบวก มีแรงจูงใจภายใน (intrinsic motivation) มีความเป็นตัวของตัวเอง (autonomy) (Skager. 1978 : 116–117) ซึ่งแมคเนล (McNeil) มีความเห็นเสริมว่า ผู้ที่มีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองจะเป็นผู้ที่สนุกกับสิ่งที่ตนเรียนด้วยความสนใจ และมีความรู้สึกว่าจะตนสามารถควบคุมทิศทางของตนเองได้ ซึ่งเป็นการควบคุมที่มาจากภายในตน (McNeil. 1987 : 15)

การพัฒนาคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองในระยะแรกเริ่ม อาจต้องอาศัยการ ปรึกษาประคองหรือการพึ่งพาคนอื่น (สมคิด อิศระวัฒน์. 2532 : 79) ก่อนที่จะพึ่งพาตนเองใน ลักษณะการเป็นตัวของตัวเองอย่างเต็มที่หรือมีอิสระ (independence) โดยการเรียนรู้จากกัน และกัน (interdependence) จึงจะสามารถเรียนรู้ด้วยการนำตนเองอย่างเต็มที่ ดังที่ แดเนียล (Daniel) กล่าวว่า ก่อนที่จะสามารถเป็นตัวของตัวเองอย่างเต็มที่ที่จะต้องอาศัยการนำหรือการพึ่ง พามาจากผู้อื่น ผู้เรียนทำหน้าที่เรียนรู้เพียงบางส่วนและต้องพึ่งพาครู หรือผู้ช่วยเหลือตามความ เหมาะสมและตามสภาวะการณ์ ให้การสนับสนุนแก่ผู้เรียนที่ขาดกำลังใจและความเชื่อมั่นในตน เองจนกระทั่งผู้เรียนสามารถช่วยเหลือตนเองได้ การช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนด้วยตนเองจะ ประสบความสำเร็จเพียงใดขึ้นอยู่กับทำให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ตัดสินใจ สะท้อนความคิดและ ตรวจสอบสิ่งที่มุ่งหมายจะกระทำ เป็นการให้โอกาสผู้เรียนได้รู้จักตนเองอย่างแท้จริง (Daniel.1988 : 164 -166) การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองโดยจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่กระตุ้นให้ผู้ เรียนเกิดความตระหนักความรู้สึกเกี่ยวกับตนเองด้วยการฝึกปฏิบัติ การตั้งคำถาม ที่ชวนให้ผู้เรียน คิดหาคำตอบที่เป็นจริง และการตีความในสิ่งที่ซับซ้อนหรือมีความไม่แน่นอนได้ (McNeil. 1987 : 15) นอกจากนี้ ควรจัดบรรยากาศที่สนับสนุนการเรียนรู้ คือ ลดการควบคุมบังคับ เคารพต่อ ความคิดเห็นของผู้อื่น มีความร่วมมือมากกว่าการแข่งขัน และมีความเป็นอิสระ (Candy: 1991 : 322) ลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองมีความสอดคล้องกับกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ คือ ผู้เรียนได้วางแผนการเรียนรู้ของตนเอง ลงมือปฏิบัติตามแผน ตรวจสอบการดำเนินการตาม แผน ปรับปรุงแผน และติดตามผลการดำเนินการอยู่ตลอดเวลา ซึ่งการฝึกทักษะการวิจัยเชิง ปฏิบัติการจะช่วยให้ผู้ปฏิบัติมีวางแผน การตรวจสอบ ปรับปรุงแผนการกระทำ การเรียนและ การดำเนินชีวิตของตนเองอยู่ตลอดเวลา (องอาจ นัยพัฒน์.ม.ป.ป. : 11-12) ลักษณะการเรียนรู้ ด้วยการนำตนเองดังกล่าว เป็นพื้นฐานการวิจัยเชิงปฏิบัติการให้นักศึกษานำไปใช้ในการเรียนรู้ และการทำงานในอนาคต

การเรียนระดับมหาวิทยาลัยเป็นการเรียนที่นักศึกษาที่มีความอิสระมาก การที่จะประสบความสำเร็จในการศึกษาอย่างดีต้องอาศัยความตั้งใจ ความรับผิดชอบ และการจูงใจตนเองใน การฝึกฝนและศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง (อาภรณ์พันธุ์ จันท์สว่าง และคณะ. 2543 : 8-9) รวมทั้งแสวงหาวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเอง เพื่อเพิ่มประสิทธิผลในการเรียนให้สูงขึ้น ความ สามารถในการนำตนเองมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการศึกษาในระดับปริญญาตรี เพราะผู้สอนไม่ได้อยู่ใกล้ชิดเพื่อคอยแนะนำนักศึกษาอย่างใกล้ชิดอยู่ตลอดเวลา (Oxford. 1990 : 67) ดังนั้น การช่วยเหลือให้นักศึกษาค้นพบวิธีการที่จะนำไปสู่ความเข้าใจด้วยตนเองจึงมี ความสำคัญยิ่ง โดยทั่วไป นักศึกษามักเคยชินกับวัฒนธรรมทางการเรียนและการจัดการศึกษาที่ ครูเป็นผู้บอกความรู้ให้ โดยไม่มีความกระตือรือร้นที่จะขวนขวายหาความรู้ด้วยตนเอง จึงควรจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมเหล่านี้ หากไม่สามารถฝึกให้นักศึกษามีความเป็น ตัวของตัวเองและสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองแล้ว ย่อมยากที่จะพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ใน

ด้านคุณธรรมจริยธรรม ระเบียบวินัย และลักษณะนิสัยใฝ่รู้ (พระไพศาล วิสาโล. 2544 : 36) ลักษณะดังกล่าวเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้สังคมอ่อนแอทางปัญญา การที่ผู้เรียนไม่ใช้ปัญญาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของตนเอง ย่อมก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ไม่ถูกต้องหรือแสวงหาความรู้ที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนาตนเองและส่วนรวมในทิศทางบวก ทำให้เกิดวิกฤตคุณภาพมนุษย์ดังที่ประเทศไทยกำลังประสบปัญหาอยู่ (พระธรรมปิฎก. 2543ก : 9) ดังนั้น การสร้างเสริมจิตนะในการเรียนแก่นักศึกษาจึงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเน้นวิธีคิดพิจารณาสิ่งต่างๆ ด้วยปัญญาอย่างรอบคอบและถูกต้องควบคู่กัน

การพัฒนาด้านการคิดตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อช่วยให้บุคคลมีวิธีคิดที่ถูกต้อง คือ ใช้วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ซึ่งเป็นการฝึกการใช้ความคิด ให้รู้จักคิดอย่างถูกวิธี คิดอย่างมีระเบียบ รู้จักคิดวิเคราะห์และไม่มองเห็นสิ่งต่างๆ อย่างตื้นๆ ผิวเผิน การคิดแบบโยนิโสมนสิการ มี 10 วิธี ได้แก่ วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ วิธีคิดแบบอริยสัจจ วิธีคิดแบบสามัญลักษณ์ วิธีคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก วิธีคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม วิธีคิดแบบอุปมาอุปไมยแล้วคุณธรรม วิธีคิดแบบเป็นอยู่ในขณะปัจจุบันและวิธีคิดแบบวิภังชวาท โยนิโสมนสิการเป็นกระบวนการที่จะทำให้ความพอใจ ความรักในสิ่งที่ทำเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). 2542ก : 675 – 708) การพัฒนาจิตนะในการเรียนให้เกิดในนักศึกษาโดยการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองในการวิจัยครั้งนี้ อยู่บนพื้นฐานการคิดแบบโยนิโสมนสิการที่เกี่ยวข้องเพียง 5 วิธี เพื่อเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ที่ถูกต้องและมีคุณภาพ ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาตน การพัฒนาการทำงานและสังคมต่อไป

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการนำแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทางการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและจิตวิทยา ที่เน้นวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการมาพัฒนาเป็นหลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อใช้ในการพัฒนาจิตนะในการเรียนที่เหมาะสมกับนักศึกษา โดยนำแนวคิดและกระบวนการทางตะวันตกและพุทธศาสด์มาบูรณาการ เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาจิตนะในการเรียนให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมและบริบทของสังคมไทย ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาผลของการพัฒนาจิตนะในการเรียนด้วยหลักสูตรฝึกอบรมที่แตกต่างกัน ว่าจะมีผลต่อจิตนะในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีแตกต่างกันอย่างไร

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ความมุ่งหมายของการวิจัยไว้ดังนี้

1. เพื่อสร้างหลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาจิตนะในการเรียนของนักศึกษา
2. เพื่อศึกษาผลของการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาจิตนะในการเรียนของนักศึกษา

ความสำคัญของการวิจัย

1. ได้ชุดการฝึกอบรมที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาฉันะในการเรียนของนักศึกษา
2. ได้พัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาฉันะในการเรียน โดยการบูรณาการวิธีการคิดแบบโยนิโสมนสิการกับแนวคิดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง
3. ได้แนวทางในการพัฒนาฉันะในการเรียนสำหรับนักศึกษา ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่ออาจารย์และผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาในการสนับสนุนให้เสริมสร้างศักยภาพในการเรียนรู้แก่นักศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ประชากร คือ นักศึกษาปีที่ 1 และปีที่ 2 ที่อาสาสมัครเข้าร่วมโครงการฝึกอบรม ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2544 ของมหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ในการฝึกอบรมซึ่งเป็นการจัดนอกสถานที่ ใช้เวลา 3 วัน 2 คืน มีนักศึกษาที่ไม่สามารถเข้าร่วมโครงการได้ตลอด จำนวน 20 คน จึงกำหนดให้นักศึกษาในกลุ่มนี้เป็นกลุ่มควบคุม (กลุ่ม C) โดยไม่มีการสุ่ม ส่วนนักศึกษาที่สามารถเข้าร่วมโครงการฝึกอบรมได้โดยตลอด ซึ่งมีจำนวน 43 คน กำหนดเป็นกลุ่มทดลอง 1 (กลุ่ม A) จำนวน 22 คน กลุ่มทดลอง 2 (กลุ่ม B) จำนวน 21 คน โดยสุ่มอย่างง่าย

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ คือ วิธีการฝึกอบรม แบ่งเป็น 3 วิธี ประกอบด้วย 1. การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ 2. การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการและการฝึกฝนพัฒนาตนในสถานการณ์จริง 3. การไม่ได้รับการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการและการฝึกฝนพัฒนาตนในสถานการณ์จริง

ตัวแปรจัดประเภท ได้แก่ เพศ

ตัวแปรตาม ได้แก่ ฉันะในการเรียน

นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ

ฉันทะในการเรียน หมายถึง ความรู้สึกและพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความรัก ความพอใจ ความสุข ความเต็มใจกระทำในสิ่งที่ต้องการกระทำ การลงมือกระทำ และมีเป้าหมายของการกระทำ อยากทำสิ่งนั้นๆ บรรลุตามเป้าหมาย การเฝ้าหาความรู้ การเห็นคุณค่าของสิ่งที่ทำ ความสามารถคาดคะเนผลของการกระทำได้ ความมุ่งมั่นให้สิ่งที่ทำนั้นบรรลุเป้าหมาย มีความรู้สึกชื่นชมในผลสำเร็จของงาน ใช้วิธีที่ถูกต้องในการบรรลุเป้าหมาย ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของความสำเร็จในสิ่งต่างๆ และการเรียน เช่น การเอาใจใส่ ชอบศึกษา ยินดีในงาน มีความสุขต่อการเรียน ซึ่งมีคุณลักษณะและพฤติกรรม ดังนี้

1. ความสนใจใฝ่รู้

หมายถึง ความรู้สึกกระตือรือร้นที่จะทำในสิ่งที่ตนริเริ่มหรือเลือกทำโดยอิสระ ได้ค้นพบค้นคว้าหาเหตุผล แสวงหาความรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ซึ่งจะนำไปสู่การคิดและพัฒนาตน

2. ความรักพอใจในสิ่งที่กระทำและผลของการกระทำ

หมายถึง ความรู้สึกพอใจ ความรัก ความยินดีในสิ่งที่ทำ ชื่นชม มีความภาคภูมิใจ หรือเห็นความสำคัญ ประโยชน์ หรือคุณค่า โดยไม่หวังให้บุคคลอื่นแสดงการยอมรับหรือชื่นชมงานของตน ไม่หวังรางวัล มีความพึงพอใจต่อผลงานที่ตนกระทำ สำหรับผู้ที่มีฉันทะเต็มเปี่ยมจะมีความพึงพอใจแม้ว่าจะทำในสิ่งที่ตนไม่อยากทำ เพราะสิ่งนั้นมีประโยชน์ มีคุณค่า และเป็นสิ่งที่มีเหตุผล

3. ความมุ่งมั่นให้สิ่งที่ทำนั้นบรรลุเป้าหมาย

หมายถึง ความตั้งใจ ความพยายาม ความต้องการให้สิ่งที่ทำนั้นสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ และเมื่อมีอุปสรรคหรือปัญหาเกิดขึ้นก็ไม่มีท้อถอย เบื่อหน่าย ท้อแท้ หรือมีความพยายามและความตั้งใจลดลง จึงมีความมุ่งมั่น ความพยายาม ความตั้งใจ การฝ่าฟัน ไม่ทอดทิ้งใจสู้

4. การใช้วิธีที่ถูกต้องในการบรรลุเป้าหมาย

หมายถึง การพิจารณา วิเคราะห์ และไตร่ตรองวิธีการที่จะบรรลุเป้าหมาย โดยคำนึงผลของการกระทำเพื่อให้ได้วิธีการที่ถูกต้องเหมาะสม ไม่ท้อถอย ไม่คดโกงหรือสร้างความเดือดร้อนให้กับผู้อื่น รวมทั้งการคิดหาวิธีปรับปรุงแผนเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

ฉันทะในการเรียนเป็นคุณลักษณะที่วัดได้จากแบบสอบถามเกี่ยวกับฉันทะในการเรียน ตามการรับรู้ของนักศึกษา ซึ่งเป็นเครื่องมือวัดฉันทะในการเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นมาตราวัดแบบของลิเคอร์ท 6 อันดับ เป็นข้อคำถามทั้งทางบวกและทางลบ ให้ผู้ประเมินคุณลักษณะฉันทะในการเรียนของตนเองว่ามีความรู้สึกและพฤติกรรมตามที่ระบุไว้ในแต่ละข้อตรงกับความเป็นจริงมากน้อยเพียงใด โดยมีเกณฑ์ให้คะแนนดังนี้ คือ คำตอบเห็นด้วยอย่างยิ่งให้ 6 คะแนน คำตอบเห็นด้วยให้ 5 คะแนน คำตอบค่อนข้างเห็นด้วยให้ 4 คะแนน คำตอบค่อนข้างไม่เห็นด้วย

ให้ 3 คะแนน คำตอบไม่เห็นด้วยให้ 2 คะแนน คำตอบไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งให้ 1 คะแนนและคำถามทางลบจะให้คะแนนกลับกัน

การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาฉันทะในการเรียน หมายถึง กระบวนการฝึกอบรมที่สร้างขึ้นโดยผู้วิจัย กรอบแนวคิดในการสร้างหลักสูตรการฝึกอบรมครั้งนี้ พัฒนาระบบพื้นฐานของการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและเอกสารการวิจัยเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเอง การพัฒนาคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ซึ่งนำไปสู่การเสริมสร้างฉันทะในการเรียน การกำหนดความมุ่งหมายและกิจกรรมการฝึกอบรมอยู่บนพื้นฐานของกระบวนการคิดแบบโยนิโสมนสิการ กระบวนการกิจกรรมกลุ่มและกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (action research) สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ได้พิจารณานำวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการมาใช้เพียง 5 วิธี คือ วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย วิธีคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก วิธีคิดแบบอริยสัจจ์ และวิธีคิดแบบปลุกเร้าคุณธรรม ได้มีการนำการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองมาสนับสนุนกิจกรรมและกระบวนการดังกล่าวให้เหมาะสมกับกิจกรรมและผู้เรียน โดยเริ่มจากการนำตนเองระดับน้อยถึงระดับมาก การฝึกอบรมแบ่งเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ ใช้เวลา 3 วัน 2 คืน เพื่อเสริมสร้างฉันทะในการเรียนด้วยกิจกรรมต่างๆ ที่ช่วยเสริมสร้างด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง ความเชื่อมั่นในตนเอง แรงจูงใจภายในตนเองและความสนใจใฝ่รู้ และคุณลักษณะต่างๆ โดยใช้กระบวนการกลุ่มและกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ซึ่งช่วยเสริมสร้างสัมพันธภาพและการสนับสนุนซึ่งกันและกัน อันจะนำมาซึ่งการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาฉันทะในการเรียน

ระยะที่ 2 การฝึกฝนพัฒนาตนในสถานการณ์จริง ใช้เวลา 4 ครั้งๆ ละ 1 - 1 1/2 ชั่วโมง ระยะ 5 วัน : ครั้ง เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมได้วิเคราะห์และวางแผน ปฏิบัติตามแผนพัฒนาตนเองด้านการเรียน และมีการพบปะกันเพื่อสะท้อนและไตร่ตรองผลการปฏิบัติตามแผน และปรับแผนเพื่อขจัดอุปสรรคในการปฏิบัติตามแผนของตน แล้วดำเนินการตามแผนต่อไปจนบรรลุความมุ่งหมาย นับว่าเป็นการพัฒนาแผนพัฒนาตนเองด้านการเรียน ซึ่งจะนำไปสู่ฉันทะในการเรียนต่อไป

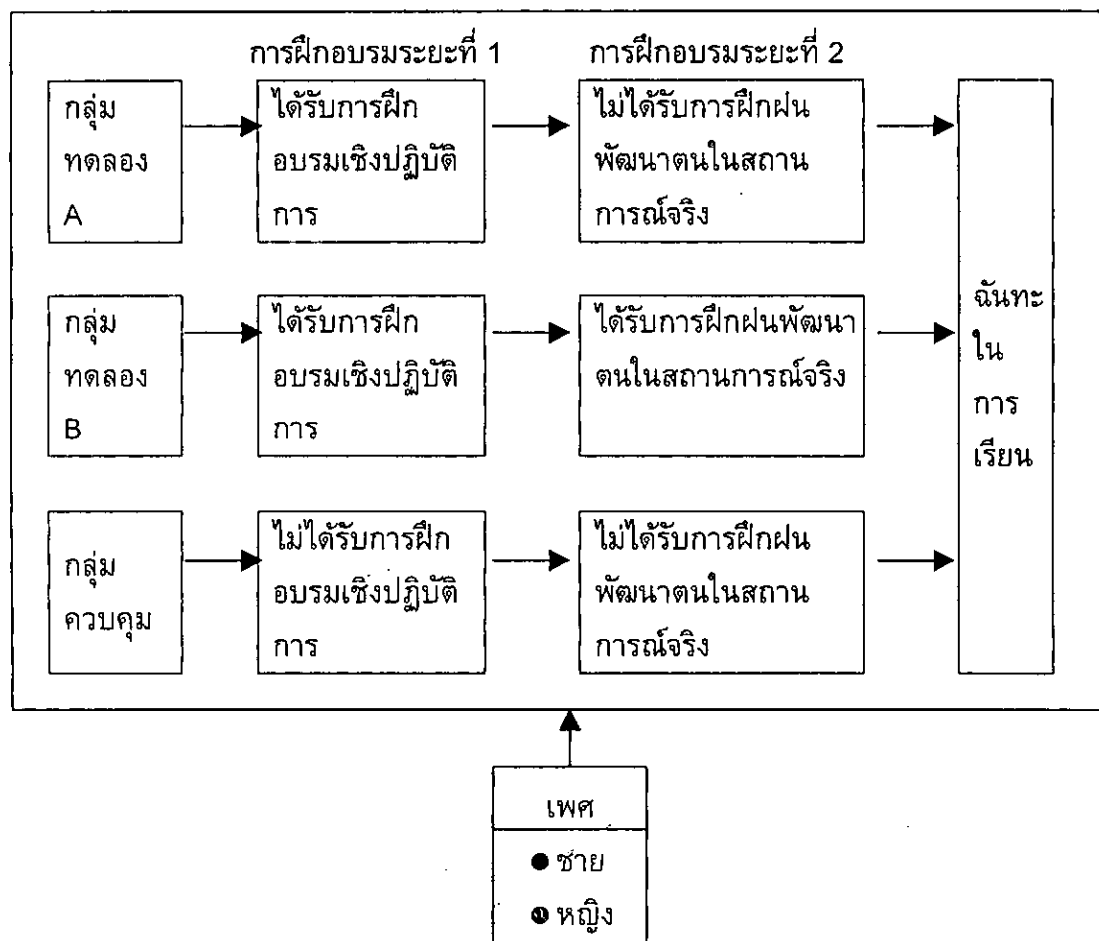
กระบวนการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง หมายถึง การที่ผู้เรียนมีอิสระในการวางแผน ดำเนินกิจกรรมการเรียนให้บรรลุเป้าหมายโดยการมีส่วนร่วมในกิจกรรม การค้นพบความรู้ด้วยตนเอง การอภิปราย การกำหนด เป้าหมายการพัฒนาตนที่มาจากประเมินความต้องการที่แท้จริงของตนเอง การกำหนดกิจกรรมที่จะให้บรรลุเป้าหมายกำหนดวิธีการประเมินผล ความรับผิดชอบ การควบคุมตนเอง โดยที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้จากกิจกรรมที่ผู้สอนจัดขึ้น การเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่น และการดำเนินกิจกรรมโดยลำพัง ในการวิจัยครั้งนี้ การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองจะส่งเสริมโดยการใช้หลักสูตรฝึกอบรมที่สร้างขึ้นโดยผู้วิจัย ซึ่งการนำตนเองมีระดับ

แตกต่างกัน ควรพิจารณานำมาใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์และผู้เรียน ในหลักสูตรการฝึกอบรม เพื่อพัฒนาฉันทะในการเรียน มีการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมที่เปิดโอกาสให้นักศึกษานำตนเองในระดับต่างๆ โดยพิจารณาตามความเหมาะสมของสถานการณ์ เนื้อหาและกระบวนการ 3 ระดับ ได้แก่

1. การนำตนเองในระดับต้น หมายถึง วิทยากรเป็นผู้นำเสนอเนื้อหาและกิจกรรม ผู้รับการฝึกอบรมสามารถทำกิจกรรมได้อย่างอิสระตามความสามารถของตนเอง
2. การนำตนเองในระดับกลาง หมายถึง วิทยากรจัดหาแหล่งวิทยากร และทางเลือกในการปฏิบัติและช่วยให้ผู้รับการอบรมทำงานในขอบเขต และขั้นตอนที่ตัดสินใจจะทำตลอดจนการเรียนรู้ด้วยตนเองจากการทำกิจกรรม อภิปราย แสดงความคิดเห็นภายในกลุ่ม
3. การนำตนเองในระดับสูง หมายถึง ผู้รับการอบรมวางแผนการเรียน กำหนดกิจกรรม แหล่งความรู้ที่ต้องการ ขอบเขต ขั้นตอน และตัดสินใจเกี่ยวกับสิ่งที่จะทำในแต่ละขั้น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยผลการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาฉันทะในการเรียนของนักศึกษา ระดับปริญญาตรี ประกอบด้วยตัวแปรอิสระ ได้แก่ การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาฉันทะในการเรียน ตัวแปรจัดประเภท ได้แก่ เพศ ตัวแปรตาม ได้แก่ ฉันทะในการเรียน

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาผลการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาฉันทะในการเรียนของนักศึกษา ระดับปริญญาตรี ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังหัวข้อต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับหลักธรรมฉันทะ
2. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับฉันทะ
 - แนวคิดเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเอง
 - แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง
3. แนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมกลุ่ม
4. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการฝึกอบรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับหลักธรรมฉันทะ

ความหมายของหลักธรรมฉันทะ

ฉันทะ เป็นหลักธรรมทางเริ่มต้นแห่งความสำเร็จของอิทธิบาท 4 ซึ่งเป็นเหตุหรือเครื่องมือที่นำไปสู่ความสำเร็จ ประกอบด้วย ฉันทะ (ความพอใจ) วิริยะ (ความเพียร) จิตตะ (ความคิดจดจ่อ) และวิมังสา (ความสอบสวนไตร่ตรอง) ซึ่งสรุปให้จำง่าย ๆ ว่า “มีใจรัก พากเพียร เอาจิตฝึกฝน” (พระราชวรมนี (ประยูรช ปยุตโต). 2525 : 842) หากผู้ใดมีฉันทะก็กล่าวได้ว่าทำงานสำเร็จแล้วครั้งหนึ่ง เพราะฉันทะเป็นกำลังผลักดันให้บุคคลการทำงานต่อไปโดยง่าย สะดวกและสนุกสนาน (พุทธทาสภิกขุ. มปป : 513 – 519) ฉันทะเป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาเพื่อพัฒนาตนหรือต้องการรู้ในสิ่งต่าง ๆ เพราะถ้ามีฉันทะอยากทำ อยากเรียนรู้แล้ว ก็เกิดการอยากศึกษา เมื่อพบปัญหา ก็พยายามอย่างไม่ท้อถอย จึงกล่าวได้ว่าฉันทะเป็นจิตสำนึกของการศึกษา (พระธรรมปิฎก (ประยูรช ปยุตโต). 2541 : 45 – 46)

ได้มีผู้ให้ความหมายหลักธรรมฉันทะไว้ ดังนี้

พระกวีวรรณญาณ (2502 : 423) กล่าวว่าฉันทะ หมายถึง ความพอใจ ความสนใจ ความชอบใจ การศึกษาวิชาในแขนงใด ๆ ก็ตามถ้าวิชานั้นเป็นที่ถูกใจ ชอบใจ และสนใจแล้วก็จะศึกษาหรือกระทำให้สำเร็จด้วยดีโดยง่าย ตรงกันข้าม ถ้าถูกบังคับให้ศึกษาหรือถูกบังคับให้ทำงานใดก็ตาม การศึกษาหรือการทำให้ได้ดีโดยยาก หรือบางครั้งอาจไม่มีทางสำเร็จเลยก็ได้ ฉะนั้น ความพอใจหรือความสนใจจึงเป็นหลักการเบื้องต้นที่จะนำเราไปสู่ความสำเร็จ

พระโสภณคณาจารย์ (2527 : 58) ได้ให้ความหมายของฉันทะ ว่าเป็นความพอใจรักใคร่ สิ่งที่ทำให้บุคคลปลุกฝังความพอใจในการศึกษาเล่าเรียน ในหน้าที่การงานและอาชีพ ในการประพฤติปฏิบัติความดีทั้งหลาย แม้ว่าจะไม่เคยมีความพอใจมาก่อนเมื่อใช้ปัญญาพิจารณา ให้เห็นประโยชน์เรื่องเหล่านั้นแล้วปลุกฝังความพอใจให้เกิดขึ้น บุคคลไม่ว่าจะทำอะไรก็ตามมีความพอใจเป็นบันไดขั้นแรกที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในที่กระทำ

ฉันทะ หมายถึง ความพอใจ ความมีใจรักในสิ่งที่ทำ และพอใจใฝ่รักในจุดหมายของสิ่งที่ทำนั้นๆ ให้สำเร็จ อยากให้งานนั้นหรือสิ่งนั้นบรรลุจุดหมาย ความหมายในหลักธรรมก็คือความรัก ความใฝ่ใจปรารถนาต่อความดีงามเต็มเปี่ยมสมบูรณ์ ซึ่งเป็นจุดหมายของสิ่งที่กระทำ หรือจะเข้าถึงด้วยการกระทำนั้น หรืออยากให้งานดีงามเต็มเปี่ยมสมบูรณ์ของสิ่งนั้นๆ ของงานนั้นเกิดมีจริงขึ้น อยากทำให้สำเร็จผลตามจุดหมายที่ดีงามนั้น ความอยากที่เป็นฉันทะนี้เป็นคนละอย่างกับความอยากได้สิ่งนั้นๆ มาเสพเสวยหรืออยากเอามาเพื่อตัวตนในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง ซึ่งเรียกว่าตัณหา ความอยากในฉันทะนั้นทำให้เกิดสุข อยากได้ผลตามกฎธรรมชาติ ความชื่นชม เมื่อเห็นสิ่งนั้น งานนั้นบรรลุความสำเร็จเข้าถึงความสมบูรณ์ อยู่ในภาวะที่ดีงามหรือพูดแยกออกไปว่าขณะเมื่อสิ่งนั้นหรืองานนั้นกำลังเดินทางไปสู่จุดหมายก็จะได้รับความโสมนัสเป็นความจำชื่นใจ ที่พร้อมด้วยความรู้สึกไปรังโล่ง ผ่องใส เบิกบาน แผ่ออกไปไร้อิสระขอบเขต ส่วนความอยากในตัณหาทำให้เกิดทุกข์ ความจำชื่นใจที่เศร้าหมอง หมกตัว กัดกันกัดตนไว้ในความคับแคบ และมักติดตามด้วยความหวงแหน ห่วงกังวล เศร้าเสียตายและห่วงกลัวหวาดระแวง (พระราชวรมนู (ประยูรช ษุโต). 2529 : 842 – 844)

ฉันทะ หมายถึง ความพอใจ ซึ่งหมายถึง ความต้องการที่จะทำ ใฝ่ใจรักที่จะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอและปรารถนาจะทำให้ได้ผลดียิ่งขึ้นไป ที่กล่าวมาเป็นฉันทะที่เป็นกุศลและมีคุณประโยชน์ นอกจากนี้ยังมีฉันทะที่เป็นกุศลหรือตัณหา เป็นความอยากที่มีรากฐานมาจากวิชาจะมุ่งแสวงหาสิ่งเสพสุขให้กับตนเอง โดยไม่สนใจถึงวิธีที่จะได้มาซึ่งการสนองความต้องการนั้น เป็นต้นตอให้เกิดทุกข์ ต้องกำจัดละทิ้งเสียให้หมดไปหรือเปลี่ยนฉันทะทางลบให้เป็นฉันทะทางบวก

จากความหมายของหลักธรรมฉันทะที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ฉันทะ คือ ความต้องการที่จะกระทำ อยากเห็นสิ่งที่ดีงาม มีความชื่นชมที่เห็นงานสำเร็จตามเป้าหมาย โดยมีความรัก ความใฝ่ใจปรารถนาต่อความดีงาม ซึ่งเป็นจุดหมายของสิ่งที่กระทำหรือจะเข้าถึงด้วยการกระทำนั้นหรืออยากให้งานดีงามเต็มเปี่ยมสมบูรณ์ของสิ่งนั้นๆ ของงานนั้นเกิดมีจริงขึ้น อยากทำให้สำเร็จผลตามจุดหมายที่ดีงามนั้น ฉันทะที่กล่าวมาคือฉันทะในทางบวก ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นแรงจูงใจให้บุคคลกระทำสิ่งต่าง ๆ ซึ่งควรสร้างเสริมฉันทะให้เกิดขึ้นในนักศึกษา

แรงจูงใจกับฉันทะ

แรงจูงใจ (motivation) หมายถึง ความเต็มใจที่จะใช้พลังเพื่อทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งให้ประสบผลสำเร็จ เป็นสิ่งสำคัญที่เป็นตัวเร่งหรือเสริมการทำงานของมนุษย์เพื่อไปถึงวัตถุประสงค์ที่มีรางวัลเป็นเป้าหมาย (Luthans. 1992 : 147) บีช (Beach) กล่าวว่า แรงจูงใจ คือ ความเต็มใจที่จะใช้พลังเพื่อดำเนินไปถึงจุดหมายที่วางไว้ได้สำเร็จ (อรรถัย ชื่นมณูชัย. 2519 : 153 - 183) ส่วน ยัง (Young) กล่าวว่า แรงจูงใจเป็นกระบวนการของการกระตุ้นให้เกิดการกระทำสนับสนุนความก้าวหน้าของกิจกรรมที่ทำ และกำหนดแบบแผนของกิจกรรมที่ทำ (สวนา พรพัฒน์กุล. 2522 : 118) โดยแสดงออกเป็นพฤติกรรมเพื่อให้พฤติกรรมนั้นไปสู่จุดมุ่งหมาย ดังนั้น แรงจูงใจที่มนุษย์ใช้เป็นแรงกระตุ้นหรือแรงขับนั้นอาจมาจากภายนอกหรือภายในตัวบุคคลก็ได้ ซึ่งเป็นแรงขับให้ตนทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งจนประสบความสำเร็จตามความต้องการของตน

ตามแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความสามารถแห่งตนและการกำหนดตัวตนเองของ เอ็ด เวอร์ด แอล ดีซี (competence and self-determination theories) กล่าวว่า แรงจูงใจภายใน คือ แบบแผนพฤติกรรมที่บุคคลแสดงพฤติกรรมดังกล่าว แล้วจะรู้สึกว่าคุณมีความสามารถ และมีการกำหนดด้วยตนเองในการมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัว ซึ่งจะเน้นความต้องการด้านจิตใจ ลักษณะพฤติกรรมเป็นการเผชิญกับสิ่งเร้าเพื่อจัดการกับสถานการณ์สิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพแม้ว่าไม่มีสิ่งเร้า บุคคลก็จะแสวงหาโอกาสที่จะเผชิญกับสถานการณ์ หรือถ้าสิ่งเร้ามากเกินไปก็จะเบี่ยงเบนจากสถานการณ์บางอย่างเพื่อจัดการอย่างสมเหตุสมผล (White. 1959 ; citing Deci. 1975 ; de Charms. 1968a) ฮาร์เตอร์ (Deci. 1990 : 28 ; citing Harter. 1978a) กล่าวถึงความสามารถแห่งตนเองว่า ประกอบด้วยความท้าทาย ความสนใจใคร่รู้ และความเป็นอิสระ นอกจากนี้ ชมชื่น สมประเสริฐ (2542 : 33 - 34) ได้กล่าวว่า ความสามารถแห่งตนเป็นความรู้สึกของบุคคลที่เป็นผลสะสมจากการได้ค้นหาเรียนรู้ และการปรับตัวในการมีปฏิสัมพันธ์และเผชิญต่อสิ่งเร้าสิ่งแวดล้อมเพื่อการดำรงอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนการกำหนดด้วยตนเอง คือ คุณภาพในหน้าที่ของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์การเลือก หรือประสบการณ์การรับรู้ในตนเองที่ระบุความสัมพันธ์ของสาเหตุและผลที่เกิดขึ้น (locus of causality) มีลักษณะยึดหยุ่นเป็นความต้องการ (need) ที่มีทางเลือกในการปฏิสัมพันธ์ต่อสิ่งแวดล้อม

พฤติกรรมที่เกิดจากแรงจูงใจภายใน เป็นพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกแล้วทำให้ผูกพันกับความรู้สึกถึงความสามารถแห่งตนและการกำหนดด้วยตนเอง คนที่มีแรงจูงใจภายในจะแสดงพฤติกรรม ดังนี้ รับรู้ถึงความสามารถของตนเองได้ ความเป็นตัวของตัวเอง มีความคิดริเริ่ม มีความพยายาม ให้ความสนใจในสิ่งต่างๆ มีความรับผิดชอบ โดยปราศจากความกดดัน ควบคุมการกระทำด้วยตนเอง มีอิสระในการตัดสินใจ รู้สึกสนุกสนานกับแบบแผนพฤติกรรมที่แสดงออก ไม่ได้หวังผลตอบแทนเป็นรางวัลภายนอก มีความคงทนของพฤติกรรม บุคคลจะเลือกเป้าหมาย (goal selection) ซึ่งคาดว่าจะนำไปสู่การได้รับผลตอบแทนและความพึงพอใจ (Deci. 1975 :

123-124) จึงแสดงพฤติกรรมที่มีเป้าหมาย (goal directed behavior) และเมื่อบรรลุเป้าหมาย บุคคลก็หยุดกระทำพฤติกรรม และซิกเซนมิฮาลี (Csikszentmihalyi) กล่าวถึงเป้าหมายหรือความท้าทายของงานที่จะทำว่า ถ้าเป้าหมายนั้นมีความท้าทายน้อยไปบุคคลนั้นก็เมื่อที่จะกระทำ และถ้ามากเกินไปก็เกิดความวิตกกังวลและไม่เกิดความรู้สึกกลมกลืนกับงาน แสดงว่าบุคคลจะเกิดแรงจูงใจภายในได้ภายใต้สภาพของการท้าทายที่เหมาะสม (วิลลาสลักซ์ 2542 : 12 ; citing Deci and Ryan. 1990)

จากที่กล่าวข้างต้น บุคคลที่มีแรงจูงใจภายในจะมีคุณลักษณะดังนี้ รับรู้ถึงความสามารถของตน ทำสิ่งต่างๆ โดยปราศจากความกดดัน มีความอิสระในการกระทำ ความเป็นตัวของตัวเอง มีความคิดริเริ่ม มีความพยายาม ความสนใจในสิ่งต่างๆ ควบคุมการกระทำด้วยตน รู้สึกสนุกสนาน ไม่ได้หวังผลตอบแทนเป็นรางวัลภายนอก ตั้งเป้าหมายของการกระทำ เป็นต้น ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับคุณลักษณะของบุคคลที่มีฉันทะ เพราะคนที่มีฉันทะจะมีคุณลักษณะ ดังนี้ ความสนใจใฝ่รู้ ความรักพอใจในสิ่งที่ทำและผลของการกระทำ ความมุ่งมั่นให้สิ่งที่ทำนั้นบรรลุเป้าหมาย และการใช้วิธีการที่ถูกต้องในการบรรลุเป้าหมาย ซึ่งไม่ว่าเป้าหมายนั้นจะท้าทายน้อยหรือมากก็ตาม คนที่มีฉันทะจะไม่มี ความเบื่อหน่ายหรือท้อถอย เพราะใช้หลักการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ดังนั้น เพื่อความเข้าใจเกี่ยวกับคุณลักษณะของคนที่มีฉันทะ จึงควรทำความเข้าใจเกี่ยวกับฉันทะในฐานะแรงจูงใจภายใน และโยนิโสมนสิการตามแนวคิดทางพุทธศาสตร์ ดังรายละเอียดที่จะกล่าวต่อไป

แรงจูงใจในการกระทำของมนุษย์แบ่งออกเป็น 2 ประเภทดังนี้ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). 2542 ก : 490 – 526)

1. ความพอใจ ชอบใจ ยินดี รักใคร่ ที่ดีงาม สบาย เกื้อกูล เป็นกุศล เรียกว่า ฉันทะ
2. ความพอใจ ชอบใจ ยินดี รักใคร่ ที่ไม่ดี ไม่เกื้อกูล เป็นอกุศล เรียกว่า ตัณหา มี 3 ประการ ได้แก่

2.1 กามตัณหา คือความกระหาย ความอยากได้อารมณ์ที่ชบสรมมาเสพประนเปรอตน หรือความทะยานอยากในกาม

2.2 ภวตัณหา คือความกระหายอยากในความถาวรมั่นคง มีคงอยู่ตลอดไปของตน

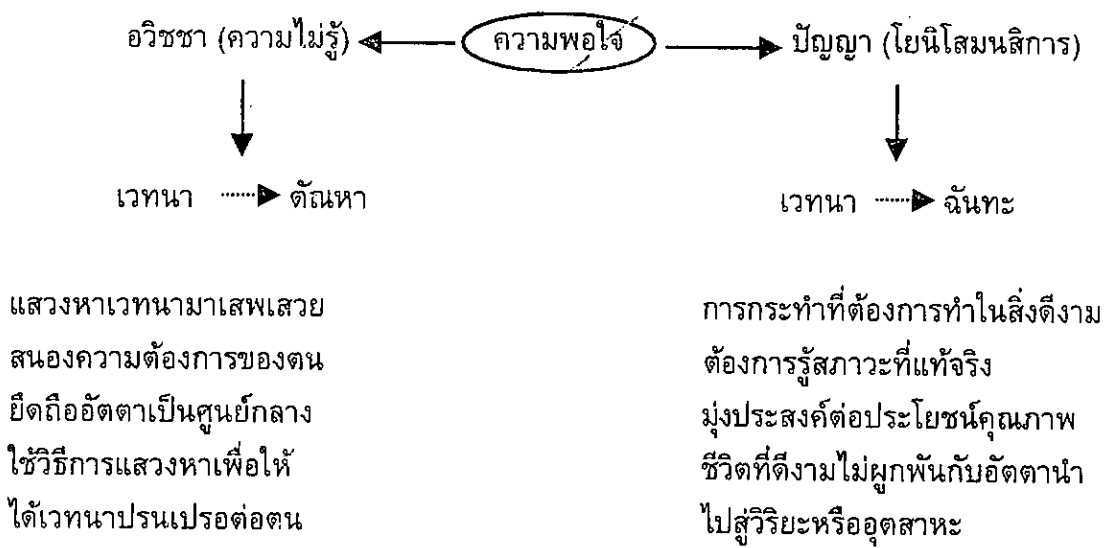
2.3 วิภวตัณหา คือ ความกระหายอยากในความดับสิ้นขาดสูญแห่งตัวตน

ตามกระบวนการทางพุทธศาสนา ตัณหาจะนำไปสู่การแสวงหา คือ การไปหา การไปเอา หรือรับเอาหรือหาทางอย่างใดอย่างหนึ่งที่จะให้ได้สิ่งที่ต้องการนั้นๆ มา เมื่อได้สิ่งนั้นๆ มาแล้วก็ถือว่าจบไปช่วงหนึ่ง

ฉันทะ คือ กุศลธรรมฉันทะที่เรียกสั้นๆ ว่า กุศลฉันทะ หรือธรรมฉันทะ กุศลธรรมฉันทะ หมายถึงฉันทะในกุศล คือความพอใจ ความชอบ ความอยากในสิ่งที่ดีงาม ส่วนกุศลฉันทะ แปลว่า ฉันทะในกุศล ซึ่งมีความหมายตรงกับกุศลธรรมฉันทะนั้นเอง ความหมายของธรรมมี 2 อย่าง คือ ความจริง (สภาวะธรรมหรือคำสอนที่แสดงภาวะธรรมนั้น ตรงกับคำว่าสัจธรรม) และความดี

งาม สิ่งที่ต้องการหรือภาวะที่ต้องการ (คุณธรรม หรือจริยธรรม) ดังนั้น ธรรมฉันทะ จึงมีความหมายว่า ฉันทะในความจริง ฉันทะในความดีงามหรือความต้องการความจริง ความต้องการสิ่งที่ดีงาม ความต้องการความจริงเล็งไปถึงความรู้ คือ ต้องการรู้ความจริง ต้องการเข้าถึงตัวธรรม คือตัวจริง ตัวแท้ ความหมายที่แท้ เนื้อหาสาระที่แท้ แก่นแท้ของเนื้อหาสาระ ภาวะที่แท้จริงของสิ่งทั้งหลาย ตลอดจนความดีงามที่เป็นคุณค่าอันแท้จริงของสิ่งนั้นๆ ความต้องการ ความดีงาม เล็งถึงความดีงาม ธรรมฉันทะ จึงรวมความถึง ความไม่ความจริง หรือรักความจริง ความไม่ในสิ่งดีงาม รักความดีงาม (ไม่ตี รักดี) หรือความอยากรู้ อยากทำในสิ่งที่ดีงาม

ฉันทะ มีความสัมพันธ์กับการกระทำ คือ การกระทำเพื่อให้รู้ความจริง และการกระทำเพื่อสร้างภาวะที่ต้องการ หรือทำในสิ่งที่ดีงามเกิดมีขึ้นตามกฎแห่งกระบวนการแล้ว ฉันทะนำไปสู่อุตสาหะ วายามะ หรือวิริยะ ฉันทะทำให้เกิดการกระทำซึ่งต่างจากตัณหา ซึ่งทำให้เกิดการแสวงหามูลฐาน หรือต้นเค้าที่จะทำให้เกิดฉันทะก็คือ การมีโยนิโสมนสิการเป็นสมุฏฐาน ฉันทะเกิดจากโยนิโสมนสิการ (การคิดหยาบตา^๑ คิดถูกวิธี รู้จักคิด หรือคิดเป็น) ดังนั้นฉันทะจึงจัดอยู่ในกระบวนการฝ่ายปัญญา ฉันทะจะตั้งต้นเมื่อเริ่มมีการใช้ปัญญา เนื่องจากความรักใคร่พอใจของบุคคลอาจนำไปสู่ผลที่แตกต่างจากฉันทะและนำไปสู่ความทุกข์และปัญหาคือ ตัณหาที่มีอวิชชาเป็นมูลฐาน (ดังภาพประกอบ 2)

ภาพประกอบ 2 แสดงมูลฐานของการเกิด และพฤติกรรมที่เกิดจากตัณหาและฉันทะ

จากภาพประกอบ 2 แสดงถึงความแตกต่างของฉันทะกับตัณหา สิ่งที่ควรพิจารณา คือ ตัณหานำไปสู่การแสวงหา ส่วนฉันทะทำให้เกิดการกระทำและการให้ได้มาก็อาจมีหลายวิธี หรือบางวิธีไม่ต้องมีการกระทำ บางครั้งสิ่งที่ตัณหาต้องการนั้นจะไม่เป็นเหตุเป็นผลกับการกระทำนั้นโดยตรง ตัวอย่างเช่น เมื่อลูกอ่านหนังสือเล่นนี้จบคุณพ่อจะพาไปดูหนัง คนเข้าใจว่าการอ่าน

หนังสือจบเป็นเหตุ และการที่พ่อพาไปดูหนังเป็นผล การอ่านหนังสือจบเป็นเพียงเงื่อนไขให้ได้ไปดูหนังเท่านั้น ส่วนที่เป็นเหตุเป็นผลที่แท้จริงก็คือ การอ่านหนังสือจบเป็นเหตุให้ได้รับความรู้ในหนังสือเล่มนั้น พฤติกรรมของการอ่านหนังสือในที่นี้เป็นไปตามค้นหา ที่อ่านหนังสือเพราะต้องการไปดูหนัง ไม่ใช่เพราะต้องการความรู้จากหนังสือ ตามกฎธรรมชาติ ตามกระบวนการธรรมชาติ ค้นหาไม่ทำให้เกิดการกระทำและไม่ทำให้เกิดความต้องการที่จะทำ การกระทำเป็นเพียงวิธีการหนึ่งตามเงื่อนไขที่จะช่วยให้การแสวงหาสิ่งที่ต้องการ สำเร็จลุล่วงความค้นหาเท่านั้น

ส่วนฉันทะ เป็นความต้องการด้านกุศล ต้องการภาวะดีงามหรือความรู้ความเข้าใจในความจริงแท้ ถ้ามีฉันทะเด็กต้องการความรู้จากหนังสือเล่มนั้น โดยความรู้เป็นผลของการอ่านหนังสือ เมื่อเป็นเช่นนี้ ผลของการกระทำโดยตรงซึ่งบังคับกำหนดการกระทำ เพื่อการกระทำผลก็ย่อมเกิดขึ้น ฉันทะต้องการภาวะที่ดีงามที่เป็นผลของการกระทำ และการกระทำต้องเป็นเหตุของผลนั้นด้วย ดังนั้น ฉันทะทำให้เกิดการกระทำและทำให้เกิดความต้องการที่จะทำหรือทำให้อยากทำ เด็กก็จะอ่านหนังสือได้เองโดยที่พ่อไม่ต้องล่อด้วยการพาไปดูหนัง

การที่มีฉันทะเป็นแรงจูงใจในการกระทำก่อให้เกิดผลในทางจริยธรรม ส่วนค้นหาทำให้ผลทางปฏิบัติแตกต่างกันคือ เกิดความทุกข์ การกระทำเป็นเพียงเงื่อนไขสำหรับไปได้สิ่งที่ต้องการ หรือไม่ต้องการทั้งการกระทำและผลของการกระทำนั้นโดยตรง หรือถ้าไม่ต้องการได้ ก็หลีกเลี่ยงการกระทำนั้นเสีย เพราะการได้มาโดยไม่ต้องการนั้นตรงกับความต้องการของตัณหามากที่สุด และถ้าจำเป็นที่ต้องกระทำโดยหลีกเลี่ยงไม่ได้นั้น จะกระทำด้วยความรังเกียจจำใจ ไม่เต็มใจ และไม่ตั้งใจจริง พฤติกรรมที่เกิดจากค้นหาจึงปรากฏ ดังนี้

1. พยายามหลีกเลี่ยงการกระทำที่เป็นเงื่อนไข อาจใช้วิธีลัดหรือวิธีอื่นใดซึ่งง่ายที่จะได้สิ่งที่ต้องการโดยไม่ต้องกระทำ เช่น การทุจริต ลักขโมย ไม่มีความอดสาหะ
2. มีแต่ค้นหาที่อยากได้ แต่ไม่มีฉันทะที่อยากทำ จึงทำงานที่เป็นเงื่อนไขด้วยความไม่เต็มใจ ไม่ตั้งใจ ทำพอให้เสร็จ หรือทำที่ได้ทำแล้ว ผลก็คือไม่มีความประณีตหรือความดีเลิศของงาน และเพราะนิสัยที่ไม่ดีให้แก่ผู้ทำเองกลายเป็นผู้ขาดความใฝ่สัมฤทธิ์ มักง่าย จีบจืด เป็นต้น
3. เมื่อเงื่อนไขหลักมีช่องโหว่ที่เล็งหลบได้ เป็นเหตุให้ต้องสร้างเงื่อนไขรองต่างๆ เข้ามาควบคุมป้องกัน ซึ่งเป็นการแก้ไขที่ปลายเหตุทำให้เกิดระบบต่างๆ ที่ซับซ้อน สับสน เช่น ต้องหาคนมาตรวจสอบ ควบคุมการทำงาน ส้ารวจเวลาเข้างาน เป็นต้น และยังถ้าค้นหาเข้าไปครอบงำพฤติกรรมการปฏิบัติเงื่อนไขรองได้อีก ความทุจริตหละหลวมปัญหาเกิดขึ้นมากมายจนทำให้ระบบทั้งระบบเสียไปหมด
4. เมื่อสิ่งที่ผู้กระทำต้องการแต่ผลของการกระทำไม่สอดคล้องกัน ผลของการกระทำจึงไม่ใช่ตัวกำหนดหรือตัวบ่งชี้ปริมาณและคุณภาพของการกระทำได้ ย่อมเกิดความไม่พอเหมาะพอดีระหว่างการกระทำกับผลที่พึงประสงค์

5. เมื่อการกระทำกับสิ่งที่ค้นหาต้องการ ไม่เป็นเหตุเป็นผลแก่กันโดยตรงที่ผู้กระทำ ด้วยค้นหาจึงรังเกียจการกระทำ คือไม่ต้องการกระทำ พยายามหลีกเลี่ยงการกระทำ พยายามให้ได้มาในสิ่งที่ต้องการโดยไม่ต้องกระทำ และเมื่อจำเป็นต้องทำก็ทำด้วยความจำใจ ไม่มีความสุข ไม่มีความพึงพอใจในการกระทำนั้น แม้จะได้รับผลสำเร็จของการกระทำก็ตามภาวะทางจิตของผู้ที่ดำรงชีวิตอยู่หรือกระทำด้วยค้นหาจะมีลักษณะร้อนรน กระวนกระวาย ฟุ้งซ่าน และมีความเครียดเมื่อพ่วงด้วยอกุศลธรรมอื่นที่เกิดตามมา เช่น ความหวาดกลัว ความริษยา เป็นต้น

ส่วนบุคคลที่มีฉันทะเป็นแรงจูงใจ ต้องการภาวะที่เป็นผลของการกระทำซึ่งตรงกับเหตุ ให้บุคคลมีความอยากกระทำ ดังนั้น ผลที่ตามมาจึงตรงกันข้ามกับบุคคลที่มีค้นหาเป็นแรงจูงใจ ผลของพฤติกรรมที่เกิดจากมีฉันทะเป็นแรงจูงใจ มีดังนี้

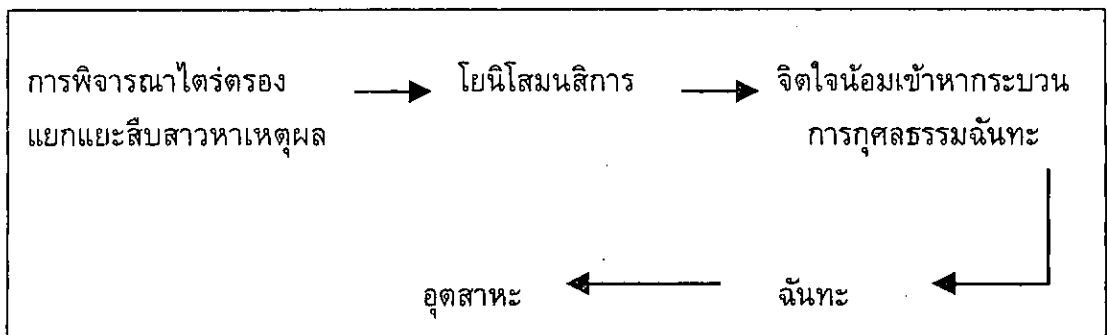
1. ทำให้เกิดความสุขจิต ความขยัน อดทน ความซื่อตรงต่องานและซื่อตรงต่อเหตุผลที่เป็นไปตามกฎธรรมชาติ ไม่ทำให้เกิดความทุกข์
2. ทำให้ตั้งใจทำงานนำไปสู่ความประณีต ความดีเลิศของงาน เพราะนิสัยใฝ่สัมฤทธิ์ ทำจริงจัง และสู้งาน
3. มีความร่วมมือร่วมใจในการทำงาน การประสานงานและการมีส่วนร่วม เพราะทุกคนต่างมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน มิใช่มุ่งสนองค้นหาส่วนตนจนคอยแกลงแย้งซึ่งกัน จ้องจับผิดซึ่งกัน และกัน
4. จากการกระทำเพื่อผลของงาน ผลที่ได้รับจึงสอดคล้องกับตัวกำหนด หรือตัวบ่งชี้ปริมาณและคุณภาพของงาน ดังนั้น จึงเกิดความพอเหมาะพอดีระหว่างการกระทำกับผลที่พึงประสงค์
5. เนื่องด้วยบุคคลที่กระทำด้วยฉันทะต้องการผลของการกระทำโดยตรง ทำให้บุคคลนั้นประจักษ์ถึงผลเกิดที่ต่อเนื่องไปกับการกระทำ การกระทำก่อให้เกิดผลที่เขาต้องการทำให้เขาได้รับความพึงพอใจ ความอึดใจ ความสุขและความสงบตั้งมั่นของจิตใจ ด้วยเหตุนี้ ฉันทะจึงถูกจัดเข้าเป็นอิทธิบาท (ทางแห่งความสำเร็จ) อย่างหนึ่ง อิทธิบาทเป็นหลักสำคัญในการสร้างสมาธิ ฉันทะจึงทำให้เกิดสมาธิ (ภาวะจิตมีอารมณ์เดียว) ที่ส่งเสริมสุขภาพจิตให้จิตมีความสดใส สุขสงบ ปลอดภัย ฉันทะไม่ก่อให้เกิดทุกข์ ไม่ทำให้เกิดปัญหาใดๆ เพราะไม่ว่าการกระทำนั้นสำเร็จผลหรือไม่ก็ตาม จะเป็นไปตามเหตุผล เหตุเท่าใดผลก็เท่านั้น

สิ่งเร้าที่กำหนดพฤติกรรมรวมทั้งค้นหาและฉันทะ บางครั้งทั้งค้นหาและฉันทะก็เข้ามาร่วมกำหนดพฤติกรรมด้วยกัน เช่น กรณีของความหิว ในกรณีนี้ โยนิโสมนสิการจะคิดว่าการกินเป็นการกระทำเพื่อผลอะไร และรู้ว่าการกินเป็นการกระทำเพื่อให้ร่างกายได้รับอาหารไปซ่อมเสริมร่างกาย ทำให้ร่างกายมีสุขภาพดีไม่มีโรค ไม่ใช่กินอาหารเพื่อความอร่อย เพื่อความสนุกสนานมัวเมาหรือโก้เก๋หรูหรา เป็นต้น โยนิโสมนสิการนี้มิใช่แรงจูงใจโดยตัวของมันเอง แต่เป็น

ปัจจัยให้เกิดแรงจูงใจ ฝ่ายกุศลหรือฉันทะ เมื่อฉันทะเกิดโยนิโสมนสิการก็เข้ามาร่วมกำหนด พฤติกรรมการกิน โดยเกิดแทรกซ้อนสลับกับตัณหา นับว่าเป็นตัวต้านกับตัณหา

ตามธรรมชาติการทำดีของปุถุชนทั้งหลายยังคงมีตัณหากอยเข้ามาแทรกซ้อนอยู่ด้วยเสมอ จึงควรพยายามใช้โยนิโสมนสิการ ตั้งสติสัมปชัญญะและปลุกฝังฉันทะเพื่อไม่ให้ตัณหาเกิด และพยายามไม่ให้ตัณหาเข้ามาแสวงหาประโยชน์จากฉันทะ หรือเมื่อมีตัณหาเกิดขึ้นแล้วก็พยายามหันเหทิศทางให้ตัณหากลับเป็นปัจจัยแก่ฉันทะ ซึ่งถ้าทำได้เช่นนั้นนับว่าดีมากสำหรับ ปุถุชนทั่วไป

ลักษณะของตัณหา นั้นเป็นแรงเร้าหรือแรงจูงใจให้กระทำตามเงื่อนไข บางครั้งเมื่อไม่ได้ สเปกเวทนาอันพึงพอใจก็จะไม่ยอมเร้าหรือจูงใจให้กระทำ หรือจูงใจไม่ให้กระทำแม้ว่าการกระทำ ดังกล่าวเป็นไปเพื่อผลที่พึงประสงค์ เช่น เวลาที่ป่วยไข้ร่างกายต้องการยามารักษาฉันทะกลับจูงใจให้กินยา กินอาหาร ยิ่งฉันทะเข้ม มากเท่าใดจิตใจก็ยิ่งเข้มแข็งขึ้น (ฉันทะหนุนวีริยะและทำให้เกิดสมาธิ) กินได้ทั้งที่ฝืนตัณหา คนไข้บางคนมิได้คำนึงถึงเหตุผลเพื่อให้เกิดฉันทะ แต่ใช้วิธีเร้า ตัณหาทำให้เกิดความรู้สึกกลัวตายและปกป้องตัวเองก็ทำให้กินอาหารและยาได้เหมือนกัน การกระทำเช่นนี้ทำให้จิตใจทुरนทुरาย แม้ว่าจะได้ผลเช่นเดียวกับการกระทำด้วยฉันทะ การตัด วงจรการเกิดตัณหาจำเป็นต้องอาศัยความรู้เกี่ยวกับสิ่งนั้นเสีย ดังนั้น การใช้โยนิโสมนสิการจึง ทำให้เกิดฉันทะขึ้น ซึ่งอาจทำหน้าที่ชักนำความคิดให้เดินตามฉันทะที่เคยปลุกฝังมาแล้ว หรือ อาจต้องพิจารณาสิ่งต่างๆ จนโยนิโสมนสิการเกิด ก็สามารถตัดตอนการเกิดตัณหาและฉันทะก็ เกิด เมื่อเกิดฉันทะแล้วก็เกิดอุตสาหะ หรือความเพียร ดังภาพประกอบ 3

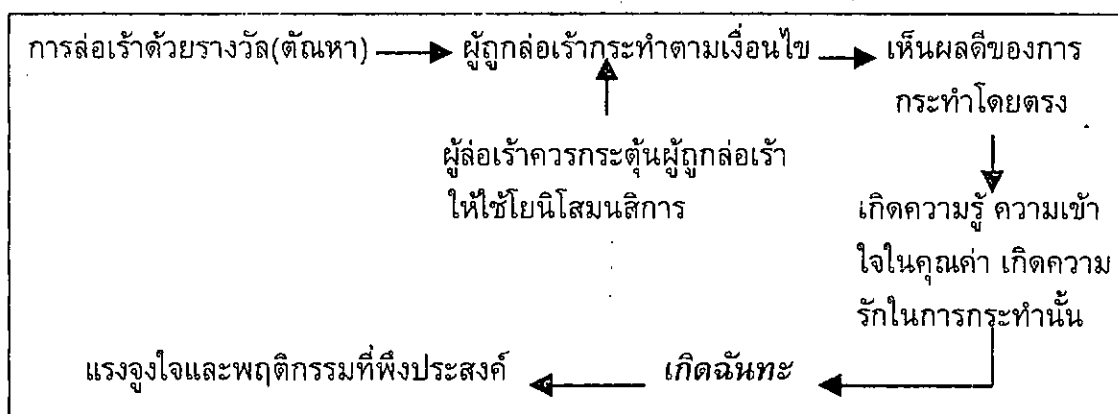
ภาพประกอบ 3 แสดงขั้นตอนการใช้ปัญญาพิจารณาให้เกิดฉันทะ

ในทางปฏิบัติ นั้น ตัณหาและฉันทะสามารถเกิดแทรกซ้อนกันได้เป็นปัจจัยเกิดของกัน และกันได้เช่นกัน สรุปได้ว่า

1. เป็นธรรมชาติของบุคคลที่มีตัณหาเป็นพื้นและตัณหาสามารถเกิดขึ้นได้เสมอไม่ว่า เวลาใดที่ปล่อยโอกาสหรือผล
2. ตัณหาเกิดขึ้นย่อมนำความทุกข์ และปัญหามาให้ จึงสมควรละหรือกำจัดเสีย

3. บุคคลไม่สามารถที่จะหลีกเลี่ยงต้นเหตุได้ ดังนั้น น่าจะทำให้ต้นเหตุก่อประโยชน์ จนก่อให้เกิดฉันทะ แล้วละต้นเหตุเสีย

ต้นเหตุสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ เพื่อเป็นอุบายที่นำไปสู่จุดหมาย เป็นวิธีล่อให้กระทำการที่เป็นเงื่อนไขแล้วใช้โอกาสระหว่างนั้นค่อยๆ สร้างความรู้ความเข้าใจให้เกิดความรักความดีงามของผลการกระทำนั้นโดยตรงจนเกิดฉันทะขึ้นเอง แล้วก็เปลี่ยนแรงจูงใจและพฤติกรรมของตนเองจนเกิดฉันทะที่ถาวร ถ้าทำได้ถือว่าเป็นความสำเร็จแต่ถ้าเปลี่ยนต้นเหตุเป็นฉันทะไม่ได้ก็ถือว่าเป็นความล้มเหลว การล่อเร้าด้วยสิ่งอื่นที่มีใช้ผลของการกระทำโดยตรงนั้นควรใช้อย่างระมัดระวัง เช่น การให้รางวัลซึ่งในทางการศึกษาจะใช้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรมหรือการเรียนการสอนหรือใช้กันทั่วไปในชีวิตประจำวัน เช่น บอกลูกว่าถ้าอ่านหนังสือเล่มนี้จบแล้วจะซื้อเครื่องเล่นเกมให้ ที่สำคัญต้องคิดเตรียมไว้ว่าจะชักจูงเด็กเข้าสู่ฉันทะได้อย่างไร จึงจะทำให้เด็กนั้นเกิดความรักหรือรู้สึกอยากอ่านหนังสือได้เองจากการได้เห็นผลดีของการกระทำ แต่ทางที่ดีผู้ล่อเร้าควรใช้โอกาสนี้ให้เด็กได้ใช้โยนิโสมนสิการในทางที่เข้าใจคุณค่าของความรู้ เกิดความใฝ่รู้เกิดมีฉันทะสามารถอ่านหนังสือได้เองโดยไม่ต้องทำตามเงื่อนไขเพื่อรางวัลต่อไป การล่อเร้าด้วยต้นเหตุเช่นนี้ต้องพึงระวัง เพราะถ้าฉันทะไม่เกิดขึ้นแล้วยิ่งทำในต้นเหตุเข้มข้นอีกด้วย เป็นการสร้างนิสัยที่ไม่ดีและเท่ากับเอาเชื้อแห่งความทุกข์และปัญหาไปไว้ในชีวิตของเด็ก (ภาพประกอบ 4)

ภาพประกอบ 4 แสดงกระบวนการนำต้นเหตุมากระตุ้นให้เกิดฉันทะ

จากที่กล่าวมาสามารถสรุปความเข้าใจและข้อกำหนดเกี่ยวกับต้นเหตุและฉันทะ ได้ดังนี้ (พระธรรมปิฎก. 2542 : 525 – 526)

หัวข้อ	ตัณหา	ฉันทะ
วิธีปฏิบัติ	1. นัยตรง : ฟังละโดยถอนขาด - เกิดที่ไหนดับหรือละที่นั่น - ควบคุมโดยเพิ่มปัญญาและฉันทะ; 2. อุบาย : อาศัยตัณหาละตัณหา - ให้ตัณหาเป็นปัจจัยแก่ฉันทะ(หนุนฉันทะ)	- ฟังกระทำ คือสร้างขึ้นและปฏิบัติตาม - ระวังด้วยการทำให้สำเร็จตามนั้น

ในทางพุทธศาสนาแรงจูงใจมี 2 ลักษณะ คือ ตัณหา และฉันทะ ซึ่งฉันทะเป็นแรงจูงใจฝ่ายดี หรือฝ่ายกุศลที่ควรสร้างให้เกิดขึ้นในตัวบุคคลทั่วไป เพราะบุคคลที่มีฉันทะเป็นแรงจูงใจ จะมีความต้องการกระทำสิ่งต่างๆ ให้ดีงาม ต้องการภาวะที่ดีงาม ต้องการความจริง กระทำสิ่งต่างๆ ตามเหตุผล มีความพึงพอใจในผลที่เกิดจากการกระทำที่แท้จริงมิใช่กระทำตามเงื่อนไขของตัณหา

ในการวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดฉันทะทางบวก ซึ่งเป็นแรงจูงใจฝ่ายดี เพราะจะช่วยให้ผู้เรียนมีความต้องการใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ในทางที่ดีอันก่อประโยชน์หรือพัฒนาตนเอง ให้เป็นผู้ที่มีความสามารถในการเรียนรู้ที่ดีเพิ่มศักยภาพทางการเรียนต่อไป สำหรับแรงจูงใจฝ่ายลบหรือตัณหาที่เป็นฉันทะในทางลบที่ไม่บังเกิดผล ซึ่งควรได้ทราบเพื่อความเข้าใจลึกซึ้งซึ่งจะนำเสนอต่อไป

ความสำคัญของฉันทะในการพัฒนาบุคคล

โดยธรรมชาติ แรงจูงใจมีทั้งฝ่ายดีและฝ่ายไม่ดี มีฝ่ายอกุศลและฝ่ายกุศล หรือความอยากมี 2 ประเภท ก็คือ ความอยากที่เป็นตัณหา และความอยากที่เป็นฉันทะ ซึ่งพร้อมที่จะนำออกมาใช้ได้พัฒนาบุคคลได้การกระทำที่ดีงาม กิจกรรมทุกอย่างที่เป็นไปเพื่อแก้ปัญหาของมนุษย์ ตลอดจนการบรรลุจุดหมายสูงสุดซึ่งพุทธศาสนาจะต้องอาศัยแรงจูงใจฝ่ายดี ที่เรียกว่า ฉันทะ ทำนองเดียวกับการทำความชั่ว และกิจกรรมที่ก่อให้เกิดปัญหาสร้างความทุกข์ย่อมถูกกระตุ้นเร้าด้วยตัณหาที่มีอวิชชาเป็นมูลฐาน ดังกระบวนการพัฒนาฝึกอบรมสั่งสอนทุกอย่าง ทั้งด้านการศึกษา หรือการปฏิบัติธรรมต้องช่วยให้บุคคลปลุกฟื้นฉันทะขึ้นมาเป็นพลังชักจูง การกระทำและนำชีวิตไปสู่จุดหมายที่ดีงาม ซึ่งจะก่อประโยชน์สุขที่แท้จริงแก่ชีวิตและโลกที่แวดล้อมอยู่

ฉันทะ เป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งสามารถทำให้คนดีมีความทุกข์ได้ (พระธรรมปิฎก. 2542 ก : 527 – 528) เพราะเป็นปุถุชนผู้ถูกรอบงำด้วยการถือมั่น และอาจกระทำการที่รุนแรงเสียหายเกิดขึ้นได้ ถ้าเกิดทั้งความยึดมั่นและสติปัญญาที่ไม่พอเพียง อย่างไรก็ตาม ฉันทะก็เป็น

พลังอันสำคัญที่จะช่วยให้บุคคลได้เริ่มเข้าสู่กุศลธรรม จึงจำเป็นที่ต้องปลุกพื้นให้มืออย่างรู้เท่าทัน ส่วนโทษที่เกิดกับบุคคลนั้นยังสามารถเกิดขึ้นได้ แต่เรายังมีทางเลือกเลี่ยงหรือหาทางแก้ไขได้ หากมีฉันทะที่กำกับด้วยปัญญาที่รู้เท่าทัน ปุถุชนในสังคมปัจจุบันนั้นมีจิตที่พร้อมจะไหลตาม ตัณหาได้โดยง่าย การจะใช้พลังฝ่ายลบมาหักห้าม เช่น บอกว่าอย่าทำผิดศีล อย่าละเมิดระเบียบ เป็นต้น ไม่เพียงพอ เพราะการรักษาศีลนั้นหากขาดฉันทะก็รักษาศีลแทบจะไม่ได้ ฉันทะที่เป็นพลังฝ่ายบวกซึ่งตรงข้ามกับตัณหาที่จะช่วยยับยั้ง ช่ม และกำจัดตัณหาได้ผล ฉันทะเป็นกุญแจสำคัญที่จะไขไปสู่ความสำเร็จในการแก้ปัญหาอันเกิดจากความชั่วร้ายทั้งปวง และช่วยให้ก้าวหน้าไปสู่กุศลธรรมได้สำเร็จ หากไม่สามารถสร้างฉันทะหรือความใฝ่ดีให้มาแข่งกับตัณหาแล้ว ย่อมยากที่จะพัฒนางานให้ดี ให้เป็นผลที่ดีได้ และจะแก้ไขหรือขจัดปัญหาความชั่วร้ายในสังคมปัจจุบันได้ยาก

ในการพัฒนาบุคคลนั้น ผู้ที่ฉันทะมีกำลังมากกว่าตัณหาเป็นกุศลธรรมฉันทะ ย่อมข่ม ตัณหาในทางร้ายได้ เช่น ความริษยา ไม่สามารถเห็นคนอื่นได้ดี ทนอยู่ไม่ได้ ส่วนผู้ที่มีฉันทะฝ่ายดี ถ้ายังไม่บรรลุความดีงามสูงสุดก็ทนอยู่เฉยไม่ได้ (ที่จะไม่ทำให้ดี) เช่น นักศึกษาที่เพียงค้นคว้าหาคำตอบเพียงครั้งเดียวก็พอที่จะสอบผ่านได้คะแนนดี แต่กลับเพียรพยายามให้ เข้าถึงความรู้ที่แท้จริงหรือรวบรวมความรู้ให้ได้มากจนสุดกำลัง คนที่อยู่ในฐานะได้เปรียบก็ไม่เอาเปรียบเพราะกลัวเสียธรรมมากกว่ากลัวเสียผลประโยชน์ ซึ่งตรงกันข้ามกับตัณหาที่ยอมเสีย ธรรมดีกว่าเสียผลประโยชน์ เพราะฉะนั้นฉันทะจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตของ บุคคล ช่วยให้บุคคลกระทำการกิจต่างๆ ด้วยฉันทะมิใช่ตัณหา มุ่งเอาชนะงานมิใช่ชนะคน ทำงาน อย่างจริงจังยังยืนจนสำเร็จ มิใช่ทำงานด้วยความตื่นเต้นแล้วก็ละทิ้งรามือ คนที่มีฉันทะสามารถ คิดการทำการเพื่อผลดีงามระยะยาวมิใช่ทำงานสนุกสนาน กล่าวได้ว่าคนที่ฉันทะ เป็นคนที่ “ใฝ่รู้ ใฝ่สั่งยาก” ใครรู้ข้อบกพร่องของตน ยินดีรับฟังเพื่อเป็นเครื่องชี้ช่องทางปรับปรุงตนและกิจ ของตนให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น คนที่มีธรรมฉันทะจะใช้วิธีการที่ชอบธรรมและฉลาดในวิธีการ ดังนั้น จึงต้องใช้สติปัญญาความสามารถเหนือกว่าปกติ คนที่มีตัณหาที่มีความมั่งงายในวิธีการให้ตน สำเร็จไม่ว่าวิธีการนั้นจะชั่วร้าย ทุจริต ฉ้อโกง ไร้อธรรม ผู้มีธรรมฉันทะต้องพึงระวังทางผิดพลาด 2 อย่าง คือ 1. ปลอ่ยให้ตัณหาเข้ามาแทรก สวมรับหรือชิงบทยาบทไปทำหน้าที่ฉันทะ 2. ขาดความรู้ หรือไม่แสวงหาปัญญา อาจทำการผิดพลาดได้หากไม่รู้แน่ชัดว่าอะไรเป็นธรรม

ดังนั้น การพัฒนาฉันทะให้เกิดขึ้นในตัวบุคคล พึงควรระมัดระวังไม่ให้ตัณหามีโอกาส เกิดขึ้นหรือเมื่อเกิดขึ้นแล้วก็ควรรีบละหรือตัดตัณหาเสีย ซึ่งองค์ประกอบที่สำคัญในการสะกัด กันไม่ให้เกิดตัณหาได้หรือทำให้เกิดฉันทะทางบวกก็คือ โยนิโสมนสิการ ดังที่จะกล่าวโดย ละเอียดต่อไป

โยนิโสมนสิการกับฉันทะ

องค์ประกอบสำคัญที่ทำให้เกิดฉันทะทางบวกหรือกุศลธรรมฉันทะ คือ โยนิโสมนสิการ โยนิโสมนสิการจัดว่าเป็นองค์ประกอบฝ่ายในเพราะมาจากปัจจัยภายในตัวบุคคล เป็นแนวคิดที่ใช้ประโยชน์ได้ในทุกเรื่อง โดยเฉพาะการดำเนินชีวิตประจำวัน การทำงาน การเรียน เป็นต้น คนที่มีโยนิโสมนสิการจะเป็นคนที่ช่วยตัวเองได้ มีการคิดอย่างถูกวิธี คิดอย่างมีระเบียบ ไม่มองสิ่งต่างๆ อย่างผิวเผิน รู้จักมอง ทำให้สามารถมองเห็นและหาด้านที่เป็นประโยชน์มาใช้ในการส่งเสริมความเจริญงอกงามให้กับตนเอง ผู้อื่นและสังคม (พระเทพเวที. 2533 : 144)

โยนิโสมนสิการแปลตามรูปศัพท์แล้ว หมายถึง การทำในใจโดยแยบคาย เมื่อขยายความแล้วหมายถึง การใช้ความคิดอย่างถูกวิธี เป็นการรู้จักมอง รู้จักพิจารณาสิ่งต่างโดยมองตามทีละสิ่งๆ ตรงความเป็นจริงและโดยวิธีคิดหาเหตุผลสืบค้นถึงต้นเค้า สืบสาวให้ตลอดสาย แยกแยะสิ่งนั้นๆ หรือปัญหานั้นๆ ออกให้เห็นตามสภาวะและตามความสัมพันธ์สืบทอดแห่งเหตุปัจจัย โดยไม่เอาความรู้สึกด้านต้นเหตุเข้าจับ (พระธรรมปิฎก. 2538 : 621) หรือสามารถสรุปได้ว่า คิดถูกวิธี คิดมีระเบียบ คิดมีเหตุผล-คิดเร้ากุศล หน้าที่ของโยนิโสมนสิการ ก็คือความคิดที่สกัดวิชชาต้นเหตุหรือการคิดเพื่อสกัดไม่ให้วิชาและต้นเหตุเกิด โดยธรรมชาติของปัญชันทัวไป เมื่อรับรู้สิ่งใดก็เกิดความคิดว่าชอบใจหรือไม่ชอบใจทันที โยนิโสมนสิการจะทำหน้าที่ไม่ให้เกิดขึ้นตอนนั้น แต่จะพิจารณาตามสภาวะตามเหตุปัจจัย เป็นตัวนำกระบวนการความคิดบริสุทธิ์ คิดอย่างเป็นลำดับ ทำให้เข้าใจความจริง ทำให้เกิดกุศลธรรม วางใจวางท่าทีและปฏิบัติต่อสิ่งนั้นๆ ได้เหมาะสมดีที่สุด โยนิโสมนสิการทำให้คนเป็นผู้ใช้ความคิด นำความคิดนั้นมาแก้ไขปัญหาก็ทำให้เกิดความสุข (พระธรรมปิฎก. 2542ข : 29-37) ดังนั้น คนที่มีโยนิโสมนสิการจะทำให้ทำสิ่งต่างๆ อย่างถูกต้องเหมาะสม และโยนิโสมนสิการจะทำให้ฉันทะที่เกิดขึ้นเป็นฉันทะฝ่ายบวกหรือกุศลธรรมฉันทะ มีความรักในงานที่ทำ เมื่อรับรู้สิ่งใดก็จะคิดพิจารณาตามเหตุปัจจัย มีความพอใจในผลที่มาจากกระทำที่ถูกต้อง มีความใฝ่รู้ใฝ่ดี ทำให้เป็นบุคคลที่พึ่งตนเองและนำตนเองได้ หรือสามารถที่จะพัฒนาตนเองได้ต่อไป

วิธีการคิดแบบโยนิโสมนสิการ มี 10 วิธี ดังนี้ (พระธรรมปิฎก. 2542ข : 41-122)

1. วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย คือ การพิจารณาปรากฏการณ์ที่เป็นผลให้รู้จักสภาวะที่เป็นจริง หรือพิจารณาปัญหา หาหนทางแก้ไขด้วยการค้นหาสาเหตุและปัจจัยต่างๆ ที่สัมพันธ์ส่งผลสืบทอดกันมาโดยมีแนวปฏิบัติดังนี้ การคิดแบบปัจจัยสัมพันธ์ คือสิ่งทั้งหลายอาศัยกันจึงเกิดขึ้น การคิดแบบสอบสวนหรือตั้งคำถามถึงสาเหตุหรือปัจจัยที่มาของสิ่งต่างๆ

2. วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบหรือกระจายเนื้อหา เป็นการคิดที่มุ่งให้มองและให้รู้จักสิ่งทั้งหลายตามสภาวะของมันเอง เช่น พิจารณาคูณว่ามียอดประกอบที่เรียกว่า ชั้น 5 ที่เกิดจากส่วนประกอบอื่นๆ การคิดเช่นนี้จะช่วยให้บุคคลเห็นความไม่เที่ยง ไม่คงที่ และไม่ยั่งยืนของสิ่งต่างๆ

3. วิธีคิดแบบสามัญลักษณะ คือ การมองอย่างรู้เท่าทันความเป็นไปของสิ่งทั้งหลาย ซึ่งจะต้องเป็นอย่างนั้นๆ ตามธรรมชาติของมันเองและเป็นไปตามเหตุปัจจัย อาการที่สิ่งทั้งหลายทั้งปวงที่เกิดขึ้นจากปัจจัยปรุงแต่ง โดยที่บุคคลยึดติดอนัตตา

4. วิธีคิดแบบอริยสัจจ์ เป็นการคิดแบบแก้ปัญห เรียกก็อย่างว่าวิธีแห่งความดับทุกข์ เป็นวิธีที่สามารถขยายได้ครอบคลุมวิธีคิดแบบอื่นๆ ทั้งหมด วิธีคิดแบบอริยสัจจ์มีลักษณะทั่วไป 2 ประการคือ เป็นวิธีคิดตามเหตุและผล หรือเป็นไปตามเหตุและผลสืบสาวจากผลไปหาสาเหตุแล้วแก้ไขและทำการที่ต้นเหตุ กับเป็นวิธีคิดที่ตรงจุดตรงเรื่อง ตรงไปตรงมา มุ่งตรงต่อสิ่งที่จะต้องทำ ต้องปฏิบัติ ต้องเกี่ยวข้องกับชีวิต หลักการสำคัญของการคิดแบบอริยสัจจ์ คือ การเริ่มต้นจากปัญหาหรือความทุกข์ที่ประสบ (ขั้นทุกข์) โดยกำหนดรู้ทำความเข้าใจกับปัญหานั้นให้ชัดเจน แล้วสืบค้นหาสาเหตุ (ขั้นสมุทัย) เพื่อเตรียมแก้ไขปัญหาในเวลาเดียวกันก็กำหนดเป้าหมายของตนให้แน่ชัด (ขั้นนิโรธ) ว่าคืออะไร จะเป็นไปได้หรือไม่และจะเป็นไปอย่างไร แล้วคิดวางวิธีปฏิบัติ (ขั้นมรรค) ที่จะกำจัดสาเหตุของปัญหาโดยสอดคล้องกับการที่จะบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

5. วิธีคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ หรือคิดตามหลักการและความมุ่งหมาย คือ พิจารณาให้เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่าง ธรรมกับอรรถ หรือหลักการกับความมุ่งหมาย เพื่อเมื่อลงมือปฏิบัติจะได้ทำตามหลักการและความมุ่งหมาย ไม่ทำอย่างเลื่อนลอยหรือมั่ว

6. วิธีคิดแบบเห็นคุณ-โทษและทางออก หรือพิจารณาให้เห็นครบทั้งส่วนดีที่เป็นคุณค่าและส่วนเสียที่เป็นโทษ และภาวะที่ปราศจากปัญหา ซึ่งเป็นวิธีการมองสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง เน้นการยอมรับความจริงที่สิ่งนั้นๆ เป็นอยู่ทุกด้าน เป็นวิธีคิดที่ต่อเนื่องกับการปฏิบัติมาก

7. วิธีคิดแบบรู้คุณค่าแท้-คุณค่าเทียม หรือการพิจารณาเกี่ยวกับปฏิเสธนา คือ การใช้สอยหรือบริโภคน เป็นวิธีคิดแบบสกัดหรือบรรเทาตัวตน เป็นขั้นฝึกหัดขัดเกลาหรือตัดทางไม่ให้กิเลสเข้ามาครอบงำจิตใจ วิธีคิดแบบนี้ใช้มากในชีวิตประจำวันเพราะเกี่ยวข้องกับการใช้ปัจจัย 4 และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ สิ่งใดที่สนองความต้องการของเราสิ่งนั้นย่อมมีคุณค่าแก่เรา คุณค่านี้อาจแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

- คุณค่าแท้ คือ ความหมาย คุณค่า หรือประโยชน์ของสิ่งทั้งหลายที่มนุษย์นำมาใช้แก้ปัญหาของตน เพื่อความดีงามความดำรงอยู่ด้วยดีของชีวิตหรือเพื่อประโยชน์สุขทั้งของตนเองและผู้อื่น คุณค่านี้อาศัยปัญญาเป็นเครื่องมือประเมินค่า

- คุณค่าเทียมหรือคุณค่าเสริม หมายถึง ความหมาย คุณค่าหรือประโยชน์ของสิ่งทั้งหลายที่มนุษย์พอกเพิ่มให้แก่สิ่งนั้นๆ เพื่อสนองความต้องการของตนเอง คุณค่านี้อาศัยตัณหาเป็นเครื่องวัด

8. วิธีคิดแบบเจ้าคุณธรรม หรือวิธีคิดแบบเจ้ากุศล หรือเจ้าคุณธรรม เป็นวิธีคิดในแนว สะกัดกันหรือบรรเทาและขัดเกลาตัวตนหา เป็นข้อปฏิบัติระดับต้นๆ สำหรับส่งเสริมความเจริญ งอกงามแห่งกุศลธรรม หลักการคิดของวิธีนี้ คือเมื่อประสบกับสิ่งใดก็ตามให้บุคคลคิดและกระทำ สิ่งที่ดีงามเป็นประโยชน์ในขณะนั้นๆ จะช่วยให้เกิดการสร้างนิสัยความเคยชินใหม่ๆ ที่ดีงามให้ แก่จิตใจและลดความเคยชินที่ร้ายๆ ลงไป

9. วิธีคิดแบบอยู่กับปัจจุบัน เป็นการมองอีกด้านหนึ่งของการคิดแบบอื่นๆ โดยมี ลักษณะการคิด เป็นลักษณะความคิดชนิดที่ไม่เป็นอยู่ในปัจจุบัน คือความคิดที่เกาะติดกับอดีต และเลื่อนลอยไปในอนาคตหรือแนวความคิดของตัวตน เพราะไม่พึงพอใจในสภาพปัจจุบันที่ ประสบอยู่จึงหนีไปอยู่กับอดีตหรืออนาคต ส่วนความคิดที่เป็นปัจจุบัน คือคิดในแนวทางของ ความรู้หรือคิดด้วยอำนาจปัญญา คำว่าปัจจุบันในทางธรรมหมายถึง มีสติรู้เท่าทันสิ่งที่รับรู้เกี่ยว ข้องหรือต้องทำอยู่เวลานั้น แต่ละขณะ ทุกๆ ขณะ ถ้าจิตรับรู้สิ่งใดแล้วเกิดความชอบใจหรือไม่ ชอบใจขึ้นอยู่กับภาพของสิ่งนั้น ก็คือการตกอยู่ในอดีตหลุดจากขณะปัจจุบันแล้ว ฉะนั้น ปัจจุบัน จึงมิได้มีความหมายตามที่คนทั่วไปเข้าใจ

10. วิธีคิดแบบวิภวาท วิธีคิดนี้ไม่ใช่วิธีคิดโดยตรง แต่เป็นวิธีพูดหรือการแสดงหลัก การแห่งคำสอนแบบหนึ่ง ลักษณะสำคัญของความคิดและการพูดแบบนี้ คือ การมองและแสดง ความจริงโดยแยกแยะออกให้เห็นแต่ละแง่แต่ละด้านครบทุกแง่ทุกมุม ไม่ใช่จับเอาแง่ใดแง่หนึ่ง ขึ้นมาวินิจฉัยตีคลุมลงไปหมดหรือประเมินคุณค่าความดีความชั่ว โดยถือเอาส่วนเดียวหรือบาง ส่วนเท่านั้น

โยนิโสมนสิการ เป็นการใช้ความคิดอย่างถูกวิธีตามความหมายที่กล่าวมาแล้ว เมื่อ เทียบในกระบวนการพัฒนาปัญญา โยนิโสมนสิการอยู่ในระดับที่เหนือกว่าวิธีแห่งศรัทธาหรือ ปรโตโฆสะ เพราะเป็นขั้นที่เริ่มใช้ความคิดของตนอย่างอิสระ การทำให้เกิดฉันทะนั้นจะต้อง อาศัยปัญญา ดังคำกล่าวที่ว่า “ฉันทะจะตั้งต้นเมื่อเริ่มมีการใช้ปัญญา” เนื่องจากความพอใจที่ไม่ มีปัญญาคอยกำกับอาจนำไปสู่ความทุกข์หรือปัญหาอื่นๆ ได้ ปัญญาเกิดขึ้นจากการใช้โยนิโส มนสิการพิจารณาสิ่งต่างๆ อย่างแยกคายและปรโตโฆสะหรือวิธีแห่งศรัทธา พระบาทสมเด็จพระ เจ้าอยู่หัวภูมิพล อดุลยเดช พระราชทานพระบรมราโชวาทเกี่ยวกับศรัทธา ปัญญาและฉันทะใน พิศิพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยรามคำแหง วันที่ 12 มีนาคม 2524

“...จะพูดถึงวิธีปฏิบัติงานโดยแยกคายต่อไป ข้อแรก จะต้องสร้างศรัทธาให้มีขึ้น ก่อน เพราะศรัทธาหรือความเชื่อมั่นในประโยชน์ของงานนั้นเป็นจุดเริ่มต้นของการ ปฏิบัติ คือทำให้มีการปฏิบัติด้วยใจในทันที แม้ก่อนที่จะลงมือทำ ดังนั้น ไม่ว่าจะทำ การใดๆ จึงต้องสร้างศรัทธาขึ้นก่อนและการสร้างศรัทธานั้นจำเป็นต้องทำให้ถูกต้อง ด้วยศรัทธาที่พึงประสงค์จะต้องไม่เกิดจากความเชื่อง่าย ใจอ่อน ปราศจากเหตุผล

หากจะต้องเกิดขึ้นจากความเพ่งพินิจพิจารณา ใคร่ครวญแล้วด้วยความคิดจิตใจที่หนักแน่นสมบูรณ์ด้วยเหตุผล จนเห็นถ่องแท้ถึงคุณค่าและประโยชน์ อันแท้จริงในผลของการปฏิบัติที่จะบังเกิดตามมา ศรัทธาลักษณะนี้เมื่อบังเกิดขึ้นแล้ว ย่อมโน้มนำฉันทะ ความพอใจ ความกระตือรือร้น ความพากเพียร ขวนขวาย ตลอดจนความฉลาด ริเริ่มให้เกิดขึ้นเกื้อกูลกันอย่างพร้อมเพรียง แล้วสนับสนุนส่งเสริมให้การปฏิบัติงานดำเนินก้าวหน้าไปโดยราบรื่นจนสัมฤทธิ์ผล...”

ที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า ฉันทะที่กำกับด้วยโยนิโสมนสิการมีความสำคัญต่อการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาการคิดของผู้รับการฝึกอบรม โดยใช้วิธีคิด 5 วิธีที่ครอบคลุมและสอดคล้องกับหลักการของการฝึกอบรม ดังนี้ วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย วิธีคิดแบบอริยสังข์ วิธีคิดแบบคุณค่าแท้ - คุณค่าเทียม วิธีคิดแบบเร้าคุณธรรม และวิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับฉันทะ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมฉันทะโดยตรงนั้นยังไม่พบ แต่ได้มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอิทธิบาท 4 ซึ่งมีหลักธรรมฉันทะเป็นหลักธรรมข้อหนึ่งของอิทธิบาท 4 และงานวิจัยที่ศึกษามีรายละเอียด ดังนี้

พัชนี ศรีทองนาถ (2518 : 102 - 111) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิบาท 4 กับขันติ - โสรัจจะ เพื่อเป็นแนวทางในการค้นหาบุคลิกภาพธรรมวิธีโดย กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาระดับการศึกษาบัณฑิต ปีการศึกษา 2517 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ชั้นปีที่ 1 จำนวน 50 คน และ ปีที่ 4 จำนวน 50 คน กับนักศึกษแพทย์ ปีการศึกษา 2517 มหาวิทยาลัยมหิดล ปีที่ 2 จำนวน 50 คน โดยใช้แบบทดสอบ 2 ฉบับ คือ แบบทดสอบวัดบุคลิกภาพด้านอิทธิบาท 4 จำนวน 40 ข้อ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นลักษณะเป็นแบบสอบถามที่สร้างสถานการณ์ขึ้น การพิจารณาตัดสินใจ 2 แบบ คือ แบบ ก. ใช้สังคมเป็นมาตรฐานในการตัดสิน มีความเชื่อมั่น .8466 แบบ ข. ใช้ตนเองเป็นผู้ตัดสิน มีความเชื่อมั่น .8815 แบบสอบถามชุดนี้แบ่งเป็น 4 หมวด คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา ฉบับที่สองเป็นแบบสอบถามวัดบุคลิกภาพด้าน ขันติ - โสรัจจะ ของ สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ จำนวน 32 ข้อ พิจารณาการตัดสินใจ 2 แบบ คือ แบบ ก. คือ มาตรฐานสังคม มีความเชื่อมั่น .9473 และแบบ ข. ใช้ตนเองเป็นเกณฑ์สำหรับการตัดสิน มีค่าความเชื่อมั่น .9495 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ค่าสหสัมพันธ์ภายในของอิทธิบาท 4 มีความสัมพันธ์ทางบวก ($P < .05$) กล่าวได้ว่า เมื่อมีบุคลิกภาพอิทธิบาท 4 ในข้อใดข้อหนึ่งแล้วจะมีอิทธิบาท 4 ในข้ออื่นๆ ด้วย เมื่อบุคคลใดมีองค์ประกอบหนึ่งสูง องค์ประกอบอื่นๆ จะสูงตามไปด้วย และในทางตรงกันข้าม ถ้าองค์ประกอบใดต่ำในบุคคลใด องค์ประกอบนั้นก็ต่ำตามไปด้วย แล้วยังพบอีกว่า เมื่อองค์ประกอบของอิทธิบาท 4 สูง จะมีขันติ - โสรัจจะ ในสถานการณ์

ทั้งสี่สูงด้วย ($P < .05$) แต่เมื่อเปรียบเทียบบุคลิกภาพอิทธิบาท 4 รวมในด้านเพศ ระดับการศึกษา และวิชาชีพ ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญของทุกกลุ่ม ทั้งในด้านการใช้มาตรฐานสังคมเป็นเกณฑ์ และการใช้ตนเองเป็นเกณฑ์ ดังนั้น ฉันทะจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จ และมีความสัมพันธ์กับขันติ - โสรัจจะ คือมีความพากเพียร อุตุน และมีความงดงามของมารยาท

วิเชียร พากเพียร (2531 : 115 - 122) ได้ศึกษาเรื่อง การสร้างแบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านอิทธิบาท 4 สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2530 ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครจำนวน 1,063 คน โดยใช้ทดลองเครื่องมือครั้งที่ 1 จำนวน 151 คน ครั้งที่ 2 จำนวน 243 คน และใช้ในการทดลองครั้งที่ 3 เพื่อหาคุณภาพของแบบทดสอบ จำนวน 669 คน เครื่องมือวัดเป็นแบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านอิทธิบาท 4 ชนิดสถานการณ์ แบบเลือกตอบ เพื่อวัดพฤติกรรมที่แสดงออกเมื่อประสบกับสถานการณ์นั้นๆ ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้น จำนวน 80 ข้อ สรุปการวิเคราะห์ข้อมูลได้ค่าอำนาจจำแนกรายข้อของทดสอบ จำนวน 20 ข้อ ด้านละ 20 ข้อ มีค่าตั้งแต่ 4.2459 ถึง 16.7568 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกข้อ ซึ่งแยกเป็นรายด้านดังนี้ ด้านฉันทะมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 4.2459 ถึง 9.8540 ด้านวิริยะ มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 5.4024 ถึง 14.1147 ด้านจิตตะมีค่าอำนาจจำแนก ตั้งแต่ 8.2188 ถึง 16.7568 โดยคำนวณค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดเป็นรายด้านและรวมทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟา ด้านฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา และรวมทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ .5664, .7241, .8335, .8239 และ .8939 ตามลำดับ ส่วนค่าความเที่ยงตรงของแบบทดสอบ ได้หาความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างในแต่ละด้าน และรวมทั้งฉบับโดยใช้เทคนิคกลุ่มที่รู้จักอยู่แล้ว (Known Group Technique) ผลปรากฏว่าแบบทดสอบอิทธิบาท 4 มีค่าความเที่ยงตรงด้านฉันทะตั้งแต่ 27.75 - 33.71 ด้านวิริยะตั้งแต่ 9.51 - 16.75 ด้านจิตตะตั้งแต่ 19.79 - 30.99 และด้านวิมังสาตั้งแต่ 11.79 - 13.70 และค่าความเที่ยงตรงทั้งฉบับมีค่าตั้งแต่ 15.80 - 20.65 ($P < .01$)

ปริญญา ณ วันจันทร์ (2536 : 74 - 79) ได้ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพในการทำงานของครูประถมศึกษาในจังหวัดเชียงราย กลุ่มตัวอย่างเป็นครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดเชียงราย จำนวน 400 คน ใช้แบบวัดจำนวน 8 ฉบับ คือ 1. แบบวัดลักษณะทางชีวสังคม 2. แบบวัดทัศนคติต่อวิชาชีพครู 3. แบบวัดความเชื่ออำนาจในตน 4. แบบวัดอิทธิบาท 4 5. แบบวัดความเชื่อทางพุทธ และการปฏิบัติทางพุทธ 6. แบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ 7. แบบวัดการรับรู้การสนับสนุนจากสภาพแวดล้อมในการทำงาน 8. แบบวัดประสิทธิภาพในการทำงาน ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า อิทธิบาท 4 ร่วมกับตัวแปรอื่นสามารถทำนายประสิทธิภาพในการทำงานของครู ที่มีการรับรู้การสนับสนุนจากสภาพแวดล้อมในการทำงาน สามารถทำนายประสิทธิภาพในการทำงานของครูได้ นอกจากนี้ อิทธิบาท 4 ร่วมกับตัวแปรทัศนคติต่อวิชาชีพครู ความเชื่ออำนาจในตน และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ร่วมกัน

สามารถทำนายได้สูงกว่ากลุ่มครูที่มีการรับรู้การสนับสนุนจากสภาพแวดล้อมในการทำงานสูง ในการศึกษาที่ผู้วิจัยได้ใช้แบบวัดอิทธิบาท 4 ของ พัทธนี ศรีทองมาก (2518) มีค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ 0.84

กนิษฐา ตัณฑพันธ์ (2541) ได้ศึกษาลักษณะจิตสังคมและลักษณะทางพุทธที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการให้การพยาบาลตามบทบาทเชิงวิชาชีพ กลุ่มตัวอย่างเป็นพยาบาลที่ปฏิบัติงานเต็มเวลาในตึกอายุรกรรม โรงพยาบาลฝ่ายกาย พบว่า อิทธิบาท 4 ร่วมกับตัวแปรอื่นสามารถทำนายพฤติกรรมการให้การพยาบาลตามบทบาทเชิงวิชาชีพด้านรวม ได้ร้อยละ 22.08 ด้านพฤติกรรมการให้การพยาบาลตามบทบาท เชิงวิชาชีพด้านการป้องกันโรคและคงไว้ซึ่งสุขภาพอนามัย ได้ร้อยละ 13.88 และ 13.21 ตามลำดับ ในกลุ่มพยาบาลวิชาชีพพบว่า ปฏิสัมพันธ์ระหว่างความคลุมเครือในบทบาทกับอิทธิบาท 4. ร่วมกันส่งผลต่อพฤติกรรมด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพ และปฏิสัมพันธ์ระหว่างเอกลักษณ์บทบาทเชิงวิชาชีพกับอิทธิบาท 4 ร่วมกันส่งผลต่อพฤติกรรมด้านการป้องกัน ส่วนในกลุ่มพยาบาลที่มีประสบการณ์ 2 – 5 ปี พบว่าปฏิสัมพันธ์ระหว่างความคลุมเครือในบทบาทกับอิทธิบาท 4 ร่วมกันส่งผลต่อพฤติกรรม การให้การพยาบาลตามบทบาทเชิงวิชาชีพด้านการป้องกันโรค ด้านการดูแลรักษาและด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพ นอกจากนี้ พบว่า อิทธิบาท 4 ส่งผลต่อพฤติกรรมการให้การพยาบาลตามบทบาทเชิงวิชาชีพด้านรวมและด้านย่อยในกลุ่มรวม ส่วนกลุ่มย่อยพบว่าอิทธิบาท 4 ส่งผลต่อพฤติกรรมการให้การพยาบาลตามบทบาทเชิงวิชาชีพด้านรวมและด้านย่อยถึง 3 ใน 5 กลุ่ม กล่าวคือ พยาบาลที่มีอิทธิบาท 4 สูงเป็นผู้ให้การพยาบาลมากกว่าพยาบาลในกลุ่มตรงข้าม

จากงานวิจัยดังกล่าว เป็นงานวิจัยที่สร้างแบบทดสอบ 1 งาน คือ วิเชียร พากเพียร (2531) และการนำตัวแปรอิทธิบาท 4 ไปศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิภาพการทำงานและพฤติกรรมการทำงาน พบว่าอิทธิบาท 4 ร่วมกับตัวแปรอื่นสามารถทำนายประสิทธิภาพการทำงานและพฤติกรรมการทำงานได้ (ปริญา ณ วันจันทร์. 2536 ; กนิษฐา ตัณฑพันธ์. 2541) นอกจากนี้พบว่าความสัมพันธ์ภายในของอิทธิบาท 4 มีความสัมพันธ์ทางบวก สอดคล้องกับ จารุพร แสงเป่า และคณะ (2539 : 74) ที่พบว่า ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 แสดงว่า เมื่อบุคคลใดมีองค์ประกอบหนึ่งของอิทธิบาท 4 สูง องค์ประกอบอื่นๆ ก็สูงตามไปด้วย และในทางตรงกันข้าม ถ้าบุคคลใดมีองค์ประกอบหนึ่งต่ำ องค์ประกอบอื่นๆ ก็ต่ำตามไปด้วย

แม้งานวิจัยที่เกี่ยวข้องไม่มีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับฉันทะโดยตรง แต่ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า เมื่อบุคคลใดมีคุณธรรมด้านฉันทะ ย่อมกล่าวได้ว่าจะพบคุณธรรมด้าน วิริยะ จิตตะ และวิมังสารวมอยู่ด้วยเช่นเดียวกัน และเมื่อพบคุณธรรมด้านใดด้านหนึ่งของอิทธิบาท 4 ก็จะมีคุณธรรมอีก 3 ด้านอยู่ด้วย ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวยืนยันและสนับสนุนแนวคิดเกี่ยวกับหลักธรรมฉันทะที่ว่า เมื่อบุคคลใดมีคุณธรรมด้านฉันทะก็ย่อมโน้มเอียงให้เกิดวิริยะ จิตตะและวิมังสา ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาผลของการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาฉันทะในการเรียนของ

นักศึกษาระดับปริญญาตรี ในการพัฒนาจิตเวชอาศัยหลักการสำคัญต่าง ๆ ประกอบกันดังจะกล่าวในรายละเอียดต่อไป

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับจิตเวช

ในการพัฒนาจิตเวชของบุคคลนั้น จะต้องพัฒนาคุณลักษณะที่เกี่ยวข้อง คือ การใช้บรรยากาศที่เอื้อต่อการพัฒนา การเห็นคุณค่าในตนเองของผู้รับการฝึกอบรม การพัฒนาสติปัญญา โดยผ่านกิจกรรมกลุ่มและการสนทนาร่วมกัน ในการจัดกิจกรรมจะคำนึงถึงผู้เข้ารับการฝึกอบรมเป็นสำคัญ โดยการจัดระดับการนำตนเองของผู้เข้ารับการฝึกอบรมจากการนำตนเองระดับน้อยจนถึงการนำตนเองระดับมาก มีรายละเอียดการพัฒนาคุณลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

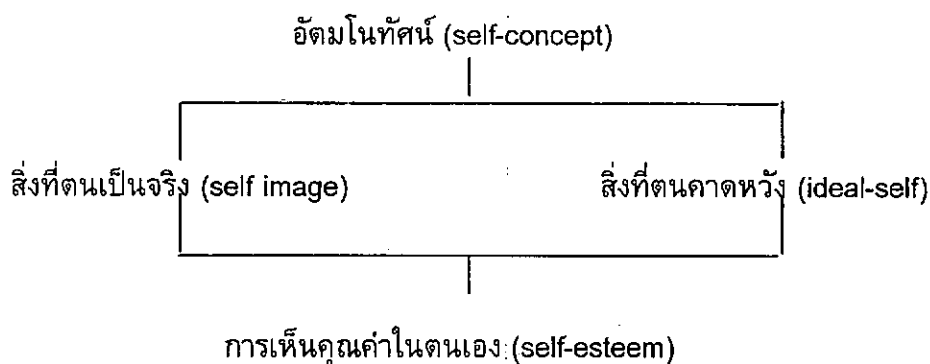
แนวคิดเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเอง

บุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเองสามารถใช้ศักยภาพที่ตนมีอยู่ได้อย่างเต็มที่ ซึ่งการพัฒนาคุณลักษณะการเห็นคุณค่าในตนเอง จะช่วยให้ผู้รับการฝึกอบรมเกิดความเชื่อมั่นในตนเองที่จะกระทำการต่าง ๆ ด้วยตนเอง ในกระบวนการฝึกอบรมเป็นส่วนสำคัญสำหรับการพัฒนาจิตเวชของบุคคล

ความหมายของการเห็นคุณค่าในตนเอง

การเห็นคุณค่าในตนเอง (self esteem) เป็นความรู้สึกของบุคคลว่าตนเองมีความสำคัญ มีคุณค่า มีความต้องการที่จะได้รับความเชื่อถือ ต้องการได้รับการยอมรับและการสนับสนุนจากบุคคลอื่น เพื่อที่จะทำให้เกิดความรู้สึกนับถือตนเอง (Sasse. 1978 : 48) ซึ่งความเชื่อมั่นและการนับถือตนเองอันเกิดจากความมีคุณค่าของตนเอง ความเชื่อในความสามารถของตนเองที่จะกระทำการใด ๆ ให้สำเร็จได้ตามปรารถนา (Brandenm. 1981 : 110-125) ซึ่งสอดคล้องกับ เกียรติวรรณ อมาตยกุล (2533 : 87) ที่กล่าวว่าคนที่คนเรามีความเชื่อมั่นในการกระทำการต่าง ๆ ในชีวิตได้ โดยไม่ต้องพึ่งพาอาศัยผู้อื่นหรือสิ่งอื่นเป็นผลมาจากการที่คนเรารู้สึกว่าตนเองมีค่าและมีความสามารถ ความรู้สึกดังกล่าวจะทำให้บุคคลมีความภาคภูมิใจในความเป็นเอกลักษณ์ของตน เป็นความพึงพอใจภายในที่บุคคลมีต่ออัตมโนทัศน์ของตนเอง (Calhoum. 1977 : 321) บุคคลจะพิจารณาประเมินตนเองและแสดงออกในแง่ของการยอมรับหรือไม่ยอมรับในด้านความสามารถ (capable) ความสำคัญ (significant) ความสำเร็จ (successful) และความมีคุณค่าในตนเอง (worthy) ลอเรนซ์ (Lawrence. 1987 : 1 – 6) กล่าวว่าคุณค่าในตนเองเป็นความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกันระหว่างอัตมโนทัศน์ (ลักษณะกระบวนการของ

บุคคลทั้งทางร่างกายและจิตใจ ประกอบด้วยความคิด ความรู้สึกและการกระทำ และสิ่งที่ตนคาดหวังและสิ่งที่ตนเป็น (ดังภาพประกอบ 5)

ภาพประกอบ 5 แสดงความสัมพันธ์ของความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองกับอัตมโนทัศน์ (Lawrence. 1987 : 5)

ลอเรนซ์ (Lawrence. 1987 : 4 – 6) ยังกล่าวอีกว่าการเห็นคุณค่าในตนเอง คือการประเมินตนเองของบุคคลจากการวิเคราะห์ตนเองในสิ่งที่เป็นจริงกับสิ่งที่ตนคาดหวัง ส่วนอัตมโนทัศน์ (self - concept) ของบุคคลเกิดจากลักษณะการมองของบุคคลใน 3 แง่มุม คือ 1. ส่วนที่เป็นตัวตนที่แท้จริง หรือตอบคำถามที่ว่า "ฉันเป็นใคร" 2. ส่วนที่ตนคาดหวัง หรือตอบคำถาม "ฉันอยากเป็นอะไร" 3. ส่วนที่เป็นคุณค่าในตนเอง เป็นส่วนผลต่างของตัวตนที่แท้จริงและตัวตนที่อยากเป็น

วอลซ์ (Walz.1993 : 47) กล่าวถึงการเห็นคุณค่าในตนเองว่า เป็นความเชื่อมั่นในความสามารถของบุคคลในการเผชิญกับสิ่งท้าทายอย่างมีคุณค่า เหมาะสม มีสิทธิในการบอกถึงสิ่งที่ต้องการในชีวิตและมีความพยายามในการทำให้ชีวิตมีความสุข ส่วนบุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเองต่ำ มีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมทำลายตนเอง การที่บุคคลเห็นคุณค่าในตนเองสูงหรือต่ำเป็นผลเนื่องมาจากสิ่งที่ได้รับมาจากครอบครัว เพื่อน และสังคมในอดีต

การเห็นคุณค่าในตนเองยังมีความสัมพันธ์กับการสื่อสารของบุคคล สามารถกำหนดตัวเราได้ก่อนการพูด สามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารตามเสียง การเห็น การสัมผัส การเคลื่อนไหว และระดับของน้ำเสียง เมื่อเราแปลความหมายและข้อมูลที่ได้รับ เราจะเริ่มใช้ชนิดของการสื่อสารที่เราคุ้นเคย ซึ่งพัฒนามาจากความมีคุณค่าในตัวเรา (Satir. 1991 : 31) การสื่อสารเป็นวิธีการที่บุคคลจะเรียนรู้ถึงความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง และแสดงความรู้สึกเห็นคุณค่าในผู้อื่น (ลัดดา กิตติวิภาต. 2536 : 13) โดยทั่วไปการเห็นคุณค่าในตนเองเป็นลักษณะเฉพาะบุคคล ซึ่งเป็นลักษณะที่สำคัญของบุคลิกภาพ (Pervin. 1980 : 130 - 131) เมื่อเราเห็นคุณค่าในตนเองมากขึ้นมีความหมายในเอกลักษณ์ของตนเองมากขึ้น ความรู้สึกเดียวกันนี้จะแผ่ขยายไป

ผู้อื่นจะเห็นคุณค่าในผู้อื่นที่แตกต่างไปจากตนได้มากขึ้น มีความเคารพในสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่นมากขึ้น (เกียรติวรรณ อมาตยกุล. 2533 : 14)

จากที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าการเห็นคุณค่าในตนเอง หมายถึง ความรู้สึกที่บุคคลเห็นคุณค่าในตนเองหรือมีความภาคภูมิใจในตนเอง ซึ่งได้รับการสั่งสมมาตั้งแต่วัยเด็กจากประสบการณ์และบุคคลที่ได้ปฏิสัมพันธ์ด้วย เช่น ครอบครัว เพื่อน หรือสังคมสภาพแวดล้อมทำให้คนเราเห็นคุณค่าในตนเองมีระดับสูงขึ้น ซึ่งระดับการเห็นคุณค่าในตนเองสามารถพิจารณาได้จากความสามารถ ความสำเร็จ ความสำคัญ ความเชื่อและความมีคุณค่าในตนเอง อัตมโนทัศน์ มีความสัมพันธ์กับความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ความเชื่อมั่นในตนเอง และการนับถือตนเอง บุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเองสูงจะมีความเชื่อมั่นในตนเอง มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง และยังเข้าใจยอมรับคุณค่าในตัวเองของผู้อื่นด้วย

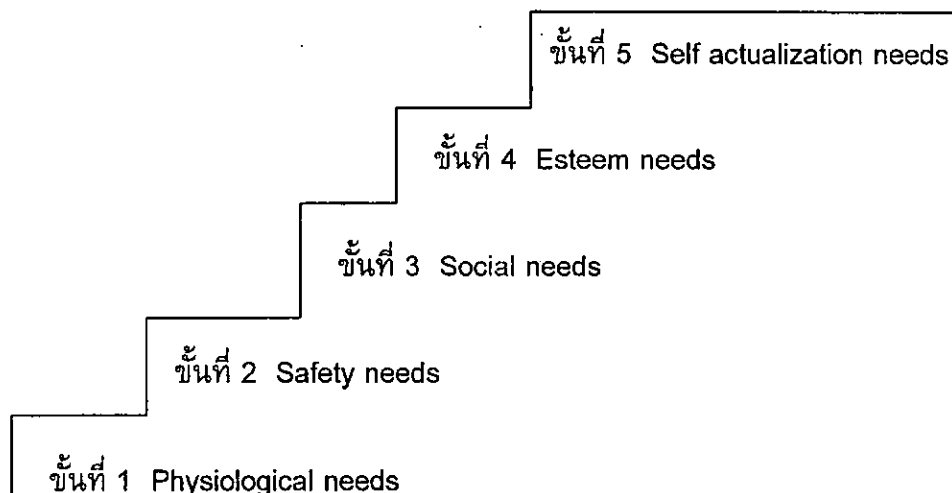
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเห็นคุณค่าในตนเอง

นักจิตวิทยาหลายท่านได้เสนอแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองไว้ดังนี้

ทฤษฎีของมาสโลว์ (Abraham Maslow)

แนวคิดนี้มีทัศนะในการมองธรรมชาติมนุษย์ด้านดีงาม โดยอธิบายว่ามนุษย์มีธรรมชาติใฝ่ดี มีความสร้างสรรค์ มีความดี ปรารถนาความเจริญแห่งตน รู้คุณค่าในตนเอง รู้จักผิดชอบชั่วดี มีความรับผิดชอบในชีวิตและการกระทำของตน ความสุข ความทุกข์ ความชั่ว ความดี เกิดจากการเลือกของตน (I am my choice) และที่สำคัญที่สุดคือ มนุษย์ทุกคนมีความปรารถนาที่จะประจักษ์รู้ตน และความสามารถเฉพาะตัวของตนเพื่อใช้พลังความรู้ความสามารถของตนอย่างเต็มศักยภาพ ถ้ามนุษย์อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อความเจริญแล้ว เขาจะพัฒนาไปสู่ความมุ่งดี ความเจริญของบุคลิกภาพและวุฒิภาวะเสมอ (ศรีเรือน แก้วกังวาล. 2536 : 100)

การศึกษาของมาสโลว์พบว่า พฤติกรรมของมนุษย์ทุกรูปแบบเกิดจากแรงจูงใจของตัวเอง ซึ่งมี 5 ขั้นตอนด้วยกัน แรงจูงใจลำดับต้นต้องได้รับการตอบสนองก่อนแรงจูงใจลำดับสูงจึงพัฒนาตามลำดับ ดังภาพประกอบ 6

ภาพประกอบ 6 แสดงลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ตามทฤษฎีของ มาสโลว์
(Pervin. 1980 :158 ; citing Maslow. 1970)

ขั้นที่สามและขั้นที่สี่ มาสโลว์เรียกว่า ค่านิยมพื้นฐาน คือ ความรักและการมองเห็นค่าในตนเอง เมื่อบุคคลได้รับความพึงพอใจใน 2 ขั้นนี้แล้วจึงจะพัฒนาไปสู่ขั้นที่ห้า คือพัฒนาไปสู่แรงจูงใจเพื่อตระหนักถึงความสามารถของตน การประจักษ์แห่งตน หรือภาวะการมีสุขภาพจิตขั้นสมบูรณ์ได้

ความต้องการที่จะเห็นคุณค่าความสามารถของตนเองได้ด้วยตัวเองความต้องการนี้ เป็นความต้องการของคนที่มีจิตใจละเอียดอ่อนลึกซึ้ง มีการพัฒนาด้านจิตใจสูงขึ้น รู้จักศึกษาจิตใจของตนเอง ควบคุมตนเอง รู้จักใช้ชีวิตให้อยู่เหนืออิทธิพลของความต้องการขั้นต่ำกว่าได้ สามารถจะเห็นว่าตัวเอง มีความมั่นใจในการกระทำต่างๆ ของตัวเองได้โดยไม่ต้องรอฟังผู้อื่นหรือสิ่งอื่น (self - esteem) ซึ่งความรู้สึกนี้จะแตกต่างไปจากความรู้สึกของคนที่คิดว่าตนมีความสามารถเหนือกว่าคนอื่น ซึ่งเป็นความรู้สึกที่เต็มไปด้วยการเปรียบเทียบกับว่าตนเองเหนือกว่าคนอื่น เก่งกว่าผู้อื่น เป็นยอดเหนือใด แต่การเห็นคุณค่าในตนเองจะเป็นความรู้สึกที่บุคคลที่เข้าใจตนเอง รู้สึกว่าตัวเองมีคุณค่า มีความสามารถที่แตกต่างไปจากผู้อื่น มีความรู้สึกสร้างสรรค์ อยากจะคิดอะไรเอง ทำอะไรเอง และความรู้สึกเหล่านี้ จะนำไปสู่ความเป็นตัวของตัวเอง (เกียรติวรรณ อมาตยกุล. 2533 :13 - 15)

ทฤษฎีของคาร์ล โรเจอร์ (Carl Rogers)

โรเจอร์ เชื่อว่า มนุษย์มีธรรมชาติที่ดี มนุษย์มีแรงจูงใจไปทางด้านบวก มนุษย์เป็นผู้มีเหตุผล (rational) เป็นผู้ได้รับการถ่ายทอดสังคม (socialization) และเป็นผู้สามารถตัดสินใจเลือกทางชีวิตของตนเองได้ ถ้าอิสระเพียงพอและในสถานการณ์ที่เอื้ออำนวยมนุษย์จะพัฒนาเต็มศักยภาพ ฉะนั้น มนุษย์จึงเป็นผู้นำตนเอง (self - directing) และภายใต้สภาพการณ์ที่มีเงื่อนไข

ไขอันเหมาะสม มนุษย์จะพัฒนาตนเองไปในทิศทางที่เหมาะสมกับความสามารถของแต่ละบุคคล ไปสู่การรู้จักตนเองอย่างแท้จริง (self - atualization) (อาภา จันทรสกุล. 2535 : 80 - 87) บุคลิกภาพจะเกิดจากแรงจูงใจ เพื่อจะพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้าออกไป ซึ่งทำให้บุคคลพยายามสนองความต้องการ (needs) ต่างๆ เพื่อธำรงรักษาไว้และขยายตัวเองต่อไป ซึ่งโครงสร้างของบุคลิกภาพประกอบด้วย ส่วนสำคัญ 2 ส่วน ได้แก่ (สิริวรรณ สารนาท. 2534 : 94 - 95)

1. อินทรีย์ (the organism) หมายถึง ทั้งหมดของตัวบุคคล ได้แก่ สรีระ (physical being) ความคิด ความรู้สึก เป็นระบบที่ก่อตัวขึ้นจากประสบการณ์ทางจิตวิทยา ประสบการณ์ในที่นี้ หมายถึง ทุกๆ อย่างที่ทำให้อินทรีย์สามารถรับรู้หรือตื่นตัวได้ขณะนั้น ประสบการณ์เป็นข้อมูลส่วนบุคคลนั้นสามารถรู้คนเดียวเท่านั้น บุคคลอื่นจะไม่สามารถล่วงรู้ได้ บุคคลจะแสดงพฤติกรรมอย่างไรขึ้นอยู่กับ การรับรู้และการให้ความหมายประสบการณ์นั้นๆ

2. ตัวตนของบุคคล (self) หมายถึง ขบวนการที่รวมเอาค่านิยม (values) อัตมโนทัศน์ (self - concept) จุดมุ่งหมาย (goal) และความคิดอ่าน (ideal) เข้าด้วยกัน เพื่อช่วยในการดำเนินชีวิตว่าบุคคลควรประพฤติตนเช่นไร ซึ่ง คาร์ล โรเจอร์ (Roger. 1959 : 184 อ้างอิงจากอาภา จันทรสกุล. 2535 : 80 - 87) ได้แบ่งตัวตนของมนุษย์ออกเป็น 2 พวก ตัวตนที่แท้จริง (self) และตัวตนที่อยากเป็น (ideal self) ถ้าตัวตนที่แท้จริงกับตัวตนที่อยากเป็น มีความแตกต่างกันมากหรือมีความขัดแย้งกันมาก บุคคลนั้นก็มีความโน้มที่จะเป็นบุคคลผู้ก่อปัญหาให้แก่ตนเองและผู้อื่น ในรายที่มีความแตกต่างกันรุนแรงอาจเป็นโรคประสาทหรือโรคจิตได้ (ศรีเรือน แก้วกังวาล. 2536 : 124)

โรเจอร์ กล่าวถึง ภาวะของการมีคุณค่า (conditions of worth) ว่าบุคคลจะรู้สึกว่าคุณค่าตนเองมีคุณค่าเมื่อสามารถยอมรับตนเองได้ด้วย ถ้ามโนภาพแห่งตนที่รับรู้แตกต่างไปจากความเป็นจริง จะเกิดความวิตกกังวลในการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ถ้าหากมโนภาพของตนที่รับรู้แตกต่างไปจากความเป็นจริง การปฏิเสธไม่ยอมรับความเป็นจริง ทำให้บุคคลมีพฤติกรรมไม่สมเหตุสมผล โดยทั่วไปบุคคลที่ยอมรับเอาค่านิยมของบุคคลอื่น หรือบรรทัดฐานของสังคมมาไว้ในตนเองมากเกินไปย่อมไม่สามารถยอมรับตนเองได้ และถ้าบุคคลอื่นไม่ยอมรับในตัวเองหรือพฤติกรรมของตัวเอง บุคคลจะรู้สึกว่าตนเองไร้คุณค่า บุคคลที่มีสุขภาพจิตดีตามแนวความคิดของ โรเจอร์ (อาภา จันทรสกุล. 2535 : 87) คือ บุคคลที่ยอมรับตนเองเป็นผู้ที่ปรับตัวได้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง เปิดตนเองออกสู่ประสบการณ์ใหม่ๆ สามารถรับรู้ความต้องการที่เกิดขึ้นภายนอก (external) และภายใน (internal) อย่างถูกต้อง มีการรับรู้เกี่ยวกับอดีตอย่างมีประสิทธิภาพสามารถโน้มนำประสบการณ์ต่างๆ มาพัฒนาตนเอง เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ อย่างสร้างสรรค์ สำหรับตนเองและสังคม สามารถทำหน้าที่ต่างๆ อย่างเต็มที่

แนวคิดและทฤษฎีทางพฤติกรรมนิยม

แนวคิดทางกลุ่มพฤติกรรมนิยมมีความเชื่อว่า มนุษย์เกิดมามีทั้งดีและเลว มนุษย์ตกอยู่ภายใต้สิ่งแวดล้อม พฤติกรรมปกติและอปกติของมนุษย์เป็นผลมาจากการเรียนรู้ ซึ่งการเรียนรู้สามารถทำให้เกิดขึ้นได้ด้วยการจัดสภาพสิ่งแวดล้อมภายใต้เงื่อนไขแบบต่างๆ แม้จะตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของสิ่งแวดล้อม การเรียนรู้ก็อาจหมดไปและทำให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ขึ้นได้ (อาภา จันทรสกุล. 2535 : 220)

การเห็นคุณค่าในตนเองนั้น สามารถฝึกให้พัฒนาเพิ่มขึ้นได้เช่นเดียวกัน แบรินเดิน (ศรีนวล วิวัฒน์คุณุปรการ. 2535 : 3 อ้างอิงจาก Branden.1989) เป็นผู้ริเริ่มศึกษาเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเองอย่างจริงจัง ได้จัดการฝึกอบรมให้บุคลากรวิชาชีพด้านสุขภาพจิตในสหรัฐอเมริกา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเพิ่มความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองให้กับบุคลากรเหล่านั้น และการให้บุคคลจดบันทึกเกี่ยวกับความสำเร็จที่ได้กระทำ การใช้คำพูดชมเชยตนเอง การให้สิ่งที่มีความหมายและความสำคัญต่อตนเอง เมื่อบุคคลได้กระทำสิ่งต่างๆ ให้สำเร็จตามเป้าหมาย วิธีดังกล่าว เป็นการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเอง โดยการให้บุคคลได้มีโอกาสแสดงความคิด ความรู้สึก พร้อมทั้งสามารถตอบสนองความต้องการด้านต่างๆ ของตนเอง (นาตยา วงศ์หลีกภัย. 2532 : 7) และจากการวิจัยของลีเฟอร์ และเวสต์ (Lefere and West. 1981 : 247 - 251) พบว่า ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมทักษะการกล้าแสดงออกจะเพิ่มความเชื่อมั่นในตนเอง การเห็นคุณค่าในตนเอง และมีระดับของการวิตกกังวลลดน้อยลง ซึ่ง เอเดน และเคปปี (Aden and Cappe. 1981 : 107 - 114) พบว่าการไม่เข้าโปรแกรมการฝึกทักษะการกล้าแสดงออกจะสัมพันธ์กับการประเมินตัวเองไปในทางที่ต่ำกว่าความเป็นจริง ดังนั้น ตามแนวคิดและทฤษฎีทางพฤติกรรมนิยม สามารถเพิ่มการเห็นในคุณค่าในตนเองได้จากการฝึกปฏิบัติ (Walz. 1993 : 21 -23)

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่าการเห็นคุณค่าในตนเองมีความสำคัญอย่างมากต่อจิตใจและบุคลิกภาพ ซึ่งส่งผลต่อการประสบความสำเร็จในชีวิตอย่างมาก จึงเห็นสมควรที่จะนำมาส่งเสริมพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเอง

ลักษณะของบุคคลที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูง

แบรินเดิน (Branden. 1983 : 8 - 10) ได้กล่าวถึงลักษณะพฤติกรรมของบุคคลที่มีความรู้สึกเห็นค่าในตนเองทางบวกดังต่อไปนี้

1. มีใบหน้า ท่าทาง วิธีการพูด และการเคลื่อนไหวแฝงไว้ด้วยความแจ่มใส ร่าเริง มีชีวิตชีวา มีความปิติยินดีปรากฏอยู่ในตัว
2. สามารถพูดถึงความสำเร็จ หรือข้อบกพร่องของตนได้อย่างตรงไปตรงมา และด้วยน้ำใจจริง

3. สามารถเป็นผู้ให้และรับคำสรรเสริญ การแสดงออกซึ่งความรัก ความซาบซึ้งต่าง ๆ
 4. สามารถเปิดใจรับคำตำหนิและไม่รู้สึกท้อหรืออับอาย เมื่อมีผู้กล่าวถึงความผิดพลาดของตน
 5. คำพูดและการเคลื่อนไหวมีลักษณะไม่กังวลเป็นไปตามธรรมชาติ
 6. ความกลมกลืนกันเป็นอย่างดีระหว่างคำพูด การกระทำ การแสดงออก และการเคลื่อนไหว
 7. มีทัศนคติที่เปิดเผย อยากรู้อยากเห็นเกี่ยวกับแนวคิด ประสบการณ์ใหม่และโอกาสใหม่ๆ ของชีวิต
 8. สามารถที่จะเห็นและสนุกสนานกับมุมตลกชีวิตทั้งของตนเอง และผู้อื่น
 9. มีทักษะที่ยืดหยุ่นในการตอบสนองต่อสถานการณ์ และสิ่งท้าทาย
 10. มีพฤติกรรมการแสดงออกในทางที่เหมาะสม
 11. สามารถเป็นตัวของตัวเอง แมตักอยู่ภายใต้สถานการณ์ที่มีความเครียด
- นอกจากนี้ ผู้ที่มีความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองสูงจะสามารถเผชิญกับปัญหาการทำงานและชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถลุกขึ้นมาต่อสู้ชีวิตได้อย่างรวดเร็วหลังจากประสบการณ์ล้มเหลว และสามารถมีความสัมพันธ์กับผู้ที่เกี่ยวข้องได้อย่างอบอุ่น อ่อนโยนมากกว่าสัมพันธ์ภาพที่ข่มขู่ (Branden. 1983 : 8-13 ; Walz. 1993 : 211)

แนวทางการพัฒนาและสร้างเสริมการเห็นคุณค่าในตนเอง

การเห็นคุณค่าในตนเองเป็นสิ่งที่สามารถเรียนรู้ได้ สามารถเปลี่ยนแปลงได้และพัฒนาให้เกิดขึ้นได้จากประสบการณ์ที่บุคคลได้รับ นักจิตวิทยาได้เสนอแนวทางในการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเอง ดังต่อไปนี้

บรูค (Brooks. 1992 : 544 - 548) ได้เสนอแนวทางในการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็ก ดังต่อไปนี้

1. พัฒนาความรับผิดชอบและการให้ความช่วยเหลือต่อส่วนรวม
2. เปิดโอกาสให้คิดทางเลือกและการตัดสินใจแก้ปัญหา
3. เสริมสร้างวินัยในตนเองโดยการสร้างแนวปฏิบัติและคำนึงถึงผลที่จะเกิดตามมา
4. ให้การสนับสนุน สร้างกำลังใจและให้ข้อมูลย้อนกลับด้านบวก
5. ช่วยให้เด็กยอมรับในความล้มเหลวหรือความผิดพลาดของตนเอง

ส่วนแซสซี (Sasse. 1978 : 48) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองด้วยโดยการสร้างความมั่นใจในตนเอง โดยพยายามนึกถึงความสำเร็จในวันข้างหน้าของชีวิตระลึกถึงงานที่ตนทำได้สำเร็จแล้วให้รางวัลเป็นสินน้ำใจหรือชมเชยตนเองหรือให้สิ่งที่มีความ

หมายเหตุ สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้บุคคลเกิดความรู้สึกที่ดีต่องานมากขึ้น และบันทึกความสำเร็จที่ได้รับ สิ่งที่ทำได้ดีเป็นเวลาติดต่อกันหลายสัปดาห์หรือหลาย ๆ เดือน ซึ่งสอดคล้องกับ คูเปอร์สมิธ (Gurney. 1988 : 27 – 28 ; citing Coopersmith. 1959) ที่เน้นการมีโอกาสดำเนินการนับถือและการยอมรับ การได้รับการปฏิบัติต่อบุคคลเป็นที่ยอมรับมีความสำคัญต่อตนเอง การประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย ซึ่งมีผลให้บุคคลเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายและมีผลต่อสถานภาพและตำแหน่งในสังคม กระทำสิ่งใดได้รับการยอมรับว่าสอดคล้องกับค่านิยมและความปรารถนาของตน และให้การยอมรับและการตอบสนองเมื่อได้รับการประเมิน

สรุปได้ว่าการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองสามารถส่งเสริมได้ด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การให้การยอมรับในตนเองให้สอดคล้องกับความเป็นจริงของตน สร้างความมั่นใจในตนเอง สร้างความรับผิดชอบและความสำเร็จให้เกิดขึ้น และบันทึกความสำเร็จที่ได้รับ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเห็นคุณค่าในตนเอง

สุใจ ตั้งทรงสวัสดิ์ (2532 : 75) ได้ศึกษาการใช้เพื่อนผู้ให้การช่วยเหลือในกลุ่มเพื่อเพิ่มความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผลการศึกษา พบว่า หลังการทดลอง นักเรียนที่ได้รับการช่วยเหลือในกลุ่ม มีความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองสูงขึ้นกว่าก่อนรับการช่วยเหลืออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนที่ได้รับการช่วยเหลือจากเพื่อนผู้ให้การช่วยเหลือในกลุ่มมีความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับการช่วยเหลือจากเพื่อนผู้ให้กลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

ชัยวัฒน์ วงศ์อาษา (2538) ศึกษาเรื่องผลการฝึกอบรมที่มีต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 5 พบว่า หลังการทดลองนักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองด้านตนเองและด้านทั่วไปสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและปานกลาง หลังการทดลอง มีการเห็นคุณค่าในตนเอง ด้านโรงเรียน-การศึกษา ด้านพ่อแม่ และด้านทั่วไป สูงกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ ค่าเฉลี่ยของการเห็นคุณค่าในตนเองหลังการทดลองเพิ่มขึ้นสูงสุดในกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลาง รองลงมาคือกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำและต่ำสุดในกลุ่มนักเรียนที่มีผล การเรียนสูง

จินดาพร แสงแก้ว (2541) ศึกษาเรื่องการเปรียบเทียบผลของการใช้กลุ่มสัมพันธ์ กับกลุ่มสัมพันธ์แบบมาราธอนเพื่อพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กบ้านอุปถัมภ์มูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก กรุงเทพมหานคร พบว่าเด็กมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงขึ้นหลังการเข้ากลุ่มสัมพันธ์แบบมาราธอน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เด็กมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงขึ้นหลังการเข้ากลุ่มสัมพันธ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเด็กที่เข้ากลุ่มสัมพันธ์และ

เด็กที่เข้ากลุ่มสัมพันธ์แบบมาราธอนมีการเห็นคุณค่าในตนเองแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกล่าวมา บุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเองเป็นผู้ที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง สามารถเข้าใจยอมรับคุณค่าในตัวเองและของผู้อื่น การเห็นคุณค่าในตนเองสามารถพัฒนาจากประสบการณ์และบุคคลที่มีการปฏิสัมพันธ์ด้วยกิจกรรมกลุ่มต่างๆ เพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนเอง ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้จึงส่งเสริมการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองโดยกิจกรรมกลุ่ม เพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง ยอมรับคุณค่าของตนเองและผู้อื่น ซึ่งจะเป็นพื้นฐานสำคัญในการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาฉันทะในการเรียนโดยการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองช่วยให้ครู วิทยากร หรือผู้จัดการเรียนการสอน ใช้พิจารณาการจัดระดับการนำตนเองให้เหมาะสมกับผู้เรียน หรือผู้เข้ารับการฝึกอบรมในสถานการณ์ใดและในเวลาใด ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (Self-directed learning) เดิมใช้คำว่า Auto-Didactic (Skager. 1977 : 126) นอกจากนี้ ยังมีคำอื่นๆ ที่นักวิชาการใช้เรียกต่างกัน เช่น self-directed education (Knox. 1973), self-initiated learning, self-education (Oddi. 1984 : 9) เป็นต้น การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นแนวคิดที่พัฒนาขึ้นในหลายประเทศและหลายวัฒนธรรม นักการศึกษาทั่วโลกให้ความสนใจอย่างมาก สถาบันการศึกษากำลังให้ความสนใจในการผลิตนวัตกรรมใหม่ๆ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง นับตั้งแต่ช่วง ค.ศ.1980 เป็นต้นมา และมีแนวโน้มว่าจะเป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจและให้ความสำคัญมากขึ้นในอนาคต

ความหมายของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง เป็นกระบวนการซึ่งผู้เรียนแต่ละคนมีความคิดริเริ่มด้วยตนเอง อาจอาศัยความช่วยเหลือจากผู้อื่นหรือไม่ก็ได้ ผู้เรียนจะทำการวิเคราะห์ความต้องการที่จะเรียนรู้ของตน กำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้ แยกแยะ แจกแจงข้อมูลในการเรียนรู้ ทั้งที่เป็นตัวบุคคลและอุปกรณ์ .คัดเลือกวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสม และประเมินการเรียนรู้นั้นๆ (Knowles. 1975 : 18) ประมาณร้อยละ 70 ของการเรียนรู้ในวัยผู้ใหญ่เป็นการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (Cross. 1981) เป็นการดำเนินการเรียนรู้ของตนเองให้บรรลุผลสำเร็จโดยผู้เรียนจะทำการควบคุมการเรียนรู้ทั้งหมด เพื่อให้ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนต้องใช้ทักษะในการตัดสินใจว่าจะเรียนอะไร จะเรียนเมื่อไร จะเรียนอย่างไร และเรียนที่ไหน เพื่อเป็น

การวางวัตถุประสงค์ แสวงหาแหล่งของการเรียนรู้ เลือกและใช้วิธีการต่างๆ ในการเรียนรู้ รวมทั้งการฝึกฝนอุปสรรคของแต่ละบุคคล การมีกำลังใจ การประเมินความก้าวหน้าและการประเมินผล (Smith. 1982 : 22) การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนรับผิดชอบในด้าน การวางแผน การปฏิบัติ และการประเมินผลความพยายามในการเรียนรู้ของตนเอง เป็นลักษณะ ซึ่งทุกคนมีอยู่ระดับหนึ่งในทุกสถานการณ์การเรียนรู้ ไม่จำเป็นจะต้องเกิดขึ้นโดยผู้เรียนแยกตัว ออกจากผู้อื่น ผู้เรียนสามารถถ่ายโอนการเรียนรู้และทักษะที่ได้จากการศึกษาจากสถานการณ์ หนึ่งไปยังสถานการณ์อื่นได้ (Hiemstra. 1994 : 5394 – 5395) ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ความ ต้องการในการเรียนรู้ของตนเอง ตั้งเป้าหมายในการเรียน ระบุบุคลากรที่เกี่ยวข้อง แหล่งความรู้ (Dixon. 1992 : 1789) การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นทั้งวิธีเรียนและวิธีสอนที่กระตุ้นให้ผู้ เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ของตนเองอย่างกระตือรือร้นเพื่อให้ได้ความรู้ โดยผู้เรียน ใช้กระบวนการเรียนในระดับสูง ได้แก่ การให้เหตุผล การคิดแก้ปัญหา และการคิดวิเคราะห์ ซึ่ง มีความซับซ้อนมากกว่า การได้รู้ ได้เข้าใจ และนำไปใช้ ซึ่งเป็นทักษะขั้นต่ำที่เกิดได้ในการเรียน ทั่วไป (Borich. 1992 : 286) ผู้เรียนรู้เป็นผู้ที่บริหารวิธีการเรียนรู้ของตนเองหรือกระบวนการจูง ใจตนเองในการเรียน (Bouchard. 1994 : 129 ; citing Bonham. 1989) นอกจากนี้ ผู้เรียนจะ ช่วยเหลือตนเองในการเรียนรู้ คิดริเริ่มในความอยากรู้สิ่งใดสิ่งหนึ่งแล้วทำการวางแผนการศึกษา ค้นคว้า (สมคิด อิศรวัฒน์. 2538 : 6) ผู้เรียนถูกกระตุ้นให้ใช้วิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง รับผิดชอบในการประเมิน พัฒนาเกณฑ์การประเมินและวางแผนโครงการเรียนของตนโดยครูเป็นเพียง ผู้อำนวยความสะดวกเท่านั้น (Price and Flegal. 1992 : 165 ; citing Knowles.1980)

จากความหมายของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองดังกล่าวสรุปได้ว่า การเรียนรู้ด้วยการ นำตนเอง หมายถึง การที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมหรือถูกกระตุ้นให้ตนเองมีส่วนร่วมในรับผิดชอบ การเรียนและปรับปรุงการเรียนรู้ของตนเอง โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ทั้งในระบบและนอก ระบบ ผู้เรียนคิดริเริ่มในสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ กำหนดเป้าหมายการเรียน กำหนดทักษะและ กระบวนการการเรียนรู้ วางแผนโครงการเพื่อให้ไปถึงเป้าหมายที่วางไว้ โดยเลือกและออกแบบ ยุทธวิธีการเรียน ได้แก่ สื่อที่จะใช้แหล่งความรู้ บุคลากรที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งวิธีการประเมินผลตนเองในบรรยากาศที่เป็นอิสระ ผู้เรียนสามารถดำเนินการด้วยตนเองหรือการร่วมกับผู้อำนวย ความสะดวกหรือผู้สอนก็ได้ โดยผู้สอนจะเป็นผู้อำนวยความสะดวกเพื่อประทับประคองผู้เรียน จนผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง มีทักษะการเรียนรู้ จนกระทั่งผู้เรียนสามารถเรียนได้ด้วย ตนเอง

ความสำคัญของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

โนวเลส (Knowles, 1975 : 14 - 15) กล่าวถึงความสำคัญและประโยชน์ของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองสรุปได้ดังนี้

1. บุคคลที่เรียนรู้ด้วยการริเริ่มของตนเองจะเรียนได้มากกว่า ดีกว่า มีจุดมุ่งหมาย มีความ ตั้งใจ และมีแรงจูงใจสูงกว่า สามารถนำประโยชน์จากการเรียนรู้ไปใช้ได้ดีกว่าและยาวนานกว่าคนที่เรียนโดยเป็นเพียงผู้รับ หรือรอการถ่ายทอดจากครู

2. การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองสอดคล้องกับพัฒนาการทางจิตวิทยาและกระบวนการทางธรรมชาติ ทำให้บุคคลมีทิศทางการบรรลุภาวะจากลักษณะหนึ่งไปสู่อีกลักษณะหนึ่ง เช่น จากที่ต้องพึ่งพาผู้อื่น ไม่เป็นตัวของตัวเอง พัฒนาไปสู่ความเป็นตัวของตัวเอง จากคนที่มีความสามารถต่ำไปสู่คนที่มีความสามารถมากขึ้น จากผู้ที่มีความรับผิดชอบต่ำ มีความเห็นแก่ตัว ไม่ยอมรับตนเองและมีความหุนหัน พัฒนาตนเองไปเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบสูง มีการช่วยเหลือผู้อื่น ยอมรับตนเอง คิดริเริ่ม และมีเหตุผลในการชี้นำตนเองมากขึ้น

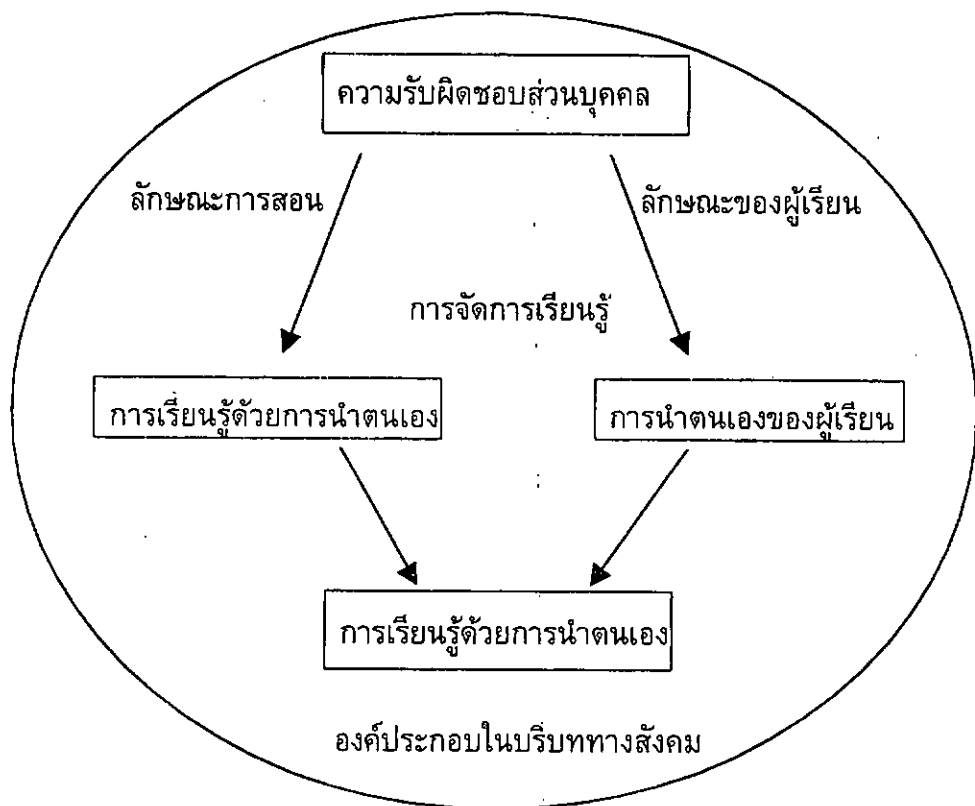
3. พัฒนาการใหม่ๆ ทางการศึกษา สอดคล้องกับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง เช่น หลักสูตร ห้องเรียนแบบเปิด ศูนย์บริการวิชาการ การศึกษาอย่างอิสระ มหาวิทยาลัยเปิด ล้วนเน้นที่ให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบมากขึ้น

4. การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองทำให้มนุษย์อยู่รอด เนื่องจากโลกปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ เกิดขึ้นอยู่เสมอทำให้มีความจำเป็นที่ต้องเรียนรู้ การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองจึงเป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต

นอกจากนี้ การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองจะช่วยให้ผู้เรียนสร้างความเข้าใจ และความหมายของเนื้อหาตำราด้วยตนเองช่วยให้ผู้เรียนรู้จักเหตุผล (Borich, 1992 : 286) มีโอกาสที่จะเลือกเนื้อหา ประสบการณ์ และเป้าหมายในการเรียนของตนเองจะทำให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการเรียนและเรียนได้ดีขึ้น (Treffinger, 1995 : 325) ในอนาคตผู้เรียนจะต้องรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเองมากขึ้น จึงจำเป็นที่จะต้องฝึกผู้เรียนให้มีรูปแบบการเรียนรู้ของตนเอง สามารถประเมินความพร้อมในการเรียนของตนเองอันจะนำไปสู่ความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเองมากขึ้น ซึ่งทักษะเหล่านี้มีความจำเป็นสอดคล้องกับโลกที่เปลี่ยนแปลงไป มีนวัตกรรมใหม่ หลักสูตรใหม่ ให้ผู้เรียนเลือกเรียนรู้ได้ตามความสนใจและความพร้อมของตน เช่น การศึกษาทางไกล การศึกษาผ่านการสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ (internet) ศูนย์การเรียน เป็นต้น

ลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง.

บรอกเกตต์และฮีมสตรา (Brockett and Hiemstra. 1994 : 71– 73 ; citing Brockett and Hiemstra. 1991) ได้สังเคราะห์ลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง และเสนอเป็นรูปแบบการเน้นความรับผิดชอบส่วนบุคคล (The Personal Responsibility Orientation (PRO) Model) แสดงความแตกต่างและความเหมือนระหว่างการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองในลักษณะวิธีสอน และคุณลักษณะทางบุคลิกภาพ ดังภาพประกอบ 7

ภาพประกอบ 7 The Personal Responsibility Orientation (PRO) Model

(Brockett and Hiemstra. 1994 : 71– 73 ; citing Brockett and Hiemstra. 1991)

จากภาพประกอบ 7 ฮีมสตรา (Hiemstra. 1994 : 5397) ได้อธิบายถึงองค์ประกอบในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง 4 ประการได้แก่

1. ความรับผิดชอบส่วนบุคคล เกิดจากผู้เรียนมีความเป็นเจ้าของความคิดและการกระทำของตนเอง สามารถควบคุม และตอบโต้ต่อสถานการณ์ สามารถควบคุมศักยภาพในการนำตนเองในทิศทางที่ได้เลือกจากทางเลือกหลายๆ ทาง โดยการยอมรับผลที่จะเกิดขึ้นที่มาจากความคิดตัดสินใจของตนเอง

2. มีกระบวนการ ประกอบการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ลักษณะดังนี้

2.1 มีศูนย์กลางอยู่ที่กิจกรรมที่เป็นความต้องการของผู้เรียน

2.2 มีแหล่งความรู้ที่พร้อมสำหรับการเรียนรู้

2.3 มีการลงมือปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้

2.4 มีการประเมินผลการเรียนรู้

2.5 มีการสอนเป็นรายบุคคล โดยมีการเชื่อมโยงระหว่างกระบวนการเรียนรู้และ

การสอน

3. คุณลักษณะและบุคลิกภาพของผู้เรียน ที่มีลักษณะส่วนบุคคลที่นำไปสู่ความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตน การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองต้องอาศัยองค์ประกอบภายนอกที่ส่งผลให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบและองค์ประกอบภายในที่จูงใจให้รับผิดชอบต่อความคิดและการกระทำที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองกับการนำตนเองของผู้เรียนจึงเชื่อมโยงต่อเนื่องกันอย่างมาก

4. การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองที่ต่อเนื่อง และจะได้ผลสูงสุดเมื่อระดับการชี้แนะตนเองสมดุลกับโอกาสการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

จากโมเดลโปร (PRO Model) และแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองดังกล่าว สรุปได้ว่าการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองสามารถพิจารณาได้ใน 2 ลักษณะใหญ่ๆ ได้แก่ ลักษณะทางบุคลิกภาพของผู้เรียน ซึ่งประกอบขึ้นด้วยทัศนคติ ค่านิยม และความสามารถของผู้เรียนในการรับผิดชอบ การควบคุม และจัดการตนเองกับแหล่งความรู้ที่พร้อมและทักษะในการลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเอง ซึ่งต้องอาศัยกระบวนการของความรู้ความเข้าใจ และกระบวนการคิดวิเคราะห์ การวางแผนการเรียน การดำเนินการตามแผน และการประเมินผลด้วยตนเอง

คุณลักษณะและทักษะสำหรับผู้ที่เรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

ลักษณะของผู้ที่เรียนรู้ด้วยการนำตนเอง มีลักษณะดังนี้ (Candy, 1991 : 108 - 109)

1. มีความตั้งใจ มีความอิสระไม่ขึ้นกับผู้อื่นในการวางแผนเป้าหมาย กำหนดนโยบาย วางแผนและกำหนดรูปแบบ

2. แสดงออกถึงความคิดและการกระทำโดยอิสระ ไม่มีปัจจัยทั้งภายในและภายนอกที่จะมาจำกัดความสามารถของตนเอง

3. ใช้ความสามารถในการคิดขั้นสูง คือ การไตร่ตรองเหตุผล และรู้จักพิจารณาทางเลือกต่างๆ ดังนี้

3.1 การอยู่บนพื้นฐานของจริยธรรมความเหมาะสม ไม่เชื่ออะไรตามใจชอบของตน ต้องพิจารณาสิ่งต่างๆ อย่างถูกต้อง โดยวิเคราะห์ประสบการณ์ของแต่ละบุคคลหรือสะท้อนสิ่งที่มีอยู่ในตัวบุคคลออกมา

3.2 มองสิ่งที่ปรากฏออกมาตามความเป็นจริง

3.3 ใช้หลักฐานที่เที่ยงตรงและมีความเพียงพอ

4. มีความเต็มใจ มีความกล้าหาญและมีความเด็ดเดี่ยวในการปฏิบัติงานจริงตามคุณลักษณะทั้ง 3 ประการ โดยไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่นในการสนับสนุนและเพิ่มความมั่นใจ รวมทั้งไม่คำนึงถึงตำแหน่งหน้าที่ ฝึกควบคุมตัวเองในการเผชิญกับภาวะอารมณ์ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็สิ่งร้ายกาจ ทำหาย หรือต้องเสียวรรุ้ รวมทั้งมีการปล่อยวางอารมณ์

5. รู้สึกว่าเป็นตัวของตัวเอง

ที่กล่าวมาสอดคล้องกับความเห็นของมัวร์ (Moore. 1980 : 23) ที่กล่าวว่าลักษณะของผู้เรียนที่มีความเป็นตัวของตัวเอง จะสามารถวิเคราะห์ความต้องการของตัวเองได้ เมื่อเผชิญกับปัญหาที่ต้องการแก้ไข หรือรู้จักการหาข้อมูลที่ต้องการ และนำความต้องการของตนเองมากำหนดเป็นวัตถุประสงค์ จำแนกเป้าหมายต่างๆ ออกเป็นวัตถุประสงค์เฉพาะได้ และสร้างหลักเกณฑ์สำหรับประเมินความสำเร็จ ในขั้นการปฏิบัติบุคคลนั้นต้องทำการรวบรวมข้อมูลตามที่ต้องการรวบรวมความคิดต่างๆ ฝึกทักษะต่างๆ มาใช้แก้ปัญหาและเพื่อบรรลุเป้าหมายที่กำหนด ในขั้นประเมินผลผู้เรียนต้องพิจารณาถึงทักษะใหม่ คุณภาพของความคิดใหม่และความรู้ใหม่ และประสิทธิภาพในการแก้ปัญหา

เดฟว์ (Dave. 1973 : 90) ได้เสนอทักษะและความสามารถที่ผู้เรี้นรู้ด้วยการนำตนเองที่แตกต่างออกไป คือ มีทักษะพื้นฐานในการอ่าน การสังเกต การฟัง การตีความและการสื่อสาร และมีความสามารถในการใช้สื่อการเรียน เช่น หนังสือคู่มือ ตำรา และรู้จักจุดประสงค์ของโปรแกรมการเรียน

กิบโบนส์และฟิลลิปปี (Gibbons & Phillips. 1979 : 27) เสริมว่าทักษะที่จำเป็นต่อบุคคลที่จะเป็นผู้เรี้นรู้ด้วยการนำตนเอง นอกเหนือจากที่กล่าวข้างต้น คือ

1. ทักษะการวางแผน เป็นทักษะการตัดสินใจในการดำเนินการด้านการเรี้น รู้ว่าอะไรคือจุดหมาย ประสบการณ์ รู้ว่าจะทำการประเมินผลอย่างไร

2. ทักษะการจัดการ คือการจัดการเวลา ความพยายามจัดทรัพยากรอุปกรณที่จำเป็นสำหรับการเรี้นรู้

3. ทักษะด้านสัมพันธภาพ เป็นทักษะที่เกี่ยวข้องกับคนทุกระดับอายุ และบทบาทที่แตกต่างกัน การเป็นครูของเด็กๆ การมีอำนาจปกครองในงานและอื่นๆ

โนลส์ (Knowles. 1984 : 184) ได้กล่าวถึงทักษะสำหรับผู้เรี้นรู้ด้วยตนเองไว้ดังนี้

1. ความสามารถในการพัฒนา มีความอยากรู้ อยากเห็นซึ่งเรียกว่าทักษะการคิดแบบหลายทาง (divergent thinking)
2. ความสามารถในการยอมรับตนเองและยอมรับการป้อนกลับ (feedback) เกี่ยวกับตนเองโดยไม่เข้าข้างตัวเอง
3. ความสามารถในการวิเคราะห์ความต้องการในการเรียนรู้ของตนเอง ตามความสามารถและความจำเป็นในชีวิต
4. ความสามารถในการแปลจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ ไปในรูปแบบที่นำไปสู่การปฏิบัติ
5. ความสามารถในการหาบุคคล แหล่งเอกสารวิทยากรที่เหมาะสมวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน
6. ความสามารถในการวางแผนเพื่อใช้ทรัพยากรทางการเรียนให้มีประสิทธิภาพ
7. ความสามารถของการดำเนินแผนการเรียนอย่างเป็นระบบและเป็นลำดับ ทักษะนี้เป็นทักษะของการเริ่มต้นของการคิดแบบทางเดียว (convergent thinking)
8. ความสามารถในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการเรียนรู้และนำผลของข้อค้นพบต่าง ๆ ไปใช้อย่างเหมาะสม

ทักษะสำหรับการเรียนรู้ด้วยตนเอง แบ่งเป็น 2 ประการ คือ ทักษะสำหรับการเรียนรู้ทั่วไป และทักษะที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

1. ทักษะการเรียนรู้ทั่วไป คือ การฟัง การอ่าน การบันทึก การตั้งคำถาม การจัดการข้อมูล การคำนวณ และอื่นๆ
2. ทักษะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองหรือทักษะขั้นสูง ได้แก่ การหาข้อมูล การบริหารเวลา การตั้งวัตถุประสงค์การแก้ปัญหา และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ หรือทักษะเกี่ยวกับการบริหารตนเอง (Candy, 1991 : 318)

สรุปได้ว่า ทักษะที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองนั้น ได้แก่

1. ความสามารถในการวิเคราะห์ความต้องการของตนเอง รู้ว่าตัวเองสนใจสิ่งใด มีความสามารถในการกำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้ และความสามารถเลือกแหล่งข้อมูลตามที่ต้องการ
2. ความสามารถในการใช้ทักษะต่างๆ เช่น การอ่าน การฟัง การเขียน การจดบันทึกเพื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูล สามารถแก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการในการเรียนรู้ของตนได้ และสามารถบริหารเวลาในการดำเนินการเรียนได้อย่างเหมาะสม
3. ความสามารถในการนำข้อค้นพบที่เกิดจากการเรียนรู้ มาทดลองใช้เพื่อประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อนำไปสู่การพัฒนางานต่อไป

การจัดการเรียนการสอน

เทรฟฟิงเกอร์ (Treffinger. 1995 : 327) กล่าวถึง การจัดการเรียนการสอนตามระดับการนำตนเองในการเรียนรู้ของผู้เรียนว่าเริ่มตั้งแต่ระดับที่ครูเป็นผู้นำจนถึงระดับที่ผู้เรียนนำตนเองได้ในระดับสูง ครูควรต้องฝึกให้ผู้เรียนมีทักษะพื้นฐานในการเรียนรู้พอเพียง ก่อนที่จะให้ผู้เรียนดำเนินการด้วยตนเอง ผู้เรียนควรมีโอกาสทำงานทั้งการทำงานตามลำพังและการร่วมมือกับผู้อื่น เทรฟฟิงเกอร์ได้นำเสนอองค์ประกอบที่ใช้พิจารณาประกอบการจัดการเรียนการสอนตามแนวการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองไว้ 4 ประการดังนี้

1. การกำหนดเป้าหมายและจุดประสงค์การเรียนรู้ (identification of goals and objectives) ได้แก่ ตัดสินใจว่า จะเรียนอะไร ระดับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนในองค์ประกอบนี้ประกอบด้วย

1.1 ระดับที่ครูเป็นผู้นำ ได้แก่ การที่ครูกำหนดให้ผู้เรียนกระทำตามครู
1.2 การนำตนเองในระดับต่ำ ได้แก่ ระดับที่ครูเสนอเป้าหมายและจุดประสงค์หลายๆ ประการให้ผู้เรียนเลือกเอง

1.3 การนำตนเองในระดับกลาง ได้แก่ การที่ผู้สอนกับผู้เรียนร่วมกันสร้างทางเลือกใหม่ๆ

1.4 การนำตนเองในระดับสูง ได้แก่ การที่ผู้เรียนสามารถควบคุมทางเลือกของตนในขณะที่ครูเป็นผู้อำนวยการความสะดวกและหาแหล่งความรู้ เมื่อผู้เรียนต้องการความช่วยเหลือหรือคำแนะนำ

2. การประเมินพฤติกรรมก่อนการเรียนรู้ (assessment of entering behavior) ระดับการนำตนเองในองค์ประกอบนี้ ประกอบด้วย

2.1 ระดับที่ครูเป็นผู้นำ ได้แก่ ครูเป็นผู้ทดสอบ แล้วนักเรียนปฏิบัติตามขั้นตอนการเรียนรู้ที่ครูกำหนด

2.2 ประเมินการนำตนเองในระดับต้น ได้แก่ ครูวินิจฉัยผู้เรียนแล้วนำเสนอทางเลือกให้ผู้เรียน

2.3 ประเมินการนำตนเองในระดับกลาง ได้แก่ ครูและผู้เรียนร่วมกันวินิจฉัยหรือทดสอบ

2.4 ประเมินการนำตนเองในระดับสูง ได้แก่ ผู้เรียนวินิจฉัยตนเองโดยมีครูเป็นปรึกษา

3. การกำหนดขั้นตอนการเรียนการสอนและการนำขั้นตอนการเรียนการสอนไปใช้ (identification and implementation of instructional procedure) ในขั้นนี้ระดับการนำตนเองประกอบด้วย

3.1 ระดับที่ครูเป็นผู้นำ ได้แก่ ครูเป็นผู้นำเสนอเนื้อหา แบบฝึกหัด และกิจกรรมทั้งหมด

3.2 การนำตนเองในระดับต้น ได้แก่ ผู้นำเสนอทางเลือกสำหรับนักเรียนที่จะเลือกทำได้อย่างอิสระ ตามความสามารถ และความก้าวหน้าในการเรียนของแต่ละคน

3.3 การนำตนเองในระดับกลาง ได้แก่ ครูจัดหาแหล่งวิทยาการ และทางเลือกในการปฏิบัติและใช้สัญญาการเรียนช่วยให้นักเรียนทำงานในขอบเขต ขั้นตอน ที่ตัดสินใจทำ

3.4 การนำตนเองในระดับสูง ได้แก่ ผู้เรียนวางแผนการเรียน กำหนดกิจกรรมแหล่งความรู้ที่ต้องการ จำกัดขอบเขต ลำดับขั้น และตัดสินใจเกี่ยวกับสิ่งที่จะทำในแต่ละชั้น

4. การประเมินการปฏิบัติ (assessment of performance) เนื่องจากผู้เรียนมีโอกาสได้ตัดสินใจเกี่ยวกับวิธีการเรียน เวลาที่ใช้ในการปฏิบัติ และกิจกรรมที่กระทำ ดังนั้น ผู้เรียนจึงควรมีส่วนร่วมในการประเมินด้วยสิ่งที่ผู้เรียนจะประเมิน ได้แก่ การประเมินระดับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองในแต่ละองค์ประกอบทั้ง 4 ประการ ระดับความสามารถในการประเมินของผู้เรียนแตกต่างกัน 4 ระดับดังนี้

4.1 ระดับที่ครูเป็นผู้นำ ได้แก่ ครูดำเนินการวัดประเมินผลด้วยตนเองเลือกเครื่องมือในการประเมินและเป็นผู้ให้ผลการเรียนเอง

4.2 ระดับการนำตนเองในระดับต้น ได้แก่ ครูเชื่อมโยงการวัดและประเมินผลกับจุดประสงค์การเรียน และให้โอกาสนักเรียนได้แสดงออกและโต้ตอบ

4.3 ระดับการนำตนเองในระดับกลาง ได้แก่ ผู้เรียนร่วมมือกับเพื่อนให้ข้อมูลป้อนกลับซึ่งกันและกัน ครูและผู้เรียนมีการประชุมปรึกษาหารือกันเกี่ยวกับการประเมิน

4.4 ระดับการนำตนเองในระดับสูง ได้แก่ การที่ผู้เรียนประเมินตนเอง

ในการวิจัยครั้งนี้ การฝึกอบรมจะใช้ลักษณะการเรียนการสอน 3 ระดับ คือ การนำตนเองในระดับต้น การนำตนเองระดับกลาง และการนำตนเองระดับสูง โดยที่ผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้นำในระยะเริ่มต้นเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง มีคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีกำลังใจ หลังจากนั้นผู้สอนจะลดบทบาทมาเป็นผู้อำนวยการหรือผู้ช่วยเหลือ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองในกิจกรรมและสภาพแวดล้อมจริงมากขึ้น

หลักสำคัญของการจัดการเรียนการสอนด้วยการนำตนเองอีกประการหนึ่ง คือ การให้อิสระแก่ผู้เรียน ได้มีผู้กล่าวถึงความเป็นอิสระในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ดังที่ แกริสัน (Garrison, 1993 : 30) กล่าวว่า “ความเป็นอิสระในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ได้แก่ ความมีอิสระในการเลือกและดำเนินตามเป้าหมายทางการศึกษา ซึ่งต้องมีความสมดุลระหว่างความต้องการส่วนบุคคลและความต้องการของสังคม”

เกอร์สทเนอร์ (Gerstner, 1992 : 81) และสเคเจอร์ (Long, 1992 : 4 ; citing Skager, 1984) กล่าวถึงความอิสระในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองว่า ไม่จำเป็นต้องเป็นการ

เรียนแบบรายบุคคลเท่านั้นแต่เป็นอิสระในการที่ผู้เรียนจะมีโอกาสเลือก ไม่จำเป็นจะต้องเกิดขึ้นในสภาพของความเป็นอิสระตามแนวคิดของการศึกษาอย่างอิสระโดยทั่วไปที่มักหมายถึง อิสระจากการเข้าชั้นเรียน การพบกลุ่ม แต่ผู้เรียนจะเรียนและควบคุมความก้าวหน้าทางการเรียนของตนเองโดยมีการปรึกษากับผู้สอนตามความพร้อมของตน หรืออิสระจากผู้สอนโดยการเรียนแบบเอกัตภาพ การเรียนด้วยสื่อการเรียนที่จัดไว้แล้วโดยไม่ต้องมีผู้สอน เช่น การเรียนแบบทางไกล หรืออิสระจากการควบคุมจัดการจากสถาบันการศึกษา ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่ไม่ผูกติดกับสถาบันใด

คอร์นวอลล์ (Cornwall. 1982 : 191) กล่าวว่า "ความเป็นได้ของระดับความเป็นอิสระในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองในการปฏิบัติจริงนั้น ขึ้นอยู่กับทางเลือกที่หลักสูตรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกและตัดสินใจเกี่ยวกับจุดมุ่งหมาย กิจกรรม และการให้ความสำคัญในสิ่งที่เรียน"

เทรฟฟิงเกอร์ (Treffinger. 1995 : 325) กล่าวว่า "ความอิสระของผู้เรียนที่เรียนรู้ด้วยการนำตนเอง คือ ความอิสระที่จะทำงานตามระดับความก้าวหน้าของตนเอง อิสระที่จะเลือกเนื้อหาประสบการณ์ และอิสระในการกำหนดเป้าหมายในทางการเรียนที่ต้องการ"

จากแนวคิดเกี่ยวกับความอิสระในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองดังกล่าว จะเห็นว่า การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองสามารถเกิดขึ้นได้ในระบบโรงเรียน การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองจึงไม่ใช่การเรียนที่เป็นอิสระจากผู้สอน ชั้นเรียน หรือโรงเรียน แต่เป็นอิสระจากการนำของครูในระดับที่แตกต่างกันตามความสามารถในการนำตนเองของผู้เรียน และโอกาสในการเลือกในการเรียนรู้หลักสูตร และโรงเรียนสามารถจัดให้ในขอบเขตที่เป็นไปได้ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมที่ให้ผู้เข้ารับการศึกษาได้มีโอกาสในการคิดและการทำในแต่ละกิจกรรม

วิธีการพัฒนาการเรียนรู้ด้วยตนเอง

โนลส์ (Knowles. 1989 : 89) กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นประสบการณ์ใหม่สำหรับคนส่วนมากผู้เรียนต้องการปัจจัยหลายอย่างสำหรับการเตรียมความพร้อมในการเรียนรู้ ซึ่ง สมคิด อิศระวัฒน์ (2532 : 79) กล่าวถึงวิธีการฝึกผู้เรียนให้มีประสบการณ์ใหม่สำหรับคนส่วนมาก โดยเริ่มต้นด้วยการประคับประคองหรือพึ่งผู้อื่น (dependence) ดาเนียล (Daniel. 1988 : 164 - 166) ผู้เรียนสามารถทำหน้าที่เรียนด้วยตนเองได้เป็นบางส่วนเท่านั้น ผู้เรียนจะพึ่งพาผู้สอนเพียงครั้งคราวขึ้นอยู่กับสภาวะการณ์ ซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามการชี้แนะและการให้การสนับสนุนที่เหมาะสม การชี้แนะจำเป็นสำหรับผู้เรียนที่ขาดความรู้และทักษะที่จำเป็นในการเลือกข้อมูล หรือเมื่อผู้เรียนไม่สามารถชี้แนะตนเองได้ ในส่วนนี้ผู้เรียนอาจต้องการผู้อื่นที่สามารถให้ ข้อมูลที่นอกเหนือจากการชี้แนะของครูผู้สอน

1. เนื้อหาของการเรียนรู้หรือการมอบหมายงานต้องมีความชัดเจนรวมทั้งเกณฑ์ที่ตั้งขึ้นต้องสามารถปฏิบัติได้

2. ต้องมีการเฝ้าติดตามความก้าวหน้าอย่างใกล้ชิด การแนะนำให้ฝึกปฏิบัติ และมีการป้อนกลับถึงการกระทำของผู้เรียน

ควรให้การสนับสนุนแก่ผู้ที่ขาดกำลังใจหรือขาดความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองในการกระทำให้เป้าหมายประสบความสำเร็จ เมื่อผู้เรียนมีกำลังใจและมีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง ผู้เรียนสามารถที่จะช่วยเหลือตนเองได้ แคนดี้ (Candy. 1991 : 322 - 337) เสนอวิธีการที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ดังนี้

1. สร้างการไขว่คว้าความรู้ที่มีอยู่ในตัวผู้เรียน ในการเรียนการสอนผู้สอนจำเป็นต้องทราบว่า ผู้เรียนมีความรู้แค่ไหน การขึ้นบทเรียนใหม่ ผู้เรียนอาจต้องใช้ประสบการณ์เดิมมาใช้โยงเข้าสู่บทเรียนใหม่ วิธีการหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนใหม่คือ การทำแบบทดสอบก่อนเรียน หรือดูว่าผู้เรียนมีความเข้าใจในบทเรียนที่ได้เรียนมาแล้วโดยใช้แผนที่ความคิด (concept map)

2. กระตุ้นให้มีการเรียนรู้อย่างลึก การพยายามเพิ่มการเรียนรู้อย่างลึกต้องเผชิญกับปัญหาด้านการฝึกปฏิบัติและด้านศีลธรรม ด้านการปฏิบัติ ต้องเผชิญกับความยากในการที่จะทำอย่างไรให้ผู้เรียนที่มีแรงจูงใจต่ำ มีความสนใจต่อหัวข้อ จะต้องสร้างแรงจูงใจขึ้นโดยต้องทราบว่าผู้เรียนมีแนวโน้มทางใดหรือหวังความสำเร็จในเรื่องใด

3. ให้ผู้เรียนมีการถามคำถามมากขึ้น วิธีการหนึ่งที่จะทำให้มีการเรียนอย่างลึก ก็คือ ให้ผู้เรียนได้มีการตั้งคำถาม ฮินส์ (Hynes. 1986 : 33) กล่าวว่ามีความแตกต่างระหว่างการบอกให้นักเรียนถามคำถาม การบอกให้คิดถึงสิ่งที่ทำหลังบทเรียน การบอกให้ค้นหาปัญหาในหัวข้อที่เรียนกับการสอนให้ทำกิจกรรมต่างๆ หรือให้คิดกิจกรรมซึ่งผู้เรียนได้ริเริ่มการเรียนการสอนด้วยกิจกรรมต่างๆ หรือให้คิดกิจกรรมซึ่งให้โอกาสริเริ่มการเรียนรู้ด้วยตนเอง อีกวิธีการหนึ่ง คือ การให้ภาวะความรับผิดชอบแก่ผู้เรียนในการจัดสิ่งเร้า เช่น การอ่านหนังสือ การบรรยาย หรือการดู วิดิทัศน์ และให้นักเรียนตั้งคำถามหลายๆ คำถามเกี่ยวกับหัวข้อที่ได้นำเสนอไปแล้ว คำถามที่ตั้งขึ้นมี 2 อย่าง คือ คำถามที่มีคำตอบเป็นความจริง กับคำถามที่ต้องคิด (thinking questions) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการตีความอย่างซับซ้อน การตั้งคำถามโดยตัวผู้เรียนนั้นเหมือนโครงร่างของโปรแกรมการเรียนและจะนำมาซึ่งพื้นฐานของการเรียนแบบร่วมมือกันหรือเป็นโครงการส่วนตัว

4. การพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ก็คือ การพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เกี่ยวข้องกับการตั้งคำถามการคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นเป้าหมายที่สูงในระบบการศึกษา ตั้งแต่การศึกษาในระดับต้นจนกระทั่งถึงการศึกษาระดับสูง การเป็นตัวของตัวเอง และการคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นเป้าหมายของการศึกษาระบบต่างๆ และทุกระดับอายุ บรูคฟิลด์ (Brookfield. 1978) ได้กล่าวถึงวิธีการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ไว้ดังนี้

4.1 ให้การสนับสนุนผู้คิดแบบวิจารณญาณให้เห็นคุณค่าในตนเอง

4.2 ฟังอย่างตั้งใจต่อผู้คิดแบบวิจารณ์ญาณ

4.3 สนับสนุนความพยายามของผู้คิดแบบวิจารณ์ญาณ

4.4 เป็นกระจกและสะท้อนความคิดและการกระทำของผู้คิดแบบวิจารณ์ญาณ

4.5 จูงใจให้คิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ

นอกจากนี้ ควรจะทำให้ผู้เรียนใส่ใจต่อระเบียบและหลักการของวิชาที่เรียน แนะนำเกี่ยวกับแหล่งคำถามที่จะถาม โอกาสที่จะถาม แสดงให้เห็นว่ามีหลักฐานที่เพียงพอต่อการพิจารณาถึงความถูกต้อง สำหรับเรื่องการสอนต้องคำนึงถึงความสามารถของผู้เรียนในการเรียนอย่างมีอิสระ ความรับผิดชอบต่อการศึกษานองผู้เรียน และการสนับสนุนที่ช่วยให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพและเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

5. การเพิ่มทักษะอ่าน การเรียนรู้ของคนเรามีทั้งประสบการณ์ตรงและผ่านสื่อต่างๆ เช่น วิทยุและโทรทัศน์ การอ่านเป็นรูปแบบหนึ่งที่ใช้กันอยู่มากในสังคม การอ่านอย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นสำหรับการเรียนรู้ด้วยตนเอง และถ้าต้องการเตรียมผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีความยืดหยุ่นในการแก้ปัญหา มีการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ซึ่งเราต้องการข้อมูลจากการอ่าน สามารถพัฒนาโครงสร้างของความรู้โดยสังเขปด้วยตนเอง เพื่อประโยชน์ในการติดตามการเรียนรู้ของตนเอง

6. การสร้างบรรยากาศที่สนับสนุนการเรียนรู้ คือ โดยการพยายามให้การคุกคามและสภาวะที่ไม่เอื้ออำนวยมีน้อยมาก เน้นความซื่อสัตย์และเปิดเผยต่อข้อมูลป้อนกลับ เคารพต่อความคิดของผู้อื่น มีจุดมุ่งหมายเพื่อการปรับปรุงตัวเอง มีความร่วมมือมากกว่าการแข่งขัน คุณภาพขององค์ประกอบต่างๆ ประกอบด้วยภาวะอารมณ์และสภาวะทางด้านสติปัญญา ผู้สอนต้องเตรียมคิดพิจารณาและค้นหาจุดอ่อนที่จะทำสิ่งใหม่หรือทำสิ่งอื่นที่เกี่ยวข้อง

ข้อควรคำนึงในการฝึกให้บุคคลเป็นผู้เรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่ง สมคิด อิศระวัฒน์ (2542 : 86) ได้เสนอไว้ดังนี้

1. ผู้เรียนส่วนหนึ่งอาจไม่รู้ว่าจะตนกำลังเรียนรู้ มักคิดว่าการเรียนรู้ คือ สิ่งที่เกิดขึ้นในโรงเรียนและนอกห้องเรียนเท่านั้น

2. ผู้เรียนส่วนใหญ่ไม่ทราบว่าตนเองมีวิธีการเรียนรู้อย่างไร จึงไม่ค่อยตระหนักถึงขั้นตอนต่างๆ ของการเรียนรู้ (learning process) และสไตล์การเรียนรู้ของแต่ละคน

3. ความสามารถที่จะเป็นผู้ที่เรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียนแต่ละคนไม่เท่ากัน ครูจะต้องมีความเข้าใจว่า เมื่อใดควรเข้าไปช่วยเหลือหรือเมื่อใดควรปล่อยให้ผู้เรียนรับผิดชอบด้วยตนเอง

4. บทบาทของครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้กับกลุ่มและแต่ละบุคคลควรจะมี ความแตกต่างกัน

5. มีแนวโน้มว่าการเรียนรู้จะเกิดมากขึ้น ถ้าผู้เรียนได้เรียนโดยการนำตนเอง (self-directed way)

6. การเรียนรู้ด้วยตนเอง ไม่จำเป็นต้องเรียนคนเดียว อาจมีการสอบถามจากผู้อื่น หรือขอความช่วยเหลือจากบุคคลภายนอก ในกรณีที่มีการทำงานร่วมกับผู้อื่น ผู้เรียนจะมีความรู้สึกว่าตนเองเป็นผู้เรียนอย่างอิสระด้วยตนเอง (independent learner) การเรียนรู้ด้วยตนเองนี้เป็นเรื่องภายในจิตใจของผู้เรียน เป็นการเปลี่ยนแปลงที่อยู่ภายในตัวผู้เรียนมากกว่าการจัดการจากภายนอก การที่บุคคลเรียนรู้ด้วยตนเองจะเป็นวิธีการที่ช่วยให้บุคคลเกิดความเจริญงอกงามในระดับที่สูงต่อไป

7. การเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ยากในสถาบันการศึกษาต่างๆ เพราะตามธรรมชาติสถาบันเป็นผู้ที่กำหนดสิ่งต่างๆ ที่ต้องทำ ในการดำเนินการฝึกผู้เรียนให้มีคุณลักษณะแบบเรียนรู้ด้วยตนเองนั้นจึงต้องปรับระบบอื่นให้สอดคล้องด้วย เช่น การจัดชั้นเรียน ตารางเรียน และการวัดผล เป็นต้น

ในการพัฒนาการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้สอนควรมีการแนะนำแหล่งข้อมูล การรวบรวมข้อมูล สนับสนุนให้กำลังใจ สร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนรู้จักใช้ความรู้ที่มีอยู่เชื่อมโยงไปสู่ความรู้ใหม่ และการนำสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้ไปทดลองใช้ และประเมินผลการเรียนรู้นั้นๆ โดยเริ่มต้นจากการเรียนได้รับการประทับประคองจากผู้สอนเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง ความภาคภูมิใจในตนเอง การรู้จักตนเอง เรียนรู้จากผู้สอนเป็นผู้นำกิจกรรมต่างๆ แล้วจึงพัฒนาไปสู่การเรียนแบบเป็นตัวของตัวเอง

จากที่กล่าวมา การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้วางแผนการเรียน กำหนดเป้าหมาย กำหนดกิจกรรม และการประเมินผลการเรียนด้วยตนเอง ซึ่งกระบวนการดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ที่ให้ผู้ปฏิบัติงานได้มีการวางแผนการทำงาน กำหนดเป้าหมาย วิธีการดำเนินงาน และการประเมินผล ดังจะกล่าวรายละเอียดต่อไป

การวิจัยเชิงปฏิบัติการ

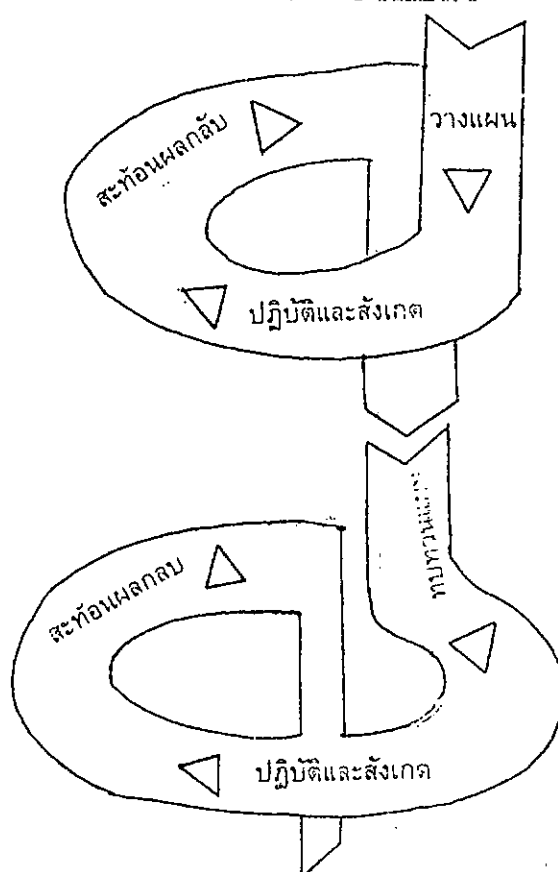
การวิจัยเชิงปฏิบัติการ เป็นกระบวนการทำงานที่มุ่งแสวงหาที่เหมาะสมเฉพาะตน ในการปรับปรุง พัฒนา และประเมินผลตนเอง การวิจัยเชิงปฏิบัติการจึงจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือและยินยอมของผู้ปฏิบัตินั้น เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายที่ต้องการและให้การพัฒนานั้นคงอยู่เป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน

ผู้ริเริ่มแนวคิดของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ คือ เคอร์ต เลวิน ที่พัฒนาและประยุกต์วิธีการและทดลองใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ทางสังคม ได้ข้อสรุปแนวคิด 2 ประการ คือ การตัดสินใจของกลุ่ม และการปฏิบัติงานตามข้อตกลงของกลุ่ม (ส.วาสนา ประมวลพจนานุกรม, 2538 : 1 อ้างอิง

จาก Lewin. 1946) นอกจากนี้ เลวิน ยังให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วม (participation) และการร่วมแรงร่วมใจกัน (collaboration) ของกระบวนการกลุ่มหรือทีมงานของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในทุกขั้นตอนของการปฏิบัติ ภายใต้บรรยากาศของความเป็นประชาธิปไตย ความไว้วางใจ และการเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งนี้ เพราะเลวินมีความเชื่อว่าปัจจัยสำคัญเหล่านี้จะช่วยก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่พึงปรารถนาขึ้นในองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ

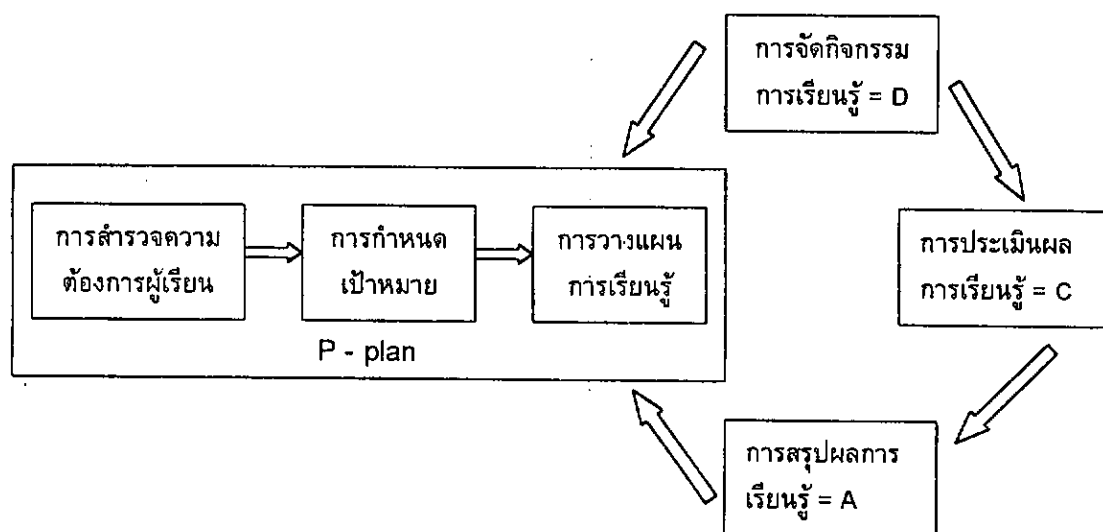
การวิจัยเชิงปฏิบัติการประกอบด้วยขั้นตอนหลักที่เริ่มจากการวิเคราะห์ (analysis) การค้นหาข้อเท็จจริง (fact-finding) และการสร้างมโนภาพเกี่ยวกับปัญหา (conceptualization about problem) ต่อไปจะเป็นขั้นตอนการวางแผนโครงการ การปฏิบัติการ การลงมือดำเนินการตามแผนงานที่วางไว้ให้สำเร็จลุล่วง และการค้นหาข้อเท็จจริงเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งมีการประเมินผลการปฏิบัติงานที่ดำเนินการไปแล้ว จากนั้นดำเนินการตามขั้นตอนต่างๆ ที่กล่าวมาซ้ำและดำเนินเช่นนี้ต่อไปจนกระทั่งผู้ปฏิบัติเข้าใจสภาพหรือสาเหตุของปัญหา และวิธีการแก้ไขปัญหาคัดเจนมากยิ่งขึ้นตามผลที่ปฏิบัติตามยุทธวิธีปฏิบัติการที่กระทำลงไปในแต่ละวงจร ดังนั้น จึงอาจกล่าวสรุปได้ว่า หลักการสำคัญของการวิจัยเชิงปฏิบัติการของ เลวิน คือ การให้พลังอำนาจ (empower) กับกลุ่มหรือบุคคลในการปฏิบัติงานร่วมกัน ภายใต้บรรยากาศของความเป็นประชาธิปไตยเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง โดยอาศัยความรู้ที่ผ่านกระบวนการคิดอย่างใคร่ครวญบนพื้นฐานของเหตุผลตามประสบการณ์ของบุคคล แล้วสะท้อนกลับเป็นผลของยุทธวิธีการปฏิบัติที่ได้กระทำไป (องอาจ นัยพัฒน์.ม.ป.ป. : 2 – 3 อ้างอิงจาก Lewin. 1946 ; Elliott. 1991)

จากที่กล่าวมาจะพบว่ากิจกรรมสำคัญของการวิจัยเชิงปฏิบัติการประกอบด้วย 4 ขั้นตอนหลัก คือ การวางแผน (planning) การลงมือปฏิบัติ (action) การสังเกต (observation) การสะท้อนกลับผลของสิ่งที่ได้ปฏิบัติ (reflection) หลังจากนั้น ได้มีนักวิชาการนำมาปรับปรุงและใช้กันอย่างแพร่หลาย มีลักษณะมุ่งเน้นการดำเนินการวิจัยตาม 4 ขั้นตอน ในปัจจุบันได้มีการนำมาประยุกต์ใช้สำหรับการทำวิจัยในชั้นเรียนของสถาบันการศึกษาทุกระดับ โดยรูปแบบวงจรของการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่ได้รับการปรับปรุงตามแนวคิดของ เลวิน ที่ปรับปรุงและนำเสนอโดยเคมมีสและแม็กเท็กการ์ท ดังภาพประกอบ 8 (Kemmis and Mc Taggart. 1988)

ภาพประกอบ 8 แสดงวงจรการวิจัยเชิงปฏิบัติการ
(Kemmis and Mc Taggart. 1988 : 11)

กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการดังกล่าว มีลักษณะเหมือนกับกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ประยุกต์ใช้วงจรการบริหารงานที่มีการพัฒนาคุณภาพของงาน หรือ PDCA Cycle หรือวงจรเดมมิง ของ E.W.Deming ซึ่งมีการดำเนินงาน 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นวางแผน (P-plan) เป็นการสำรวจสภาพปัญหา ความพร้อมด้านบุคคลและทรัพยากร และกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานเพื่อมาสร้างแผนการดำเนินงาน ขั้นปฏิบัติตามแผน (D-do) เป็นการดำเนินงานของทุกฝ่ายที่รับผิดชอบในการนำแผนการที่กำหนดไว้ไปปฏิบัติให้เกิดผล ขั้นตรวจสอบ (C-check) เป็นการตรวจสอบประเมินว่ามีการปฏิบัติตามแผนหรือไม่ เพราะอะไร และการตรวจสอบว่าผลการดำเนินงานตามแผนนั้นบรรลุเป้าหมายหรือไม่ หากไม่บรรลุเป้าหมายเป็นเพราะแผนการเหมาะสม หรือมีปัญหาในการดำเนินงานในจุดใด และขั้นปรับปรุง (A-action) เป็นการนำความรู้ที่ได้เรียนรู้ไปปรับปรุงการดำเนินงานในวงจรรอบต่อไป (นงลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวานิช. 2544 : 5) ดังภาพประกอบ 9

ภาพประกอบ 9 แสดงการจัดการกระบวนการเรียนรู้ด้วยวงจร P-D-C-A
(นงลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวาณิช. 2544 : 5)

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้วงจรเดมมิ่งและการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้วางแผนการเรียนรู้ เป้าหมาย วิธีดำเนินการ และการประเมินผลด้วยตนเอง ซึ่งมีการฝึกปฏิบัติการทำงานอย่างเป็นระบบตามวงจรเดมมิ่ง และการวางแผนพัฒนาตนเองในการเรียนของผู้เข้ารับการอบรม (P - plan) ในช่วงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ฝึกปฏิบัติตามวิธีการดังกล่าว ซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับผู้เข้ารับการอบรมก่อนปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ในสถานการณ์จริง โดยใช้วงจรเดมมิ่งและการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างเต็มรูปแบบ โดยปฏิบัติตามวงจรทั้งหมด จำนวน 4 รอบ

เพศกับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

จากการประมวลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องระหว่างเพศกับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง พบว่า เพศส่งผลให้นักศึกษามีความแตกต่างกันในเรื่องการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง โดยเพศชายมีลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองสูงกว่าเพศหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 (นรินทร์ บุญชู , 2532) สุภมาส ทองใส (2535) พบความแตกต่างของลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองระหว่างเพศชายกับเพศหญิง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 มี 1 องค์ประกอบคือ ความรักในการเรียน และที่ระดับ.05 มี 1 องค์ประกอบ คือ ความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เสี่ยงมจิต เรืองมณีชัชวาล (2543) ที่พบว่า นักศึกษาหญิงมีค่าเฉลี่ยด้านความรักในการเรียน และด้านความคิดสร้างสรรค์ สูงกว่านักศึกษาชาย ส่วน ศศิธร กุลสิริสวัสดิ์ (2537) ไม่พบความแตกต่างระหว่างลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของเพศชาย

กับเพศหญิง นอกจากนี้ สิริรัตน์ สัมพันธ์ยุทธ (2538) พบว่า นักศึกษาชายและนักศึกษาหญิงมีลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองโดยรวม และรายองค์ประกอบ 7 องค์ประกอบจาก 8 องค์ประกอบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือ นักศึกษาชายมีค่าเฉลี่ยสูงกว่านักศึกษาหญิงในด้าน การเปิดโอกาสต่อการเรียนรู้อย่างอิสระ ด้านเชื่อมั่นว่าตนเองเป็นผู้เรียนที่ดีที่สุดได้ ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน ด้านความสามารถในการแสวงหาความรู้และทักษะการแก้ปัญหา ด้านความรักในการเรียนและด้านการมองอนาคตในแง่ดี ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ นำตัวแปรเพศมาเป็นตัวแปรจัดประเภทในการวิจัย

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

นรินทร์ บุญชู (2532) ได้ศึกษาเรื่องลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยใช้เครื่องมือวัดลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของ ลูซี่ แมตเช่น กุกลิเอลมีโน (Guglielmino, 1977) พบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงมีค่าเฉลี่ยลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองอยู่ในระดับสูงเพียง 2 ด้าน คือ การเปิดโอกาสต่อการเรียนรู้และมีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง 6 ด้าน คือ การมองอนาคตในแง่ดี มีความรักในการเรียน มีเจตคติต่อการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพของตน มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถใช้ทักษะการศึกษาหาความรู้และทักษะในการแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตามลำดับจากมากมาหาน้อย เกี่ยวกับการศึกษาตัวแปรที่มีผลต่อการเรียนรู้ พบว่า เพศ คณะที่ศึกษา และผลการศึกษา ส่งผลให้นักศึกษามีความแตกต่างกันในเรื่องการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ส่วนตัวแปรอื่น คือ เหตุผลที่เข้าศึกษา วิธีเรียน และการประกอบอาชีพขณะศึกษา ไม่ส่งผลให้มีความแตกต่างในเรื่องนี้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สุภมาส ทองใส (2535) ได้ศึกษาเรื่องลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนนอกระบบโรงเรียน ประเภทอาชีวศึกษา โดยใช้แบบทดสอบของ ลูซี่ แมตเช่น กุกลิเอลมีโน พบว่า ลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนอยู่ในระดับปานกลาง 6 ด้าน คือ ด้านมโนคติของตนเองในการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ ด้านความรักในการเรียน ด้านความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน ด้านการเปิดโอกาสต่อการเรียนรู้ ด้านการมองอนาคตในแง่ดี และด้านความคิดสร้างสรรค์ สามารถใช้ทักษะการศึกษาหาความรู้และทักษะการแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง เมื่อเปรียบเทียบตัวแปร เพศ อายุ สาขาวิชาชีพ ระดับการศึกษา ก่อนเข้าเรียน และการทำงานระหว่างการเรียน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เสริญมจิตร เรืองมณีชัชวาล (2543) ศึกษาเรื่องลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญ วิธีเรียนทางไกลระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานคร พบว่า ลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาโดยรวมทุกองค์ประกอบมีค่าเฉลี่ยอยู่

ระดับสูง (3.82) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่ามี 5 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยในระดับสูง คือ ด้านการเปิดใจรับโอกาสที่จะเรียน ด้านการมองอนาคตในแง่ดี ด้านความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง ด้านความรักในการเรียน และด้านทักษะการศึกษาหาความรู้และทักษะการแก้ปัญหา ด้านที่มีค่าเฉลี่ยระดับกลางมี 3 ด้าน คือ ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านเชื่อมั่นว่าตนเองเป็นผู้เรียนที่ดีได้ และด้านมีความคิดริเริ่มและมีอิสระในการเรียน เมื่อเปรียบเทียบตามตัวแปร เพศ พบว่านักศึกษาหญิงมีค่าเฉลี่ยสูงกว่านักศึกษาชาย ใน 2 ด้านคือ ด้านความรักในการเรียน และด้านความคิดสร้างสรรค์ การเปรียบเทียบตามอายุ ผลการศึกษา และลักษณะการประกอบอาชีพขณะศึกษา ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คณาพร คมสัน (2540) ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้อยู่ด้วยตนเองในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ สำหรับนักเรียนระดับมัธยมปลาย ใช้รูปแบบการเรียนที่เน้นกระบวนการเรียนที่ผู้เรียนมีอิสระในการวางแผนกิจกรรมการเรียน ให้บรรลุเป้าหมายระยะยาวของการเรียนจะด้วย ตนเองหรือร่วมมือกับผู้อื่นก็ได้ โดยใช้สัญญาการเรียนเป็นเครื่องมือในการกำหนดเป้าหมายการเรียนที่มาจากการประเมินความต้องการของตน กำหนดกิจกรรม วิธีประเมินผล แล้วให้ผู้เรียนรับผิดชอบควบคุมตนเองให้ปฏิบัติตามสัญญาการเรียน รวมทั้งการรับความรู้เสริมการอ่านจากครู มีการตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการเรียนโดยผู้เชี่ยวชาญและทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง พบว่า คะแนนความสามารถทางการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจหลังการทดลองทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกัน แต่คะแนนเฉลี่ยหลังการทดลองของกลุ่มทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คะแนนเฉลี่ยลักษณะการเรียนรู้อยู่ด้วยตนเองของทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกัน แต่คะแนนเฉลี่ยลักษณะการเรียนรู้อยู่ด้วยตนเองหลังการทดลองของกลุ่มทดลองสูงกว่าก่อนทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องลักษณะการเรียนรู้อยู่ด้วยตนเองเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบการเรียน และปรับปรุงการเรียนรู้ของตนเอง โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ทั้งในระบบและนอกระบบ ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเอง ด้านการคิดริเริ่มในสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ การกำหนดเป้าหมายการเรียน กำหนดทักษะและกระบวนการการเรียนรู้ การเลือกและออกแบบยุทธวิธีการเรียน ได้แก่ สื่อที่จะใช้ แหล่งความรู้ บุคลากรที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งวิธีการประเมินผลตนเองในบรรยากาศที่เป็นอิสระ โดยดำเนินการด้วยตนเองหรือร่วมกับผู้อื่นก็ได้ ในการศึกษาครั้งนี้ เน้นการนำรูปแบบการเรียนรู้อยู่ด้วยตนเองมาพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาจิตใต้สำนึกในการเรียน เพื่อช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจและมีความพยายามกระทำสิ่งต่าง ๆ เต็มศักยภาพของตนเอง สามารถใช้ปัญญาในการคิดวิเคราะห์วางแผนการเรียน เลือกวิธีการหาความรู้ กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถควบคุมตนเองได้ ซึ่งผู้เรียนเกิดความพอใจที่จะกระทำ ความรักในการเรียน มีความเชื่อมั่นในการ

เรียนรู้ของตนเอง รู้ผลการกระทำที่เป็นเหตุผลและในที่สุดผู้เรียนจะกระทำเพื่อให้ได้ผลของการกระทำโดยตรง ซึ่งเป็นพื้นฐานการกระทำของบุคคลที่มีฉันทะในการเรียน

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม

ความหมายของกลุ่ม

จำเนียร ช่วงโชติ และคนอื่นๆ (2521 : 4-6) ได้ให้ความหมายของกลุ่มพอสรุปได้ดังนี้ กลุ่มจะต้องเกิดจากบุคคลอย่างน้อยที่สุด 2 คนมาประกอบกัน กลุ่มจะต้องมีปฏิสัมพันธ์กัน หมายความว่า ทั้งกลุ่มและบุคคลจะแยกจากกันไม่ได้จะต้องเกี่ยวข้องกัน มีปฏิริยาโต้ตอบกัน ทั้งทางด้านความคิด กิริยาท่าทางการกระทำหรือคำพูด และสมาชิกกลุ่มมีความสนใจร่วมกัน เพื่อสมาชิกจะได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน มีการปฏิบัติต่อกันเพื่อให้กลุ่มบรรลุจุดมุ่งหมาย จึงต้องมีการกำหนดหน้าที่แบ่งความรับผิดชอบและระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆ เป็นแนวทางให้สมาชิกปฏิบัติ

ศุภวดี บุญวงศ์ (2527 : 6) ได้ให้ความหมายของกลุ่มไว้ว่า จะต้องประกอบด้วยสมาชิก ตั้งแต่สองคนขึ้นไป สมาชิกภายในกลุ่มจะต้องมีปฏิสัมพันธ์กัน พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และมีความสัมพันธ์กันทางด้านจิตใจ

ฤทธิรัตน์ ทรเสนา (2535 : 30) ได้กล่าวถึงความหมายของกลุ่มไว้ว่า กลุ่มหมายถึง การที่บุคคลอยู่รวมกันมีปฏิสัมพันธ์กัน ร่วมกันทำกิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อแก้ปัญหาหรือมุ่งสู่เป้าหมายร่วมกันของกลุ่ม โดยที่แต่ละบุคคลจะมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน

ดังนั้นกลุ่มจึงหมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปมารวมกัน มีปฏิสัมพันธ์กัน มีความสนใจร่วมกัน มีการยอมรับและเข้าใจกัน โดยมีการติดต่อสื่อสารซึ่งกันและกัน มีจุดมุ่งหมายที่จะกระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อแก้ปัญหาหรือมุ่งสู่เป้าหมายเดียวกัน ซึ่งสมาชิกจะได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน

ความหมายของกิจกรรมกลุ่ม

คาร์ทไรท์ และซานเดอร์ (Cartwright and Zander. 1968 : 3) กล่าวว่ากิจกรรมกลุ่มเป็นการนำเอาวิธีการต่างๆ เช่น บทบาทสมมติ สถานการณ์จำลอง เกม การอภิปราย การสังเกต และการให้ข้อวิจารณ์ (Feedback) ซึ่งกันและกันเพื่อช่วยให้การตัดสินใจร่วมกันและยังใช้ฝึกทักษะเกี่ยวกับมนุษย์สัมพันธ์ หรือการประชุมต่างๆ

เฮอร์โวลด์ (ยูวตี ดวงจินดา. 2536 : 34 ; อ้างอิงจาก Herrold. 1952 : 492 – 504) ได้ให้ความหมายของกิจกรรมกลุ่มไว้ว่า เป็นกระบวนการที่ทำให้บุคคลมีโอกาสร่วมกันเป็นกลุ่มเพื่อแก้ปัญหา หรือการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งโดยมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอน

คมเพชร ฉัตรศุภกุล (2522 : 14) กล่าวถึงกิจกรรมกลุ่มว่า หมายถึง การนำเอาประสบการณ์ใฝ่หาวางแผนแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ต้องการในสมาชิกแต่ละคนและการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มโดยส่วนรวม มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม ประสบการณ์ในกลุ่มจะทำให้เกิดพัฒนาการในตัวบุคคลทุกคน

ศุภวดี บุญวงศ์ (2527 : 2) กล่าวว่า กิจกรรมกลุ่มหมายถึงการร่วมกันวางแผนการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างสมาชิกต่อสมาชิกภายในกลุ่ม หรือสมาชิกต่อกลุ่มหรือกลุ่มต่อสมาชิก ซึ่งมีผู้นำซึ่งได้รับการฝึกฝนมาเป็นอย่างดีช่วยส่งเสริม สนับสนุนให้สมาชิกในกลุ่มมีการปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน (Interaction) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้สมาชิกได้พัฒนาบุคลิกภาพที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานกลุ่ม ได้เรียนรู้เกี่ยวกับการทำงานกลุ่มและกลุ่มได้ประสบผลสำเร็จในการทำงาน

จากความหมายของกิจกรรมกลุ่มดังกล่าว สรุปได้ว่า กิจกรรมกลุ่ม เป็นการจัดประสบการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้สมาชิกในกลุ่มเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยสมาชิกในกลุ่มได้มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ การคิด การแก้ปัญหา และการลงมือกระทำต่อสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งอย่างมีจุดมุ่งหมายแน่นอน ซึ่งก่อให้เกิดการพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ

จุดมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่ม

จุดมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่มนั้น บัทตัน (Button. 1974 : 1-2) กล่าวว่าเพื่อช่วยส่งเสริมมนุษย์ให้เติบโตและพัฒนาขึ้นโดยเฉพาะทักษะทางสังคม การจัดกิจกรรมกลุ่มจึงเป็นการสร้างโอกาสให้มนุษย์ได้เรียนรู้เกี่ยวกับการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ในบรรยากาศที่ส่งเสริมซึ่งกันและกัน โดยใช้เทคนิคต่าง ๆ เพื่อให้สมาชิกกลุ่มพยายามช่วยสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนด

แทรกซเลอร์ และนอร์ธ (ทองเรียน อมรัชกุล. 2520 : 5 – 6 ; อ้างอิงจาก Traxler and North. 1957 : 320) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของกิจกรรมไว้ดังนี้

1. เพื่อให้การศึกษาอบรมแก่บุคคลที่ยังไม่คุ้นเคยกับสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมหาวิทยาลัยหรือโรงเรียน โดยจัดโครงการต่าง ๆ เช่น ปรุมนิเทศนักศึกษาใหม่หรือนำไปจัดในรูปแบบของการแนะแนวได้ตลอดทั้งปี
2. เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ที่แตกต่างไปจากประสบการณ์ที่ได้รับในหลักสูตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดกิจกรรมในโรงเรียน เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการศึกษาเล่าเรียน
3. เพื่อเป็นรากฐานที่จะนำไปสู่การให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคล เพราะทำให้นักเรียนคุ้นเคยกับครูแนะแนวในขณะที่เข้าร่วมกิจกรรม
4. เพื่อการปรับตัว การบำบัดรักษา และความเจริญงอกงามของบุคคลในกลุ่ม นอกจากนี้ กิจกรรมกลุ่มยังเป็นวิธีการที่จะช่วยแก้ไขปัญหาล้วนตัว เช่น ปัญหาบุคลิกภาพ ปัญหาด้านมนุษยสัมพันธ์ เป็นต้น

ประนอม เดชชัย (2531 : 101 – 102) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่มไว้ดังนี้

1. เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ คือ ความเข้าใจตนเองและเข้าใจบุคคลอื่นในกลุ่มซึ่งจะทำให้บุคคลปรับตัวเองเข้ากับบุคคลในกลุ่มได้ เกิดการเรียนรู้เรื่องของตนเองได้ดีขึ้น เช่น รู้จักข้อบกพร่องของตนเองหรือรู้ว่าตนเองเป็นคนอย่างไรเมื่อเทียบกับบุคคลในกลุ่ม เกิดความเข้าใจในบุคคลอื่นในกลุ่ม โดยที่สมาชิกในกลุ่มได้ทำกิจกรรมร่วมกันยอมทำให้เกิดการเรียนรู้และรู้จักซึ่งกันและกัน คิดช่วยเหลือกันตลอดจนการปรับตัวเข้าหากันด้วย

2. เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจกระบวนการการทำงานหรือการแก้ปัญหาต่างๆ ร่วมกัน ประสบการณ์ที่จัดในกิจกรรมกลุ่มจะช่วยให้สมาชิกได้เรียนรู้วิธีการทำงานร่วมกัน เพราะไม่มีมนุษย์คนใดอยู่คนเดียวได้โดยไม่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน ฉะนั้นการฝึกกิจกรรมกลุ่มในการเรียนการสอน จะช่วยฝึกให้บุคคลเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการทำงานและร่วมมือกันแก้ปัญหา

3. เพื่อให้ผู้เรียนฝึกรับรู้ความรู้สึกด้านคุณธรรมและจริยธรรมระหว่างร่วมกิจกรรมกลุ่ม เช่น ฝึกความรู้สึกอดทน ฝึกการยอมรับความคิดเห็นของส่วนรวม เป็นต้น สิ่งที่ได้มาจากกิจกรรมกลุ่มเหล่านี้ จะไปช่วยพัฒนาตัวบุคคลและสังคมต่อไป

จุดมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่ม สรุปได้ว่า เพื่อพัฒนาส่งเสริมบุคคลให้รู้จักตนเองและผู้อื่น ตลอดจนถึงเรียนรู้ที่จะปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมและบุคลิกภาพที่บกพร่อง และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ดี

ประโยชน์ของกิจกรรมกลุ่ม

โรเจอร์ส (Roger. 1970 : 121 – 122) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของกิจกรรมกลุ่มดังนี้ คือ

1. ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านการรับรู้ทางความรู้สึก

2. มีการตระหนักถึงความรู้สึกของตนเองและผู้อื่นมากขึ้น ตลอดจนเปิดเผยความรู้สึกมีความจริงใจและเป็นไปอย่างธรรมชาติ มีการเปลี่ยนแปลงทางความสามารถในการควบคุมความรู้สึกต่างๆ ของตนเองมีการแสดงที่ตรงกับความรู้สึกของตน

3. เกิดแนวทางในการสร้างแรงจูงใจ หมายถึงการเข้าใจในตนเอง (self – actualization) การรู้จักตัดสินใจด้วยตนเอง

4. เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านทัศนคติทั้งต่อตนเองและผู้อื่น หมายความว่าพัฒนาในเรื่องคุณค่าของตนเอง บุคคลยอมรับตนเอง เข้าใจตนเองและมีความมั่นใจยิ่งขึ้น ลดการสั่งสอนและควบคุมผู้อื่น มีส่วนร่วมในกิจกรรมมากขึ้น และมีความรู้สึกพึ่งพากันและกัน เชื่อในความสามารถของบุคคล มีการแก้ปัญหาโดยการทำงานเป็นกลุ่มและเป็นสมาชิกที่ดีของกลุ่ม

คมเพชร ฉัตรศุกกุล (2530 : 2 – 5) กล่าวถึงประโยชน์ของกิจกรรมกลุ่มไว้ดังนี้คือ

1. ในด้านพัฒนาการ กิจกรรมกลุ่มสามารถสร้างพัฒนาการให้กับบุคคลในกลุ่มเป็นอย่างดี กิจกรรมแต่ละประเภทสามารถสนองความพึงพอใจของบุคคลแตกต่างกันไป คุณค่าด้านพัฒนาการที่เกิดขึ้นมีดังต่อไปนี้

1.1 สนองความต้องการพื้นฐานของบุคคล เช่น ด้านความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ซึ่งจะประสบความสำเร็จเมื่อบุคคลนั้นเป็นที่ยอมรับของกลุ่มว่าเป็นสมาชิกคนหนึ่ง ด้านความต้องการความปลอดภัย เมื่อมีความรู้สึกอบอุ่นใจ รู้สึกว่ามีคนรักเขาและด้านความต้องการการยอมรับจากหมู่คณะ ที่ช่วยให้บุคคลอยู่รวมกลุ่มอย่างเป็นสุขเมื่อกลุ่มให้การยอมรับการเป็นสมาชิก

1.2 การพัฒนาการด้านอารมณ์และสังคมเมื่อบุคคลเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเขาจะได้มีโอกาสเรียนรู้เรื่องการปฏิบัติตนในสังคม และสามารถควบคุมการแสดงออกทางด้านอารมณ์

1.3 การพัฒนาด้านทัศนคติ ในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมบุคคลจะต้องมีทัศนคติที่ดีต่อผู้อื่น มีความเคารพผู้อื่น จึงจะทำให้อยู่ร่วมกับกลุ่มได้ ถ้าหากไม่มีคุณสมบัติดังกล่าวแล้ว จะทำให้ไม่สามารถปรับตัวได้กับสมาชิกในกลุ่ม นอกจากนี้ ในขณะที่บุคคลมีความซาบซึ้งในกิจกรรมต่างๆ ทำให้เกิดการพัฒนาความสนใจในสิ่งที่กระทำ

1.4 ด้านอาชีพ กิจกรรมกลุ่มบางประเภท เช่น กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียนนอกจากจะให้ข้อสนเทศทางด้านอาชีพแล้วยังให้ประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่ออาชีพต่างๆ เช่น ดนตรี ศิลปะ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น

1.5 ความเจริญงอกงามด้านความรู้และทักษะ ในขณะที่นักเรียนได้มีโอกาสทำกิจกรรมกลุ่มนั้นอาจจะได้รับความรู้และทักษะบางประการ เช่น การพูดในที่สาธารณะ การอภิปรายกลุ่ม กฎระเบียบในการทำงานเป็นหมู่คณะ

2. ในด้านวินิจฉัยสำหรับผู้นำกลุ่ม เมื่อมีการทำกิจกรรมกลุ่มจะทำให้มีโอกาสที่จะสังเกตและทราบปัญหาของสมาชิกกลุ่ม เช่น นักเรียนที่ไม่สามารถจะติดต่อกับบุคคลอื่นในสังคม นักเรียนที่มีความก้าวร้าว และยึดตนเองเป็นศูนย์กลางทำให้กลุ่มไม่ยอมรับ นักเรียนที่ขี้อายและควรได้รับความช่วยเหลือในการพัฒนาทักษะบางประการ เป็นต้น

3. ในด้านการบำบัด สำหรับนักเรียนที่มีปัญหาจะได้รับประโยชน์จากการร่วมกิจกรรมกลุ่มสามารถแก้ปัญหาได้ เช่น นักเรียนที่มีปัญหาทางอารมณ์ เมื่อเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มแล้ว รู้สึกการควบคุมอารมณ์ สร้างความพึงพอใจจากการติดต่อกับผู้อื่นได้ดีขึ้น มีการพัฒนานิสัยของตนเองทำให้เป็นคนที่มีอิสระในตนเอง ค้นพบความสามารถพิเศษบางประการในตนเอง

4. สำหรับโรงเรียนและชุมชน นักเรียนของโรงเรียนที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มจะมีโอกาสในการพัฒนาตนเองในด้านต่างๆ ทำให้เป็นบุคคลที่มีความสามารถ มีคุณค่า สร้างประโยชน์ให้แก่โรงเรียนและชุมชนได้

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า กิจกรรมกลุ่มสามารถช่วยให้สมาชิกได้พัฒนาตนเองในด้านอารมณ์ สังคม และรู้จักควบคุมตนเอง นอกจากนี้ยังสามารถรับผิดชอบตนเองและมีทัศนคติที่ดีต่อบุคคลอื่น เพื่อเป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลได้ดี

ขนาดของกลุ่มที่ใช้ในกิจกรรมกลุ่ม

อ็อตตาวาเวย์ (Ottaway. 1966 : 7) กล่าวว่ากลุ่มที่ใช้ในกิจกรรมกลุ่มควรมีขนาดเล็ก เพราะจะช่วยให้สมาชิกมีโอกาสแสดงออกอย่างเป็นอิสระโดยทั่วถึงกัน โดยสมาชิกไม่ต้องใช้เสียงดังมากนักทุกคนในกลุ่มก็จะได้ยินอย่างทั่วถึง ดังนั้นกลุ่มควรมีขนาดอย่างมากที่สุด 12 คน หรือถ้ามากกว่านั้นก็ไม่ควรเกิน 15 คน เพราะมีฉะนั้นแล้วจะทำให้แบบแผนพฤติกรรมผิดไปจากเดิม ขนาดของกลุ่มที่เหมาะสมที่สุดควรมีจำนวนสมาชิก 2-7 คน จึงจะทำให้การทำกิจกรรมกลุ่มบังเกิดผลดีที่สุด

สุรชัย ประเสริฐสรวย และ เกื้อกุล ทาลิทธิ (2523 : 20-23) กล่าวว่า กลุ่มที่ใช้จัดกิจกรรมกลุ่มควรมีขนาดไม่ใหญ่มากนักและควรมีจำนวน 12-15 คน แต่ก็ควรมีการแบ่งออกเป็นกลุ่มย่อย 2 กลุ่ม เพื่อให้มีขนาดเหมาะสม ถ้ากลุ่มมีขนาดใหญ่เกินไปโอกาสที่สมาชิกจะมีส่วนร่วมจะลดน้อยลง อาจทำให้กลุ่มแตกแยกกันง่ายขึ้น

บัญชา ศรีประมง (2521 : 36) มีความเห็นว่าสมาชิกของกลุ่มที่จัดกิจกรรมกลุ่มควรมีประมาณ 12-15 คน กลุ่มไม่ควรเล็กกว่านี้เพราะจะทำให้สิ้นเปลือง ขนาดของกลุ่มจะมีผลกระทบกับการสื่อสารภายในกลุ่ม ถ้าขนาดกลุ่มใหญ่ไปก็ไม่เหมาะสมเพราะสมาชิกจะขาดโอกาสในการมีส่วนร่วมอภิปราย และมีความรับผิดชอบต่อกลุ่มต่ำ (Baran , Kerr and Miller. 1992 : 5)

จากข้อความดังกล่าว สรุปได้ว่า ขนาดของกลุ่มที่เหมาะสมในการทำกิจกรรมกลุ่ม ซึ่งจะทำให้การทำกิจกรรมเกิดผลดี ควรมีขนาด 5 - 15 คน เพื่อที่สมาชิกจะได้มีโอกาสแสดงออกได้อย่างทั่วถึง มีงานทำในกลุ่มและมีโอกาสได้ใช้ทักษะของตนทั่วถึงกัน แต่สามารถยืดหยุ่นได้ตามความจำเป็น สถานการณ์ และเหตุผลอื่น สำหรับในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้กลุ่มขนาด 43 คน และขณะดำเนินกิจกรรมกลุ่มจะแบ่งเป็นกลุ่มย่อย ขนาด 7 - 9 คน ทั้งนี้เพื่อให้สมาชิกในกลุ่มทุกคนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม ได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระทำให้ผู้รับการฝึกอบรมได้รับผิดชอบต่อกลุ่มและต่อตนเองอย่างเต็มที่

ขั้นตอนในการจัดกิจกรรมกลุ่ม

ผกา บุญเรือง (2525 : 110) ได้เสนอขั้นตอนในการจัดกิจกรรมกลุ่มไว้ดังต่อไปนี้

1. ขั้นนำ คือ การปูพื้นผู้เรียนให้มีความพร้อมในการเรียน หรือการสร้างบรรยากาศให้เหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้ที่จะตามมา
2. ขั้นกิจกรรม คือ การให้ผู้เรียนลงมือทำอะไรอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติตามกิจกรรมที่เตรียมไว้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ตรงที่จะสามารถนำมาวิเคราะห์ได้ในภายหลัง
3. ขั้นอภิปรายและวิเคราะห์ คือ การให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงความรู้สึกความคิดเห็นหลังจากที่ได้ทำกิจกรรมเสร็จไปแล้ว ในขั้นนี้ผู้ดำเนินการจะต้องเป็นผู้นำทางช่วยให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์พฤติกรรมต่าง ๆ และอภิปรายร่วมกันจนเกิดการเรียนรู้จากจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้
4. ประยุกต์ใช้และสรุป เมื่อผู้เรียนได้เกิดความเข้าใจตามที่ต้องการแล้วผู้ดำเนินการจะต้องช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนติดตามต่อไปถึงการนำเอาการเรียนรู้ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตจริง เสร็จแล้วผู้ดำเนินการและผู้เรียนช่วยกันสรุปถึงการเรียนรู้ทั้งหมดที่เกิดขึ้น

ศุภาวดี บุญวงศ์ (2527 : 133 - 134) กล่าวถึงขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มไว้ดังนี้ คือ

1. ขั้นการมีส่วนร่วม ระยะนี้นักเรียนจะเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะสมาชิกคนหนึ่งของกลุ่ม และเป็นผู้ลงมือปฏิบัติหรือค้นคว้าแสวงหาสิ่งที่ต้องการเรียนรู้นั้นด้วยตนเอง ผลการเรียนรู้จะเกิดจากผู้เรียนโดยตรง ผู้ที่มีส่วนร่วมมากก็จะได้รับผลการเรียนรู้มากขึ้นด้วย

การมีส่วนร่วมของนักเรียนในการทำกิจกรรมเรียนรู้ เป็นการมีส่วนร่วมในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1.1 ทางด้านร่างกาย คือ การเรียนรู้ที่นักเรียนลงมือปฏิบัติหรือกระทำกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น หรือการค้นคว้าสืบสวนสิ่งที่ต้องการเรียนรู้นั้นด้วยตนเอง ซึ่งจะต้องอาศัยการแสดงออกทางร่างกาย ในการสื่อความหมายกับผู้อื่นเพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน

1.2 ทางด้านจิตใจ คือ การที่นักเรียนเกิดความรู้สึกเกี่ยวกับสิ่งที่ได้ลงมือปฏิบัตินั้นอย่างแท้จริง ความรู้สึกที่เกิดขึ้นนี้จะนำไปสู่การรับรู้แนวคิดและการเรียนรู้ทางด้านเนื้อหาเป็นอย่างดี และช่วยให้นักเรียนสามารถจำเนื้อหาได้อีกนาน

1.3 ทางด้านสติปัญญา หรือสมอง คือ การเรียนรู้ที่เกิดจากการเห็นจริงมีการค้นพบสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ มีการสร้างแนวความคิดจากสิ่งที่ได้รับรู้นั้น จะทำให้การเรียนรู้มีความหมายต่อผู้เรียนมากขึ้น และเป็นแนวทางในการพัฒนาความคิดและเหตุผลในการพิจารณาไตร่ตรองในการทำงาน การตัดสินใจ การวิเคราะห์และสรุปสิ่งที่เรียนรู้นั้นด้วยตนเอง

2. ขั้นวิเคราะห์ นักเรียนจะร่วมกันวิเคราะห์ประสบการณ์การเรียนรู้ในทันที ซึ่งจะช่วยให้ นักเรียนมีความรู้อย่างกว้างขวาง สามารถประเมินความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม วิธีการ ผลของการเรียนรู้ ตลอดจนช่วยให้นักเรียนรู้จักตนเองดีขึ้น

3. ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ ขั้นนี้ นักเรียนจะรวบรวมแนวคิดที่ตนพบและแนวคิดที่ได้จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่นแล้วสรุปเป็นหลักการของตนเอง ซึ่งจะทำให้ 2 ลักษณะ คือ

3.1 การประยุกต์เพื่อการปรับปรุงบุคลิกภาพหรือการพัฒนาตนเองให้เหมาะสมยิ่งขึ้น รวมทั้งการปรับตัวให้เข้ากับคนอื่น ตลอดจนการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นหรือการมีมนุษยสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่น

3.2 การประยุกต์เพื่อใช้กับการแก้ปัญหาต่างๆ ในอนาคตและเพื่อใช้ในการปรับปรุง ควบคุมธรรมชาติ และสังคมให้ดีขึ้นกว่าเดิมตลอดจนช่วยกันคิดประดิษฐ์สิ่งใหม่ๆ ขึ้น

4. ขั้นประเมินผล นักเรียนจะเป็นผู้ประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองและของกลุ่ม จากการอภิปราย ให้ข้อเสนอแนะ และติชมร่วมกับสมาชิกคนอื่นๆ ในกลุ่ม

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เทคนิคขั้นตอนการเรียนรู้ตามแนวคิดทฤษฎีกิจกรรมกลุ่ม ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นการมีส่วนร่วม ขั้นวิเคราะห์ ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ และขั้นประเมินผล

เทคนิคที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม

ในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มสามารถใช้เทคนิคต่างๆ เพื่อก่อให้เกิดความสำเร็จได้โดยแต่ละวิธีนั้นจะถูกนำไปใช้แตกต่างกันได้ตามความเหมาะสม ตัวอย่างของเทคนิคที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม ได้แก่

1. การอภิปรายกลุ่ม (group discussion) เป็นการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือหัวข้อที่กลุ่มตัดสินใจร่วมกัน โดยสมาชิกจะได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างเป็นอิสระและอย่างเป็นธรรมชาติ นอกจากนี้ ยังถือได้ว่าเป็นแกนของประชาธิปไตยเพราะมีส่วนส่งเสริมให้สมาชิกทุกคนได้ฝึกตนเองให้เป็นผู้มีคุณสมบัติที่ดี เหมาะสมกับการเป็นสมาชิกในสังคมประชาธิปไตย การอภิปรายกลุ่มจะช่วยก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในสังคม การมีสัมพันธภาพกันใหม่ การบูรณาการความคิด และความต้องการซึ่งกันและกัน (คมเพชร ฉัตรศุภกุล. 2530 : 63 – 64)

2. การแสดงบทบาทสมมติ (role-playing) เป็นการจัดสถานการณ์เพื่อให้ผู้แสดงได้มีโอกาสแสดงออกตามธรรมชาติ โดยอาศัยบุคลิกภาพหรือเปิดโอกาสให้บุคคลได้แสดงบุคลิกภาพของเขาอย่างอิสระ วิธีการนี้มีลักษณะเป็นสถานการณ์สมมติเช่นเดียวกับเกม ผู้นำกลุ่มจะเป็นผู้สร้างสถานการณ์ไว้ล่วงหน้า ซึ่งอาจจะเป็นเรื่องการขัดแย้งระหว่างบุคคล หรือสถานการณ์การประชุม ในการประชุมและการแสดง ผู้แสดงจะต้องใช้บทเจรจาและบุคลิกภาพของตนเอง

และสวมบทบาทนั้น ผู้นำกลุ่มจะให้ผู้แสดงได้ทราบจุดมุ่งหมายที่จำเป็นบางประการ หรือสถานการณ์ที่กำหนดให้ ผู้แสดงอาจจะมีคนเดียวหรือหลายคนก็ได้ เวลาที่ใช้แสดงจะเป็นช่วงสั้นๆ ภายหลังจากการแสดง จะมีบทวิเคราะห์บทบาทโดยอาศัยการสังเกตและการอภิปรายของกลุ่ม

3. กรณีตัวอย่าง (cases) เป็นวิธีการใช้ตัวอย่างหรือเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นจริงๆ นำมาดัดแปลงและใช้เป็นตัวอย่างในการให้ผู้เรียนได้ศึกษาวิเคราะห์และอภิปรายกัน เพื่อสร้างความเข้าใจและฝึกฝนหาทางแก้ปัญหาที่นั้น วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้รู้จักคิดและพิจารณาข้อมูลที่ตนได้รับอย่างถี่ถ้วน รวมทั้งการนำเอากรณีต่างๆ ซึ่งคล้ายคลึงกับชีวิตจริงมาใช้จะช่วยให้การเรียนรู้มีลักษณะใกล้เคียงกับความเป็นจริง ซึ่งมีส่วนทำให้การเรียนรู้มีความหมายสำหรับผู้เรียนรู้นมากขึ้น (ผกา บุญเรือง. 2525 : 99)

4. เกม (game) เป็นกิจกรรมที่สมาชิกต้องลงมือกระทำด้วยตนเอง ซึ่งผลจะออกมาในรูปการแพ้หรือชนะโดยจะเน้นในเรื่องการตัดสินใจของผู้เล่นหรือสมาชิก และจะขึ้นอยู่กับโครงสร้างหรือกติกาของเกมที่ผู้นำกลุ่มกำหนดเอาไว้ให้ (ทศนา เขมมณี. 2515 : 37) องค์ประกอบของเกมได้แก่

4.1 กติกา เพื่อให้สมาชิกกลุ่มได้ทำกิจกรรมอย่างมีระเบียบเรียบร้อยบรรลุจุดมุ่งหมายที่ต้องการโดยไม่ต้องพะวงอยู่กับสิ่งนอกประเด็น

4.2 วิธีการ เป็นขั้นตอนของการเล่นซึ่งจะมีผลต่อบรรยากาศของการเล่นเกม

4.3 จุดมุ่งหมายของเกม เป็นเป้าหมายที่ผู้นำกลุ่มต้องการให้สมาชิกได้บรรลุถึงจุดหมายนั้น อารมณ์ การแสดงออก และการใช้ความคิด เป็นพฤติกรรมและความรู้สึกที่สมาชิกที่เล่นเกมได้แสดงออกและรับรู้ซึ่งกันและกัน (ทศนา เขมมณี. 2515 : 37)

5. สถานการณ์จำลอง (simulation) เป็นการจำลองสถานการณ์ให้คล้ายคลึงกับความเป็นจริง เพื่อให้สมาชิกได้เรียนรู้และสัมผัสความรู้สึกจริงๆ ในสถานการณ์ที่จำลองขึ้นโดยต้องอาศัยกิจกรรมอื่นเป็นส่วนประกอบ เช่น เกม หรือบทบาทสมมติ (ทศนา เขมมณี. 2515 : 37)

6. การฝึกปฏิบัติ (exercise) เป็นการนำทฤษฎีหรือแนวคิดตามที่ได้เรียนรู้มาทดลองปฏิบัติในขั้นตอนสุดท้ายของการฝึกอบรมภายใต้การดูแลของผู้ให้การอบรม ผู้ให้การอบรมจะเป็นผู้เตรียมกิจกรรมหรือสิ่งที่จะให้ฝึกปฏิบัติไว้ล่วงหน้าหลังจากอบรมภาคทฤษฎีมาแล้ว อาจมีการสาธิตหรือกระทำให้ดูก่อนและให้ผู้รับการอบรมทดลองทำตาม ข้อดีของการฝึกปฏิบัติคือ ผู้รับการทดลองได้ฝึกปฏิบัติจริงก่อนที่จะนำทักษะไปใช้และทุกคนได้เรียนรู้ด้วยตนเองและเป็นเทคนิคที่จูงใจให้คนอยากเรียนรู้

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้รับการฝึกอบรมเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม ผู้วิจัยจึงเลือกใช้เทคนิคการดำเนินกิจกรรมกลุ่มเกี่ยวกับ การอภิปรายกลุ่ม กรณีศึกษา เกม และการฝึกปฏิบัติจริง เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้รับการฝึกอบรมได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างทั่วถึง เปิดโอกาสให้ผู้รับการฝึกอบรมได้แสดงความรู้สึกนึกคิดและ

พฤติกรรมของตนเอง ตลอดจนการฝึกปฏิบัติทำให้ผู้รับการฝึกอบรมได้ทดลองปฏิบัติและเรียนรู้ด้วยตนเอง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม

พวงแก้ว เนตรโอภารักษ์ (2533 : 65-66) ศึกษาผลการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความร่วมมือในการอภิปรายกลุ่มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านลานแหลม จังหวัดนครปฐม แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 7 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนในกลุ่มทดลองที่ได้รับการฝึกโดยใช้กิจกรรมกลุ่ม มีความร่วมมือในการอภิปรายกลุ่มสูงกว่านักเรียนในกลุ่มควบคุมที่ได้รับข้อเสนอแนะ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

หรรษา แดงภักดี (2536 : 58) ได้ทำการศึกษาการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อคุณธรรมความมีน้ำใจนักกีฬาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดโสธรวรารามวรวิหาร จังหวัดฉะเชิงเทรา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 30 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 15 คน ผลการวิจัย พบว่านักเรียนในกลุ่มทดลองที่ได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่มมีคุณธรรมความมีน้ำใจนักกีฬา โดยส่วนรวมและแต่ละด้านสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เดวิส (Davis. 1988 : 3263) ศึกษาผลการใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มในการเรียนคณิตศาสตร์ หน่วยการแก้ปัญหา ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ และทัศนคติการเรียนวิชาดังกล่าวของนักเรียนเกรด 7 จำนวน 10 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่า ผลสัมฤทธิ์และทัศนคติในการเรียนของนักศึกษาทั้ง 2 กลุ่มแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ในขณะที่เดียวกันก็พบว่านักเรียนในกลุ่มทดลองมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันดีกว่านักเรียนในกลุ่มควบคุม

เดชา จันท์ศิริ (2542) การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาพุทธศาสนา โดยใช้การสอนตามแนวพุทธกับกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากผลงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่ากิจกรรมกลุ่มสามารถพัฒนาการปรับตัวเข้ากับเพื่อน ความร่วมมือในการอภิปรายกลุ่ม คุณธรรมความมีน้ำใจ ทัศนคติต่อการเรียนวิชาต่างๆ และผลสัมฤทธิ์ในการเรียน ดังนั้น กิจกรรมกลุ่มจึงเป็นกระบวนการถ่ายทอดความรู้ ทักษะและทัศนคติให้แก่ผู้รับการฝึกอบรมเพื่อให้ผู้รับการฝึกอบรมได้เรียนรู้มากที่สุด สำหรับการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดและทฤษฎีกิจกรรมกลุ่มมาเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมหลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาฉันทะในการเรียนของนักศึกษา

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการฝึกอบรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรม ผู้วิจัยได้ศึกษาในเรื่องความหมายของการฝึกอบรม จุดมุ่งหมายของการฝึกอบรม ความสำคัญของการฝึกอบรม กระบวนการฝึกอบรม การวัดและประเมินผลการศึกษาฝึกอบรม งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ความหมายของการฝึกอบรม

การพัฒนาบุคคลโดยทั่วไปจำแนกออกได้หลายลักษณะ ลักษณะที่สำคัญและนิยมใช้มาก คือ การให้การศึกษาและการฝึกอบรม โดยที่การศึกษาเป็นการให้ความรู้เพื่อให้บุคคลสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมและงานในหน้าที่ เป็นการฝึกบุคคลให้เหมาะสมกับงาน (Whilehilt. 1955 : 121) เป็นกระบวนการให้ความรู้และทักษะแก่บุคคลภายใต้เงื่อนไขบางประการ แต่ยังไม่เป็นระบบเหมือนการศึกษาทั่วไป (Good. 1973 : 613) ซึ่งจะทำให้บุคคลมีความสามารถในการปฏิบัติงานซึ่งยังด้อยอยู่ และผลของการฝึกอบรมเกิดขึ้นจากการวัดผล การปฏิบัติ การฝึกอบรมจึงเป็นกระบวนการที่จัดขึ้นเพื่อให้บุคคลได้เรียนรู้ และฝึกความชำนาญ ด้านใดด้านหนึ่งตามวัตถุประสงค์เฉพาะที่ตั้งไว้ (Beach. 1980 : 17) เพื่อนำมาสู่ความเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมขั้นถาวร ซึ่งประกอบด้วยด้านความรู้ ทักษะและทัศนคติ ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของเครือวัลย์ ลิมอภิชาติ (2531 : 2) ที่ให้ความหมายการฝึกอบรมว่าเป็นกิจกรรมการเรียนรู้เฉพาะอย่างของบุคคล เพื่อปรับปรุงและเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ หรือความชำนาญ การ และทัศนคติอันเหมาะสม จนสามารถก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมและทัศนคติ ซึ่งมีความหมายใกล้เคียงกับ บัคเลย์และคาเพิล Buckley and Caple. 1995 : 13) ที่ให้ความหมายการฝึกอบรมว่า เป็นการวางแผนและความพยายามอย่างเป็นระบบที่จะสร้างหรือพัฒนาความรู้ หรือทักษะ หรือทัศนคติ โดยผ่านประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อช่วยให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การฝึกอบรมมีคุณค่าต่อการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อยกมาตรฐานการปฏิบัติงานให้อยู่ในระดับที่สูงขึ้น และทำให้บุคลากรมีความเจริญก้าวหน้าในงาน (Flippo. 1970 : 268) กล่าวโดยสรุปได้ว่า การฝึกอบรมเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างเป็นระบบ เพื่อพัฒนาและเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจ ทักษะความชำนาญ และทัศนคติ โดยมุ่งเน้นให้บุคคลมีความสามารถ ความรู้ และทัศนคติที่เหมาะสมกับการปฏิบัติงาน

ความสำคัญของการฝึกอบรม

การฝึกอบรมเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาบุคคลให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ควรตั้งอยู่บนสมมติฐานที่ว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะของบุคคลในส่วนของที่เกี่ยวข้องกับความรู้ ทักษะ ทศนคติและพฤติกรรมในการปฏิบัติงานที่นำไปสู่การปรับปรุง การเปลี่ยนแปลงขององค์การโดยส่วนรวม (ผิน ปานขาว . 2520 : 24) เป็นกรรมวิธีเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ มีประสบการณ์ มีทัศนคติ เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง ช่วยป้องกันแก้ไขปัญหาทั้งด้านการปฏิบัติงานและด้านบุคลากร ช่วยส่งเสริมปรับปรุงการปฏิบัติงานให้เกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (Beach. 1980 : 373 ; น้อย ศิริโชติ. 2524 : 6-7) สอดคล้องกับ อำนาจ เดชชัยศรี (2542 : 29) กล่าวถึงความสำคัญของการฝึกอบรมว่า เป็นวิธีที่ช่วยให้ผู้รับการอบรมได้มีความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถและเกิดทักษะจากประสบการณ์ ตลอดจนเกิดทัศนคติที่ดีและถูกต้องต่อกิจกรรมต่างๆ อันเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของงานที่มีผลต่อความเจริญขององค์กรตรงตามเป้าหมายของโครงสร้างที่ปรากฏในระบบงานเหล่านั้น

ประเภทของการฝึกอบรม

โอดิออร์เน (Odiorne. 1971 : 80) ได้แบ่งประเภทของการฝึกอบรมตามความสำคัญของการฝึก อบรมไว้ดังนี้

1. การฝึกอบรมขั้นต้น (regular training programmed) เป็นการฝึกอบรมเพื่อสนองความต้องการขั้นต้น เพื่อให้บุคคลมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถปฏิบัติงานในหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม การฝึกอบรมประเภทนี้ ได้แก่ การปฐมนิเทศ การฝึกอบรมก่อนเลื่อนตำแหน่ง เป็นต้น
2. การฝึกอบรมเพื่อแก้ปัญหา (problem-solving training programmed) เป็นการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานให้สูงขึ้น มุ่งเน้นการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการปฏิบัติงาน
3. การฝึกอบรมเพื่อพัฒนา (innovative training programmed) เป็นการฝึกอบรมในขั้นสูงซึ่งเน้นการมุ่งอนาคต เป็นการฝึกอบรมที่ช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถพัฒนางานให้ก้าวหน้าขึ้น

ในการวิจัยศึกษาครั้งนี้ เป็นการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาผู้รับการฝึกอบรมให้มีความมุ่งมั่นในการเรียน ความรักในการเรียน ความพอใจผลจากการกระทำที่ถูกต้อง มีความสามารถในการแสวงหาความรู้อย่างถูกต้อง เพื่อช่วยให้นักศึกษามีประสิทธิภาพการเรียนรู้ที่สูงขึ้น มีความใฝ่รู้ อันจะนำไปสู่การเป็นบุคคลที่สามารถพึ่งพาตนเองในการเรียน และสามารถพัฒนาตนเองได้

จุดมุ่งหมายของการฝึกอบรม

อำนาจ เดชชัยศรี (2542 : 29) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายในการฝึกอบรมว่า เพื่อมุ่งเน้นให้ผู้รับการฝึกอบรมรู้จักการแก้ปัญหาได้จริง ได้รับความรู้ ทักษะ และเปลี่ยนแปลงทัศนคติโดยมีความทันสมัยกับการเปลี่ยนแปลงของโลก ส่วน เวลเลอร์และเลแฮม (ชูชัย สมितिไกร. 2540 : 6 ; อ้างอิงจาก Wexley and Latham. 1991) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายในการฝึกอบรม 3 ประการ ดังนี้

1. เพื่อปรับปรุงระดับความตระหนักรู้ในตนเอง (self-awareness) ของแต่ละบุคคล การตระหนักรู้ในตนเองคือการเรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง เช่น การทำความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาท และการรับผิดชอบของตนเองในองค์กร การตระหนักถึงความแตกต่างระหว่างสิ่งที่ตนเองปฏิบัติจริง และปรัชญาที่ยึดถือ การเข้าใจถึงทัศนคติที่ผู้อื่นมีต่อตนเอง และการเรียนรู้ว่าการกระทำของตนมีผลกระทบต่อผู้อื่นอย่างไร เป็นต้น

2. เพื่อเพิ่มพูนทักษะการทำงาน (job skill) ของแต่ละบุคคล โดยอาจเป็นทักษะด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายด้านก็ได้ เช่น การปกครองผู้ใต้บังคับบัญชา การใช้คอมพิวเตอร์ในกิจกรรมต่างๆ เป็นต้น

3. เพื่อเพิ่มพูนแรงจูงใจ (motivation) ของแต่ละบุคคลที่ทำให้การปฏิบัติงานเกิดผลดี แม้ว่าบุคคลหนึ่งจะมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน แต่หากขาดแรงจูงใจในการทำงานแล้วบุคคลอาจมิได้ใช้ความรู้และความสามารถของตนอย่างเต็มที่และผลงานอาจจะไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

เกรียววัลย์ ลิมอภิชาติ (2531 : 5) และชูชัย สมितिไกร (2540 : 174) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการฝึกอบรมโดยทั่วไปมีจุดมุ่งหมาย ดังนี้

1. พัฒนาความรู้ (knowledge) คือ มุ่งเน้นให้ผู้รับการอบรมมีความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานหรือหน้าที่อย่างถูกต้อง หรือความรู้ในวิชาต่างๆ ที่ต้องการ

2. พัฒนาทักษะ (skill) และความสามารถ (abilities) คือมุ่งให้ผู้รับการอบรมมีทักษะและความสามารถในการปฏิบัติงานหรือหน้าที่ได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

3. พัฒนาทัศนคติ (attitude) คือมุ่งให้ผู้รับการอบรมมีทัศนคติต่อสิ่งต่างๆ ในทางที่เหมาะสมและเอื้ออำนาจต่อการปฏิบัติงาน

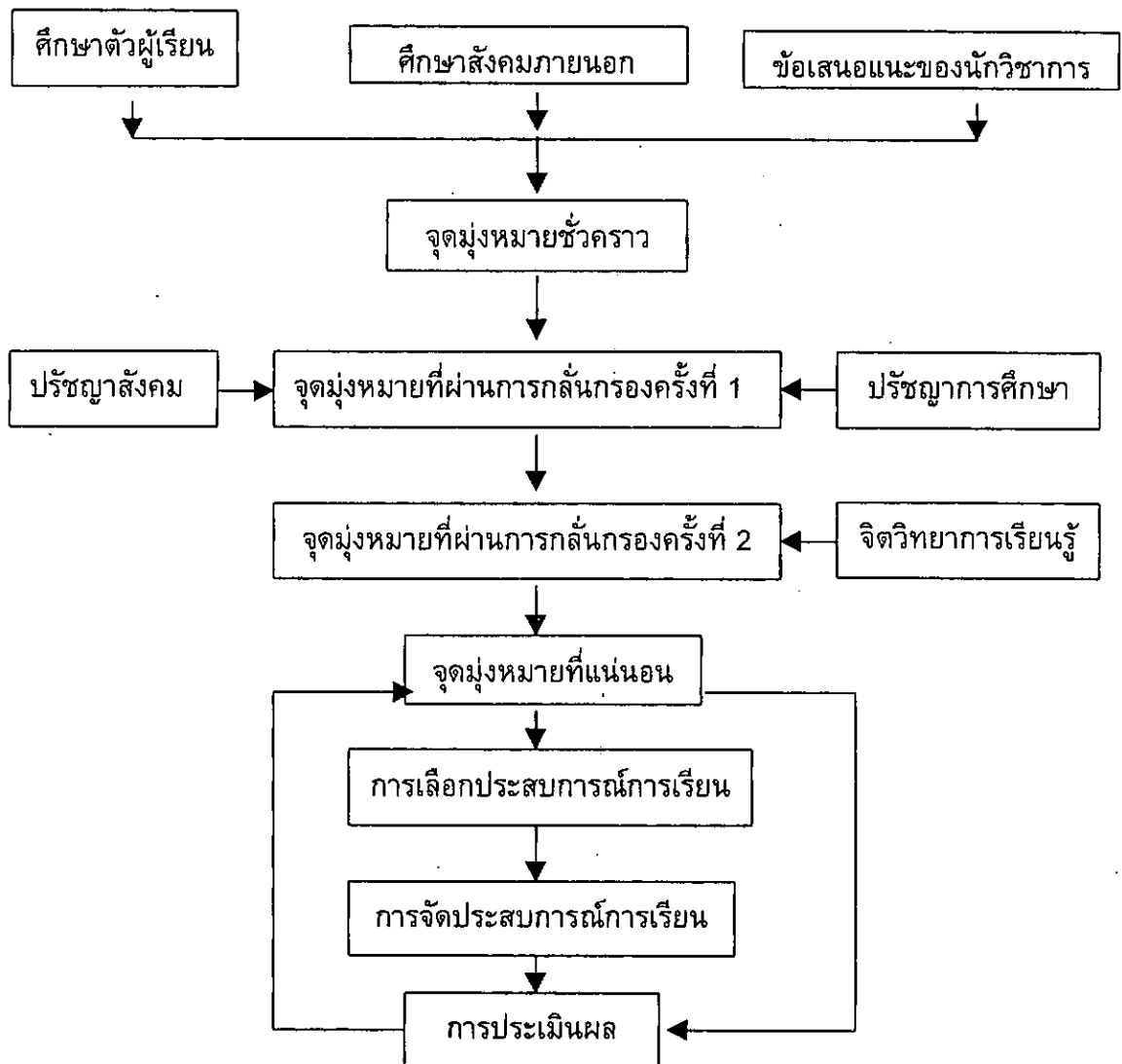
ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายในการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง และฉันทะในการเรียนของผู้รับการอบรม ทั้งนี้จะมีการเปลี่ยนแปลงให้ผู้รับการอบรมมีทัศนคติที่ดีต่อคุณลักษณะต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาฉันทะในการเรียน

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม

กระบวนการการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเป็นขั้นตอนที่สำคัญของการฝึกอบรม แนวทางในการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์ แรชชันแนล (Tyler's Rationale) (Tyler, 1950 : 11) มีคำถาม 4 ประเด็น คือ

1. มีจุดมุ่งหมายอะไรบ้างที่จะต้องกำหนดให้ผู้เรียน
2. มีประสบการณ์อะไรบ้างที่ควรจัดเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์
3. จะจัดประสบการณ์อย่างไรให้มีประสิทธิภาพ
4. จะพิจารณาอย่างไรว่าบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

จากแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรสรุปเป็นแผนภูมิ ดังภาพประกอบ 10 ดังนี้

ภาพประกอบ 10 การพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์
(Tyler, 1950 : 11)

นอกจากนี้ ชมพันธ์ุ กุญชร ณ อยุธยา (2530 : 4-31) ได้เสริมรายละเอียดเพิ่มเติม ดังนี้

1. การกำหนดจุดมุ่งหมายการศึกษา เพื่อเป็นเกณฑ์ในการเลือกสื่อการเรียนการสอน เนื้อหาวิชา วิธีสอนและการเตรียมข้อทดสอบ การกำหนดจุดมุ่งหมายสามารถกำหนดจากตัวผู้เรียน การศึกษาจากสังคมและข้อเสนอแนะของนักวิชาการ สามารถนำมาถ่วงน้ำหนัก และการพิจารณา ปรัชญาสังคม ปรัชญาการศึกษา และหลักจิตวิทยาการเรียนรู้อีก
2. การเลือกประสบการณ์การเรียน เป็นการกำหนดประสบการณ์การเรียนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ เป็นวิธีการที่จะทำให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้
3. การจัดประสบการณ์การเรียน เป็นการจัดประสบการณ์ที่เลือกไว้ให้เป็นหน่วยรายวิชาหรือรายการ โดยคำนึงความสัมพันธ์ด้านเวลาและเนื้อหาวิชา
4. การประเมินผล เป็นการตรวจสอบว่าการจัดประสบการณ์การเรียนการสอนได้บรรลุตามจุดมุ่งหมายทางการศึกษาหรือไม่

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ผู้วิจัยกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรเพื่อการพัฒนาคุณลักษณะอันดีในการเรียนของผู้รับการฝึกอบรม นอกจากนี้ผู้วิจัยเลือกเนื้อหาและเทคนิคการฝึกอบรมที่สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง และขั้นตอนในการเรียน ที่ครอบคลุมและเพียงพอที่จะให้ผู้รับการฝึกอบรมเกิดความเข้าใจหลักการ ความคิดรวบยอด รวมทั้งสอดคล้องกับวุฒิภาวะในการเรียนรู้ ประสบการณ์ และความ ต้องการของผู้รับการฝึกอบรม และมีการนำหลักสูตรไปทดลองใช้เพื่อหาคุณภาพของหลักสูตร ประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร ก่อนนำไปทดลองเพื่อศึกษาผลของการฝึกอบรมอีกครั้งหนึ่ง

การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรฝึกอบรม

หลังจากการร่างหลักสูตรเรียบร้อยแล้ว ควรที่จะได้รับการตรวจสอบและประเมินผลก่อนนำไปใช้ เพื่อจะได้ทราบข้อบกพร่องและการปรับปรุงแก้ไข การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรมีหลายวิธี ได้แก่ การตรวจสอบเอกสารหลักสูตรโดยนักพัฒนาหลักสูตร เป็นการตรวจสอบอย่างละเอียดภายหลังการเขียนหลักสูตรเสร็จสิ้นแล้วหรือการตรวจสอบเอกสารโดยผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับหลักสูตร โดยอาจใช้การแสดงความคิดเห็นตามปกติหรือใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) และการวิเคราะห์หลักสูตรโดยใช้เทคนิคปุชอง (Puissance Analysis) ซึ่งเป็นเทคนิควิเคราะห์คุณค่าของหลักสูตรที่สร้างขึ้น โดยพิจารณาส่วนประกอบของหลักสูตรทั้งสามส่วน คือ จุดมุ่งหมาย กิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผลมีคุณค่าเพียงใด (สงัด อุทรานันท์ . 2528 : 246) จะเห็นได้ว่าวิธีการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรมีหลายวิธี แต่ส่วนใหญ่ผู้พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมจะใช้วิธีวิจัยเชิงทดลองในการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร (สมคิด เมตไตรพันธ์ . 2530 : 151-169 ; ประกอบ คุณนารักษ์ และคนอื่นๆ . 2531 : 51

; สุขชาติ ลีตระกูล. 2532 : 86-87) การทดลองใช้หลักสูตรในการตรวจสอบคุณภาพ มีลักษณะดังนี้

1. การทดลองใช้หลักสูตรกับกลุ่มตัวอย่าง เป็นลักษณะโครงการนำร่องเพื่อศึกษาข้อพร่องของหลักสูตร ความเหมาะสมเมื่อใช้กลุ่มตัวอย่างจริง หลังจากการตรวจสอบคุณภาพของโครงร่างหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญแล้วนำไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง โดยมีองค์ประกอบในการดำเนินการทดลองใช้หลักสูตร ดังนี้ วัตถุประสงค์ของการทดลองหลักสูตร รูปแบบการทดลองใช้หลักสูตร ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองใช้หลักสูตร

2. การประเมินผลหลักสูตรมีวัตถุประสงค์ คือ ประเมินผลการใช้หลักสูตรว่ามีความเหมาะสมกับผู้เข้ารับการฝึกอบรมหรือไม่ มีปัญหาอุปสรรคในการใช้หลักสูตรหรือไม่ โดยทำการประเมินในด้านต่าง ๆ ดังนี้ ประเมินความเหมาะสมของเนื้อหา วิธีการอบรมและการประเมินผลผู้เข้ารับการฝึกอบรม ประเมินปัญหาและอุปสรรคในการใช้หลักสูตรและปัจจัยที่ส่งเสริมการใช้หลักสูตร และประเมินว่าเมื่อได้ทดลองใช้หลักสูตรแล้ว ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้เพิ่มเติมขึ้นหรือไม่อย่างไร

การประเมินผล เป็นส่วนที่มีความสำคัญและจำเป็นต้องกำหนดไว้ในหลักสูตร เพื่อให้ผู้นำหลักสูตรไปใช้ทราบว่าจะต้องประเมินอะไรบ้าง และจะประเมินอย่างไร จึงจะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร จึงกล่าวได้ว่า การประเมินผลเป็นกระบวนการที่ชี้ให้เห็นถึงการบรรลุจุดมุ่งหมายของการศึกษาที่ระบุไว้ในหลักสูตรและการสอน การประเมินมีส่วนสำคัญ 2 ประการ คือการประเมินผลจะต้องวัดพฤติกรรมของผู้เรียน เพราะการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเป็นจุดมุ่งหมายของการศึกษา และการประเมินผลจำเป็นต้องประเมินมากกว่าหนึ่งครั้งเพื่อดูความเปลี่ยนแปลง (ชมพันธ์ุ กุญชร ณ อยุธยา. 2530 : 34) สำหรับการประเมินผลแบบการค้นพบ เป็นการพยายามค้นหาว่าสิ่งที่คาดหวังจากการฝึกอบรมเกิดขึ้นหรือไม่จากข้อมูลที่หาได้ เช่น การใช้แบบสอบถาม การสังเกต การสัมภาษณ์ การใช้แบบทดสอบ การประเมินตนเอง การดูผลงาน และการประเมินเพื่อจะดูประสิทธิภาพของการฝึกอบรมและการพัฒนาที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ การปฏิบัติงาน องค์การผลผลิต ปฏิภานของผู้อบรม (อัครณา เวสารัชช. 2526 : 42-43)

หลังจากทดลองใช้หลักสูตรแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร ซึ่งควรจัดทำระบบข้อมูลให้ชัดเจนเพื่อให้การปรับปรุงเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และควรพิจารณาให้รอบคอบว่าเมื่อปรับปรุง แล้วจะกระทบหลักการจุดมุ่งหมายและโครงสร้างของหลักสูตรหรือไม่ (วิชัย วงษ์ใหญ่ . 2533 : 9)

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรโดยใช้วิธีการตรวจสอบหลักสูตรจากผู้เชี่ยวชาญและการทดลองใช้ (try - out) หลักสูตรกับกลุ่มผู้รับการอบรมที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่าง หลังจากนั้น นำหลักสูตรมาปรับปรุงอีกครั้งก่อนการทดลองใช้หลัก

สูตรกับกลุ่มตัวอย่างจริง ซึ่งการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรจะตรวจสอบเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการทดลองหลักสูตร ระยะเวลา สถานที่ ที่สอดคล้องต่อหลักสูตร ความเหมาะสมของเนื้อหา วิธีการอบรม ปัญหาและอุปสรรคในการใช้หลักสูตร ส่วนการประเมินผลการฝึกอบรม จะประเมินโดยการเก็บข้อมูลจากผู้รับการฝึกอบรมทั้งก่อนการฝึกอบรม เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เมื่อสิ้นสุดการฝึกฝนพัฒนาตนในสถานการณ์จริง และเมื่อสิ้นสุดการติดตามผล (เมื่อสิ้นสุดการฝึกฝนพัฒนาตนในสถานการณ์จริง แล้ว 1 เดือน) ทั้งนี้ ซึ่งประเมินการเปลี่ยนแปลงของผู้รับการฝึกอบรมหลังการทดลองโดยใช้แบบวัดดัชนีในการเรียนและแบบประเมินการฝึกอบรม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรมพัฒนาฉันะในการเรียน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาฉันะในการเรียน สำหรับในประเทศไทยยังไม่พบว่ามีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น ในการทบทวนนี้จะกล่าวถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมทั่วไป ดังนี้

สมบูรณ์ ดันยะ (2524 : 21-23) ได้วิจัยและพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพด้านการสอนของครูประจำการระดับประถมศึกษา โดยกำหนดองค์ประกอบของหลักสูตรเป็น 6 องค์ประกอบคือ จุดมุ่งหมายของการฝึกอบรม แบ่งเป็นจุดมุ่งหมายหลักและจุดมุ่งหมายย่อย ความรู้พื้นฐาน เนื้อหาวิชา กิจกรรมฝึกอบรม สื่อการฝึกอบรม การวัดและประเมินผล

นิภา ทองไทย (2525 : 59) ได้วิจัยและพัฒนาหลักสูตรการอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียนสำหรับพ่อแม่ในชุมชนเกษตรกรรมชนบท โดยกำหนดองค์ประกอบของหลักสูตร หน่วยการฝึกอบรมซึ่งประกอบด้วย จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม เนื้อหาการอบรม กิจกรรมและวิธีการอบรม วิธีการประเมินผลผู้เข้ารับการฝึกอบรม

สมคิด เมตไตรพันธ์ (2530 : 151-169) ได้พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสมรรถภาพการทำงานเป็นกลุ่ม สำหรับผู้นำท้องถิ่นระดับหมู่บ้านในประเทศไทย โดยมีขั้นตอนการพัฒนา คือ ศึกษาค้นคว้า และวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานสำหรับหลักสูตรเพื่อให้ได้ข้อมูลที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาหลักสูตร สร้างหลักสูตรเพื่อให้ได้โครงสร้างหลักสูตรที่จะใช้ในการฝึกอบรม ตรวจสอบเอกสารหลักสูตรเพื่อประเมินและปรับปรุงหลักสูตรขั้นต้นก่อนนำไปทดลองใช้ ทดลองใช้หลักสูตรเพื่อทราบประสิทธิภาพของหลักสูตร ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรเพื่อให้หลักสูตรมีคุณภาพสูงขึ้นสำหรับนำไปใช้ฝึกอบรมในวงกว้างต่อไป

ประกอบ คุณารักษ์ และคนอื่นๆ (2531 : 51) ได้พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมกรรมการการศึกษา โดยดำเนินการตามกระบวนการ 5 ขั้นตอน ดังนี้ ศึกษาวิเคราะห์ปัญหา เน้นการศึกษาสภาพของกรรมการการศึกษา เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานส่วนหนึ่งในการกำหนดเนื้อหาสาระของหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้ารับการอบรม สังเคราะห์และนิยามปัญหา เป็นการนำข้อมูลของกรรมการศึกษามานิยามให้ชัดเจน จากนั้นนำไปพิจารณาร่วมกับหลักวิชาความต้องการของหน่วยงาน จัดทำหรือกำหนดเนื้อหาสาระ หลักสูตรและวิธีการถ่ายทอด

ความรู้เป็นการยกวางเนื้อหาหลักสูตรขึ้น นำหลักสูตรไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็ก ซึ่งรวมทั้งการประเมินและแก้ไข ตรวจสอบข้อมูลย้อนกลับที่ได้จากการสังเกตตลอดช่วงการทดลอง ที่ผ่านมานำไปปรับปรุงแก้ไข

สุชาติ ลีตระกูล (2532 : 86-87) ได้พัฒนาหลักสูตรสำหรับลูกกรรมกรก่อสร้างก่อนวัยเรียน ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยมีขั้นตอนการพัฒนาแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ สำรวจข้อมูลพื้นฐาน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่จะนำมาสร้างหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการที่แท้จริงของลูกกรรมกรก่อสร้าง การร่างหลักสูตร และการทดลองใช้หลักสูตร เพื่อหาประสิทธิภาพของหลักสูตร โดยทดลองกับผู้เรียนและวัดผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

เอกชัย เอื้อเฟื้อ (2537) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะด้านความเป็นผู้นำและด้านการทำงานเป็นกลุ่ม สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักศึกษามีความรู้ มีเจตคติที่ดีและมีทักษะในด้านความเป็นผู้นำและด้านการทำงานเป็นกลุ่ม มีขั้นตอนในการวิจัย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนาหลักสูตร ผู้วิจัยสำรวจเพื่อหาข้อมูลที่จะนำมาสร้างหลักสูตรโดยการสัมภาษณ์ความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ และใช้แบบสอบถามสำรวจความต้องการจากผู้บริหาร อาจารย์ บัณฑิต นักศึกษา หัวหน้าหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ขั้นที่ 2 นำผลการสำรวจมาสร้างหลักสูตรแบ่งเป็น หน่วยที่ 1 การเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นผู้นำ แบ่งเป็น 3 หัวข้อวิชา คือ การพัฒนาคุณลักษณะด้านความเป็นผู้นำ ผู้นำกับการตัดสินใจ ผู้นำกับการสร้างขวัญกำลังใจ และหน่วยที่ 2 เป็นการเสริมสร้างคุณลักษณะด้านการทำงานเป็นกลุ่ม ทฤษฎีที่นำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา คือ ทฤษฎีการทำงานร่วมกันของสมยศ และทฤษฎีการทำงานเป็นกลุ่มของโสภณ วิธีการฝึกอบรมใช้ทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์ การทำกิจกรรมและการบรรยาย ขั้นที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตรและการประเมินผลหลักสูตร โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจและนำไปทดลองใช้กับนักศึกษาจำนวน 37 คน ระยะเวลา 2 วัน และประเมินผลหลังการฝึกอบรมเสร็จทันที ขั้นที่ 4 การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร หลังการทดลองใช้หลักสูตรแล้ว ผลการทดลองใช้หลักสูตรพบว่า ประสิทธิภาพหลักสูตรอบรมแต่ละหัวข้อวิชาผ่านตามเกณฑ์ 80/80 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์และเจตคติก่อนและหลังการใช้หลักสูตรพบว่า ผลสัมฤทธิ์และเจตคติหลังการทดลองใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนการใช้หลักสูตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

มลิวลัย สมศักดิ์ (2540) ศึกษาเรื่อง รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้ 1. เพื่อพัฒนารูปแบบการสอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน 2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบการสอน 3. เพื่อศึกษาการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนที่ทดลองใช้รูปแบบการสอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณกับนักเรียนที่ไม่ได้รับการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 4. เพื่อศึกษาการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนก่อนการทดลอง ขณะทดลอง หลังการทดลอง และติดตามผลการทดลอง 5. เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบ

การพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณกับระยะเวลาในการทดลอง มีขั้นตอนการสร้างรูปแบบการสอน 5 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 กำหนดจุดมุ่งหมายของการพัฒนารูปแบบ ขั้นที่ 2 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เพื่อกำหนดจุดมุ่งหมายและการนิยามการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ขั้นที่ 3 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความสามารถทางการคิด เพื่อกำหนดขั้นตอนการพัฒนาการคิดโดยแบ่งเป็น 5 ขั้นตอน คือ เสนอสถานการณ์ ฝึกการคิดเป็นรายบุคคลฝึกการคิดเป็นกลุ่มย่อย อภิปรายผลการคิด และประเมินกระบวนการคิด ขั้นที่ 4 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เพื่อกำหนดรูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ขั้นที่ 5 ตรวจสอบประสิทธิภาพของรูปแบบ โดยให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบและประเมินเนื้อหา นำรูปแบบการสอนมาปรับปรุง หลังจากนั้นให้ครูผู้สอนและศึกษานิเทศก์ตรวจสอบความเหมาะสมและสมบูรณ์ของ เนื้อหา นำรูปแบบมาปรับปรุงอีกครั้ง นำรูปแบบการสอนไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 นำรูปแบบมาปรับปรุงและทำการตรวจสอบประสิทธิภาพของรูปแบบด้วยวิธีการทดลองใช้ เพื่อนำผลของการทดลองมาหาประสิทธิภาพ 2 วิธี คือ การเปรียบเทียบกับเกณฑ์ไม่ต่ำกว่า 80/80 และเปรียบเทียบกับกลุ่มที่ไม่ได้รับการทดลอง

การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรม พบว่า งานวิจัยแต่ละเรื่องมีขั้นตอนการสร้างหลักสูตร อย่างน้อย 4 ขั้นตอน ขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกันคือ ขั้นที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ขั้นที่ 2 การสร้างหลักสูตร ขั้นที่ 3 การทดลองใช้ ขั้นที่ 4 ขั้นปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร เทคนิคที่ใช้ในการฝึกอบรม คือ กิจกรรมกลุ่ม การอภิปราย การบรรยาย การเสนอสถานการณ์ การประเมินหรือหาคุณภาพของหลักสูตร จะมีการให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและการทดลองใช้หลักสูตรเป็นส่วนใหญ่ การประเมินผู้เข้ารับการฝึกอบรมส่วนใหญ่ใช้วิธีการประเมินความรู้หรือผลสัมฤทธิ์ การประเมินทัศนคติ และในบางงานวิจัยมีการประเมินผลขณะการทดลอง

จากการทบทวนแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาผลของการฝึกอบรมและสร้างหลักสูตรเพื่อพัฒนาฉันทะในการเรียน โดยใช้ความรู้เชิงบูรณาการแนวคิดทางตะวันตกกับวิธีการคิดแบบโยนิโสมนสิการและกิจกรรมกลุ่มมาสร้างเป็นหลักสูตรฝึกอบรม มีการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญและการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม มีการศึกษาผล การฝึกอบรมที่มีต่อฉันทะในการเรียนโดยประเมินผู้รับการฝึกอบรมก่อน หลังการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ หลังการฝึกพัฒนาตนในสถานการณ์จริง และหลังการติดตามผลการฝึกอบรม (เมื่อสิ้นสุดการฝึกพัฒนาตนในสถานการณ์จริง แล้ว 1 เดือน)

สมมติฐานการวิจัย

จากการประมวลแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถตั้งสมมติฐานได้ดังนี้
นักศึกษาที่ได้รับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะในการเรียน มีคะแนนในการเรียนสูงกว่า
นักศึกษาที่ไม่ได้รับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะในการเรียน เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติ
การ เมื่อสิ้นสุดการฝึกฝนพัฒนาตนในสถานการณ์จริง และเมื่อสิ้นสุดการฝึกฝนพัฒนาตนใน
สถานการณ์จริง แล้ว 1 เดือน

บทที่ 3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาฉันทะในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี เป็นการวิจัยเชิงทดลอง เครื่องมือในการวิจัยประกอบด้วย 1. เครื่องมือในการประเมินผล คือ แบบวัดฉันทะในการเรียน 2. เครื่องมือที่ใช้ในการฝึกอบรม คือ หลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาฉันทะในการเรียน ซึ่งขั้นตอนการสร้างเครื่องมือและการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ ประชากร คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 2 ที่อาสาสมัครเข้าร่วมโครงการฝึกอบรม ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2544 ของมหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

กลุ่มตัวอย่างในการทดลองครั้งนี้ เป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต ปีที่ 1 และปีที่ 2 ที่อาสาสมัครเข้าร่วมโครงการฝึกอบรมนี้ จำนวน 63 คน จากนักศึกษา 5 คณะ คือ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะนิเทศศาสตร์ คณะบริหารธุรกิจ และคณะศิลปศาสตร์ แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 1 (กลุ่ม A) จำนวน 22 คน กลุ่มทดลอง 2 (กลุ่ม B) จำนวน 21 คน และกลุ่มควบคุม (กลุ่ม C) จำนวน 20 คน ประกอบด้วยนักศึกษาเพศหญิง จำนวน 38 คน เพศชาย จำนวน 25 คน

การจัดเข้ากลุ่ม (Randomization)

ผู้วิจัยเตรียมรายชื่อนักศึกษาทั้ง 63 คน กำหนดให้นักศึกษาที่ไม่สามารถเข้าร่วมโครงการฝึกอบรมได้ตลอด เป็นกลุ่มควบคุม จำนวน 20 คน ซึ่งที่ไม่ได้รับการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการและการฝึกฝนพัฒนาตนในสถานการณ์จริง หลังจากนั้นผู้วิจัยทำการสุ่มนักศึกษากลุ่มทดลอง 43 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลอง 1 ซึ่งได้รับการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ จำนวน 22 คน และกลุ่มทดลอง 2 ซึ่งได้รับการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการและการฝึกฝนพัฒนาตนในสถานการณ์จริง จำนวน 21 คน

แบบแผนการทดลอง

แบบแผนการวิจัยที่ใช้ในครั้งนี้คือ Generalized Randomized Block-Design (ผจงจิต อินทสุวรรณ. 2539 : 145) โดยมีการฝึกอบรมเป็นตัวแปรจัดกระทำ และเพศเป็นตัวแปรจัดประเภท และมีการวัดตัวแปรตามก่อนการทดลอง เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เมื่อสิ้นสุดการฝึกฝนพัฒนาตนในสถานการณ์จริง และเมื่อสิ้นสุดการฝึกฝนพัฒนาตนในสถานการณ์จริง แล้ว 1 เดือน

ครั้งที่ 4 วันที่ 21 ธันวาคม 2544

ระหว่างการเข้าพบกลุ่มจะมีการรายงานผล ปัญหาอุปสรรค การดำเนินการตามแผนที่แต่ละบุคคลได้วางแผนไว้ ผู้เข้ากลุ่มจะมีการให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ การอภิปราย และให้ความรู้เพิ่มเติมตามความต้องการของแต่ละบุคคลและกลุ่ม

5. เมื่อสิ้นสุดการฝึกฝนพัฒนาตนในสถานการณ์จริง ดำเนินการวัดดัชนีในการเรียน ทั้งในกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม ในวันที่ 22 ธันวาคม 2544

6. เมื่อสิ้นสุดการฝึกฝนพัฒนาตนในสถานการณ์จริงแล้ว 1 เดือน ดำเนินการวัดดัชนีในการเรียน ทั้งในกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม ในวันที่ 16 มกราคม 2544

7. การประเมินผลการทดลองสามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ผลการทดลอง	ระยะเวลาประเมิน							
	ก่อนการทดลอง	หลังการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ	การฝึกฝนพัฒนา				หลังการฝึกฝนพัฒนา	หลังการฝึกฝนพัฒนาแล้ว 1 เดือน
			สัปดาห์ที่					
			1	2	3	4		
วัดดัชนีในการเรียน								
กลุ่มทดลอง A	✓	✓					✓	✓
กลุ่มทดลอง B	✓	✓					✓	✓
กลุ่มควบคุม	✓	✓					✓	✓

ภาพประกอบ 13 การประเมินผลการทดลอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐาน คือ การวิเคราะห์ความแปรปรวนสามทางแบบ วัดซ้ำ [Three-way ANOVA, Repeated Measures (two between-subject factors and one within subject factor)] (Rosenthal and Rosnow. 1991 : 407-414) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ SPSS for Windows V. 10.0 ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้มีตัวแปรที่ศึกษาดังนี้

ตัวแปรอิสระ คือ วิธีการฝึกอบรม 3 วิธี ประกอบด้วย 1. การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ 2. การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการและการฝึกฝนพัฒนาตนในสถานการณ์จริง 3. การไม่ได้รับการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการและไม่ได้รับการฝึกฝนพัฒนาตนในสถานการณ์จริง

ตัวแปรจัดประเภท คือ เพศ

ตัวแปรตาม เป็นลักษณะที่มุ่งหวังว่าจะให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายหลังจากได้มีการทดลองหรือการฝึกอบรมแล้ว คือ ฉันทะในการเรียน โดยมีแบบแผนการทดลองและโครงสร้างการทดลอง ดังนี้

แบบแผนการทดลอง Generalized Randomized Block Design (GRB-J)

		การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาฉันทะในการเรียน			รวม
		เชิงปฏิบัติการ	เชิงปฏิบัติการ+ฝึกฝนพัฒนา	ปกติ	
เพศ	ชาย	6	9	10	25
	หญิง	16	12	10	38
รวม		22	21	20	63

เครื่องมือที่ใช้และการหาคุณภาพเครื่องมือ

1. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผล คือ แบบวัดฉันทะในการเรียน

แบบวัดฉันทะในการเรียน เป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยจัดองค์ประกอบของฉันทะในการเรียนหรือคุณลักษณะของผู้ที่มีฉันทะในการเรียน ฉันทะ หมายถึง ความรักและพอใจในสิ่งที่ต้องการจะทำ มีความสุขในสิ่งที่ตนกระทำ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของการประสบความสำเร็จ มีคุณลักษณะดังนี้ ความสนใจใฝ่รู้ ความรักพอใจในสิ่งที่ทำและผลของการกระทำ ความมุ่งมั่นให้สิ่งที่ทำนั้นบรรลุเป้าหมาย และการใช้วิธีที่ถูกต้องในการบรรลุเป้าหมาย

ขั้นตอนการพัฒนาแบบวัดฉันทะในการเรียนมีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือวัด เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับฉันทะในการเรียน

2. สร้างแบบวัดฉันทะในการเรียน เป็นมาตราวัดแบบของลิเคอร์ท 6 อันดับ เป็นข้อคำถามทั้งทางบวกและทางลบ ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบวัดฉันทะในการเรียน โดยศึกษาและทบทวนแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างแบบวัด เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับฉันทะในการ

เรียน และดำเนินการสร้างข้อคำถามเป็นข้อคำถามเกี่ยวข้องกับฉันทะในการเรียนของนักศึกษา ที่ให้ผู้ตอบประเมินคุณลักษณะฉันทะในการเรียนของตนเองว่ามีความรู้สึกและพฤติกรรมตามที่ระบุไว้ในแต่ละข้อตรงกับความเป็นจริงมากน้อยเพียงใด จำนวน 106 ข้อ ลักษณะคำตอบเป็นมาตราวัดแบบของลิเคอร์ท 6 ระดับ มีเกณฑ์ให้คะแนนดังนี้ คือ คำตอบเห็นด้วยอย่างยิ่งให้ 6 คะแนน เห็นด้วยให้ 5 คะแนน ค่อนข้างเห็นด้วยให้ 4 คะแนน ค่อนข้างไม่เห็นด้วยให้ 3 คะแนน ไม่เห็นด้วยให้ 2 คะแนน ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งให้ 1 คะแนน และคำถามทางลบจะให้คะแนนกลับกัน ผู้ตอบที่ได้คะแนนสูง แสดงว่ามีฉันทะในการเรียนสูง ผู้ตอบที่ได้คะแนนต่ำ แสดงว่ามีฉันทะในการเรียนต่ำ ดังตัวอย่างคำถามต่อไปนี้

ข้อความ	ระดับของความคิดเห็น					
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้างเห็น ด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง
<u>ความสนใจใฝ่รู้</u>						
1. ข้าพเจ้าชอบศึกษาค้นคว้าหา ความรู้.....
<u>ความรักพอใจในสิ่งที่ทำและผลของ การกระทำ</u>						
2. ข้าพเจ้ารู้สึกมีความสุขกับการเรียน
<u>ความมุ่งมั่นให้สิ่งที่ทำนั้นบรรลุ เป้าหมาย</u>						
3. ข้าพเจ้ามีความตั้งใจอย่างแน่วแน่ที่ จะทำงานให้สำเร็จตามที่กำหนด....
<u>การใช้วิธีที่ถูกต้องในการบรรลุ เป้าหมาย</u>						
4. ข้าพเจ้าคิดว่าการลอกข้อสอบเพื่อน เป็นความผิดเพียงเล็กน้อยเท่านั้น...

3. นำแบบวัดฉันทะในการเรียนให้ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่านตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ผู้เชี่ยวชาญแนะนำให้ปรับปรุงข้อคำถามและตัดข้อคำถามที่ไม่เกี่ยวข้องออก นอกจากนี้แนะนำให้เปลี่ยนระดับการประเมิน จาก “ระดับของความคิดเห็น” เป็น “ระดับของความคิดเห็น/การปฏิบัติ” และ จาก “ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง” จนถึง “เห็นด้วยอย่างยิ่ง”

เป็น “ไม่จริงเลย” จนถึง “จริงที่สุด” และมีข้อคำถามที่นำไปทดลองใช้จำนวน 65 ข้อ และนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ

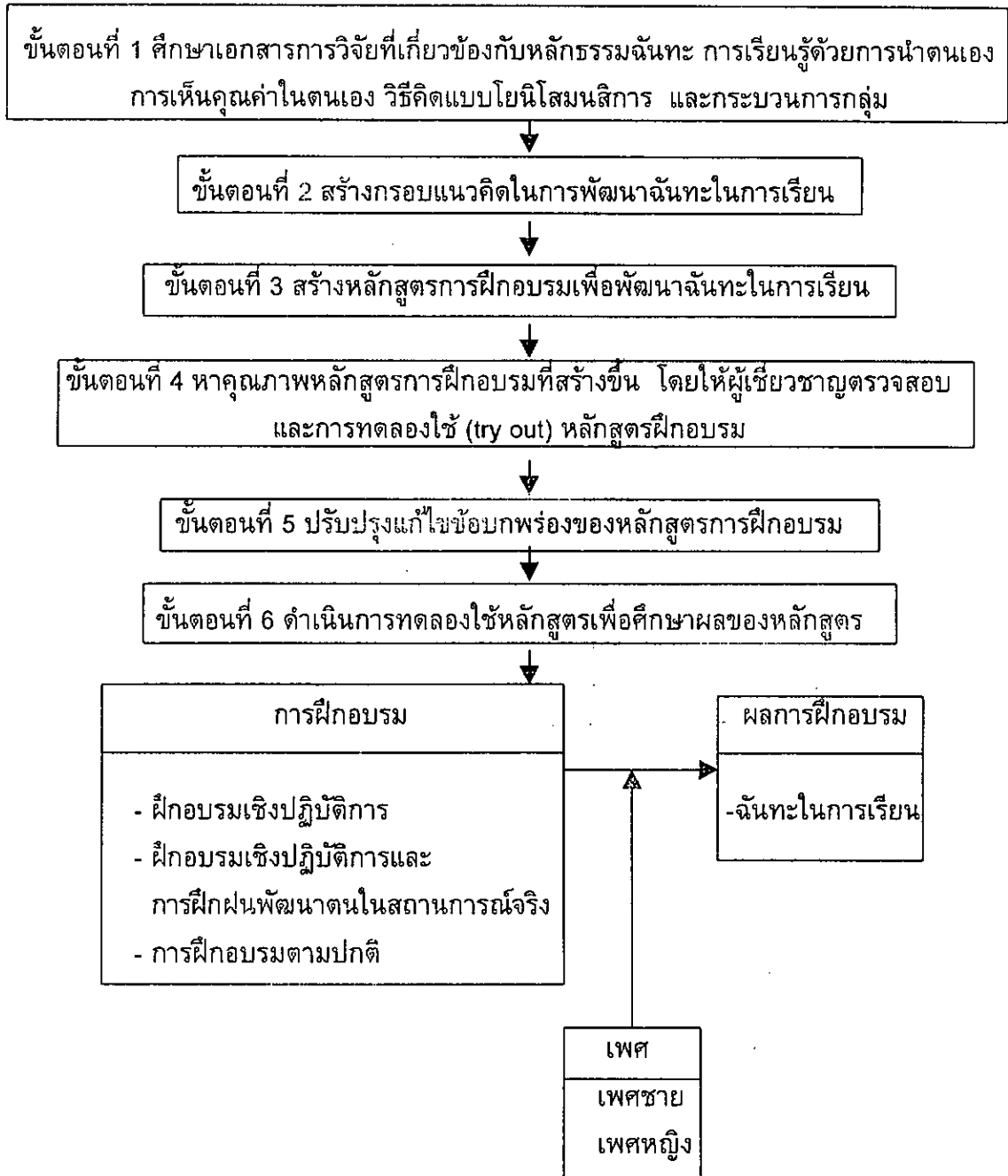
4. นำแบบวัดฉันทะในการเรียนที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดสอบกับนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แต่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 คน

5. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์รายข้อเพื่อหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยการทดสอบ Item-total correlation ($r \geq .30$) และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดฉันทะในการเรียนทั้งฉบับ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ผลการวิเคราะห์ข้อคำถาม พบว่ามีค่า Item-total correlation ตั้งแต่ .30 ขึ้นไป และในบางข้อที่มีค่าไม่ถึง .30 สำหรับค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ .8855 ผู้วิจัยได้พิจารณาตัดข้อคำถามที่มีค่า Item-total correlation ตีลบออกจำนวน 6 ข้อ แบบวัดฉันทะในการเรียนมีจำนวน 59 ข้อ และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ .9051 (ภาคผนวก ข)

6. หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ปรับปรุงข้อคำถามที่มีค่า Item-total correlation ไม่ถึง .30 โดยพิจารณาให้มีความตรงเชิงเนื้อหาและข้อความมีความเหมาะสมมากขึ้น ซึ่งผู้วิจัยได้ปรึกษาร่วมกับคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ให้เป็นแบบวัดฉันทะในการเรียนฉบับสมบูรณ์

2. เครื่องมือที่ใช้ในการฝึกอบรม คือ หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาฉันทะในการเรียน มีการสร้างหลักสูตรการฝึกอบรมซึ่งบูรณาการวิชาการทางจิตวิทยาตะวันตกกับแนวคิดตะวันออก เพื่อให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมและปรัชญาของสังคมไทย โดยมีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมพัฒนาจรรยาบรรณในการเรียน

ภาพประกอบ 11 การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมพัฒนาจรรยาบรรณในการเรียน

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมจรรยาบรรณ แนวคิดเกี่ยวกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง การเห็นคุณค่าในตนเอง และกระบวนการกิจกรรมกลุ่ม สามารถมาประมวลเป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาจรรยาบรรณในการเรียนที่เหมาะสมกับนักศึกษา โดยผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีดังต่อไปนี้

1. ใช้แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง มาเป็นหลักในการสร้างรูปแบบการเรียนที่ผู้รับการฝึกอบรมมีอิสระในการวางแผนดำเนินกิจกรรมการเรียนให้บรรลุเป้าหมายโดยการมีส่วนร่วมในกิจกรรม การค้นพบความรู้ด้วยตนเอง การอภิปราย การกำหนดเป้าหมายการพัฒนาตนที่มาจากการประเมินความต้องการที่แท้จริงของตนเอง การกำหนดกิจกรรมที่จะให้บรรลุเป้าหมาย กำหนดวิธีการประเมินผล การรับผิดชอบควบคุมตนเอง โดยที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้จากกิจกรรมที่วิทยากรจัดขึ้น การเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่น และการดำเนินกิจกรรมโดยลำพัง ซึ่งแบ่งระดับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองในการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาฉันทะในการเรียน มี 3 ระดับ ดังนี้

1.1 การนำตนเองในระดับต้น หมายถึง วิทยากรเป็นผู้นำเสนอเนื้อหาและกิจกรรม ผู้รับการฝึกอบรมสามารถทำกิจกรรมได้อย่างอิสระตามความสามารถของตนเอง

1.2 การนำตนเองในระดับกลาง หมายถึง วิทยากรจัดหาแหล่งวิทยาการและทางเลือกในการปฏิบัติ และช่วยให้ผู้รับการฝึกอบรมทำงานในขอบเขตและขั้นตอนที่ตัดสินใจจะทำตลอดจนการเรียนรู้ด้วยตนเองจากการทำงาน การอภิปราย และการแสดงความคิดเห็นภายในกลุ่ม

1.3 การนำตนเองในระดับสูง หมายถึง ผู้รับการอบรมวางแผนการเรียน กำหนดกิจกรรม แหล่งความรู้ที่ต้องการ ขอบเขต ขั้นตอน และตัดสินใจเกี่ยวกับสิ่งที่จะทำในแต่ละขั้น

2. ใช้วิธีการคิดแบบโยนิโสมนสิการเพื่อพัฒนาการคิดผู้รับการอบรม โดยใช้วิธีคิด 5 วิธีที่ครอบคลุมวิธีคิดและการฝึกอบรมพัฒนาฉันทะในการเรียน ดังนี้ วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย วิธีคิดแบบอริยสัจจ์ วิธีคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม วิธีคิดแบบเร้าคุณธรรม และวิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก

3. ใช้เทคนิคขั้นตอนการเรียนรู้ตามทฤษฎีกระบวนการกลุ่ม ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

3.1 ขั้นการมีส่วนร่วม เป็นระยะที่ผู้รับการอบรมได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมหรือค้นหาสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผลการเรียนรู้เกิดจากตัวผู้รับการอบรมโดยตรง

3.2 ขั้นวิเคราะห์ เป็นระยะระหว่างเรียนที่ผู้รับการอบรมจะร่วมกันวิเคราะห์ที่ประสบการณ์และสิ่งที่ได้รับหลังการทำกิจกรรม

3.3 ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ เป็นระยะที่ผู้รับการอบรมรวบรวมแนวคิดที่ค้นพบจากกิจกรรมและจากการแลกเปลี่ยนความคิดกับผู้อื่น สรุปเป็นหลักการของตนเองเพื่อประยุกต์ใช้ต่อไป

3.4 ขั้นประเมินผล เป็นระยะที่ผู้รับการอบรมจะเป็นผู้ประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเองและของกลุ่ม จากการอภิปรายให้ข้อเสนอแนะร่วมกับผู้อื่น

4. ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้ผู้รับการฝึกอบรมได้วางแผนพัฒนาการเรียนของตนเอง เป้าหมาย วิธีดำเนินการ การประเมินผลตนเอง ซึ่งใช้กระบวนการพิจารณาตามวงจรเดมมิง หรือ P-D-C-A

ขั้นตอนที่ 2 สร้างกรอบแนวคิดของการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาจิตะในการเรียน จาก การประมวลเอกสารในขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยได้กรอบแนวคิดในการพัฒนาจิตะในการเรียน โดยสรุปความหมายและคุณลักษณะของผู้ที่มีจิตะในการเรียน ได้แก่ ความรักและพอใจในสิ่งที่ต้องการจะทำ มีความสุขในสิ่งที่ตนกระทำ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของความสำเร็จในสิ่งต่างๆ และการเรียน คุณลักษณะสำคัญ ได้แก่ ความสนใจใฝ่รู้ ความรักพอใจในสิ่งที่ทำและผลของการกระทำ ความมุ่งมั่นให้สิ่งที่ทำนั้นบรรลุเป้าหมาย และการใช้วิธีที่ถูกต้องในการบรรลุเป้าหมาย โดยแบ่งขั้นตอนการพัฒนาจิตะในการเรียนออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ มุ่งพัฒนาจิตะในการเรียนด้วยกิจกรรมต่างๆ ที่ช่วยพัฒนาด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง ความเชื่อมั่นในตนเอง การใฝ่หาความรู้ การเห็นคุณค่าของสิ่งที่ทำ ความสามารถคาดคะเนผลของการกระทำได้ ความมุ่งมั่นให้สิ่งที่ทำนั้นบรรลุเป้าหมาย ความพอใจในสิ่งที่ทำ ความรู้สึกชื่นชมในผลสำเร็จของงาน และการใช้วิธีที่ถูกต้องในการบรรลุเป้าหมาย โดยใช้หลักการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ กระบวนการกลุ่มและกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ซึ่งช่วยพัฒนาสัมพันธภาพและการสนับสนุนซึ่งกันและกัน อันจะนำมาซึ่งการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญการพัฒนาจิตะในการเรียน การดำเนินการมีทั้งหมด 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การสร้างสัมพันธภาพ ขั้นที่ 2 การพัฒนาจิตะในการเรียน ขั้นที่ 3 การวางแผนพัฒนาจิตะในการเรียน และขั้นที่ 4 การปิดกลุ่มการฝึกอบรม

ระยะที่ 2 การฝึกฝนพัฒนาตนเองในสถานการณ์จริง เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมวางแผนแล้วลงมือปฏิบัติตามแผนพัฒนาตนเองด้านการเรียน และมีการพบปะกันเพื่อสะท้อนและไตร่ตรองผลการปฏิบัติตามแผนและปรับแผน แก้ไขปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติตาม แล้วกลับไปดำเนินการตามแผนต่อไปจนบรรลุความมุ่งหมาย ดังรายละเอียดในตาราง 1

ตาราง 1 กระบวนการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาฉันทะในการเรียน

ขั้นตอน/กิจกรรม	วัตถุประสงค์	กระบวนการ	
		โยนิโสมนสิการ	SDL/ AR**
ระยะที่ 1 การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ			
ขั้นการสร้างสัมพันธ์ภาพ			
1. มารู้จักกัน เวลา 40 นาที	- สร้างบรรยากาศความเป็นมิตรและคุ้นเคยกันมากขึ้น - ผู้รับการอบรมได้รู้จักซึ่งกันและกัน - ผู้รับการอบรมเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง - ผู้รับการอบรมสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น	-	1
2. วิเคราะห์ตนเอง เวลา 40 นาที	- ผู้รับการอบรมได้สำรวจและรู้จักตนเอง - ผู้รับการอบรมได้รู้จักเอกลักษณ์ของตนเอง	-	1
ขั้นการพัฒนาฉันทะ			
3. คุณค่าของการเรียนรู้ เวลา 40 นาที	- ผู้รับการอบรมมีทัศนคติที่ดีต่อการฝึกอบรมและการศึกษา - ผู้รับการอบรมรู้จักเลือกข้อมูลที่เกิดประโยชน์แก่ตนเอง	แบบปลุกเร้า คุณธรรม แบบคุณโทษ - ทางออก	2
4. ความภาคภูมิใจ เวลา 60 นาที	- ผู้รับการอบรมได้เรียนรู้และเห็นคุณค่าในตนเอง - ผู้รับการอบรมเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง	แบบปลุกเร้า คุณธรรม	2
5. วันหนึ่งของไวตามินเอ เวลา 120 นาที	- ผู้รับการอบรมเข้าใจความหมายของฉันทะในการเรียน - ผู้รับการอบรมเห็นความสำคัญของฉันทะในการเรียน	แบบการสืบสาวเหตุปัจจัย แบบปลุกเร้า คุณธรรม	2
7. เส้นทางสู่ความสำเร็จ เวลา 45 นาที	- ผู้รับการอบรมมีความมั่นใจในศักยภาพการแก้ปัญหาของตนเอง - ผู้รับการอบรมรับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงของความรู้สึกเชื่อมั่นในตนเองที่เกิดขึ้น	แบบปลุกเร้า คุณธรรม	2

หมายเหตุ : *SDL หมายถึง ระดับการนำตนเองโดยนักศึกษา (Self-directed level)

**AR หมายถึง การใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

ตาราง 1 (ต่อ)

ขั้นตอน/กิจกรรม	วัตถุประสงค์	กระบวนการ	
		โยนิโสมนสิการ	SDL/ AR**
8. สำน่าชีวิต เวลา 100 นาที	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้รับการอบรมเกิดทัศนคติที่ดีต่อการเรียน - ผู้รับการอบรมเห็นความสำคัญของฉันทะในการเรียน - ผู้รับการอบรมแสดงพฤติกรรมที่ขัดแย้งกับทัศนคติด้านลบสนับสนุนทัศนคติด้านบวก 	แบบการสืบสาวเหตุปัจจัย แบบปลุกเร้า คุณธรรม แบบคิดแก้ปัญหา	3
9. มองต่างมุม เวลา 100 นาที	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้รับการอบรมสามารถแบ่งพฤติกรรมที่เหมาะสมและพฤติกรรมที่เป็นปัญหาได้ - ผู้รับการอบรมเห็นความสำคัญของการควบคุมตนเอง 	แบบการสืบสาวเหตุปัจจัย	2
10. คิดถูก ทำถูก เวลา 80 นาที	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้รับการอบรมตระหนักและเห็นความสำคัญของการใช้วิธีการที่ถูกต้องในการบรรลุเป้าหมาย - ผู้รับการอบรมรับรู้ผลดีผลเสียที่เกิดกับตนเองนั้นเป็นผลมาจากการกระทำของตนเองโดยไม่หวังพึงโชคกลางหรือคนอื่น 	แบบการสืบสาวเหตุปัจจัย แบบปลุกเร้า คุณธรรม แบบคิดแก้ปัญหา	2
11. การทำงาน อย่างเป็นระบบ เวลา 60 นาที	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้รับการอบรมได้ฝึกทักษะการทำงานโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ - ผู้รับการอบรมเห็นความสำคัญการทำงานโดยใช้กระบวนการการวิจัยเชิงปฏิบัติการ 	แบบคิดแก้ปัญหา แบบปลุกเร้า คุณธรรม	3/AR
<u>ขั้นการวางแผนพัฒนาฉันทะในการเรียน</u> เวลา 180 นาที	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้รับการอบรมสามารถบอกสาเหตุของปัญหาและอุปสรรคในการเรียน ตลอดจนวิธีการแก้ไขปัญหา - ผู้รับการอบรมสามารถวางแผนพัฒนาฉันทะในการเรียนของตนเองได้ - ผู้รับการอบรมได้พิจารณาปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติตามแผนฯ 	แบบคิดแก้ปัญหา แบบสืบสาวเหตุปัจจัย	2/AR

ตาราง 1 (ต่อ)

ขั้นตอน/กิจกรรม	วัตถุประสงค์	กระบวนการ	
		โยนิโสมนสิการ	SDL/ AR**
<u>ขั้นการวางแผน</u> <u>พัฒนาฉันทะในการ</u> <u>เรียน (ต่อ)</u>	- ผู้รับการอบรมได้หาแนวทางแก้ไขปัญหา และอุปสรรคในการปฏิบัติตามแผนฯ		

ระยะที่ 2 การฝึกฝนพัฒนาตนในสถานการณ์จริง

<u>การฝึกฝนพัฒนาตน</u> <u>ในสถานการณ์จริง</u>	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้รับการอบรมได้ปฏิบัติตามแผนฯในสถานการณ์จริง - ผู้รับการอบรมมีความเชื่อมั่นในตนเองที่จะปฏิบัติตามแผนฯให้สำเร็จ - ผู้รับการอบรมเห็นคุณค่าในตนเอง - ผู้รับการอบรมได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการปฏิบัติตามแผนฯ - ผู้รับการอบรมได้มีโอกาสรับปรุงแผนฯของตน 	<ul style="list-style-type: none"> แบบคิดแก้ ปัญหา แบบการสืบ สาวเหตุปัจจัย แบบคุณค่าแท้ - คุณค่าเทียม แบบปลุกเร้า คุณธรรม แบบคุณโทษ และทางออก 	3/AR
--	--	---	------

ขั้นตอนที่ 3 สร้างหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาฉันทะในการเรียนของนักศึกษา จากกรอบแนวคิดในการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาฉันทะในการเรียน ผู้วิจัยกำหนดเป็นหลักสูตรฝึกอบรมแบบสัมมนาเชิงปฏิบัติการ 1 หลักสูตร แบ่งเป็น 2 ระยะ ในระยะที่ 1 เป็นการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ ใช้เวลา 3 วัน 2 คืน ในระยะที่ 2 เป็นการฝึกฝนพัฒนาตนในสถานการณ์จริง มีการเข้าพบกับวิทยากรและเพื่อนผู้รับการฝึกอบรม ใช้เวลาพบกลุ่ม 4 ครั้ง โดยการพบกันในแต่ละครั้งวิทยากรจะเป็นผู้ช่วยเหลือสนับสนุนและสร้างบรรยากาศที่อบอุ่น ให้กำลังใจซึ่งกันและกันในกลุ่ม มีการทบทวน การพิจารณาไตร่ตรอง และติดตามผลในแผนพัฒนาฉันทะในการเรียนของแต่ละบุคคล รวมทั้งแนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่างๆ เพื่อให้ผู้รับการอบรมได้ปรับปรุงแผนของตน

ในการฝึกอบรมหลักสูตรนี้ ผู้วิจัยเป็นวิทยากรหลัก และมีวิทยากรร่วม 2 คน ในการเลือกวิทยากรร่วมมีเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้ มีความรู้และมีประสบการณ์ ด้านจิตวิทยา การฝึก

อบรม หรือการพัฒนาบุคลากร มีประสบการณ์ในการทำกิจกรรมนักศึกษา มีประสบการณ์ด้านการพัฒนาจริยธรรมคุณธรรม หรือมีความรู้และประสบการณ์ด้านการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ มีความสามารถ ทักษะ และทัศนคติที่ดีต่อแนวทางการพัฒนาฉันะในการเรียน เพราะความรู้ ทักษะ ความสามารถและทัศนคติของวิทยากรจะมีส่วนสำคัญ และมีผลต่อความสำเร็จของการฝึกอบรมอย่างมาก

สำหรับการเลือกใช้เทคนิคการฝึกอบรมที่ช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติ และคุณลักษณะฉันะในการเรียน ผู้วิจัยเลือกใช้เทคนิคและกิจกรรมที่หลากหลาย โดยพยายามให้ผู้รับการฝึกอบรมเป็นศูนย์กลาง เปิดโอกาสให้ผู้รับการฝึกอบรมได้แสดงออก มีส่วนร่วมในการฝึกอบรมมากที่สุด และพยายามให้ผู้รับการฝึกอบรมได้ค้นพบความรู้ด้วยตนเอง เช่น กระบวนการกลุ่ม การอภิปรายกลุ่ม การเขียน การพูด เกม การวาดภาพ การสร้างงานศิลปะ กรณีศึกษา การซักถามความคิด การแบ่งปันประสบการณ์ การจินตนาการ การอุปมาอุปมัย การบันทึกส่วนบุคคล และดนตรีประกอบกิจกรรม ซึ่งการเลือกเทคนิคและกิจกรรมที่หลากหลาย และเหมาะสมจะจูงใจให้ผู้รับการฝึกอบรมสนใจใส่ใจในการฝึกอบรม เกิดการเรียนรู้และสามารถช่วยให้ผู้รับการฝึกอบรมสามารถเปลี่ยนแปลง ทักษะ ทัศนคติและพฤติกรรมได้

ในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาฉันะในการเรียน มีการพัฒนาเครื่องมือประกอบการใช้หลักสูตรฝึกอบรมดังนี้

1. คู่มือวิทยากรประกอบด้วย หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ เนื้อหาและกิจกรรมการฝึกอบรม (ภาคผนวก ง)

2. อุปกรณ์การฝึกอบรม สื่อ และกิจกรรมต่างๆ

3. แบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมในด้านระยะเวลา สถานที่ เนื้อหา กิจกรรม กระบวนการในการฝึกอบรม และปัญหาอุปสรรคในการใช้หลักสูตรฝึกอบรม โดยประเมินความคิดเห็นจาก ผู้ดำเนินการฝึกอบรมและผู้เข้ารับการฝึกอบรม

ขั้นตอนที่ 4 การหาคุณภาพหลักสูตรฝึกอบรมโดยใช้ผู้เชี่ยวชาญและทดลองใช้หลักสูตร (try out) ฝึกอบรมเพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม รายละเอียดมีดังนี้

4.1 ผู้วิจัยนำหลักสูตรที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 ท่าน ซึ่งประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการฝึกอบรม และด้านการพัฒนานักศึกษา ให้คำแนะนำและตรวจสอบเนื้อหาหลักสูตรกิจกรรม และแนวทฤษฎีที่นำมาใช้ หลังจากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขให้มีความสอดคล้องและเหมาะสมมากขึ้นก่อนนำหลักสูตรไปทดลองใช้

4.2 การทดลองใช้ (try out) หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมด้านต่างๆ ได้แก่ เนื้อหาหลักสูตร วิธีการฝึกอบรม กิจกรรมที่ใช้ ระยะเวลา สถานที่ ปัญหาและอุปสรรคในการใช้หลักสูตรฝึกอบรม

อบรม หรือการพัฒนาบุคลากร มีประสบการณ์ในการทำกิจกรรมนักศึกษา มีประสบการณ์ด้านการพัฒนาจริยธรรมคุณธรรม หรือมีความรู้และประสบการณ์ด้านการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ มีความสามารถ ทักษะ และทัศนคติที่ดีต่อแนวคิดการพัฒนาฉันะในการเรียน เพราะความรู้ ทักษะ ความสามารถและทัศนคติของวิทยากรจะมีส่วนสำคัญ และมีผลต่อความสำเร็จของการฝึกอบรมอย่างมาก

สำหรับการเลือกใช้เทคนิคการฝึกอบรมที่ช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติ และคุณลักษณะฉันะในการเรียน ผู้วิจัยเลือกใช้เทคนิคและกิจกรรมที่หลากหลาย โดยพยายามให้ผู้รับการฝึกอบรมเป็นศูนย์กลาง เปิดโอกาสให้ผู้รับการฝึกอบรมได้แสดงออก มีส่วนร่วมในการฝึกอบรมมากที่สุด และพยายามให้ผู้รับการฝึกอบรมได้ค้นพบความรู้ด้วยตนเอง เช่น กระบวนการกลุ่ม การอภิปรายกลุ่ม การเขียน การพูด เกม การวาดภาพ การสร้างงานศิลปะ กรณีศึกษา การซักถามความคิด การแข่งขันประสบการณ์ การจินตนาการ การอุปมาอุปไมย การบันทึกส่วนบุคคล และดนตรีประกอบกิจกรรม ซึ่งการเลือกเทคนิคและกิจกรรมที่หลากหลาย และเหมาะสมจะจูงใจให้ผู้รับการฝึกอบรมสนใจใส่ใจในการฝึกอบรม เกิดการเรียนรู้และสามารถช่วยให้ผู้รับการฝึกอบรมสามารถเปลี่ยนแปลง ทักษะ ทัศนคติและพฤติกรรมได้

ในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาฉันะในการเรียน มีการพัฒนาเครื่องมือประกอบการใช้หลักสูตรฝึกอบรมดังนี้

1. คู่มือวิทยากรประกอบด้วย หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ เนื้อหาและกิจกรรมการฝึกอบรม (ภาคผนวก ง)

2. อุปกรณ์การฝึกอบรม สื่อ และกิจกรรมต่างๆ

3. แบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมในด้านระยะเวลา สถานที่ เนื้อหา กิจกรรม กระบวนการในการฝึกอบรม และปัญหาอุปสรรคในการใช้หลักสูตรฝึกอบรม โดยประเมินความคิดเห็นจาก ผู้ดำเนินการฝึกอบรมและผู้เข้ารับการฝึกอบรม

ขั้นตอนที่ 4 การหาคุณภาพหลักสูตรฝึกอบรมโดยใช้ผู้เชี่ยวชาญและทดลองใช้หลักสูตร (try out) ฝึกอบรมเพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม รายละเอียดมีดังนี้

- 4.1 ผู้วิจัยนำหลักสูตรที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 ท่าน ซึ่งประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการฝึกอบรม และด้านการพัฒนานักศึกษา ให้คำแนะนำและตรวจสอบเนื้อหาหลักสูตรกิจกรรม และแนวทฤษฎีที่นำมาใช้ หลังจากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขให้มีความสอดคล้องและเหมาะสมมากขึ้นก่อนนำหลักสูตรไปทดลองใช้

- 4.2 การทดลองใช้ (try out) หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมด้านต่างๆ ได้แก่ เนื้อหาหลักสูตร วิธีการฝึกอบรม กิจกรรมที่ใช้ ระยะเวลา สถานที่ ปัญหาและอุปสรรคในการใช้หลักสูตรฝึกอบรม

2) เปรียบเทียบลักษณะฉันทะในการเรียนของนักศึกษา ก่อนและหลังการฝึกอบรม 3) ประเมินหลักสูตรฝึกอบรมจากข้อมูลในสถานการณ์จริง

แบบแผนการทดลองใช้ (try out) หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ในขั้นตอนนี้ใช้แบบแผนการทดลองแบบ One Group Pre-test Post-test Design (Earl Babbie .1995 : 241; citing Campbell and Stanley.1963) ดังแสดงในแผนการทดลองดังนี้

	การทดสอบก่อน	การทดลอง	การทดสอบหลัง
	T1	X	T2
เมื่อ	T1	X	T2
	แทน	แทน	
	การทดสอบที่จัดกระทำก่อนการทดลอง	การฝึกอบรม	การทดสอบที่จัดกระทำหลังการทดลองระยะที่ 1

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ นักศึกษาของมหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต ที่อาสาสมัครเข้าร่วมโครงการนี้ จำนวน 15 คน จากการทดลองใช้ (try out) หลักสูตรฝึกอบรม ปรากฏผล ดังนี้

- ผู้รับการฝึกอบรม มีคะแนนฉันทะในการเรียนภายหลังกการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยการทดสอบค่า t-test

- ความคิดเห็นที่มีต่อการใช้หลักสูตรฝึกอบรม จากผู้ดำเนินการฝึกอบรมและผู้เข้ารับการฝึกอบรมว่ามีความเหมาะสม ซึ่งมีความพอใจในระดับปานกลางขึ้นไป แสดงว่ามีความพอใจในหลักสูตรฝึกอบรม

โดยภาพรวมของหลักสูตรฝึกอบรมมีความเหมาะสมแล้ว สำหรับข้อเสนอแนะอื่น ๆ ได้นำไปใช้เพื่อการปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรมในขั้นตอนที่ 5

ขั้นตอนที่ 5 การปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม จากการประเมินผลการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมแล้ว ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลไปปรับปรุงแก้ไข หลักสูตรฝึกอบรม เพื่อให้มีความเหมาะสมและนำไปทดลองใช้เพื่อศึกษาผลการวิจัย ในเรื่องต่อไปนี้

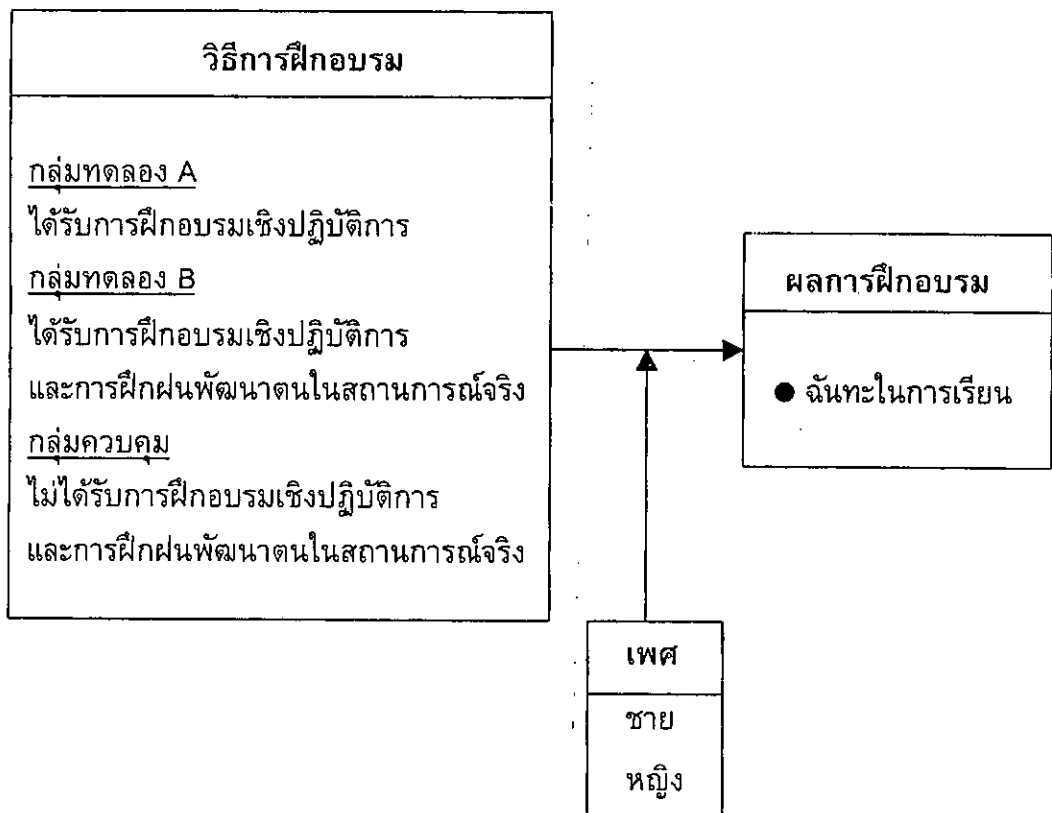
1. ตารางการอบรม มีการปรับปรุงในบางช่วงและสลับกิจกรรมเพื่อให้เหมาะสมกับการนำไปใช้ในการฝึกอบรมจริง

2. ลักษณะของกิจกรรมและวิธีการฝึกอบรม มีการปรับปรุงลักษณะกิจกรรมให้มีความน่าสนใจเพิ่มขึ้น และเหมาะสมกับการนำไปใช้จริง และเหมาะสมกับระยะเวลาที่ใช้

3. สื่อการสอน ได้มีการปรับปรุงแผ่นใสและเอกสารประกอบการฝึกอบรม ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ขั้นตอนที่ 6 นำหลักสูตรฝึกอบรมที่ได้ไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อศึกษาผลของหลักสูตร กลุ่มตัวอย่างในการทดลองครั้งนี้ เป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต (คนละกลุ่ม

กับนักศึกษาที่เข้าร่วมการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมครั้งที่ 1 ที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 63 คน แบ่งเป็นกลุ่มควบคุม จำนวน 20 คน กลุ่มทดลอง 1 จำนวน 22 คน และกลุ่มทดลอง 2 จำนวน 21 คน ในการทดลองครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้กลุ่มควบคุมเพื่อเปรียบเทียบผลการฝึกอบรม กลุ่มควบคุมจะมีโอกาสได้รับการสนับสนุนให้เข้ารับการฝึกอบรมโครงการนี้ในครั้งต่อไป ก่อนการฝึกอบรมผู้วิจัยจัดการประชุมพิเศษผู้รับการฝึกอบรม เพื่อให้ผู้รับการฝึกอบรมทำแบบวัดฉันทะในการเรียน เป็นการประเมินผู้รับการฝึกอบรมก่อนการฝึกอบรม มีการสอบถามความคาดหวังของผู้รับการฝึกอบรม มีการแนะนำหลักสูตร วัตถุประสงค์ของหลักสูตร หัวข้อการฝึกอบรม ความสำคัญและประโยชน์ของการเข้ารับการอบรม มีแนะนำการเตรียมตัว และการสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่าง ผู้รับการฝึกอบรมและคณะวิทยากร โดยมีโครงสร้างการทดลองดังนี้

ภาพประกอบ 12 โครงสร้างการทดลอง

การดำเนินการทดลอง

1. ผู้วิจัยเตรียมความพร้อมก่อนดำเนินการทดลอง ในเรื่องดังต่อไปนี้
 - 1.1 จัดเตรียมเครื่องมือ อุปกรณ์สื่อ และเอกสารในการฝึกอบรม ตลอดจนยาสามัญประจำบ้าน เช่น ยาแก้ไข้ แก้ปวดหัว แก้ท้องเสีย เป็นต้น
 - 1.2 ยานพาหนะ ควรมีความปลอดภัย
 - 1.3 ที่พักและห้องสัมมนา ควรให้มีความเหมาะสมกับหลักสูตรฝึกอบรม เช่น มีห้องประชุมที่กว้างขวางพอกับจำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรม และกิจกรรม
 - 1.4 ประกาศรับสมัครนักศึกษาเข้าร่วมโครงการฝึกอบรม
 - 1.5 จัดทำหนังสือขออนุญาตผู้ปกครองของนักศึกษาที่เข้ารับการฝึกอบรม
 - 1.6 จัดทำหนังสือขออนุญาตลาเรียน เพื่อให้นักศึกษาผู้รับการฝึกอบรมนำไปขอลาเรียนในรายวิชาที่นักศึกษาจะต้องขาดเรียนในวันที่เข้าฝึกอบรม
 - 1.7 จัดทำประกันอุบัติเหตุแบบกลุ่มให้กับนักศึกษาผู้รับการฝึกอบรม วิทยากร วิทยากรร่วม และผู้ช่วยวิทยากร
 - 1.8 ประชุมทีมวิทยากรและผู้ช่วยวิทยากร เพื่อชี้แจงรายละเอียดการดำเนินการ และวางแผนการทำงาน ตลอดจนแนวทางการแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้น
2. จัดปฐมนิเทศนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ เพื่อชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับโครงการ การเตรียมตัวของผู้เข้าร่วมโครงการ และสร้างความคุ้นเคยระหว่างทีมวิทยากรกับผู้เข้ารับการฝึกอบรม
3. ผู้วิจัยดำเนินการวัดตัวแปรตาม คือ ฉันทะในการเรียน ทั้งในกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม ก่อนดำเนินการทดลองในวันที่ 24 พฤศจิกายน 2544
4. ดำเนินการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาฉันทะในการเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ระยะเวลาฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ จำนวน 3 วัน 2 คืน ระหว่างวันที่ 28 – 30 พฤศจิกายน 2544 ณ หาดสองแควรีสอร์ท อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ตามตารางการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยในการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการนี้ ผู้วิจัยใช้ชื่อโครงการว่า “การพัฒนาพลังการเรียนรู้ของตนเอง” (ภาคผนวก จ)
5. เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ ดำเนินการวัดฉันทะในการเรียน ทั้งในกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม ในวันที่ 30 พฤศจิกายน 2544
6. กลุ่มทดลอง 2 ดำเนินการฝึกฝนพัฒนาตนในสถานการณ์จริง โดยมีการเข้าพบกลุ่ม 4 ครั้งๆ ละ 1 – 1 1/2 ชั่วโมง ระยะเวลา 5 วันครั้ง ดังนี้

ครั้งที่ 1	วันที่ 6	ธันวาคม 2544
ครั้งที่ 2	วันที่ 11	ธันวาคม 2544
ครั้งที่ 3	วันที่ 16	ธันวาคม 2544

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

M	แทน	ค่าเฉลี่ย
SD	แทน	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
N	แทน	จำนวนคนในกลุ่ม
df	แทน	ระดับของความเป็นอิสระ (Degree of freedom)
SS	แทน	ผลรวมของกำลังสอง (Sum of Square)
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยของกำลังสอง (Mean of Square)
F	แทน	ค่าสถิติ F ที่ได้จากการคำนวณ
Sig	แทน	ระดับนัยสำคัญทางสถิติ
Pre-T	แทน	การวัดฉันทะในการเรียนก่อนการฝึกอบรม
Post-T1	แทน	การวัดฉันทะในการเรียนเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ
Post-T2	แทน	การวัดฉันทะในการเรียนเมื่อสิ้นสุดการฝึกฝนพัฒนาตนในสถานการณ์จริง
Post-T3	แทน	การวัดฉันทะในการเรียนเมื่อสิ้นสุดการฝึกฝนพัฒนาตนในสถานการณ์จริงแล้ว 1 เดือน
A	แทน	กลุ่มทดลอง 1 ซึ่งได้รับการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ
B	แทน	กลุ่มทดลอง 2 ซึ่งได้รับการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการและการฝึกฝนพัฒนาตนในสถานการณ์จริง
C	แทน	กลุ่มควบคุม ซึ่งไม่ได้รับการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการและการฝึกฝนพัฒนาตนในสถานการณ์จริง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษากำหนดพัฒนาฉันะในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการพัฒนาฉันะในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจึงแบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ลักษณะของกลุ่มตัวอย่างและค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปร ตอนที่ 2 ผลการศึกษาและการทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยมีรายละเอียดของผลการวิเคราะห์ดังนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะของกลุ่มตัวอย่างและค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปร

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ ได้จากนักศึกษาที่อาสาสมัครเข้าร่วมโครงการฝึกอบรม มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 63 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 1 (กลุ่ม A) จำนวน 22 คน ซึ่งได้รับการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ กลุ่มทดลอง 2 (กลุ่ม B) จำนวน 21 คน ซึ่งได้รับการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ และการฝึกฝนพัฒนาตนในสถานการณ์จริงและกลุ่มควบคุม (กลุ่ม C) จำนวน 20 คนซึ่งไม่ได้รับการฝึกอบรม กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำแนกเป็นนักศึกษาหญิง 38 คน และนักศึกษาชาย 25 คน ซึ่งมีอายุระหว่าง 18 – 23 ปี กำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 1-2 จากคณะบริหารธุรกิจ คณะศิลปศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะวิศวกรรมศาสตร์ และคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

การวิจัยครั้งนี้ได้ออกแบบการวิจัยในลักษณะการวัดซ้ำ (Repeated Measure Design) ซึ่งทำการวัดตัวแปรฉันะในการเรียน 4 ครั้งด้วยกัน ได้แก่ การวัดครั้งที่ 1 (ก่อนการฝึกอบรม) การวัดครั้งที่ 2 (เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ) การวัดครั้งที่ 3 (เมื่อสิ้นสุดการฝึกฝนพัฒนาตนในสถานการณ์จริง) และการวัดครั้งที่ 4 (เมื่อสิ้นสุดการฝึกฝนพัฒนาตนในสถานการณ์จริงแล้ว 1 เดือน)

ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานเชิงบรรยายของตัวแปรฉันะในการเรียนที่ได้จากการวัดซ้ำ 4 ครั้งของนักศึกษาทั้งสามกลุ่ม (กลุ่ม A, กลุ่ม B และกลุ่ม C) เมื่อจำแนกตามเพศ แสดงในตาราง 2

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของตัวแปรจิตระในการเรียนของกลุ่มนักศึกษาเมื่อจำแนกตามวิธีการฝึกอบรม เพศ และครั้งของการวัด

กลุ่ม	จำนวน N	การวัดครั้งที่ 1	การวัดครั้งที่ 2	การวัดครั้งที่ 3	การวัดครั้งที่ 4
		M (SD)	M (SD)	M (SD)	M (SD)
กลุ่ม A	22	265.27 (25.84)	276.77 (27.57)	270.68 (23.63)	268.22 (22.65)
- เพศชาย	6	257.69 (28.69)	263.66 (30.46)	257.16 (28.41)	255.00 (23.34)
- เพศหญิง	16	268.31 (24.98)	281.68 (25.70)	275.75 (20.31)	273.18 (20.98)
กลุ่ม B	21	270.76 (15.44)	283.90 (18.39)	282.04 (15.79)	281.14 (13.19)
- เพศชาย	9	279.88 (12.10)	290.44 (7.79)	280.77 (15.77)	281.11 (4.85)
- เพศหญิง	12	263.91 (14.41)	279.00 (22.57)	283.00 (16.43)	281.16 (17.30)
กลุ่ม C	20	263.65 (20.72)	260.95 (22.56)	257.10 (34.37)	249.45 (24.36)
- เพศชาย	10	262.00 (19.32)	252.40 (20.44)	262.10 (42.23)	252.21 (21.61)
- เพศหญิง	10	265.30 (22.94)	269.50 (22.23)	252.10 (25.59)	246.50 (27.68)

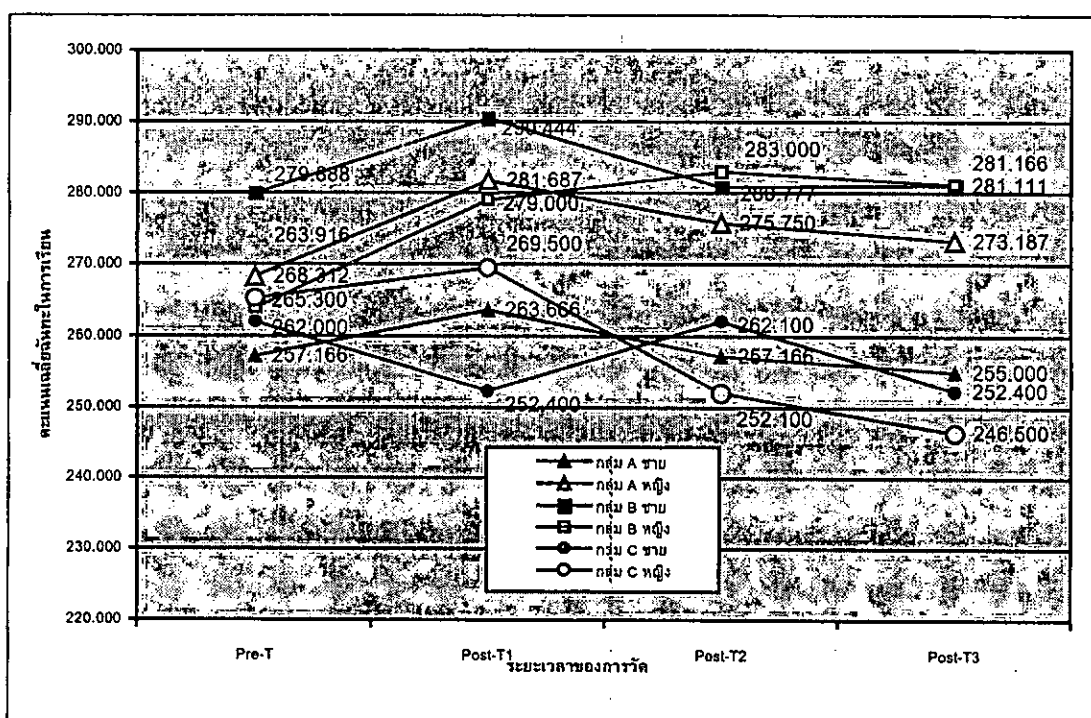
จากตาราง 2 พบว่า ในการวัดครั้งที่ 2 กลุ่มที่ได้รับการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการมีคะแนนเฉลี่ยจิตระในการเรียนสูงขึ้น คือ กลุ่ม A และกลุ่ม B ($283.90-270.76= 3.14$ คะแนน) ส่วนกลุ่ม C มีคะแนนเฉลี่ยจิตระในการเรียนลดลง ($260.95-263.65=-2.70$ คะแนน)

ในการวัดครั้งที่ 3 พบว่าทั้ง 3 กลุ่มมีคะแนนเฉลี่ยลดลงจากการวัดครั้งที่ 2 คือ กลุ่ม A มีคะแนนเฉลี่ยจิตระในการเรียนลดลง ($270.68-276.77=-6.09$ คะแนน) แต่ยังคงสูงกว่าการวัดครั้งที่ 1 ($270.68-265.27=5.41$ คะแนน) กลุ่ม B มีคะแนนเฉลี่ยจิตระในการเรียนลดลงเล็กน้อย ($282.04-283.90=-1.86$ คะแนน) แต่ยังคงสูงกว่าการวัดครั้งที่ 1 ($282.04-270.76=11.28$

คะแนน) ส่วนกลุ่ม C มีคะแนนเฉลี่ยคะแนนในการเรียนลดลง ($260.95-257.16=-3.85$ คะแนน) และลดลงมากกว่าการวัดครั้งที่ 1 ($257.10-263.65=-6.55$ คะแนน)

การวัดครั้งที่ 4 พบว่ากลุ่ม A มีคะแนนเฉลี่ยคะแนนในการเรียนลดลงเล็กน้อยจากการวัดครั้งที่ 3 ($268.22-270.68=-2.46$ คะแนน) แต่ยังคงสูงกว่าการวัดครั้งที่ 1 ($268.22-265.27=2.95$ คะแนน) กลุ่ม B มีคะแนนเฉลี่ยคะแนนในการเรียนลดลงเล็กน้อย ($281.14-282.04 =-.090$ คะแนน) แต่ยังคงสูงกว่าการวัดครั้งที่ 1 ($281.14-270.76=11.28$ คะแนน) ส่วนกลุ่ม C มีคะแนนเฉลี่ยคะแนนในการเรียนลดลงมาก ($249.45-257.10=-7.65$ คะแนน) และลดลงมากกว่าการวัดครั้งที่ 1 ($249.45-263.65=- 4.20$ คะแนน)

เมื่อพิจารณาแยกตามเพศ พบว่าในการวัดครั้งที่ 2 กลุ่ม B ชาย มีคะแนนเฉลี่ยคะแนนในการเรียนสูงที่สุด (290.44 คะแนน) และกลุ่ม B หญิง มีคะแนนเฉลี่ยคะแนนในการเรียนเพิ่มขึ้นสูงที่สุด ($279.00-263.91=15.09$ คะแนน) ในการวัดครั้งที่ 3 พบว่า กลุ่ม B หญิง มีคะแนนเฉลี่ยคะแนนในการเรียนสูงที่สุด และในการวัดครั้งที่ 4 พบว่า กลุ่ม B หญิง มีคะแนนเฉลี่ยคะแนนในการเรียนสูงที่สุด (281.16 คะแนน) ซึ่งค่าสถิติพื้นฐานเชิงบรรยายของแต่ละกลุ่มสามารถนำมาลงจุดเพื่อให้เห็นเส้นโปรไฟล์ของแต่ละกลุ่มได้อย่างชัดเจนดังภาพประกอบ 14

ภาพประกอบ 14 กราฟแสดงค่าเฉลี่ยของคะแนนคะแนนในการเรียนของนักศึกษาทั้งสามกลุ่มในการวัดซ้ำ 4 ครั้ง จำแนกตามเพศและครั้งของการวัด

ตอนที่ 2 การทดสอบสมมติฐานการวิจัย

ผลการคำนวณค่าสถิติเชิงบรรยายที่ได้จากการวิเคราะห์ในตอนต้นที่ 1 นั้นผู้วิจัยได้ใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อทำการทดสอบสมมติฐานการวิจัยโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนฉันทะในการเรียนของนักศึกษาเมื่อพิจารณาตามวิธีการฝึกอบรม เพศ และครั้งของการวัด โดยการทดสอบความแปรปรวนระหว่างกลุ่มเพื่อทำการทดสอบอิทธิพลหลักของวิธีการฝึกอบรม เพศ และทดสอบความแปรปรวนภายในกลุ่มเพื่อทดสอบอิทธิพลหลักของครั้งของการวัด รวมถึงการทดสอบเทอมปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งหมดอีกด้วย โดยที่ผู้วิจัยได้ตั้งระดับนัยสำคัญในการทดสอบครั้งนี้เท่ากับ .05 และผลการทดสอบสมมติฐานแสดงได้ดังตาราง 3

ตาราง 3 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนฉันทะในการเรียน โดยพิจารณาตามวิธีการฝึกอบรม เพศ และครั้งของการวัด

Source of Variance	df	SS	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม					
วิธีการฝึกอบรม (ก)	2	5041.545	2520.772	6.580	.003
เพศ (ข)	1	205.653	205.653	< 1	.467
ก x ข	2	1254.154	627.077	1.637	.204
ความคลาดเคลื่อนระหว่างกลุ่ม	57	21835.919	383.086		
ภายในกลุ่ม					
ครั้งของการวัด (ค)	3	2098.991	699.664	4.334	.006
ก x ค	6	3138.653	523.109	3.240	.005
ข x ค	3	511.571	170.524	1.056	.369
ก x ข x ค	6	3012.507	502.084	3.110	.006
ความคลาดเคลื่อนภายในกลุ่ม	171	27605.474	161.436		

จากตาราง 3 สามารถแยกสรุปและแปลผลได้เป็น 2 ประเด็นดังนี้

ประเด็นที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม พบว่ามีเพียงอิทธิพลหลักของวิธีการฝึกอบรมที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F=6.580$, $p=.003$) ส่วนอิทธิพลหลักของเพศและปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพศกับวิธีการฝึกอบรมไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่านักศึกษาที่ได้รับวิธีการฝึกอบรมที่แตกต่างกันมีฉันทะในการเรียนแตกต่างกัน

ประเด็นที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างภายในกลุ่ม พบว่า อิทธิพลหลักภายในกลุ่มของครั้งของการวัดมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F=4.334$, $p=.006$) แต่ผู้วิจัยไม่สามารถสรุปและแปลความหมายอิทธิพลหลักดังกล่าวได้ เนื่องจากพบว่าปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการฝึกอบรมและครั้งของการวัด มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F=3.110$, $p=.006$) และปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการฝึกอบรมกับครั้งของการวัด มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F=3.240$, $p=.005$) แสดงว่า ผลของวิธีการฝึกอบรมและเพศที่มีต่อคะแนนในการเรียนเปลี่ยนแปลงไปตามครั้งของการวัด

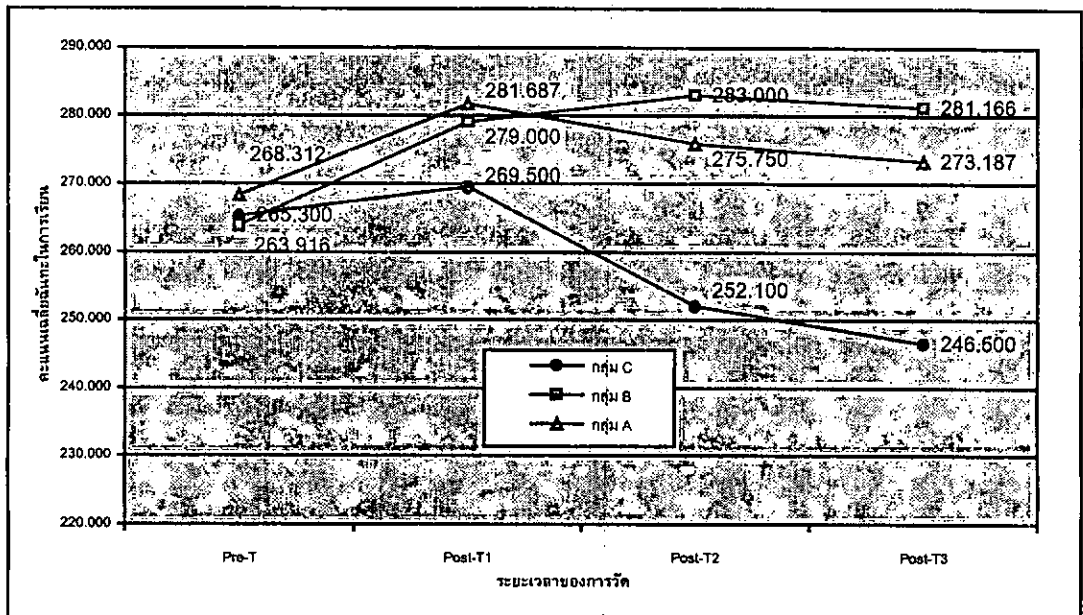
โดยเหตุที่ผู้วิจัยพบนัยสำคัญทางสถิติของเทอมปฏิสัมพันธ์ทั้งสองเทอมดังกล่าวจึงไม่สามารถสรุปผลของอิทธิพลหลักในการวิเคราะห์ทั้งสองส่วนได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงทำการวิเคราะห์ต่อโดยพิจารณาปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการฝึกอบรมกับครั้งของการวัดโดยจำแนกตามเพศ เพื่อให้ข้อสรุปที่ได้มีความชัดเจนขึ้นและเนื่องจากต้องมีการทดสอบแยกย่อยหลายคู่เปรียบเทียบผู้วิจัยจึงพิจารณาระดับของนัยสำคัญของการทดสอบที่ตั้งไว้ในครั้งแรกว่าอาจทำให้เกิดปัญหาความคลาดเคลื่อนประเภทที่ 1 ของการทดสอบสูงเกินไป (Type I error rate) จึงทำการปรับลดระดับนัยสำคัญของการทดสอบลงจาก .05 เหลือเท่ากับ .02 เพื่อควบคุมระดับของความคลาดเคลื่อนประเภทที่ 1 ดังกล่าว จากนั้นจึงทำการทดสอบผลของวิธีการฝึกอบรมและครั้งของการวัดในกลุ่มนักศึกษาหญิงและกลุ่มนักศึกษาชาย โดยมีรายละเอียดของผลการทดสอบทั้งสองส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 การทดสอบผลของวิธีการฝึกอบรมและครั้งของการวัดในกลุ่มนักศึกษาหญิง โดยผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่มและภายในกลุ่ม ซึ่งปรากฏผลดังตาราง 4

ตาราง 4 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนทักษะในการเรียนโดยพิจารณาตามวิธีการฝึกอบรมและครั้งของการวัดของนักศึกษาหญิง

Source of Variance	df	SS	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม					
วิธีการฝึกอบรม	2	2222.820	1111.410	3.053	.060
ความคลาดเคลื่อน	35	12739.391	363.983		
ภายในกลุ่ม					
ครั้งของการวัด	3	2633.255	877.752	5.344	.002
วิธีการฝึกอบรม x ครั้งของการวัด	6	4948.931	824.822	5.021	.000
ความคลาดเคลื่อน	105	17247.332	164.260		

จากตาราง 4 แสดงให้เห็นว่า ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่มนั้น ผู้วิจัยพบว่าอิทธิพลหลักของวิธีการฝึกอบรมที่มีต่อคะแนนทักษะในการเรียนของนักศึกษาหญิงไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .02 ($F=3.053$, $p=.060$) ส่วนผลการเปรียบเทียบความแตกต่างภายในกลุ่มพบว่า อิทธิพลหลักของครั้งของการวัดมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .02 ($F=5.344$, $p=.002$) แต่อย่างไรก็ตามผู้วิจัยไม่สามารถสรุปผลของอิทธิพลหลักดังกล่าวได้เนื่องจากพบนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ในเทอมปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการฝึกอบรมกับครั้งของการวัด ($F = 5.021$, $p=.000$) ดังนั้นผู้วิจัยจึงทำการวิเคราะห์อิทธิพลย่อย (Simple effect) เพื่อทดสอบอิทธิพลระหว่างกลุ่ม (Between-subject effects) และการทดสอบอิทธิพลภายในกลุ่ม (Within-subject effects) ในลำดับต่อไป ซึ่งค่าสถิติพื้นฐานเชิงบรรยายของแต่ละกลุ่มในแต่ละครั้งดังปรากฏอยู่ในตาราง 2 ที่แสดงไว้ข้างต้นและสามารถนำมาลงจุดเพื่อให้เห็นเส้นโปรไฟล์ของแต่ละกลุ่มได้อย่างชัดเจนดังภาพประกอบ 15

ภาพประกอบ 15 กราฟแสดงค่าเฉลี่ยของคะแนนดัชนีทักษะในการเรียนของนักศึกษาหญิง 3 กลุ่ม ในการวัดซ้ำ 4 ครั้ง

1. การทดสอบอิทธิพลระหว่างกลุ่มของคะแนนดัชนีทักษะในการเรียนของนักศึกษาหญิงเมื่อ จำแนกตามครั้งของการวัด และผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ่ ดังรายละเอียดในตาราง 5 ถึง 7

ตาราง 5 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนดัชนีทักษะในการเรียน โดยพิจารณาตามวิธีการฝึกอบรมกับครั้งของการวัดในกลุ่มนักศึกษาหญิง

Source of Variance	df	SS	MS	F	Sig
วิธีการฝึกอบรม x Pre-T	2	141.888	70.944	< 1	.860
ความคลาดเคลื่อน	35	16388.454	486.242		
วิธีการฝึกอบรม x Post-T1	2	964.905	473.452	< 1	.444
ความคลาดเคลื่อน	35	19963.937	570.398		
วิธีการฝึกอบรม x Post-T2	2	5635.811	2817.905	6.551	.004
ความคลาดเคลื่อน	35	15055.900	430.169		
วิธีการฝึกอบรม x Post-T3	2	7115.606	3557.803	7.414	.002
ความคลาดเคลื่อน	35	16796.604	479.903		

จากตาราง 5 พบว่า ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนฉันทะในการเรียนระหว่างกลุ่มนักศึกษาหญิงที่ได้รับการฝึกอบรมด้วยวิธีต่างกัน (กลุ่ม A, กลุ่ม B และกลุ่ม C) ในการวัดครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .02 ($p=.860$, $p=.444$) สรุปได้ว่านักศึกษาหญิงที่ได้รับการฝึกอบรมแตกต่างกันมีคะแนนฉันทะในการเรียนไม่แตกต่างกัน ($A = B = C$) ส่วนผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนฉันทะในการเรียนระหว่างกลุ่มในการวัดครั้งที่ 3 และครั้งที่ 4 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .02 ($F=6.551$, $p=.004$ และ $F=7.414$, $p=.002$) สรุปได้ว่าในการวัดครั้งที่ 3 และครั้งที่ 4 นั้นนักศึกษาหญิงที่ได้รับการฝึกอบรมแตกต่างกันมีคะแนนฉันทะในการเรียนแตกต่างกัน และโดยเหตุที่ความแตกต่างที่พบในการวัดดังกล่าวเป็นความแตกต่างในภาพรวม ซึ่งผู้วิจัยต้องทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่เพื่อค้นหาคู่เปรียบเทียบที่แตกต่างในการวัดครั้งที่ 3 และครั้งที่ 4 ดังแสดงในตาราง 6 และตาราง 7

ตาราง 6 การเปรียบเทียบรายคู่ของคะแนนเฉลี่ยของฉันทะในการเรียนในการวัดครั้งที่ 3 ในกลุ่มนักศึกษาหญิง

กลุ่ม	กลุ่มควบคุม C	กลุ่มทดลอง A	กลุ่มทดลอง B
	252.100	275.750	283.000
กลุ่มควบคุม C	—	- 23.650	- 30.900*
กลุ่มทดลอง A		—	- 7.250
กลุ่มทดลอง B			—

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .02

จากตาราง 6 เมื่อทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของคะแนนเฉลี่ยฉันทะในการเรียนในกลุ่มนักศึกษาหญิง พบว่า กลุ่ม B มีคะแนนเฉลี่ยของฉันทะในการเรียนแตกต่างจากกลุ่ม C อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .02 ($p = .006$) เพียงคู่เดียว ส่วนคู่อื่นๆ ที่เหลือมีคะแนนเฉลี่ยไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยในตาราง 2 พบว่าในการวัดครั้งที่ 3 นักศึกษาหญิงที่ได้รับการฝึกอบรมพัฒนาฉันทะในการเรียน (กลุ่ม B) มีคะแนนเฉลี่ยของฉันทะในการเรียนเท่ากับ 283.00 ซึ่งสูงกว่านักศึกษาที่ไม่ได้รับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาฉันทะในการเรียน (กลุ่ม C) ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 252.10

ตาราง 7 การเปรียบเทียบรายคู่ของคะแนนเฉลี่ยของฉันทะในการเรียนในการวัดครั้งที่ 4 ใน
กลุ่มนักศึกษาหญิง

กลุ่ม	กลุ่มควบคุม C	กลุ่มทดลอง A	กลุ่มทดลอง B
	246.500	273.187	281.166
กลุ่มควบคุม C	—	-26.687*	-34.666*
กลุ่มทดลอง A		—	-7.979
กลุ่มทดลอง B			—

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .02

จากตาราง 7 เมื่อทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของคะแนนเฉลี่ยฉันทะในการเรียนในกลุ่มนักศึกษาหญิง พบว่า กลุ่ม A และกลุ่ม B มีคะแนนเฉลี่ยของฉันทะในการเรียนแตกต่างจากกลุ่ม C อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .02 ($p = .017$, $p = .003$) ส่วนคู่ที่เหลือมีคะแนนเฉลี่ยไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยในตาราง 2 พบว่าในการวัดครั้งที่ 4 นักศึกษาหญิงที่ได้รับการฝึกอบรมพัฒนาฉันทะในการเรียนทั้งสองกลุ่ม (กลุ่ม A และกลุ่ม B) มีคะแนนเฉลี่ยของฉันทะในการเรียนเท่ากับ 273.18 และ 281.16 ตามลำดับ ซึ่งสูงกว่านักศึกษาที่ไม่ได้รับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาฉันทะในการเรียน (กลุ่ม C) ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 246.50

2. การทดสอบอิทธิพลภายในกลุ่มของคะแนนฉันทะในการเรียนของนักศึกษาหญิงโดยการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของฉันทะในการเรียนตามครั้งของการวัด โดยแยกนำเสนอตั้งรายละเอียดในตาราง 8 ถึง 10

ตาราง 8 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนจังหวะในการเรียนแต่ละครั้งของการวัดในกลุ่ม A

Source of Variance	df	SS	MS	F	Sig
T1 (Pre-T vs. Post-T1)	1	2862.250	2862.250	9.683	.007
ความคลาดเคลื่อน	15	4433.750	295.583		
T2 (Post-T1 vs. Post-T2)	1	564.063	564.063	5.839	.029
ความคลาดเคลื่อน	15	1448.983	96.596		
T3 (Post-T2 vs. Post-T3)	1	105.063	105.063	.679	.423
ความคลาดเคลื่อน	15	2321.938	154.796		

จากตาราง 8 พบว่าในคู่เปรียบเทียบที่ 1 นั้นคะแนนจังหวะในการเรียนของการวัดครั้งที่ 1 แตกต่างจากการวัดครั้งที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .02 ($F=9.683$, $p=.007$) ส่วนคู่เปรียบเทียบที่ 2 และ 3 ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .02 สรุปได้ว่าหลังจากได้รับการฝึกอบรมแล้วนักศึกษาหญิงในกลุ่ม A มีคะแนนจังหวะในการเรียนที่ได้จากการวัดครั้งที่ 2 สูงขึ้นกว่าคะแนนของการวัดครั้งที่ 1 ($M_{A1}=268.31$, $M_{A2}=281.68$) ส่วนการเปรียบเทียบการวัดครั้งที่ 2 และครั้งที่ 3 และระหว่างการวัดครั้งที่ 3 และครั้งที่ 4 ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .02

ตาราง 9 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนคะแนนในการเรียนแต่ละครั้งของการวัดในกลุ่ม B

Source of Variance	df	SS	MS	F	Sig
T1 (Pre-T vs. Post-T1)		2730.083	2730.083	6.762	.025
ความคลาดเคลื่อน	11	4440.917	403.720		
T2 (Post-T1 vs. Post-T2)	1	192.000	192.000	< 1	.546
ความคลาดเคลื่อน	11	5438.000	494.364		
T3 (Post-T2 vs. Post-T3)	1	40.333	40.333	< 1	.523
ความคลาดเคลื่อน	11	1021.667	92.879		

จากตาราง 9 เมื่อทำการเปรียบเทียบคะแนนคะแนนในการเรียนที่ได้จากการวัดทั้ง 4 ครั้งของกลุ่ม B พบว่า ทุกคู่เปรียบเทียบมีการเพิ่มขึ้นและลดลงอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .02 ($M_{B1}=263.91$, $M_{B2}=279.00$, $M_{B3}=283.00$, $M_{B4}=281.16$)

ตาราง 10 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนคะแนนในการเรียนแต่ละครั้งของการวัดในกลุ่ม C

Source of Variance	df	SS	MS	F	Sig
T1 (Pre-T vs. Post-T1)	1	176.400	176.400	< 1	.458
ความคลาดเคลื่อน	9	2635.600	292.844		
T2 (Post-T1 vs. Post-T2)	1	3027.600	3027.600	7.602	.022
ความคลาดเคลื่อน	9	3584.400	398.267		
T3 (Post-T2 vs. Post-T3)	1	313.600	313.600	< 1	.545
ความคลาดเคลื่อน	9	7152.400	794.711		

จากตาราง 10 เมื่อทำการเปรียบเทียบคะแนนคะแนนในการเรียนที่ได้จากการวัดทั้ง 4 ครั้งของกลุ่ม C พบว่า ทุกคู่เปรียบเทียบมีการเพิ่มขึ้นและลดลงอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .02 ($M_{C1}=265.30$, $M_{C2}=269.50$, $M_{C3}=252.10$, $M_{C4}=246.50$)

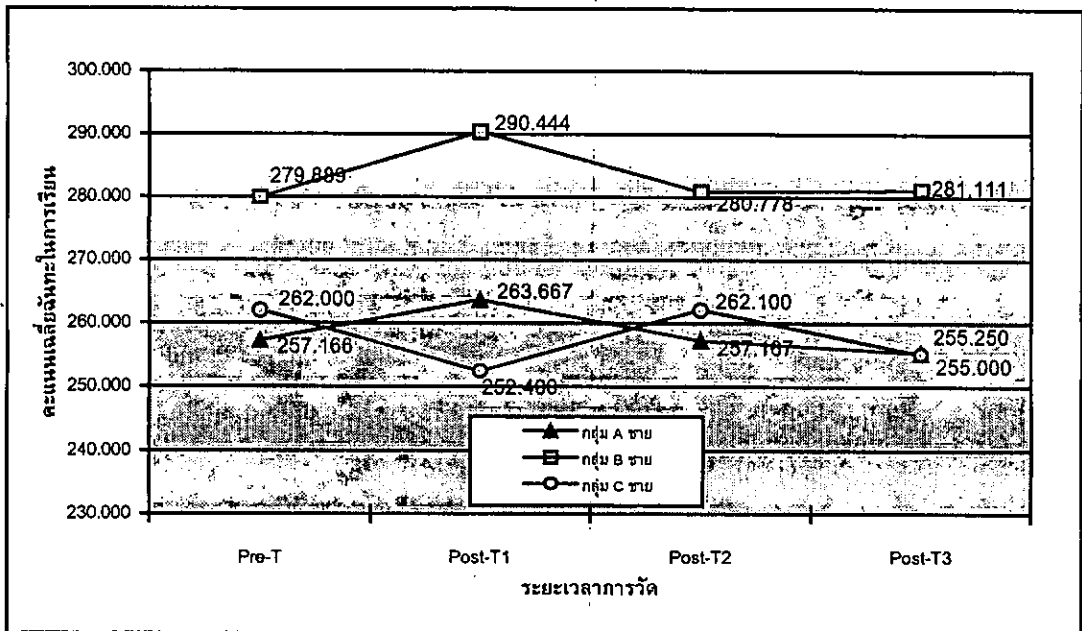
ส่วนที่ 2 การทดสอบผลของวิธีการฝึกอบรมและครั้งของการวัดในกลุ่มนักศึกษาชาย โดยผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่มและภายในกลุ่ม ซึ่งปรากฏผลดังตาราง 11

ตาราง 11 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนคะแนนในการเรียน โดยพิจารณาตามวิธีการฝึกอบรม และครั้งของการวัดของนักศึกษาชาย

Source of Variance	df	SS	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม					
วิธีการฝึกอบรม	2	3733.587	1866.793	4.515	.023
ความคลาดเคลื่อน	22	9096.528	413.479		
ภายในกลุ่ม					
ครั้งของการวัด	1.953	441.122	225.867	< 1	.398
วิธีการฝึกอบรม x ครั้งของการวัด	3.906	1427.958	365.577	1.516	.215
ความคลาดเคลื่อน	42.966	10358.142	241.075		

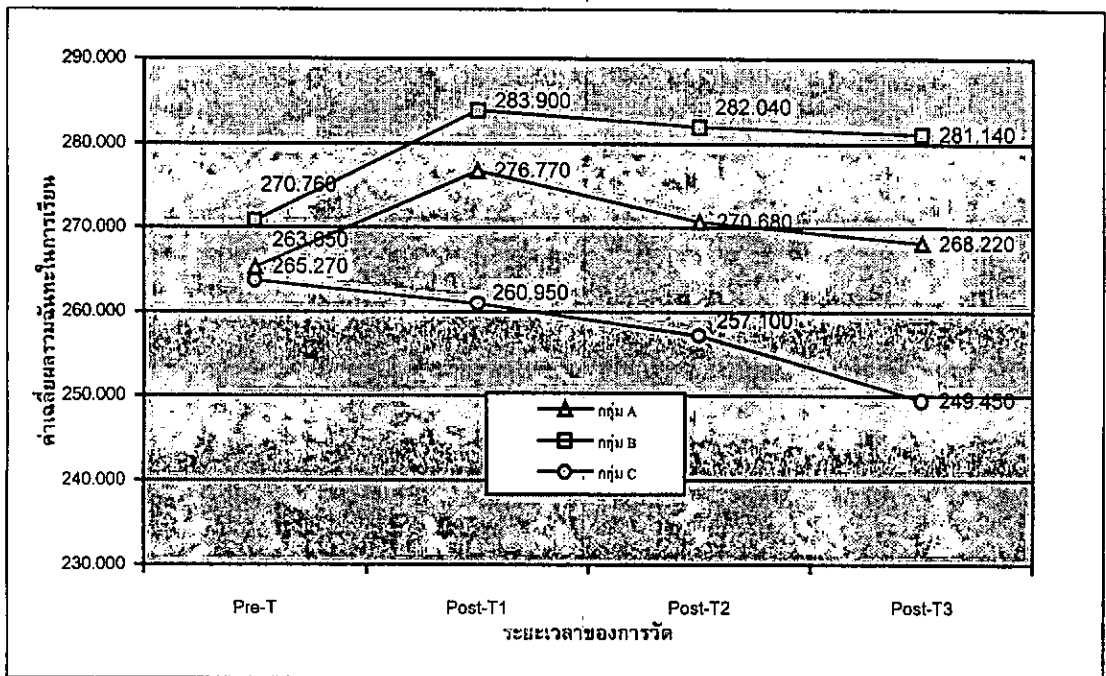
จากตาราง 11 พบว่าอิทธิพลหลักของวิธีการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคะแนนในการเรียนไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .02 และไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการฝึกอบรมกับครั้งของการวัดในการทดสอบครั้งนี้ แสดงว่าคะแนนคะแนนในการเรียนของกลุ่มนักศึกษาชายไม่ได้รับอิทธิพลจากวิธีการฝึกอบรมอย่างเด่นชัด และคะแนนดังกล่าวไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงตามระยะเวลามากนัก

อย่างไรก็ตาม ค่าระดับนัยสำคัญของการทดสอบอิทธิพลหลัก ($p=.023$) มีค่าเข้าใกล้ระดับนัยสำคัญที่ตั้งไว้ ($p\leq.02$) แสดงให้เห็นว่า อิทธิพลหลักของวิธีการฝึกอบรมมีแนวโน้มที่จะส่งผลต่อคะแนนคะแนนในการเรียนของกลุ่มนักศึกษาชาย ซึ่งค่าสถิติพื้นฐานเชิงบรรยายของแต่ละกลุ่มในแต่ละครั้งนั้นดังปรากฏอยู่ในตาราง 2 ที่แสดงไว้ข้างต้น สามารถนำมาลงจุดเพื่อให้เห็นเส้นโปรไฟล์ของแต่ละกลุ่มได้อย่างชัดเจนดังภาพประกอบ 16

ภาพประกอบ 16 กราฟแสดงค่าเฉลี่ยของคะแนนฉันทะในการเรียนของนักศึกษาชาย 3 กลุ่ม ในการวัดซ้ำ 4 ครั้ง

ผลการทดสอบสมมติฐานดังกล่าวข้างต้น เป็นการวิเคราะห์โดยยึดผลของการวิเคราะห์ในตาราง 3 เป็นหลัก นั่นคือวิเคราะห์โดยตระหนักถึงนัยสำคัญทางสถิติของเทอมปฏิสัมพันธ์ของวิธีการฝึกอบรม เพศ และครั้งของการวัด แต่อีกนัยหนึ่งของการพิจารณาผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างกลุ่มและภายในกลุ่ม จะพบว่าอิทธิพลหลักของตัวแปรเพศไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p=.467$) แสดงว่าเพศไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของคะแนนฉันทะในกลุ่มนักศึกษา เมื่อผนวกกับเทอมปฏิสัมพันธ์ทั้งสองเทอมระหว่างเพศกับวิธีการฝึกอบรม และเพศกับครั้งของการวัดแล้วจะพบว่า เทอมปฏิสัมพันธ์ทั้งสองเทอมไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p=.204$, $p=.369$) ดังนั้น ในการวิเคราะห์ลำดับต่อมาผู้วิจัยได้ให้ความสนใจไปที่อิทธิพลของวิธีการฝึกอบรมและครั้งของการวัดในกลุ่มนักศึกษาในภาพรวมโดยนำตัวแปรเพศออกจากกระบวนการวิเคราะห์ ซึ่งค่าสถิติพื้นฐานเชิงบรรยายของแต่ละกลุ่มในแต่ละครั้งนั้นดังปรากฏอยู่ในตาราง 2 ที่แสดงไว้ข้างต้น และสามารถนำมาลงจุดเพื่อให้เห็นเส้นโปรไฟล์ของแต่ละกลุ่มได้อย่างชัดเจนดังภาพประกอบ 17

ภาพประกอบ 17 กราฟแสดงค่าเฉลี่ยของคะแนนคะแนนในการเรียนเมื่อจำแนกตามวิธีการฝึกอบรมและครั้งของการวัด

ในส่วนของการทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม (กลุ่ม A, กลุ่ม B, กลุ่ม C) เมื่อแยกวิเคราะห์ตามครั้งของการวัดโดยไม่แยกเพศ ผู้วิจัยได้เริ่มวิเคราะห์ตั้งแต่การวัดครั้งที่ 2 เพราะเป็นครั้งแรกของการวัดภายหลังจากให้การฝึกอบรมแล้ว เพื่อตรวจสอบอิทธิพลของวิธีการฝึกอบรม ผลของการทดสอบพบว่าค่าอัตราส่วนเอฟ (F-ratio) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .02 ทุกค่า ($F_2=5.663, p=.006$; $F_3=4.879, p=.011$; $F_4=12.164, p=.000$) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงนำเสนอการเปรียบเทียบรายคู่ในแต่ละครั้งของการวัดโดยวิธีของเซฟเฟ่ ดังผลที่แสดงในตาราง 12 ถึง 14

ตาราง 12 ผลการเปรียบเทียบรายคู่ของคะแนนเฉลี่ยคะแนนในการเรียนในการวัดครั้งที่ 2

กลุ่ม	กลุ่มควบคุม C	กลุ่มทดลอง A	กลุ่มทดลอง B
	260.950	276.772	283.904
กลุ่มควบคุม C	--	-15.822	-22.954*
กลุ่มทดลอง A		--	-7.132
กลุ่มทดลอง B			--

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .02

จากตาราง 12 พบว่ากลุ่ม B มีคะแนนเฉลี่ยคะแนนในการเรียนสูงกว่ากลุ่ม C อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .02 ($p = .008$) ส่วนคู่เปรียบเทียบอื่นๆ มีคะแนนเฉลี่ยไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .02 เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยในตาราง 2 พบว่าในการวัดครั้งที่ 2 นักศึกษาที่ได้รับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคะแนนในการเรียน (กลุ่ม B) มีคะแนนเฉลี่ยของคะแนนในการเรียนเท่ากับ 283.90 ซึ่งสูงกว่านักศึกษาที่ไม่ได้รับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคะแนนในการเรียน (กลุ่ม C) ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 260.95

ตาราง 13 ผลการเปรียบเทียบรายคู่ของคะแนนเฉลี่ยคะแนนในการเรียนในการวัดครั้งที่ 3

กลุ่ม	กลุ่มควบคุม C	กลุ่มทดลอง A	กลุ่มทดลอง B
	257.100	270.681	282.047
กลุ่มควบคุม C	--	-13.581	-24.947*
กลุ่มทดลอง A		--	-11.365
กลุ่มทดลอง B			--

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .02

จากตาราง 13 พบว่ากลุ่ม B มีคะแนนเฉลี่ยคะแนนในการเรียนสูงกว่ากลุ่ม C อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .02 ($p = .011$) ส่วนคู่เปรียบเทียบอื่นๆ มีคะแนนเฉลี่ยไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .02 เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยในตารางที่ 2 พบว่าในการวัดครั้งที่ 3 นักศึกษาที่ได้รับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคะแนนในการเรียน (กลุ่ม B) มีคะแนนเฉลี่ยของคะแนนในการเรียนเท่ากับ

282.04 ซึ่งสูงกว่านักศึกษาที่ไม่ได้รับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะในการเรียน (กลุ่ม C) ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 257.10

ตาราง 14 ผลการเปรียบเทียบรายคู่ของคะแนนเฉลี่ยทักษะในการเรียนในการวัดครั้งที่ 4

กลุ่ม	กลุ่มควบคุม 249.450	กลุ่มทดลอง A 268.227	กลุ่มทดลอง B 281.142
กลุ่มควบคุม	—	-18.777*	-31.692*
กลุ่มทดลอง A		—	-12.915
กลุ่มทดลอง B			—

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .02

จากตาราง 14 พบว่ากลุ่ม A และกลุ่ม B มีคะแนนเฉลี่ยของทักษะในการเรียนสูงกว่ากลุ่ม C อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .02 ($p = .017$, $p = .001$) ส่วนกลุ่ม A และกลุ่ม B มีคะแนนเฉลี่ยของทักษะในการเรียนไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .02 เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยในตาราง 2 พบว่าในการวัดครั้งที่ 4 นักศึกษากลุ่มที่ได้รับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะในการเรียนทั้งกลุ่ม A และกลุ่ม B มีคะแนนเฉลี่ยของทักษะในการเรียนเท่ากับ 268.22 และ 281.14 ตามลำดับ ซึ่งสูงกว่านักศึกษาที่ไม่ได้รับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะในการเรียน (กลุ่ม C) ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 249.45

สรุปได้ว่า ในการวัดครั้งที่ 2 การวัดครั้งที่ 3 และการวัดครั้งที่ 4 นักศึกษาที่ได้รับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะในการเรียน (กลุ่ม A และกลุ่ม B) มีทักษะในการเรียนสูงกว่านักศึกษาที่ไม่ได้รับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะในการเรียน (กลุ่ม C) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .02

การทดสอบดังกล่าวข้างต้นเป็นการทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มเมื่อแยกวิเคราะห์ตามครั้งของการวัด และในส่วนต่อมาเป็น การทดสอบความแตกต่างภายในกลุ่มเมื่อแยกวิเคราะห์ตามวิธีการฝึกอบรม (กลุ่ม A, กลุ่ม B และกลุ่ม C) โดยที่ผลของการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำทั้ง 3 กลุ่มนั้น พบว่าในกลุ่ม A และกลุ่ม B ที่ได้รับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะในการเรียน ให้ค่าอัตราส่วนเอฟที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .02 ทั้งสองค่า ($F_A = 5.406$, $p = .002$; $F_B = 4.656$, $p = .005$) ในขณะที่ผลการวิเคราะห์ในกลุ่ม C นั้นให้ค่าอัตราส่วนเอฟที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .02 ($F_C = 2.795$, $p = .048$) ซึ่งแสดงว่าในกลุ่ม C ซึ่งเป็นกลุ่มควบคุมที่ไม่รับการฝึกอบรมจึงไม่มีการเปลี่ยนแปลงของคะแนนเฉลี่ยทักษะในการเรียนอย่างมีนัยสำคัญ

ในการวัดทั้ง 4 ครั้ง ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของฉันทะในการเรียนตามครั้งของการวัด ดังผลที่แสดงในตาราง 15 ถึง 16

ตาราง 15 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนฉันทะในการเรียนแต่ละครั้งของการวัดในกลุ่ม A

Source of Variance	df	SS	MS	F	Sig
T1 (Pre-T vs. Post-T1)	1	2909.500	2909.500	12.300	.002
ความคลาดเคลื่อน	21	4967.500	236.548		
T2 (Post-T1 vs. Post-T2)	1	816.182	816.182	10.529	.004
ความคลาดเคลื่อน	21	1627.818	77.515		
T3 (Post-T2 vs. Post-T3)	1	132.545	132.545	<1	.331
ความคลาดเคลื่อน	21	2815.455	134.069		

จากตาราง 15 พบว่าในกลุ่มเปรียบเทียบที่ 1: นั้นคะแนนฉันทะในการเรียนของการวัดครั้งที่ 2 แตกต่างจากการวัดครั้งที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .02 ($F=12.300$, $p=.002$) และในกลุ่มเปรียบเทียบที่ 2 นั้นคะแนนฉันทะในการเรียนของการวัดครั้งที่ 3 แตกต่างจากการวัดครั้งที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .02 เช่นเดียวกัน ($F=10.529$, $p=.004$) ส่วนกลุ่มเปรียบเทียบที่ 3 นั้นพบว่าไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .02 สรุปได้ว่าหลังจากได้รับการฝึกอบรมแล้ว นักศึกษาในกลุ่ม A มีคะแนนฉันทะในการเรียนที่ได้จากการวัดครั้งที่ 2 เพิ่มสูงขึ้นกว่าคะแนนก่อนการฝึกอบรมในการวัดครั้งที่ 1 ($M_{A1}=265.27$, $M_{A2}=276.77$) และมีคะแนนฉันทะในการเรียนที่ได้จากการวัดครั้งที่ 3 ลดลงกว่าคะแนนในการวัดครั้งที่ 2 ($M_{A2}=276.77$, $M_{A3}=270.68$) ส่วนการเปรียบเทียบระหว่างการวัดครั้งที่ 3 และครั้งที่ 4 ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .02

ตาราง 16 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนคะแนนในการเรียนแต่ละครั้งของการวัดในกลุ่ม B

Source of Variance	df	SS	MS	F	Sig
T1 (Pre-T vs. Post-T1)	1	3627.429	3627.429	12.054	.002
ความคลาดเคลื่อน	20	6018.571	300.929		
T2 (Post-T1 vs. Post-T2)	1	72.429	72.429	<1	.676
ความคลาดเคลื่อน	20	8066.571	403.329		
T3 (Post-T2 vs. Post-T3)	1	17.190	17.190	<1	.739
ความคลาดเคลื่อน	20	3019.810	150.990		

จากตาราง 16 พบว่าในคู่เปรียบเทียบที่ 1 นั้นคะแนนคะแนนในการเรียนของการวัดครั้งที่ 2 แตกต่างจากการวัดครั้งที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .02 ($F=12.054$, $p=.002$) และในคู่เปรียบเทียบที่ 2 และ 3 นั้น พบว่าไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .02 สรุปได้ว่าหลังจากได้รับการฝึกอบรมแล้วนักศึกษาในกลุ่ม B มีคะแนนคะแนนในการเรียนที่ได้จากการวัดครั้งที่ 2 เพิ่มขึ้นสูงกว่าคะแนนก่อนการฝึกอบรมในการวัดครั้งที่ 1 ($M_{B1}=270.76$, $M_{B2}=283.90$) ส่วนการเปรียบเทียบระหว่างการวัดครั้งที่ 2 และครั้งที่ 3 และระหว่างการวัดครั้งที่ 3 และครั้งที่ 4 ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .02

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการทดสอบสมมติฐานทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปรายละเอียดการวิเคราะห์ได้ดังตาราง 17

ตาราง 17 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ความแตกต่างที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .02	ระยะเวลาของการวัด			
	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3	ครั้งที่ 4
ระหว่างกลุ่ม				
A - C	-	-	-	✓
B - C	-	✓	✓	✓
A หญิง - C หญิง	-	-	-	✓
B หญิง - C หญิง	-	-	✓	✓
ภายในกลุ่ม				
กลุ่ม A	-	เพิ่มขึ้น	ลดลง	-
กลุ่ม B	-	เพิ่มขึ้น	-	-
กลุ่ม A หญิง	-	เพิ่มขึ้น	-	-

จากตาราง 17 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลการทดสอบสมมติฐานได้ว่า กลุ่ม A มีคะแนนคะแนนในการเรียนแตกต่างจากกลุ่ม C อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .02 โดยกลุ่ม A มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่ม C ในการวัดครั้งที่ 4 และกลุ่ม B มีคะแนนเฉลี่ยคะแนนในการเรียนแตกต่างจากกลุ่ม C อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .02 ในการวัดครั้งที่ 2 ครั้งที่ 3 และครั้งที่ 4 ซึ่งสรุปได้ว่า นักศึกษาที่รับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคะแนนในการเรียนมีคะแนนในการเรียนสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคะแนนในการเรียน

การวิเคราะห์ภายในกลุ่ม พบว่ากลุ่ม A มีคะแนนเฉลี่ยคะแนนในการเรียนในการวัดครั้งที่ 2 สูงขึ้นจากการวัดครั้งที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .02 และมีคะแนนเฉลี่ยคะแนนในการเรียนในการวัดครั้งที่ 3 ลดลงจากการวัดครั้งที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .02 ส่วนกลุ่ม B มีคะแนนเฉลี่ยคะแนนในการเรียนในการวัดครั้งที่ 2 สูงขึ้นจากการวัดครั้งที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .02

จากการวิเคราะห์ระหว่างกลุ่มไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการฝึกอบรมกับเพศ แต่พบว่าปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการฝึกอบรม เพศและครั้งของการวัดที่ระดับนัยสำคัญ .02 ซึ่งสรุปผลได้ว่า กลุ่ม A หญิงมีคะแนนคะแนนในการเรียนในการวัดครั้งที่ 4 แตกต่างจากกลุ่ม C อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .02 หญิง โดยกลุ่ม A หญิงมีค่าเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่ม C และกลุ่ม B หญิงมีคะแนนคะแนนในการเรียนในการวัดครั้งที่ 3 และครั้งที่ 4 แตกต่างจากกลุ่ม C อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .02 โดยกลุ่ม B หญิงมีค่าเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่ม C ซึ่งสรุปได้ว่า นักศึกษาหญิงที่ได้

รับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะในการเรียนมีฉันทะในการเรียนสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะในการเรียน

ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า วิธีการพัฒนาทักษะในการเรียนของนักศึกษาที่ดีที่สุดคือวิธีการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการร่วมกับการฝึกฝนพัฒนาตนเองในสถานการณ์จริง ทั้งนี้เป็นวิธีการที่กระตุ้นและติดตามการพัฒนาทักษะในการเรียนของนักศึกษาเป็นระยะๆ ซึ่งจะช่วยให้ระดับประคองให้นักศึกษาได้พัฒนาตนเองและมีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองจากน้อยไปมากเป็นลำดับ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบวัดฉันทะในการเรียน ฉันทะในการเรียนเป็นคุณลักษณะที่วัดได้จากแบบสอบถามเกี่ยวกับฉันทะในการเรียน ตามการรับรู้ของนักศึกษาซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นมาตราวัดแบบของลิเคอร์ท 6 อันดับ เป็นข้อคำถามทั้งทางบวกและทางลบ ให้ผู้ประเมินทำการประเมินคุณลักษณะฉันทะในการเรียนของตนเอง ว่ามีความรู้สึกและพฤติกรรมตามที่ระบุไว้ในแต่ละข้อตรงกับความเป็นจริงมากน้อยเพียงใด โดยมีเกณฑ์ให้คะแนนดังนี้ คือ คำตอบเห็นด้วยอย่างยิ่งให้ 6 คะแนน คำตอบเห็นด้วยให้ 5 คะแนน คำตอบค่อนข้างเห็นด้วยให้ 4 คะแนน คำตอบค่อนข้างไม่เห็นด้วยให้ 3 คะแนน คำตอบไม่เห็นด้วยให้ 2 คะแนน คำตอบไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งให้ 1 คะแนน สำหรับคำถามทางลบจะให้คะแนนกลับกัน

2.2 หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาฉันทะในการเรียน หลักสูตรการฝึกอบรมนี้พัฒนาจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและเอกสารการวิจัยเกี่ยวกับ การเห็นคุณค่าในตนเอง ความเชื่อมั่นในตนเองเพื่อเป็นพื้นฐานของการพัฒนา คุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาฉันทะในการเรียน การกำหนดความมุ่งหมายและกิจกรรมการฝึกอบรมอยู่บนพื้นฐานของกระบวนการกลุ่ม กระบวนการคิดแบบโยนิโสมนสิการและกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (action research) สำหรับการวิจัยครั้งนี้ได้พิจารณาแนววิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการมาใช้เพียง 5 วิธี คือ วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย วิธีคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก วิธีคิดแบบอริยสัจจ์ และวิธีคิดแบบปลุกเร้าคุณธรรม การฝึกอบรมแบ่งเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 เป็นการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ ใช้เวลา 3 วัน 2 คืน เพื่อพัฒนาฉันทะในการเรียนด้วยกิจกรรมต่างๆ ระยะที่ 2 เป็นการฝึกฝนพัฒนาตนในสถานการณ์จริง เน้นการปฏิบัติตามแผนพัฒนาตนเองด้านการเรียน ใช้เวลา 4 ครั้งๆ ละ 1 - 1 ½ ชั่วโมง ระยะ 5 วัน : 1 ครั้ง เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ฝึกฝนวิเคราะห์ การวางแผน การปฏิบัติตามแผนและประเมินผลการพัฒนาตนเองด้านการเรียน

การดำเนินการทดลอง

1. ผู้วิจัยเตรียมความพร้อมก่อนดำเนินการทดลอง ในเรื่องต่างๆ เช่น อุปกรณ์เครื่องมือ เอกสารประกอบการฝึกอบรม ยานพาหนะ หนังสือขออนุญาตผู้ปกครอง หนังสือขอลาเรียนให้กับนักศึกษา เป็นต้น

2. จัดปฐมนิเทศนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ เพื่อชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับโครงการ การเตรียมตัวของผู้เข้าร่วมโครงการ และสร้างความคุ้นเคยระหว่างทีมวิทยากรกับผู้เข้ารับการฝึกอบรม

3. ผู้วิจัยดำเนินการสุ่มนักศึกษาที่สมัครเข้าร่วมโครงการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะในการเรียน จำนวน 63 คน เข้ากลุ่มทดลอง 1 จำนวน 22 คน กลุ่มทดลอง 2 จำนวน 21 คน และกลุ่มควบคุม จำนวน 20 คน

4. ผู้วิจัยดำเนินการวัดตัวแปรตาม คือ ฉันทะในการเรียน ทั้งในกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม ก่อนดำเนินการทดลอง

5. ดำเนินการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ ใช้เวลา 3 วัน 2 คืน โดยดำเนินการฝึกอบรมให้กับกลุ่มทดลอง 1 และกลุ่มทดลอง 2 ส่วนกลุ่มควบคุม ไม่ได้รับการฝึกอบรมการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ

6. หลังสิ้นสุดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ ดำเนินการวัดฉันทะในการเรียน ทั้งในกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม

7. ดำเนินการทดลองใช้หลักสูตรการฝึกฝนพัฒนาตนในสถานการณ์จริงกับกลุ่มทดลอง 2 ผู้เข้ารับการอบรมดำเนินการตามแผนพัฒนาฉันทะในการเรียนของตนเอง

8. หลังสิ้นสุดการฝึกฝนพัฒนาตนในสถานการณ์จริง ผู้วิจัยดำเนินการวัดฉันทะในการเรียนทั้งในกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม

9. เมื่อสิ้นสุดการฝึกฝนพัฒนาตนในสถานการณ์จริง แล้ว 1 เดือน ผู้วิจัยวัดฉันทะในการเรียนซ้ำอีกครั้งทั้งในกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการทดลองนี้ ได้นำมาวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐาน คือ การวิเคราะห์ความแปรปรวนสามทางแบบวัดซ้ำ [Three-way ANOVA, Repeated Measures (two between-subject factors and one within subject factor)] (Rosenthal and Rosnow. 1991 : 407-414) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ SPSS for Windows V.10.0 ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนสามทางแบบวัดซ้ำในส่วนของ การทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มและภายในกลุ่ม พบว่าอิทธิพลหลักของวิธีการฝึกอบรมและครั้งของการวัด มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่เนื่องจากพบปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการฝึกอบรม เพศและครั้งของการวัด จึงทำการวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการฝึกอบรมและครั้งของการวัดโดยใช้ตัวแปรเพศเป็นตัวแปรจัดกลุ่ม ผลการวิเคราะห์สรุปแยกตามเพศได้ดังนี้

1.1 ผลการวิเคราะห์ในกลุ่มนักศึกษาชาย พบว่าไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการฝึกอบรมและครั้งของการวัดและอิทธิพลหลักของวิธีการฝึกอบรมไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ

.02 สรุปได้ว่า คะแนนคะแนนในการเรียนของกลุ่มนักศึกษาชายไม่ได้รับอิทธิพลจากวิธีการฝึกอบรมอย่างเด่นชัด และคะแนนดังกล่าวไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงตามระยะเวลามากนัก

1.2 ผลการวิเคราะห์ในกลุ่มนักศึกษาหญิง เมื่อทำการแยกวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างกลุ่มและภายในกลุ่ม สรุปได้ดังนี้

1.2.1 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างกลุ่มเมื่อจำแนกตามวิธีของการฝึกอบรม พบว่า ในการวัดครั้งที่ 2 เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการแล้วกลุ่มนักศึกษาหญิงทั้งสามกลุ่มมีคะแนนเฉลี่ยของคะแนนในการเรียนไม่แตกต่างกัน ส่วนการวัดครั้งที่ 3 เมื่อสิ้นสุดการฝึกฝนพัฒนาตนในสถานการณ์จริงแล้ว พบว่าในกลุ่มทดลอง 2 มีคะแนนเฉลี่ยของคะแนนในการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .02 สำหรับผลการวัดครั้งที่ 4 เมื่อสิ้นสุดการฝึกฝนพัฒนาตนในสถานการณ์จริงแล้ว 1 เดือน พบว่า ในกลุ่มทดลอง 1 และกลุ่มทดลอง 2 มีคะแนนเฉลี่ยของคะแนนในการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .02

1.2.2 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างภายในกลุ่มเมื่อจำแนกตามครั้งของการวัด พบว่ากลุ่มทดลอง 1 มีคะแนนเฉลี่ยของคะแนนในการเรียนของการวัดครั้งที่ 1 แตกต่างจากการวัดครั้งที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .02 สำหรับในกลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยของคะแนนในการเรียนของการวัดทุกครั้งไม่แตกต่างกัน

2. ผลการวิเคราะห์ในกลุ่มนักศึกษารวม โดยจำแนกตามครั้งของการวัด สรุปได้ว่า

2.1 เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ (การวัดครั้งที่ 2) แล้วทำการทดสอบเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่มพบว่า กลุ่มทดลอง 1 มีคะแนนเฉลี่ยของคะแนนในการเรียนไม่แตกต่างจากกลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม ในขณะที่กลุ่มทดลอง 2 มีคะแนนเฉลี่ยของคะแนนในการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .02 ส่วนการเปรียบเทียบผลของการฝึกอบรมภายในกลุ่มระหว่างการวัดครั้งที่ 1 และการวัดครั้งที่ 2 พบว่ากลุ่มที่มีคะแนนเฉลี่ยของคะแนนในการเรียนในการวัดครั้งที่ 2 สูงกว่าการวัดครั้งที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .02 คือกลุ่มทดลอง 1 และกลุ่มทดลอง 2

2.2 เมื่อสิ้นสุดการฝึกฝนพัฒนาตนในสถานการณ์จริง (การวัดครั้งที่ 3) แล้วทำการทดสอบเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม พบว่า กลุ่มทดลอง 2 มีคะแนนเฉลี่ยของคะแนนในการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .02 ในขณะที่กลุ่มทดลอง 1 มีคะแนนเฉลี่ยของคะแนนในการเรียนไม่แตกต่างจากกลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม ส่วนการเปรียบเทียบผลของการฝึกอบรมภายในกลุ่มระหว่างการวัดครั้งที่ 2 และการวัดครั้งที่ 3 พบว่ากลุ่มทดลอง 1 มีคะแนนเฉลี่ยของคะแนนในการเรียนลดลงจากการวัดครั้งที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .02 ส่วนกลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยของคะแนนในการเรียนในการวัดครั้งที่ 3 ไม่แตกต่างจากการวัดครั้งที่ 2

2.3 หลังจากสิ้นสุดการฝึกฝนพัฒนาตนเองในสถานการณ์จริงแล้ว 1 เดือน (การวัดครั้งที่ 4) ผลการทดสอบเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม พบว่ากลุ่มทดลอง 1 และกลุ่มทดลอง 2 มีคะแนนเฉลี่ยของฉันทะในการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .02 ในขณะที่กลุ่มทดลอง 1 และกลุ่มทดลอง 2 มีคะแนนเฉลี่ยของฉันทะในการเรียนไม่แตกต่างกัน ส่วนการเปรียบเทียบผลของการฝึกอบรมภายในกลุ่มระหว่างการวัดครั้งที่ 3 และการวัดครั้งที่ 4 พบว่า คะแนนเฉลี่ยของฉันทะในการเรียนของทั้ง 3 กลุ่มในการวัดครั้งที่ 4 ไม่แตกต่างจากการวัดครั้งที่ 3

สรุปได้ว่า นักศึกษาที่ได้รับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาฉันทะในการเรียนจะมีระดับของฉันทะในการเรียนสูงกว่านักศึกษาที่ไม่ได้รับการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .02 และวิธีการพัฒนาฉันทะในการเรียนของนักศึกษาที่ดีที่สุดคือ วิธีการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ ร่วมกับการฝึกฝนพัฒนาตนเองในสถานการณ์จริง เพื่อกระตุ้นและติดตามนักศึกษาเป็นระยะซึ่งจะช่วยให้นักศึกษาค่อยๆ พัฒนาตนเองอย่างเป็นลำดับ จนสามารถดูแลตนเองได้อย่างเต็มที่ หรือมีฉันทะในการเรียนแบบถาวร

การอภิปรายผล

จากผลการวิจัยที่พบในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งการอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

กลุ่มนักศึกษาชาย

พบว่าไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการฝึกอบรมและครั้งของการวัดและอิทธิพลหลักของวิธีการฝึกอบรมไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .02 แสดงว่าคะแนนฉันทะในการเรียนของกลุ่มนักศึกษาชายไม่ได้รับอิทธิพลจากวิธีการฝึกอบรมอย่างเด่นชัดนัก และคะแนนฉันทะในการเรียนดังกล่าวไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงตามระยะเวลามากนัก อาจเนื่องมาจากเหตุผลว่านักศึกษาชายมีลักษณะชอบความอิสระ เป็นตัวของตัวเองในการเรียนรู้สิ่งต่างๆ จึงทำให้นักศึกษาชายมีแรงจูงใจในการเรียนรู้ที่มีอิทธิพลมาจากภายในตัวเองมากกว่าอิทธิพลปัจจัยภายนอก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เบอร์นาร์ด (Bernard.1984 : 986 – 990) ที่กล่าวว่า ความเป็นชายนั้นบุคคลจะแสดงออกถึงความรู้สึกและพฤติกรรมในลักษณะ การตัดสินใจด้วยปัญหา ความเป็นผู้นำ ความมีอิสระ การกระทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง ความมั่นใจในตนเอง สามารถเผชิญกับปัญหาและพยายามแก้ไขปัญหานั้น นอกจากนี้จากการศึกษาของ สิริรัตน์ สัมพันธ์ยุทธ (2538 : 78) นรินทร์ บุญชู (2532 : 80) ยังพบว่า นักศึกษาชายมีลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองอย่างเด่นชัดในด้านการเปิดโอกาสต่อการเรียนรู้อย่างอิสระ ด้านเชื่อมั่นว่าตนเองเป็นผู้เรียนที่ดีที่สุด ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน ด้านความสามารถในการแสวงหาความรู้และทักษะการแก้ปัญหา ด้านความรักในการเรียนและด้านการมองอนาคตในแง่ดี ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับคุณลักษณะของผู้ที่มีฉันทะในการเรียน คือเป็นผู้ที่มี

ความสามารถพึ่งตนเองในการแสวงหาความรู้และพัฒนาตนเองได้ (พระธรรมปิฎก. 2541 : 45) ซึ่งทำให้กลุ่มนักศึกษาชายมีความสามารถที่จะดูแลตนเองในการเรียน มีความรับผิดชอบต่อการเรียน มีความรักในการเรียนและพัฒนาตนเองในด้านการเรียนได้ จึงทำให้คะแนนคะแนนในการเรียนของกลุ่มนักศึกษาชายไม่แตกต่างกันอย่างชัดเจน

อย่างไรก็ตาม ค่าระดับนัยสำคัญของการทดสอบอิทธิพลหลักของวิธีการฝึกอบรม ($p=0.023$) มีค่าเข้าใกล้ระดับนัยสำคัญที่ตั้งไว้ ($p \leq 0.02$) แสดงให้เห็นว่าอิทธิพลหลักของวิธีการฝึกอบรมมีแนวโน้มที่จะส่งผลต่อคะแนนคะแนนในการเรียนของกลุ่มนักศึกษาชาย ซึ่งเมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยคะแนนในการเรียนของทั้งสามกลุ่มจะเห็นว่า คะแนนเฉลี่ยคะแนนในการเรียนของกลุ่มทดลอง 2 ($M_{B1}=279.889$, $M_{B2}=290$, $M_{B3}=280.778$, $M_{B4}=281.111$) สูงกว่ากลุ่มทดลอง 1 และกลุ่มควบคุมอย่างชัดเจน ($M_{A1}=257.166$, $M_{A2}=263.667$, $M_{A3}=257.167$, $M_{A4}=255.250$, $M_{C1}=262.000$, $M_{C2}=252.400$, $M_{C3}=262.100$, $M_{C4}=255.000$) อาจกล่าวได้ว่าหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคะแนนในการเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น สามารถพัฒนาคะแนนในการเรียนของกลุ่มนักศึกษาชายให้สูงขึ้นได้ในระดับหนึ่ง

จากผลสรุปของการวิจัยพบว่า ผลการทดสอบคะแนนในการเรียนของกลุ่มนักศึกษาหญิง สอดคล้องกับผลการทดสอบคะแนนในการเรียนของกลุ่มนักศึกษารวม ดังนั้นผู้วิจัยจึงรวมการอภิปรายผลการวิจัยของทั้งกลุ่มพร้อมกัน โดยจำแนกตามครั้งของการวัดดังนี้

เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ (การวัดครั้งที่ 2) จากผลการวิจัยเพื่อทดสอบสมมติฐาน ปรากฏผล ดังนี้

1. คะแนนในการเรียนของกลุ่มนักศึกษาหญิงทั้งสามกลุ่มไม่แตกต่างกัน
2. กลุ่มทดลอง 1 หญิงมีคะแนนในการเรียนในการวัดครั้งที่ 1 แตกต่างจากการวัดครั้งที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .02
3. คะแนนในการเรียนของกลุ่มทดลอง 1 ไม่แตกต่างจากกลุ่มควบคุม
4. คะแนนในการเรียนของกลุ่มทดลอง 2 สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .02
5. คะแนนในการเรียนของกลุ่มทดลอง 1 ไม่แตกต่างจากกลุ่มทดลอง 2
6. คะแนนในการเรียนของกลุ่มทดลอง 1 ในการวัดครั้งที่ 2 สูงกว่าการวัดครั้งที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .02
7. คะแนนในการเรียนของกลุ่มทดลอง 2 ในการวัดครั้งที่ 2 สูงกว่าการวัดครั้งที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .02

จากผลการทดลองพบว่ากลุ่มทดลอง 2 ที่ได้รับการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการมีคะแนนในการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .02 ซึ่งยืนยันสมมติฐาน แม้ว่ากลุ่มทดลอง 1 มีคะแนนในการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่เมื่อ

พิจารณาค่าเฉลี่ยคะแนนในการเรียนโดยภาพรวม กลุ่มทดลอง 1 มีคะแนนในการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุม นอกจากนี้พบว่ากลุ่มทดลอง 1 หญิง กลุ่มทดลอง 1 และกลุ่มทดลอง 2 มีคะแนนในการเรียนสูงกว่าการวัดครั้งที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .02 แสดงว่าการฝึกอบรมสามารถพัฒนาคะแนนในการเรียนแก่นักศึกษาได้

ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า หลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น สามารถพัฒนาคะแนนในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีให้สูงขึ้นอย่างเด่นชัด อาจเนื่องมาจากเหตุผลดังนี้

1. การเพิ่มขึ้นของคะแนนเฉลี่ยคะแนนในการเรียนของนักศึกษาระหว่างก่อนและหลังการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ พบว่ากลุ่มทดลองทดลอง 1 และกลุ่มทดลอง 2 มีคะแนนในการเรียนสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .02 ส่วนกลุ่มควบคุมมีคะแนนในการเรียนสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งแสดงถึงผลของการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการในการช่วยพัฒนาคะแนนในการเรียนแก่นักศึกษาได้อย่างเด่นชัด

2. การเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยคะแนนในการเรียนของนักศึกษาเมื่อสิ้นสุดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการพบว่า กลุ่มทดลอง 2 มีคะแนนในการเรียนสูงกว่ากลุ่มทดลอง 1 อย่างไม่มีนัยสำคัญ แต่กลุ่มทดลอง 2 มีคะแนนในการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .02 ซึ่งเป็นการยืนยันสมมุติฐานที่ว่า นักศึกษาที่ได้รับการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาคะแนนในการเรียนมีคะแนนในการเรียนเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาคะแนนในการเรียน ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าหลักสูตรการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสามารถพัฒนาคะแนนในการเรียนแก่นักศึกษาที่มีโอกาสเข้ารับการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสาเหตุต่อไปนี้

2.1 บรรยากาศในการเข้าร่วมโครงการฝึกอบรม นักศึกษามีทัศนคติที่ดีต่อการฝึกอบรม เนื่องจากก่อนการฝึกอบรมได้มีการประชุมนิเทศนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการฝึกอบรมเพื่อรู้จุดมุ่งหมาย และประโยชน์ของโครงการฝึกอบรม ตลอดจนเตรียมตัวเข้าร่วมโครงการทำให้นักศึกษามีความพร้อมและพึงพอใจที่จะเข้าร่วมและรับความรู้จากการฝึกอบรม ในช่วงการฝึกอบรมวิทยากรสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย มีการยอมรับซึ่งกันและกัน ช่วยทำให้นักศึกษาเปิดเผยตนเอง เรียนรู้ที่จะยอมรับตนเองและผู้อื่นมากขึ้น ซึ่งเป็นพื้นฐานของการให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม ซึ่งส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีโดยผ่านกิจกรรมขั้นการสร้างสัมพันธภาพ ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ สุภติ บุญวงศ์ กล่าวว่า การที่ผู้นำกลุ่มหรือวิทยากรแสดงการส่งเสริมสนับสนุน ให้สมาชิกมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน (interaction) อย่างมีจุดมุ่งหมายจะช่วยพัฒนาบุคลิกภาพที่เอื้อประโยชน์ต่อการทำงานใดๆ ให้ประสบผลสำเร็จ (สุภติ บุญวงศ์. 2527 : 2) นอกจากนี้ การฝึกให้ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นช่วยให้บุคคลเรียนรู้และพัฒนาตนเองต่อไป (ประนอม เดชชัย. 2531 : 101-102) ซึ่งสอดคล้องกับรายงานของนักศึกษาที่เข้า

รับการทดลองเกี่ยวกับประโยชน์ที่ได้รับจากกิจกรรม เช่น ได้รู้จักตนเองและผู้อื่นมากขึ้น รู้จักการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น ค้นพบปัญหาและข้อบกพร่องของตน เป็นต้น รวมทั้งมีทัศนคติที่ดีต่อการฝึกอบรมและร่วมมือในการอบรมอย่างเต็มที่

2.2 การจัดสภาพแวดล้อมในการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การวิจัยครั้งนี้ จัดฝึกอบรม ณ หาดสองแคว รีสอร์ท อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี เป็นเวลา 3 วัน 2 คืน ในห้องประชุมที่เป็นสัดส่วน และนักศึกษามีอิสระจากการเรียนประจำวัน การจัดสภาพแวดล้อมดังกล่าว ย่อมช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของนักศึกษา ทำให้มีความสนใจและเอาใจใส่ต่อข้อมูลความรู้และกิจกรรมต่างๆ ในการฝึกอบรมอย่างเต็มที่ นอกจากนี้ การเข้าค่ายและใช้ชีวิตร่วมกันทำให้นักศึกษามีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านการเรียนกับเพื่อนนักศึกษา ดังที่นักศึกษารายงานว่า การฝึกอบรมเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนด้านการเรียนรู้ วิธีการเรียนที่มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้นักศึกษาเกิดความพยายามที่จะพัฒนาตนเองให้มีความสนใจกับกิจกรรม มีความกระตือรือร้น แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เห็นคุณค่าของการเรียน มุ่งมั่นที่จะตั้งใจเรียนมากขึ้น พยายามในการเรียนให้มากขึ้น มีความภูมิใจในสิ่งที่กระทำ

2.3 การเปิดโอกาสให้นักศึกษามีอิสระในการทำกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ดิกสัน (Dixon) ที่พบว่า การเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการนัก (low-formality) ทำให้เกิดการเรียนรู้มากกว่าการเรียนรู้อย่างเป็นทางการ เพราะมีการแลกเปลี่ยน แบ่งปัน และร่วมมือกัน (sharing) ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนชอบที่สุด (Dixon. 1992 : 1789) ในการฝึกอบรมนี้ ได้มีการให้นักศึกษาร่วมอภิปรายในกลุ่ม แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ มีโอกาสซักถามวิทยากร ตลอดจนได้คิดหาคำตอบโดยกลุ่มนักศึกษา จึงมีโอกาพัฒนาความสามารถในการทำกิจกรรมร่วมกัน และมีความสนใจใฝ่รู้มากกว่านักศึกษาที่ไม่ได้รับการฝึกอบรม

อนึ่ง การฝึกอบรมครั้งนี้เน้นการเห็นคุณค่าของการเรียนรู้มีการเข้าร่วมกลุ่มเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ใหม่ๆ อีกทั้งได้รับการส่งเสริมทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้เช่น กิจกรรมคุณค่าของการเรียนรู้ทำให้นักศึกษาเห็นคุณค่าของการเรียนรู้ มีทัศนคติที่ดีต่อการฝึกอบรมและการพัฒนาตนเองในด้านการเรียน ซึ่งเห็นได้จากการที่นักศึกษาได้รายงานว่าได้ประโยชน์จากกิจกรรม เช่น ได้คิดริเริ่ม ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม เมื่อทำสิ่งใดต้องทำเพื่อให้รู้อย่างถ่องแท้ แรงบันดาลใจจากกิจกรรมทำให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนมากขึ้น อีกทั้งนำสิ่งที่เรียนรู้ไปเป็นแบบอย่างในการพัฒนาตนเองได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับทัศนคติของทริแอนดิส (Triandis) ที่กล่าวว่า การที่บุคคลมีทัศนคติที่ดีหรือไม่ดีเกี่ยวกับเป้าหมาย อาจทำให้บุคคลเปลี่ยนความรู้สึกเดิมที่มีอยู่ได้ และทัศนคติสามารถเปลี่ยนแปลงได้ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม (จิระวัฒน์ วงศ์สวัสดิวัฒน์. 2538 : 221 ; อ้างอิงจาก Triandis. 1971) นอกจากนี้ ทัศนคติของบุคคลมีผลมาจากกลุ่มที่มีส่วนร่วมอย่างมาก ถ้าทัศนคติของบุคคลสอดคล้องกับมาตรฐานของกลุ่มจะเป็นแรงเสริมให้ทัศนคติสูงขึ้น (รวีวรรณ อังคนุรักษ์พันธ์. 2533 : 37 ; อ้างอิงจาก Watson and Johnson. 1972) ด้วยเหตุนี้ นักศึกษาที่เข้าร่วมในโครงการ ซึ่งมีความ

สนใจในการพัฒนาการเรียนคล้ายๆ กัน ย่อมมีผลให้นักศึกษามีโอกาสเรียนรู้ที่จะพัฒนาการเรียนรู้อย่างดีดีขึ้น

2.4 การบูรณาการกระบวนการเนื้อหาและกระบวนการฝึกอบรม กระบวนการที่เหมาะสมกับเนื้อหาช่วยให้เกิดการพัฒนาดตนเอง ดังนี้

2.4.1 เนื้อหาเชิงฉันทะ การฝึกอบรมเน้นการสร้างทัศนคติที่ต่อองค์ประกอบของฉันทะในการเรียนทั้ง 4 ด้าน คือ ความสนใจใฝ่รู้ ความรักความพอใจในสิ่งที่ทำ และผลของการกระทำ ความมุ่งมั่นให้สิ่งที่ทำบรรลุเป้าหมายและการใช้วิธีที่ถูกต้องในการบรรลุเป้าหมาย ซึ่งทำให้นักศึกษาเห็นคุณค่าของการเรียนรู้ เห็นผลดีผลเสียของการกระทำที่เหมาะสมและไม่เหมาะสมในการเรียน ผ่านกระบวนการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของแมคไกวอร์ (Mc Giure) ซึ่งประกอบด้วยความรู้เชิงประเมินค่า ความรู้สึกและความพร้อมกระทำ (Mc Giure.1969 : 155 - 156) ประสบการณ์ดังกล่าวกับผ่านกิจกรรมการสนทนา การอภิปรายกรณีศึกษา เกม ดังตัวอย่าง กิจกรรมไวตามิน เอ มมองต่างมุม คิดถูกทำถูก ช่วยส่งเสริมให้นักศึกษาพัฒนาคุณลักษณะของผู้ที่กระตือรือร้น เอาใจใส่ต่อสิ่งที่ทำ ตระหนักถึงผลของการกระทำ เห็นคุณค่าในสิ่งที่ทำ มีความพยายาม ตั้งใจ ไม่ย่อท้อ ไม่เกิดความเบื่อหน่าย และใช้วิธีการที่ถูกต้องในการบรรลุเป้าหมาย เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับรายงานของนักศึกษาที่ว่า ได้พูดคุยแสดงความคิดเห็นหาเหตุผล ได้ไตร่ตรองใช้ความคิด มีมุมมองสิ่งต่างๆ หลากหลายมากขึ้น มีแนวทางในการแสวงหาความรู้ เกิดการอยากพัฒนาดตนเองให้ดีขึ้น มีความตั้งใจพยายามที่ทำให้สิ่งหวังประสบความสำเร็จ รู้จักหน้าที่ที่ควรทำและไม่ละทิ้งในสิ่งที่เรารักหรืออยากทำ มีแรงจูงใจ มี เป้าหมายในการเรียน เห็นความสำคัญของการทำปัจจุบันให้ดี เป็นต้น

2.4.2 กระบวนการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเอง การส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนเอง ทำให้นักศึกษาเกิดการตระหนักถึงความสามารถของตนเอง ความภาคภูมิใจในตนเอง ซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนาดตนเองของนักศึกษา เช่น ในกิจกรรมความภาคภูมิใจ นักศึกษาได้จินตนาการถึงความสำเร็จในอดีตของตน ซึ่งช่วยให้นักศึกษาเรียนรู้และเห็นคุณค่าในตนเอง เกิดความเชื่อมั่นในความสามารถของตน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีของ มาสโลว์ (Maslow) เกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเองที่ว่า คนที่เห็นคุณค่าในความสามารถของตนเองจะมีความมั่นใจในการกระทำสิ่งต่างๆ ของตัวเอง โดยไม่ต้องรอพึ่งผู้ใดและมีความรู้สึกที่ตนเองมีคุณค่า ซึ่งจะนำไปสู่ความเป็นตัวของตัวเอง (เกียรติวรรณ อมาตยกุล. 2533 : 13-15) และจากรายงานของนักศึกษาที่สนับสนุนหลักการดังกล่าว คือ รับรู้ว่าการกระทำในอดีตของตนเองนั้นมีคุณค่ากับตนเอง ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง ความรู้สึกที่ดีแก่ตนเองเป็นแรงบันดาลใจและกำลังให้ตนเองอยากทำในสิ่งที่ดีต่อไป นับว่าเป็นการสร้างฉันทะในการเรียนให้แก่นักศึกษา

2.4.3 กระบวนการบูรณาการการเรียนรู้ด้วยตนเอง การบูรณาการแนวคิดต่างๆ มาเป็นพื้นฐานการสร้างหลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาฉันทะในการเรียนสำหรับนักศึกษา โดยให้มีโอกาสและมีอิสระในการเรียนรู้จากกิจกรรมต่างๆ ตั้งแต่ระดับการเรียนรู้ด้วย

การนำตนเองระดับต้นจนถึงการนำตนเองระดับสูง ช่วยส่งเสริมให้นักศึกษาได้พัฒนาฉันทะในการเรียนของตนเอง ทั้ง 4 ด้าน คือ ความสนใจใฝ่รู้ ความรักความพอใจในสิ่งที่ทำและผลของการกระทำ ความมุ่งมั่นให้สิ่งที่กระทำบรรลุเป้าหมาย และใช้วิธีการที่ถูกต้องในการบรรลุเป้าหมายอย่างค่อยเป็นค่อยไป ขณะเดียวกันนักศึกษาก็ได้พัฒนาการเรียนรู้อย่างด้วยตนเอง ซึ่งเอื้อต่อการพัฒนาฉันทะในการเรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของโนเวลส ที่กล่าวว่า การเรียนรู้อย่างการนำตนเองเป็นคุณลักษณะที่สอดคล้องกับหลักจิตวิทยาพัฒนาการ เป็นสิ่งที่สามารถพัฒนาได้ และมีโอกาสเกิดขึ้นได้สูงสุด เมื่อมีการจัดสภาพการเรียนการสอนที่ส่งเสริมอย่างเหมาะสม (Knowles, 1975 : 14 –15)

จากการวิเคราะห์ผลการวิจัยในประเทศไทย พบว่าไม่ได้ผลเท่าที่ควร ดังผลการศึกษาของคณาพร คมสัน (2540 : 150) ที่พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนด้วยการนำตนเอง มีลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเพิ่มขึ้นไม่แตกต่างจากกลุ่มควบคุม ทั้งนี้เนื่องจากนักศึกษาเคยชินกับการรับรู้และเรียนรู้จากผู้สอนฝ่ายเดียว เมื่อเริ่มกระบวนการเรียนที่ต้องรับผิดชอบและควบคุมตนเอง อีกทั้งต้องแสวงหาวิธีการเรียนรู้เองจากความรู้พื้นฐานที่มีอยู่ พบว่าในระยะแรกผู้เรียนขาดความมั่นใจว่าตนเองมีความรู้และทักษะพื้นฐานพอที่จะนำไปใช้ในกิจกรรมพัฒนาการอ่านของตนเองให้ประสบความสำเร็จได้ ดังนั้น ในการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาฉันทะในการเรียน ครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงเพิ่มกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักศึกษาเกิดความเชื่อมั่นในตนเองและเห็นคุณค่าในตนเองตามลำดับ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในการพัฒนาตนเองให้เหมาะสมกับผู้เรียนและส่งเสริมให้เรียนรู้โดยการนำตนเองตามลำดับ โดยเริ่มจากระดับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองระดับต้น ซึ่งผู้เรียนนำตนเองบางส่วนจนถึงระดับสูง ซึ่งผู้เรียนเริ่มนำตนเองจากน้อยจนถึงมาก ผลจากการจัดกิจกรรมดังกล่าวช่วยส่งเสริมให้นักศึกษาพัฒนาฉันทะในการเรียนและการนำตนเองได้ผล

2.4.4 กระบวนการคิดที่เน้นโยนิโสมนสิการ เป็นการฝึกให้นักศึกษาคิดพิจารณาในกิจกรรม ที่ทำจนเกิดความรู้ ความเข้าใจในเหตุและผลของการกระทำ มองเห็นคุณค่า มองเห็นประโยชน์ มองเห็นผลดีผลเสียของการกระทำนั้นๆ กระบวนการดังกล่าว เป็นแนวการพัฒนาของสติปัญญา โดยนำวิธีคิดพิจารณาตามหลักโยนิโสมนสิการ 5 วิธีมาใช้ ได้แก่ การคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย และการคิดแบบคุณโทษและทางออก มาใช้ในการคิดพิจารณากรณีตัวอย่าง สถานการณ์ หรือการกระทำ ด้วยการตั้งคำถามเพื่อให้คิดร่วมกัน โดยเน้นการคิดพิจารณาจนเข้าใจสาเหตุและเข้าใจผลกระทบที่เกิดขึ้น แล้วค้นพบวิธีการแก้ไขปัญหา ตลอดจนเห็นผลดีผลเสียของการกระทำ และผลกระทบจากวิธีการแก้ไขปัญหาแต่ละวิธี เพื่อเลือกวิธีที่ดีที่สุดในการแก้ไขปัญหาดังตัวอย่างจาก กิจกรรมคิดถูก ทำถูก ที่ฝึกใช้วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยโดยให้วิเคราะห์สาเหตุ ผลกระทบของการกระทำจากกรณีศึกษา วิธีคิดแบบปลูกเร้าคุณธรรมเพื่อให้ นักศึกษาเห็นความสำคัญ และเกิดความอยากกระทำในสิ่งที่ถูกต้อง วิธีคิดแบบแก้ปัญหาแบบอริยสัจ 4 เพื่อให้ นักศึกษารู้ว่าผลดีและผลเสียของการกระทำนั้นมาจากสาเหตุใด

และเลือกวิธีที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหา โดยไตร่ตรองว่าจะส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น น้อยที่สุด การที่นักศึกษาได้คิดพิจารณาสิ่งต่างๆ ตามหลักโยนิโสมนสิการอยู่เสมอ ย่อมทำให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาของกิจกรรมฝึกอบรมอย่างชัดเจนด้วยตนเอง ทำให้เกิดความต้องการที่จะกระทำพฤติกรรมที่ดี โดยไม่ต้องมีการบังคับจากภายนอก และเมื่อได้รับผลการกระทำก็เพิ่มความพอใจในสิ่งที่ทำและผลของการกระทำ เป็นเหตุให้เกิดการกระทำดังกล่าวต่อไปเรื่อยๆ โดยไม่ต้องมีการควบคุม พฤติกรรมดังกล่าวสอดคล้องกับคุณลักษณะของผู้ที่มีฉันทะในการเรียน ดังที่ พระเทพเวที กล่าวว่ามีฉันทะจะมีความรัก ความพอใจใฝ่รักที่จะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอและต้องการให้สิ่งที่ทำนั้นสำเร็จและได้ผลดียิ่งๆ ขึ้นไป (พระเทพเวที (ประยูทธ ปยุตโต) (2535 : 186) ฉันทะมีความสัมพันธ์กับการกระทำ คือ การกระทำเพื่อให้รู้ความจริง และการกระทำเพื่อสร้างสภาวะที่ดีงาม เพราะฉันทะเป็นกระบวนการฝ่ายปัญญา ดังนั้น บุคคลจึงกระทำเพื่อมุ่งให้ได้ผลดี เช่น อ่านหนังสือเพราะต้องการความรู้ ต้องการอ่านหนังสือเพราะความรักความพอใจไม่ใช่เพราะหวังรางวัล (พระธรรมปิฎก (ประยูทธ ปยุตโต). 2542 ก : 495 - 496) ซึ่งสอดคล้องกับรายงานของนักศึกษาว่า เมื่อทำสิ่งใดต้องทำให้ดีที่สุดและต้องรู้อย่างถ่องแท้ กระทำโดยไม่หวังพึ่งสิ่งอื่นใด ฯลฯ นับว่าสะท้อนถึงความมุ่งมั่นและการพยายามทำสิ่งต่างๆ ด้วยกระบวนการทางปัญญา

จะเห็นได้ว่าการที่นักศึกษาได้รับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาฉันทะในการเรียน โดยเน้นการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ส่งผลให้นักศึกษาคิดที่จะทำสิ่งต่างๆ ด้วยความรัก ความพอใจ และมีเหตุผลในการกระทำ นับว่าเป็นพื้นฐานที่ดีในการพัฒนาตนเอง

2.4.5 กระบวนการการตั้งเป้าหมาย การตั้งเป้าหมายเพื่อพัฒนาตนเอง ด้านการ โดยแยกเป็นเป้าหมายย่อยในแต่ละสัปดาห์ แล้ววางแผนทำกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมาย และมีวิธีการประเมินผลตนเอง ทำให้นักศึกษาผู้เข้ารับการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ มีการปรับเป้าหมายการพัฒนาตนเอง จึงทำให้เกิดการพัฒนาการเรียนรู้นักศึกษามากกว่านักศึกษาที่ไม่ได้รับการฝึกอบรมพัฒนาฉันทะในการเรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ แบนดูรา (Bandura. 1977 : 161 - 165) ที่กล่าวว่า การตั้งเป้าหมายเป็นวิธีการที่ช่วยให้การทำงานที่ยากและซับซ้อนมีความง่ายขึ้น การที่แยกเป้าหมายใหญ่ออกเป็นเป้าหมายย่อยๆ การบรรลุเป้าหมายย่อยดังกล่าวจะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายใหญ่ จึงทำให้นักศึกษามีความพอใจ และมีแรงจูงใจที่จะพยายามกระทำให้บรรลุเป้าหมายเพิ่มขึ้น การตั้งเป้าหมายในการกระทำช่วยให้เกิดความท้าทายที่จะพยายามทำให้สำเร็จ ดังผลการวิจัยของ ซิมเมอร์แมนและแบนดูรา (Zimmerman and Bandura. 1994 : 126) ที่พบว่า การตั้งเป้าหมายที่ท้าทายช่วยให้เกิดแรงจูงใจและประสพผลสัมฤทธิ์ในกิจกรรมที่ทำโดยตรง ในการวิจัยครั้งนี้ สนับสนุนให้นักศึกษาคตั้งเป้าหมายที่ไม่ยากนักและไม่ง่ายนัก ทำให้เกิดความท้าทายและเกิดแรงจูงใจที่จะทำให้บรรลุเป้าหมาย จึงทำให้กลุ่มทดลอง 1 และกลุ่มทดลอง 2 มีฉันทะในการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุม

เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการแล้ว นักศึกษาที่ได้รับการฝึกอบรมมีฉันทะในการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างเด่นชัด ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสามารถพัฒนานักศึกษาให้มีฉันทะในการเรียนสูงขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เมื่อสิ้นสุดการฝึกฝนพัฒนาตนในสถานการณ์จริง (การวัดครั้งที่ 3) จากผลการวิจัยเพื่อทดสอบสมมติฐาน ปรากฏผล ดังนี้

1. ฉันทะในการเรียนของกลุ่มทดลอง 2 สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .02
2. ฉันทะในการเรียนของกลุ่มทดลอง 2 หญิงและกลุ่มทดลอง 1 หญิงไม่แตกต่างกัน
3. ฉันทะในการเรียนของกลุ่มทดลอง 1 หญิงและกลุ่มควบคุมหญิงไม่แตกต่างกัน
4. ฉันทะในการเรียนของกลุ่มทดลอง 1 หญิงในการวัดครั้งที่ 3 ไม่แตกต่างจากการวัดครั้งที่ 2
5. ฉันทะในการเรียนของกลุ่มทดลอง 2 หญิงในการวัดครั้งที่ 3 ไม่แตกต่างจากการวัดครั้งที่ 2
6. ฉันทะในการเรียนของกลุ่มทดลอง 2 สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .02
7. ฉันทะในการเรียนของกลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มทดลอง 1 ไม่แตกต่างกัน
8. ฉันทะในการเรียนของกลุ่มทดลอง 1 และกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกัน
9. ฉันทะในการเรียนของกลุ่มทดลอง 1 ในการวัดครั้งที่ 3 ลดลงจากการวัดครั้งที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .02
10. ฉันทะในการเรียนของกลุ่มทดลอง 2 ในการวัดครั้งที่ 3 ไม่ต่างจากการวัดครั้งที่ 2

จากผลการทดลองพบว่ากลุ่มทดลอง 2 มีคะแนนฉันทะในการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .02 ซึ่งยืนยันสมมติฐาน แม้ว่ากลุ่มทดลอง 2 มีคะแนนฉันทะในการเรียนสูงกว่ากลุ่มทดลอง 1 อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาจากคะแนนเฉลี่ยฉันทะในการเรียนโดยภาพรวม จะเห็นว่ากลุ่มทดลอง 2 มีคะแนนฉันทะในการเรียนสูงกว่ากลุ่มทดลอง 1 และพิจารณาผลภายในกลุ่มพบว่ากลุ่มทดลอง 2 มีคะแนนฉันทะในการเรียนลดลงอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่กลุ่มทดลอง 1 มีคะแนนฉันทะในการเรียนลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .02 และพบว่ากลุ่มทดลอง 2 หญิงมีคะแนนฉันทะในการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุมหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .02 ส่วนกลุ่มทดลอง 1 หญิงมีฉันทะในการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุมหญิงอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาผลภายในกลุ่มพบว่าคะแนนฉันทะในการเรียนของกลุ่มทดลอง 1 หญิง ในการวัดครั้งที่ 3 ลดลงจากการวัดครั้งที่

ที่ 2 อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p=.546$) ขณะที่ค่านัยสำคัญของการทดสอบคะแนนคะแนนในการเรียนของกลุ่มทดลอง 2 หญิง ($p=.029$) ในการวัดครั้งที่ 2 และ 3 มีค่าเข้าใกล้ระดับนัยสำคัญที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่าคะแนนคะแนนในการเรียนของกลุ่มทดลอง 1 หญิงมีแนวโน้มลดลงอย่างชัดเจน ดังนั้นสรุปได้ว่า การฝึกฝนพัฒนาตนในสถานการณ์จริงที่ต่อเนื่องสามารถช่วยชลอการลดลงของคะแนนในการเรียนของนักศึกษาได้ เนื่องมาจากเหตุผล ดังนี้

1. การเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยคะแนนในการเรียนของนักศึกษาเมื่อสิ้นสุดการฝึกฝนพัฒนาตนในสถานการณ์จริง ผลการทดลองพบว่ากลุ่มทดลอง 2 ซึ่งมีโอกาสฝึกฝนพัฒนาตนในสถานการณ์จริงมีคะแนนในการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุมซึ่งไม่ได้รับการฝึกฝนพัฒนาตนในสถานการณ์จริงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .02 ซึ่งเป็นการยืนยันสมมติฐานที่ว่า นักศึกษาที่ได้รับการฝึกฝนพัฒนาตนในสถานการณ์จริงเพื่อพัฒนาตนเองในการเรียนมีคะแนนในการเรียนเมื่อสิ้นสุดการฝึกฝนพัฒนาตนในสถานการณ์จริงสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับการฝึกฝนพัฒนาตนในสถานการณ์จริง เนื่องมาจากเหตุผล ดังนี้

1.1 การฝึกฝนพัฒนาตนในสถานการณ์จริง การฝึกอบรมเป็นการประยุกต์ความรู้จากการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการที่ผ่านมา โดยเฉพาะกิจกรรมการทำงานอย่างเป็นระบบ และการวางแผนพัฒนาตนเองเพื่อพัฒนาตนเองในการเรียน นักศึกษามีโอกาสเลือกหัวข้อที่จะพัฒนาตนเองอย่างอิสระ ได้วางแผนพัฒนาตนเองและฝึกปฏิบัติและพัฒนาตนเองจากการประชุมร่วมกันเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระยะๆ ตลอดเวลา 1 เดือน ของการฝึกฝนพัฒนาตนในสถานการณ์จริง การพัฒนาตนเองในการเรียนดังกล่าว กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (action research) นักศึกษาได้เรียนรู้วิธีการทำงานเป็นระบบ หรือวงจรเดมมิง (Deming cycle) หรือ P D C A (plan-do-check-กลุ่มทดลอง 1ct) ของ E.W. Deming (นงลักษณ์ วิรัชชัย และ สุวิมล ว่องวานิช . 2544 : 5) ทำให้นักศึกษาได้เรียนรู้กระบวนการพัฒนาตนเอง มีความพึงพอใจและมุ่งมั่นที่จะบรรลุเป้าหมายที่ตนวางไว้ มีความสุขที่ได้ประสบความสำเร็จในแต่ละขั้นตอน และเมื่อพบอุปสรรคก็พยายามแก้ไขปัญหากจนบรรลุเป้าหมายได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ฉันทนา ภาคบงกช และคณะ (2541 : 1) ทำการศึกษาการพัฒนากระบวนการสร้างเสริมวินัยในตนเอง โดยนิสิตที่เข้ารับการฝึกอบรมได้รับการฝึกฝนตนในสถานการณ์จริง พบว่า นิสิตที่ได้รับการอบรมเชิงปฏิบัติการและการฝึกฝนเพื่อพัฒนาตนเอง มีคุณลักษณะวินัยในตนเองสูงกว่านิสิตที่ไม่ได้เข้ารับการฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ รัตติกร จงวิศาล (2543 : 111 - 112) ศึกษาผลการฝึกอบรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้นำนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยนิสิตที่เข้ารับการฝึกอบรมและได้รับการฝึกฝนตนในสถานการณ์จริง พบว่า ผู้นำนิสิตที่ได้รับการฝึกอบรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีทัศนคติต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจากการที่ผู้นำประเมินตนเอง และภาวะผู้นำที่ผู้ร่วมงานประเมินสูงกว่าผู้นำนิสิตที่ไม่ได้รับการฝึกอบรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งแสดงว่า

การฝึกฝนพัฒนาตนในสถานการณ์จริงสามารถช่วยให้ผู้รับการฝึกอบรมมีความคงทนของการเรียนรู้ในเรื่องดังกล่าวได้ดีกว่าผู้ที่ไม่ได้รับการฝึกฝนพัฒนาตนในสถานการณ์จริง

ในการศึกษาครั้งนี้ นักศึกษาได้รายงานว่าจะสามารถทำงานได้เป็นระบบ มีการวางแผนการทำงานเป็นขั้นตอนแล้วนำไปปฏิบัติ เมื่อเกิดปัญหาก็นำกระบวนการคิดที่เน้นโยนิโสมนสิการมาแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ มีเป้าหมายในการพัฒนาตนเอง มีการคาดคะเนปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขปัญหา นอกจากนี้ การประเมินผลทำให้นักศึกษามีเครื่องมือซึ่งเป็นกระบวนการฝึกเพื่อพัฒนาตนด้วยความมั่นใจ

การที่นักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติแล้วกลับมาพบกลุ่มทุก 5 วัน โดยร่วมกันพิจารณาสิ่งที่ได้กระทำ ปัญหาและอุปสรรคเพื่อพัฒนาและปรับปรุงแผนให้ดีขึ้น กระบวนการดังกล่าว ทำให้นักศึกษาได้คิด ทบทวน ไตร่ตรอง การกระทำอยู่ตลอดเวลา จึงส่งผลให้นักศึกษามีการพัฒนาตนเองดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ งามอาจ นัยพัฒน์ ที่กล่าวว่า การฝึกปฏิบัติให้เกิดมีทักษะการวิจัยเชิงปฏิบัติการจะช่วยให้บุคคลได้มีการวางแผน การตรวจสอบปรับปรุงแผนการกระทำ การเรียน และการดำเนินชีวิตของตนเองอยู่ตลอดเวลา (งามอาจ นัยพัฒน์. มปป. : 11-12) ในการพัฒนาตนเองด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการนี้ นักศึกษาเป็นผู้ริเริ่มและมีส่วนร่วมทั้งวิทยากรและเพื่อน ในการเลือกเป้าหมาย วางแผน วิธีการและการตรวจสอบด้วยตนเอง ทำให้นักศึกษาเข้าใจปัญหา เป้าหมาย กระบวนการเรียนของตนเองอย่างถ่องแท้ ทำให้มีการปรับปรุงแผนเพื่อพัฒนาตนเองให้ดีที่สุด ดังที่ วัลลลา ดันตโยทัย กล่าวว่า กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยการค้นหาปัญหา สาเหตุและวิธีการแก้ไขที่เป็นไปได้ มีการวางแผนและสร้างกลยุทธ์ในการร่วมมือกันเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม จนก่อให้เกิดความเข้าใจใหม่ ๆ เกี่ยวกับการปฏิบัติของตนเพิ่มมากขึ้น จะทำให้การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมีความคงทน (วัลลลา ดันตโยทัย. 2540 : 21-22) ดังรายงานของนักศึกษาเมื่อสิ้นสุดการฝึกฝนในสถานการณ์จริง (ภาคผนวก ข)

1.2 ระดับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองที่เหมาะสม ซึ่งมีพื้นฐานมาจากข้อเสนอแนะการวิจัยของ คณาพร คมสัน (2540 : 150) ที่พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนด้วยการนำตนเอง มีลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเพิ่มขึ้นไม่แตกต่างจากกลุ่มควบคุม ทั้งนี้เนื่องจากนักศึกษาเคยชินกับการรับรู้และเรียนรู้จากผู้สอนฝ่ายเดียว เมื่อเริ่มกระบวนการเรียนที่ต้องรับผิดชอบและควบคุมตนเอง อีกทั้งต้องแสวงหาวิธีการเรียนรู้เองจากความรู้พื้นฐานที่มีอยู่ พบว่าในระยะแรกผู้เรียนขาดความมั่นใจว่าตนเองมีความรู้และทักษะพื้นฐานพอที่จะนำไปใช้ในกิจกรรมพัฒนาการอ่านของตนเองให้ประสบความสำเร็จได้ ดังนั้น ในการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเริ่มต้นด้วยกิจกรรมที่สร้างเสริมความเชื่อมั่นในตนเอง เห็นคุณค่าในตนเอง เห็นความสำคัญของความสนใจใฝ่รู้ด้วยกระบวนการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ กระบวนการกลุ่มและกระบวนการคิดแบบโยนิโสมนสิการ รวมทั้งกระบวนการวางแผน ปฏิบัติการและทบทวนเพื่อปรับปรุงพัฒนา ตลอดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการวิทยากรมีบทบาทสำคัญในการ

เริ่มต้นกิจกรรม ดำเนินกิจกรรมและอภิปรายสรุปร่วมกับนักศึกษาค่อนข้างมาก ต่อมาค่อยๆ ลดบทบาทลง เพื่อให้ให้นักศึกษาเพิ่มบทบาทในการนำตนเองมากขึ้นทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์และ กิจกรรม

หลังการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ มีการฝึกฝนพัฒนาตนเองในสถานการณ์จริงซึ่ง เปิดโอกาสให้นักศึกษามีโอกาสนำตนเองมากขึ้นด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ มีการ วิเคราะห์ปัญหาก่อนการวางแผน ปฏิบัติตามแผนและติดตามทบทวนหรือประเมินผลเพื่อการ ปรับปรุงและพัฒนาพร้อมในกลุ่มย่อย ต่อมาจึงฝึกฝนกระบวนการดังกล่าวอย่างเต็มที่ อย่างไรก็ตาม ยังคงมีการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันเป็นระยะๆ ทุกสัปดาห์ ซึ่งช่วยให้นักศึกษามีความมั่นใจและเกิดทักษะในการแก้ปัญหาและพัฒนาตนเอง ในการทดลอง ครั้งนี้ ระดับการนำตนเองมีผลต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาฉันทะในการ เรียนของนักศึกษาต่อไป

ดังนั้น หลักสูตรการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการและการฝึกฝนในสถานการณ์จริงจึง เป็นการวางพื้นฐานการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

1.3 ความคล้ายคลึงของกลุ่ม นักศึกษามีปัญหาการเรียนคล้ายคลึงกันจึงทำให้เกิดความเข้าใจกันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งกระบวนการดังกล่าวสามารถช่วยสนับสนุนให้นักศึกษาให้ปฏิบัติตามแผนพัฒนาตนเองจนบรรลุเป้าหมายของแต่ละคน ซึ่งสอดคล้องกับ ไล เบอร์แมน แดเนียลสันและฟราย (Lieberman, 1986 : 463-464 ; Danielson and Fry, 1993 : 219-220) ที่กล่าวว่า กลุ่มที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันจะทำให้เกิดความใกล้ชิด ยอมรับประเด็น ปัญหาและอารมณ์ของกันและกัน มีบรรยากาศที่เอื้ออาทรและช่วยเหลือ มีโอกาสแลกเปลี่ยน ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา การแก้ไข และได้เรียนรู้จากตัวอย่างของเพื่อนที่ประสบความสำเร็จ กลุ่ม จึงเป็นแหล่งความรู้และทักษะในการแก้ปัญหา ซึ่งนำไปสู่ความภาคภูมิใจในตนเอง การที่ นักศึกษาได้มีโอกาสพบปะกลุ่มเป็นจำนวน 4 ครั้ง จึงทำให้นักศึกษาได้รับประโยชน์จากกลุ่มในการพัฒนาตนเองด้วยความมั่นใจ

1.4 การปฏิบัติอย่างจริงจัง ในการฝึกฝนพัฒนาตนเองในสถานการณ์จริง เป็นการ เน้นการฝึกปฏิบัติการพัฒนาตนเองในการเรียนของตนในสถานการณ์จริง ทำให้นักศึกษากลุ่ม ทดลอง 2 มีความตระหนักในการพัฒนาตนเองและเอาใจใส่ให้ความสำคัญกับแผนพัฒนาตนเอง ตลอดเวลา โดยนักศึกษาได้ปฏิบัติการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างจริงจัง ซึ่งในกระบวนการดังกล่าว นักศึกษาจะได้ ทบทวนปัญหา สาเหตุ และวิธีการแก้ปัญหาที่เป็นไปได้ร่วมกับวิทยากรและ เพื่อนสมาชิก จนทำให้นักศึกษาสามารถวิเคราะห์ปัญหาและแนวเกี่ยวกับการปฏิบัติเพื่อพัฒนา ตนเองมากขึ้น จึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและคุณลักษณะฉันทะในการเรียน ทำให้ มีความคงทนมากกว่ากลุ่มที่ไม่ได้ฝึกปฏิบัติอย่างจริงจัง ในการฝึกอบรมนั้น ควรให้ นักศึกษาได้ มีส่วนร่วม มีการเรียนรู้ร่วมกันและได้ฝึกปฏิบัติพัฒนาตนเองอย่างเต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับวัฒนธรรม การถ่ายทอดทางสังคมของไทยจะทำให้ผลการเรียนรู้มีความยั่งยืนมากขึ้น

การที่กลุ่มทดลอง 2 ที่ได้รับการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ ซึ่งเป็นการวางรากฐาน การพัฒนาฉันทะในการเรียนและได้ฝึกปฏิบัติจริง โดยใช้ประสบการณ์ดังกล่าวมาพัฒนาตนเอง ด้วยการนำตนเองจากน้อยไปหามาก จนสามารถทำสิ่งต่างๆ อย่างอิสระด้วยตนเอง จึงทำให้ ความคงทนของคุณลักษณะฉันทะในการเรียนมีมากกว่ากลุ่มอื่นๆ ส่วนกลุ่มทดลอง 1 ที่ได้รับ เฉพาะการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการมีค่าเฉลี่ยฉันทะในการเรียนลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .02 แสดงให้เห็นว่า เมื่อไม่ได้รับการฝึกอบรมที่ต่อเนื่องโดยเน้นการปฏิบัติในสถานการณ์จริง มี ผลให้ฉันทะในการเรียนคงอยู่น้อยกว่ากลุ่มทดลอง 2 ถึงแม้ว่ากลุ่มทดลอง 1 มีฉันทะในการเรียน สูงกว่าก่อนการฝึกอบรมก็ตาม แต่ก็มีความโน้มที่จะฉันทะในการเรียนจะกลับเข้าสู่ระดับเดิม โดยง่าย ในขณะที่กลุ่มทดลอง 2 มีการลดลงของฉันทะในการเรียนน้อยมาก หากมีการสนับสนุน ให้พัฒนาฉันทะในการเรียนของตนเองเป็นครั้งคราว อาจช่วยให้นักศึกษามีการพัฒนาตนเอง อย่างถาวรต่อไป อนึ่ง การฝึกฝนพัฒนาตนในสถานการณ์จริงอยู่ในช่วงการสอบปลายภาคซึ่ง นักศึกษาอยู่ในภาวะเครียด จึงน่าจะมีผลให้ฉันทะในการเรียนของทั้ง 3 กลุ่มลดลงเมื่อสิ้นสุดการ ฝึกฝนพัฒนาตนในสถานการณ์จริง ผ่านพ้นไป 1 เดือน หากอยู่ในสภาพการณ์ปกติฉันทะในการ เรียนอาจไม่ลดลงมากนัก

ผลการวิจัยดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่าการฝึกฝนในสถานการณ์จริงมีผลให้ ฉันทะในการเรียนมีความคงทนมากกว่ากลุ่มที่ไม่ได้ฝึกปฏิบัติอย่างจริงจัง หากมีการสนับสนุน ให้พัฒนาฉันทะในการเรียนของตนเองอย่างต่อเนื่องเป็นครั้งคราว อาจช่วยให้นักศึกษามีการ พัฒนาตนเองได้อย่างถาวรต่อไป

1.5 การลดของคะแนนเฉลี่ยฉันทะในการเรียนของนักศึกษาเมื่อสิ้นสุดการ ฝึกฝนพัฒนาตนในสถานการณ์จริง เมื่อพิจารณาผลภายในกลุ่มพบว่ากลุ่มทดลอง 2 มีฉันทะใน การเรียนลดลงจากการวัดครั้งที่ 2 อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่กลุ่มทดลอง 1 มีฉันทะ ในการเรียนลดลงจากการวัดครั้งที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .02 แสดงว่าการฝึกฝน พัฒนาในสถานการณ์จริงที่ต่อเนื่องสามารถช่วยชลอการลดลงของฉันทะในการเรียนของ นักศึกษาได้

ผลการวิจัยดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่าการฝึกฝนในสถานการณ์จริงมีผลให้ฉันทะในการ เรียนมีความคงทนมากกว่ากลุ่มที่ไม่ได้ฝึกปฏิบัติอย่างจริงจัง หากมีการสนับสนุนให้พัฒนา ฉันทะในการเรียนของตนเองอย่างต่อเนื่องเป็นครั้งคราว อาจช่วยให้นักศึกษามีการพัฒนา ตนเองได้อย่างถาวรต่อไป

เมื่อสิ้นสุดการฝึกฝนพัฒนาตนในสถานการณ์จริง แล้ว 1 เดือน (การวัดครั้งที่ 4) จากผลการวิจัยเพื่อทดสอบสมมติฐาน ปรากฏผล ดังนี้

1. ฉันทะในการเรียนของกลุ่มทดลอง 1 หญิงและกลุ่มทดลอง 2 หญิงสูงกว่ากลุ่มควบคุมหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .02
2. ฉันทะในการเรียนของนักศึกษาหญิงทั้ง 3 กลุ่มในการวัดครั้งที่ 4 ไม่แตกต่างจากการวัดครั้งที่ 3
3. ฉันทะในการเรียนของกลุ่มทดลอง 1 สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .02
4. ฉันทะในการเรียนของกลุ่มทดลอง 2 สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .02
5. ฉันทะในการเรียนของกลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มทดลอง 1 ไม่แตกต่างกัน
6. ฉันทะในการเรียนของนักศึกษารวมทั้ง 3 กลุ่มในการวัดครั้งที่ 4 ไม่แตกต่างจากการวัดครั้งที่ 3

ผลการวิจัยดังกล่าว อาจเนื่องมาจากเหตุผลดังนี้

1. ความคงทนของการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาฉันทะในการเรียนผลการทดลอง พบว่า กลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 1 หญิง กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มทดลอง 2 หญิง มีฉันทะในการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .02 ซึ่งเป็นการยืนยันสมมติฐานที่ว่า นักศึกษาที่ได้รับการฝึกฝนพัฒนาตนในสถานการณ์จริงแล้ว 1 เดือน มีฉันทะในการเรียนสูงกว่านักศึกษาที่ไม่ได้รับการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาฉันทะในการเรียน และไม่ได้รับการฝึกฝนพัฒนาตนในสถานการณ์จริง ผลการวิจัยยืนยันว่าหลักสูตรการอบรมเชิงปฏิบัติการที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนี้ สามารถพัฒนาฉันทะในการเรียนแก่นักศึกษาที่มีโอกาสเข้ารับการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการอย่างมีประสิทธิภาพ ดังสาเหตุที่ได้อภิปรายไว้ในข้อ 1 ข้างต้น

อนึ่ง ในการทดสอบเมื่อสิ้นสุดการฝึกฝนพัฒนาตนในสถานการณ์จริงพบว่า กลุ่มทดลอง 1 และกลุ่มทดลอง 1 หญิง มีฉันทะในการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุมและกลุ่มควบคุมหญิงอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่หลังจากช่วงของการฝึกฝนพัฒนาตนในสถานการณ์จริงดังกล่าวได้ผ่านพ้นไปแล้ว 1 เดือน พบว่ากลุ่มทดลอง 1 และกลุ่มทดลอง 1 หญิงกลับมีฉันทะในการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุมและกลุ่มควบคุมหญิงอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .02 แสดงว่าหลักสูตรการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการมีประสิทธิภาพประสิทธิภาพและมีความคงทนในการพัฒนาฉันทะในการเรียนแก่นักศึกษาได้เป็นอย่างดี

ในการวิจัยครั้งนี้พบข้อน่าสังเกตและมีความสำคัญ คือ

1. เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ พบว่าทั้ง 3 กลุ่ม คือกลุ่มทดลอง 1, กลุ่มทดลอง 1 หญิง และกลุ่มทดลอง 2 มีฉันทะในการเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .02 ส่วนกลุ่มทดลอง 2 หญิงก็มีแนวโน้มว่าฉันทะในการเรียนสูงขึ้น ($p=.025$) แสดงว่านักศึกษาที่ได้รับการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการตามหลักสูตรที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีฉันทะในการเรียนสูงขึ้นกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างเด่นชัด

2. ในการทดลองครั้งนี้ พบว่าหลังการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการแล้วคะแนนเฉลี่ยฉันทะในการเรียนของทุกกลุ่มลดลงอย่างเห็นได้ชัด ทั้งนี้เพราะการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการซึ่งมีกิจกรรมที่หลากหลายและกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาฉันทะในการเรียนอย่างมาก เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ ทุกกลุ่มจึงมีฉันทะในการเรียนลดลงอย่างมาก แต่ในกลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มทดลอง 2 หญิงซึ่งมีโอกาสรับการฝึกฝนพัฒนาตนในสถานการณ์จริง ซึ่งเป็นการพัฒนาตนตามลำพังและพบกลุ่มเป็นครั้งคราวมีฉันทะในการเรียนสูงกว่ากลุ่มทดลอง 1 และกลุ่มควบคุม

3. เมื่อสิ้นสุดการฝึกฝนพัฒนาตนในสถานการณ์จริง พบว่ากลุ่มทดลอง 2 ที่ได้รับการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการและการฝึกฝนพัฒนาตนในสถานการณ์จริง มีค่าเฉลี่ยฉันทะในการเรียนลดลงอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่านักศึกษาที่ได้รับการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการและการฝึกฝนพัฒนาตนในสถานการณ์จริง มีความคงทนของการพัฒนาฉันทะในการเรียน

เท่าที่กล่าวมา สรุปได้ว่าการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการและการฝึกฝนพัฒนาตนในสถานการณ์จริง มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการพัฒนาฉันทะในการเรียนสำหรับนิสิตนักศึกษา และสมควรได้รับการสนับสนุนให้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

ลักษณะเฉพาะของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้พบว่ามีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากงานวิจัยอื่นๆ ดังต่อไปนี้

1. หลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาฉันทะในการเรียน มีการบูรณาการสาขาวิชาการทางจิตวิทยาตะวันตกกับแนวคิดตะวันออก คือ พุทธศาสตร์เพื่อให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมและปรัชญาของสังคมไทย

2. หลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาฉันทะในการเรียน เป็นการศึกษาผลของการพัฒนาฉันทะในการเรียนเป็นครั้งแรก โดยฉันทะ คือ แรงจูงใจภายในตามแนวคิดพุทธศาสตร์ ซึ่งสามารถพัฒนาฉันทะให้เกิดขึ้นในบุคคลได้ และช่วยส่งผลต่อการเรียนและการทำงานในอนาคตอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

3. ในการฝึกอบรมตามกระบวนการที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น เน้นการให้ผู้รับการอบรมมีอิสระในการเลือกเป้าหมาย การวางแผน วิธีการปฏิบัติ และประเมินผลด้วยตนเอง จึงทำให้ผู้รับการ

ฝึกอบรมได้รับผิดชอบ ควบคุมตนเอง มีแรงจูงใจและความพยายามที่จะทำตามเป้าหมายได้สำเร็จ โดยมีการจัดระดับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองที่เหมาะสม จากการนำตนเองระดับน้อยไปหามากขึ้นอยู่กับสถานการณ์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติ

1. ในการนำหลักสูตรนี้ไปใช้ ผู้ใช้ควรศึกษาทำความเข้าใจแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับฉันทะในการเรียน วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ และการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองให้ต้องแท้ เนื่องจากเป็นแนวคิดทฤษฎีที่สำคัญในการนำมาพัฒนาฉันทะในการเรียน และการนำหลักสูตรฝึก อบรมนี้ไปใช้จำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจขั้นประยุกต์ เพื่อปรับใช้กับผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม

2. ระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรมอาจจะขยายเพิ่มขึ้นจาก 3 วัน 2 คืน เพื่อสามารถเน้นกิจกรรมการฝึกอบรมอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น เพราะถ้าเวลาน้อยเกินไปจะทำให้การฝึกอบรมไม่ได้ผล เช่น ชั้นการวางแผนพัฒนาตนเอง มีความจำเป็นต้องให้เวลากับผู้รับการฝึกอบรม เพื่อพิจารณาปัญหาการเรียนของตน และวางเป้าหมายของการพัฒนาตนเองที่เหมาะสม วิธีการ และการประเมินผลตนเองอย่างละเอียด ซึ่งจะช่วยให้ผู้รับการฝึกอบรมวางแผนพัฒนาตนเองได้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

3. จำนวนผู้รับการฝึกอบรมไม่ควร เกิน 20- 25 คน เพราะขนาดของกลุ่มที่ใหญ่จะทำให้เวลาในการทำกิจกรรมแต่ละกิจกรรมเพิ่มมากขึ้น และการอภิปรายภายในกลุ่มไม่ครบทุกคนซึ่งทำให้ไม่ได้ผลการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์

4. เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการแล้ว ควรเพิ่มระยะเวลากระบวนการฝึกฝนพัฒนาตนเองในสถานการณ์จริง เพื่อให้นักศึกษาพัฒนาฉันทะในการเรียนด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ

5. ผู้บริหารควรให้ความสำคัญและสนับสนุนการพัฒนาฉันทะในการเรียนของนักศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยถือว่าการพัฒนาฉันทะในการเรียนเป็นการเพิ่มศักยภาพนักศึกษาให้พร้อมในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต

6. สำหรับผู้ให้การฝึกอบรมหรือวิทยากร ควรเป็นผู้มีความรู้พื้นฐานทางจิตวิทยา การฝึกอบรม การจัดกิจกรรมกลุ่ม มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนานักศึกษา มีความสามารถ ทักษะ และทัศนคติที่ดีต่อแนวคิดทฤษฎีที่นำมาพัฒนาฉันทะในการเรียน เพื่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการฝึกอบรม

บทที่ 5

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงทดลองโดยมีการจัดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาฉันทะในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ซึ่งสรุปสาระสำคัญของการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

ความมุ่งหมาย สมมติฐาน และวิธีดำเนินการวิจัย

ความมุ่งหมาย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ความมุ่งหมายของการวิจัยไว้ดังนี้

1. เพื่อสร้างชุดการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาฉันทะในการเรียนของนักศึกษา
2. เพื่อศึกษาผลของการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาฉันทะในการเรียนของนักศึกษา

สมมติฐาน

จากการประมวลแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถตั้งสมมติฐานได้ ดังนี้ นักศึกษาที่ได้รับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาฉันทะในการเรียน มีฉันทะในการเรียน สูงกว่านักศึกษาที่ไม่ได้รับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาฉันทะในการเรียน เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เมื่อสิ้นสุดการฝึกฝนพัฒนาตนในสถานการณ์จริง และเมื่อสิ้นสุดการฝึกฝนพัฒนาตนในสถานการณ์จริงแล้ว 1 เดือน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ ประชากร คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 2 ที่อาสาสมัครเข้าร่วมโครงการฝึกอบรม ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2544 ของมหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

การฝึกอบรมเป็นการจัดนอกสถานที่ ใช้เวลา 3 วัน 2 คืน มีนักศึกษาที่ไม่สามารถเข้าร่วมโครงการได้ตลอด จำนวน 20 คน จึงกำหนดให้นักศึกษาในกลุ่มนี้เป็นกลุ่มควบคุม (กลุ่ม C) โดยไม่มีการสุ่ม ส่วนนักศึกษาที่สามารถเข้าร่วมโครงการฝึกอบรมได้โดยตลอด ซึ่งมีจำนวน 43 คน กำหนดเป็นกลุ่มทดลอง 1 (กลุ่ม A) จำนวน 22 คน กลุ่มทดลอง 2 (กลุ่ม B) จำนวน 21 คน โดยการสุ่มอย่างง่าย

7. ไม่ควรมีการสลับขั้นตอนกิจกรรมในหลักสูตร เพราะแต่ละกิจกรรมจะเป็นพื้นฐานการเรียนรู้ในกิจกรรมลำดับต่อไป หากมีการสลับขั้นตอนกิจกรรมจะทำให้การฝึกอบรมไม่ได้ออกมาตามวัตถุประสงค์

8. ควรมีการคัดเลือกนักศึกษาที่มีความสนใจจริงๆ เข้ารับการฝึกอบรม เพื่อนักศึกษาสามารถได้รับประโยชน์จากการฝึกอบรมอย่างเต็มที่ และคุ้มค่ากับการลงทุนที่ค่อนข้างสูง

9. ควรมีการสอนเสริมหรือจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาฉันทะในการเรียน โดยแทรกเข้ากับเนื้อหาของวิชาที่เกี่ยวข้อง เช่น วิชาการพัฒนาทักษะทางการเรียน วิชาภาวะผู้นำ เป็นต้น

10. ควรมีการพัฒนาฉันทะในผู้นำ เพราะคุณลักษณะของผู้ที่มีฉันทะจะทำให้การเป็นผู้นำมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาผลในระยะยาว โดยเพิ่มระยะเวลาการฝึกฝนพัฒนาตนในสถานการณ์จริงให้มากขึ้น เพื่อให้ได้ข้อสรุปว่าการฝึกอบรมที่ไม่มีการฝึกปฏิบัติจริง ทำให้เกิดการสูญเปล่าของการฝึกอบรม

2. ควรจะมีการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของฉันทะในการเรียนในนักศึกษาแต่ละคณะ/สาขาวิชา เพื่อจัดกิจกรรมเพื่อการพัฒนาฉันทะในการเรียนให้เหมาะสมกับนักศึกษาแต่ละคณะ/สาขาวิชา

3. ควรมีการพัฒนาแบบวัดฉันทะในการเรียนให้เป็นเครื่องมือวัดมาตรฐาน ซึ่งสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้กว้างขวางขึ้น

4. อาจมีการพัฒนาสื่อและเทคนิคการฝึกอบรมให้มีความหลากหลายมากขึ้น เช่น ใช้สื่อประสม วีดิทัศน์ ภาพยนตร์ การแสดงละคร เป็นต้น

5. การกำหนดระยะเวลาในการฝึกอบรมควรให้เหมาะสมกับจำนวนผู้เข้ารับการอบรม ผู้เข้ารับการฝึกอบรมจำนวนมากทำให้ระยะเวลาในแต่ละกิจกรรมที่กำหนดไว้ในหลักสูตรไม่เพียงพอ ในการนำเสนอข้อสรุปของแต่ละกลุ่มใช้เวลาเพิ่มขึ้น ทำให้ยากที่จะบรรลุตามวัตถุประสงค์

6. ในการจัดการฝึกอบรมนอกสถานที่ ควรคำนึงถึงระยะเวลาในการรับประทานอาหาร และการเดินทางไป - กลับ มิฉะนั้นจะมีผลต่อการจัดกิจกรรม

บรรณาธิการ

- Wall, A. David, Sersland, Claudia J., Hoban, Gary . (1966). "The Adult Learner's Self-Efficacy, Readiness for Self-Directed Learning, and Gender : Implication for Math Performance," In Long, Huey B. and Associates (eds). *Current Developments in Self-Directed Learning* . Okalahoma : University of Okalahoma.
- Walz, Garry R. and Jeanne, Bleuer C. (1993, January). Student Self –Esteem. In A Vital Element of School Success . *Counseling and Personal Services*. 1(3): 47.
- Whilehilt, M. and Arthur, J. R. (1955). *Personnel Relation*. New York : McGraw-Hill Book Company.
- Wilson, Bonnie Koefoot. (1992, July). Comparison of Two Teaching Strategies for Teaching Basic Nursing Skill to Baccalaureate Nursing Students," *Dissertation Abstracts International*. 53 (07) : 172.
- Wortman, Camill B. and Terry, Conway L. (1985). "The Role of Social Support in Adaptation and Recovery from Physical Illness," *Social Support and Health*. edited by Cohen, Sheldon and S. Leonard Syme. p. 281-302. Orlando : Academic Press, Inc.
- Zimmerman, Barry J. and Bandura, Albert. (1994, June). "Impact of self-regulatory influences on writing course attainment,"*American Education Research Journal*. 31 (4) : 845 – 862.

บรรณานุกรม

- กนิษฐา ตันตพพันธ์ . (2541) . ลักษณะจิตสังคมและลักษณะทางพุทธที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทำให้
พยาบาลตาม บทบาทเชิงวิชาชีพ . ปริญญานิพนธ์ วท.ม. (วิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์).
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- กิตติวดี บุญชื่อ และคณะ. (2540, กรกฎาคม-ตุลาคม). "การเรียนรู้อย่างมีความสุข," วารสารครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์ . 26(1) : 16 – 17.
- เกียรติวรรณ อมาตยกุล. (2533) . *สู่วิถีด้วยจิตวิทยา*. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.
- คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ . (2543) . *กรอบวิสัยทัศน์และทิศทางแผนพัฒนา
ฉบับที่ 9 ตามมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 1 สิงหาคม 2543*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการ
พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- คณาพร คมสัน. (2540). *การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อ
ความเข้าใจสำหรับนักเรียนระดับมัธยมปลาย*. วิทยานิพนธ์ ค.ด.(หลักสูตรและการสอน).
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- คมเพชร ฉัตรศุกกุล. (2530) . *กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยา
การศึกษา . คณะศึกษาศาสตร์ . มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- _____ . (2522). *กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการ
ศึกษา . คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เครือวัลย์ ลีมอภิชชาติ. (2531). *ทักษะและเทคนิคการจัดฝึกอบรมและการพัฒนา*. กรุงเทพฯ : สยามศิลป์
การพิมพ์.
- จำเนียร ช่างโชติ และคณะ. (2521). *ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล* . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย
รามคำแหง.
- จินดาพร แสงแก้ว. (2541). *การเปรียบเทียบผลของการใช้กลุ่มสัมพันธ์แบบมาราธอนเพื่อพัฒนา
ความภาคภูมิใจในตนเองของเด็กบ้านอุปถัมภ์มูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก กรุงเทพมหานคร.
ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว)*. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จิระวัฒน์ วงศ์สวัสดิวัฒน์. (2538). *ทัศนคติ ความเชื่อ และพฤติกรรม : การวัด การพยากรณ์ และการ
เปลี่ยนแปลง*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ.

- ฉันทนา ภาคบงกช และคณะ. (2541). การพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมวินัยในตนเอง. รายงานการวิจัย ฉบับที่ 66. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชมชื่น สมประเสริฐ . (2542). รูปแบบการเสริมสร้างแรงจูงใจในการทำงานของพยาบาล. ปรินญาณิพนธ์ วท.ด. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ชมพันธ์ุ กุญชร ณ อยุธยา. (2530) . เอกสารเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน.
- ชัยวัฒน์ วงศ์อาษา. (2538). ผลการฝึกอบรมที่มีต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 . ปรินญาณิพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ชูชัย สมितिไกร. (2540) . การฝึกอบรมบุคลากรในองค์การ. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เดชา จันทร์ศิริ. (2542). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาพุทธศาสนา โดยใช้การสอนตามแนวพุทธศาสตร์กับกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ทองดี บึงใจ. (2533, เมษายน). "คิวซีกับอริยสัจ 4 แนวทางพัฒนาสันติสุขในสังคม," วารสารพัฒนาหลักสูตร. ฉบับที่ 93 : 53 – 55.
- ทองเรียน อมรัชกุล. (2520). กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน. พิษณุโลก : ภาควิชาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ทิตนา เขมมณี. (2515). คู่มือการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เล่ม 1 . กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตนา เขียมเสม. (2515, สิงหาคม-พฤศจิกายน). "กระบวนการเรียนรู้โดยการทำงานกลุ่ม," วารสารครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์. ฉบับที่ 10 : 5-6.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวานิช. (2544) . การวิจัยและพัฒนาเพื่อการปฏิรูปโรงเรียน. กรุงเทพฯ : ภาควิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- นรินทร์ บุญชู . (2532) . ลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง.
วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศิลปากร. ถ่ายเอกสาร.
- น้อย ศิริโชติ. (2524) . เทคนิคการฝึกอบรม. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- นาดยา วงศ์เหล็กภัย. (2532) . ผลของกลุ่มจิตสัมพันธ์ที่มีต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่น.
ปริญญาานิพนธ์ ค.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- นิภา ทองไทย. (2525) . การพัฒนาหลักสูตรการอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียนสำหรับพ่อแม่ในชุมชน
เกษตรกรรมชนบท. ปริญญาานิพนธ์ กศด. (การวิจัยและพัฒนาหลักสูตร). กรุงเทพฯ :
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- บัญชา ศรีประมง. (2521). กิจกรรมเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์. กรุงเทพฯ : สภาเยาวชนคาทอลิกแห่ง
ประเทศไทย.
- ประกอบ คุณารักษ์ และคณะ. (2531). โครงการกรรมการศึกษา : รูปแบบการร่วมมือขององค์กรชุมชน
และกรรมการการศึกษาต่อการพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษา. รายงานฉบับสมบูรณ์.
กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.
- ประกอบ บุปรัดน์. (2536). ทิศทางอุดมศึกษาของประเทศไทย. CW : paper 028 12/07/93
(ถ่ายเอกสาร) .
- ประนอม เดชชัย. (2531). แนวทางการเรียนการสอนและแนวทางปฏิบัติสังคมศึกษา. เชียงใหม่ : คณะ
ศึกษาศาสตร์ . มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ประเวศ วะสี. (2539, พฤษภาคม). "ศตวรรษแห่งการเปลี่ยนแปลงของการศึกษาไทยกับโลกาภิวัตน์."
วารสารสยามอารยะ. 3(39) : 45.
- ปริญญา ณ วันจันทร์. (2536). ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพในการทำงานของครูประถมศึกษาใน
จังหวัดเชียงราย. ปริญญาานิพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ :
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร
- ผกา บุญเรือง. (2525). กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน. ชลบุรี : ภาควิชาการศึกษาและจิตวิทยาการศึกษา .
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ผจงจิต อินทสุวรรณ. (2539). *แบบแผนเชิงสถิติของการทดลอง*. สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์.
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ผิน ปานขาว. (2520). "การฝึกอบรมกับการเปลี่ยนแปลงขององค์การอย่างมีแผน," *ทรัพยากรมนุษย์*. 2
(ไตรมาสที่สอง 2520) : 24-28.

พระกวีวรรณ (2502). *วิชาศาสนา*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). 2535. *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพฯ :
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย .

_____ (2533). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์*. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย.

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2538). *พุทธธรรม* : กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____ (2540 ก). *ธรรมะกับการทำงาน*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิพุทธธรรม.

_____ (2540 ข). *เพื่อชุมชนแห่งการศึกษาและบรรยากาศแห่งวิชาการ (คุณธรรมของครูอาจารย์
และผู้บริหาร)*. กรุงเทพฯ : บริษัทสหธรรมมิก.

_____ (2541). *ถึงเวลามาปรับระบบพัฒนาคนกันใหม่*. กรุงเทพฯ : ธรรมสภา

_____ (2542 ก). *พุทธธรรม*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย .

_____ (2542 ข). *วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สยาม.

_____ (2543 ก). *เจตสิกจะเลือกวิวัฒน์หรือจะเอาวิบัติ*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิพุทธธรรม.

_____ (2543 ข). *รู้จักพระไตรปิฎกเพื่อเป็นชาวพุทธที่แท้*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิพุทธธรรม.

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช พระราชทานพระบรมราโชวาท. (2542) . "คำพ่อสอน"
ประมวลพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน. พระราชทานปริญญา
บัตรของมหาวิทยาลัยรามคำแหง วันที่ 12 มีนาคม 2524. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรุงเทพฯ.

พระไพศาล วิสาโล. (2544, เมษายน - มิถุนายน). "กระบวนการเรียนรู้แบบพุทธ," *วารสารเสขิยธรรม*.
11(48). 42 : 45.

พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2525). *พุทธธรรม (ฉบับปรับปรุงและขยายความ)*. กรุงเทพฯ :
ไอ.เอส. พรินติ้ง เฮ้า .

_____ (2529). *พุทธธรรม*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิพุทธธรรม .

- พระราชวรมุณี (ประยูร ธมฺมจิตโต). (2540). *ขอบฟ้าแห่งความรู้*. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระโสภณคณาจารย์ (ระแบบ จิตรวโณ). (2527). *ธรรมปริทรรศน์*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ศาสนา.
- พวงแก้ว เนตรโอภาักษ์. (2533). *ผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความร่วมมือในการอภิปรายกลุ่มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านลานแหลม จังหวัดนครปฐม*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการให้คำปรึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พัชนี ศรีทองนาถ. (2518). *ความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิบาท 4 กับขันติ – โสรัจจะ เพื่อเป็นแนวทางในการค้นหา บุคลิกภาพธรรมชาติไปโดย*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- มนตรี จุฬาวฒนทล. (2537). *ระบบการวิจัยและพัฒนาในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกจ.).
- มลิวลัย สมศักดิ์. (2540). *รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนใน การขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ด. (การวิจัยและพัฒนาหลักสูตร). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ยุวดี ดวงจินดา. (2536). *การเปรียบเทียบผลของการให้คำปรึกษากลุ่มและการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการปรับตัวด้านสัมพันธภาพในครอบครัวของผู้สูงอายุในศูนย์บริการ สาธารณสุขที่ 24 กรุงเทพฯ*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาให้คำปรึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- รวีวรรณ อังคนุรักษ์พันธ์. (2533). *การวัดทัศนคติเบื้องต้น*. ชลบุรี : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ระพี สาคริก . (2543, ตุลาคม). "การสอนศีลธรรมที่ควรจะบรรลุถึงเป้าหมาย(1)," *วารสารไทย*. 24(1).
- รัตติกรณ์ จงวิศาล. (2543). *ผลการฝึกอบรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้นำนิสิตมหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์*. ปรินญาณิพนธ์ วท.ด. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- รุ่ง แก้วแดง. (2541, มกราคม - เมษายน). "การศึกษาไทยปี ค.ศ.2000," *วารสารสุโขทัยธรรมมาธิราช*. 12(1) : 1.

- ฤทัยรัตน์ ธรเสนา. (2535). การพัฒนาอัตมโนทัศน์หลายมิติของนักศึกษาพยาบาลที่มีทัศนคติต่อวิชาชีพแตกต่างกันโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ลัดดา กิติวิภาต. (2536). เอกสารประกอบการฝึกอบรมครอบครัวบำบัดและการให้คำปรึกษาแก่ครอบครัว. กรุงเทพฯ : สาขาจิตวิทยา คณะศิลปศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วัลลภา ดันตโยทัย. (2540). รูปแบบการพัฒนาศักยภาพในการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวานชนิดพึ่งอินสุลิน. วิทยานิพนธ์ พย.ด. (จิตวิทยาคลินิก). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- วิชัย ดันสิริ. (2539). โฉมหน้าการศึกษาไทยในอนาคต แนวคิดและบทวิเคราะห์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2542). พลังการเรียนรู้ในกระบวนทัศน์ใหม่. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : SR Printing Limited Partnership.
- _____. (2533). การพัฒนาหลักสูตรแบบครบวงจร. กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ .
- วิเชียร ชิวพิมาย. (2528). การฝึกอบรมและคู่มือวิทยากร. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- วิเชียร พากเพียร. (2531). การสร้างแบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านอิทธิบาท 4 สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กรุงเทพมหานคร. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วิลาสลักษณ์ ชวัลลสี. (2542). ผลของรางวัลภายนอกและการรับรู้ความสามารถของคนที่มีความตั้งใจภายในของนักเรียน. รายงานการวิจัยฉบับที่ 81. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศรีนวล วิวัฒน์คุณุปรการ. (2535). โปรแกรมการฝึกพฤติกรรมที่เหมาะสมในการแสดงออกและความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองสำหรับนักศึกษาพยาบาล. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (จิตวิทยาโรงเรียน). เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2536). ทฤษฎีจิตวิทยาบุคลิกภาพ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน.

- ศศิธร กุลสิริสวัสดิ์. (2537). *ระดับความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยเกษตรกรรม กรมอาชีวศึกษา. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร.*
- ศุภาวดี บุญวงศ์. (2527). *กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน. สงขลา : ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา.*
- สงัด อุทรานันท์. (2528). *พื้นฐานและหลักการสร้างหลักสูตร. กรุงเทพฯ : มิตรสยาม.*
- สมเกียรติ มีธรรม. (2544, เมษายน - มิถุนายน). "กระบวนการเรียนรู้แบบพุทธ," *วารสารเสขิยธรรม*. 11(48). 35 – 38.
- สมคิด เมตไตรพันธ์. (2530). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างสมรรถภาพการทำงานเป็นกลุ่มสำหรับผู้นำท้องถิ่นระดับหมู่บ้านในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ คม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.*
- สมคิด อิศระวัฒน์. (2538). *ลักษณะเรียนรู้ด้วยตัวเองของคนไทย. รายงานการวิจัย. ภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.*
- _____. (2532, พฤษภาคม-สิงหาคม). "การเรียนรู้ด้วยตัวเอง," *วารสารการศึกษานอกระบบ*. 4 (1) : 73-80.
- _____. (2542). "ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูของคนไทย ซึ่งมีผลต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง," *รายงานการวิจัย. ภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.*
- ส.วาสนา ประवालพฤกษ์. (2538). *นักวางแผนวิจัยปฏิบัติการ. กรุงเทพฯ : ศูนย์พัฒนาหนังสือ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.*
- สมบูรณ์ ดันยะ. (2524). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพด้านการสอนของครูประจำการประถมศึกษา. ปริญญาโท กศ.ด. (การวิจัยและพัฒนาหลักสูตร). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.*
- สวนา พรพัฒน์กุล. (2522). *จิตวิทยาทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : แสงรุ่งการพิมพ์.*
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2543. *กรอบวิสัยทัศน์และทิศทางแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.*

สิปนนท์ เกตุทัต. (2536). *ความรู้สู่นาคต*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. (2538, 15 มิถุนายน). "ปฏิรูปการศึกษา," *เดลินิวส์*. หน้า12.

สิริรัตน์ สัมพันธ์ยุทธ. (2539). *ลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาในระบบการศึกษาทางไกล มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม (การศึกษาผู้ใหญ่). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

สิริวรรณ สารนาค. (2534). *ทฤษฎีบุคคลิกภาพ*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สุจิตราภรณ์ คำสะอาด. (2537, พฤศจิกายน-ธันวาคม). แนวความคิดในการจัดการเพื่อพัฒนาคน," *วารสารเศรษฐกิจและสังคม*. 31 (6) : 27-30.

สุใจ ตั้งทรงสวัสดิ์. (2532). *การใช้เพื่อนผู้ช่วยเหลือในกลุ่มเพื่อการเพิ่มความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (จิตวิทยาให้คำปรึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

สุชาติ ลีตระกูล. (2532). *การพัฒนาหลักสูตรสำหรับลูกกรรมกรก่อสร้างก่อนวันเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ด. (การวิจัยและพัฒนาหลักสูตร). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

สุภามาส ทองใส. (2535). *การศึกษาลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนนอกระบบโรงเรียนประเภทอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน*. วิทยานิพนธ์ คม. (การศึกษาผู้ใหญ่). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุรัชย์ ประเสริฐสรวย และ เกื้อกุล ทาสีทธิ. (2523). *กิจกรรมกระบวนการกลุ่ม*. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สุรางค์ ไคว้ตระกูล. (2533). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เสถียรจิตต์ เรืองมณีชัชวาล. (2543). *ลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญวิธีเรียนทางไกลระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย กรุงเทพมหานคร*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาผู้ใหญ่). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

องอาจ นัยพัฒน์. (มปป). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการ : แนวคิดและวิธีการ*. กรุงเทพฯ : สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อรทัย ชื่นมนุษย์. (2519). *จิตวิทยาสังคมขั้นสูง*. กรุงเทพฯ : สถานสงเคราะห์หญิงปากเกร็ด.

- อ้อมเดือน สดมณี. (2540). "การพัฒนาจิตพิสัยในมิติของพฤติกรรมศาสตร์," *เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการ โครงการพัฒนาจิตพิสัยการเรียนการสอน. สำนักงานคณะกรรมการแห่งชาติ.*
- อัชฌนา เวสารัชช. (2526). *การหาความจำเป็นและการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรม.* กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.
- อาภรณ์พันธ์ุ จันทรสว่างและคณะ. (2543). "ทักษะการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัย," *คู่มือการพัฒนาทักษะการเรียนในระดับอุดมศึกษา ปีการศึกษา 2543.* กรุงเทพฯ : แผนกเอกสารการพิมพ์ ศูนย์เทคโนโลยีการศึกษา. มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- อาภา จันทรสกุล. (2535). *ทฤษฎีและวิธีการให้คำปรึกษา.* กรุงเทพฯ : ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว. คณะศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อำนวยการ เดชชัยศรี. (2542, กรกฎาคม). "การฝึกอบรม," *วารสารการศึกษากทม.* 22(10) : 29-33
- เอกชัย เอื้อเฟื้อ. (2537). *การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะด้านความเป็นผู้นำและด้านการทำงานเป็นกลุ่ม สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ด. (การวิจัยและพัฒนาหลักสูตร).* กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- Aden, L. and Cappe, R. (1981). *Nonassertiveness : Skill Deficit or Selective Self – Evaluation.* New York : The Macmillan.
- Babbie, Earl. (1995). *The Practice of Social Research.* 7th ed. New York : Wadsworth Publishing Company.
- Bandura, A. (1977, August – October). "Self-efficacy : Toward a unifying theory of behavioral change," *Psychological Review.* 84 (8) : 191 – 215.
- Baron, Robert S. , Kerr, Norbert L. and Miller, Norman. (1992). *Group Process, Group Decision, Group Action.* California : Brook/Cole Publishing Company Pacific Grove.
- Beach, Dale S. (1980). *Personnel : Management of People at Work.* 3rd ed . New York : MacMillan Co.
- Bernard C.L. (1984). "The Multiple Factor of Sex Role Identification : Rapprochement of Unidimensional and Bidimensional Assessment," *Journal of Clinical Psychology.* 40 (X1) : 986 – 991.

- Borich, E. (1992). *Effective Teaching Methods*. New York : Macmilland Publishing Company.
- Bouchard, Paul. (1994). *Self-directed professionals and autodidactic choice : A framework for analysis . New Ideas about Self-Directed Learning .* In Long, Huey B. and Associates. Oklahoma Research Center for Continuing Professional and Higher Education of the University of Okalahoma.
- Branden, Nathaniel. (1983). *Honoring the self : The Psychology of Confidence and Respect*. Toronto : Bantam.
- Brandenm, N. (1981). *The Psychology of Self - Esteem* . 15th ed. New York : Bantam Book's Inc.
- Brief, Arthur P. (1998). "The Social Psychology of Attitudes," *Attitudes In and Around Organizations*. London : Sage Publications Series.
- Brookfield, Stephen D. (1978). *Understanding and Facilitating Adult Learning*. San Francisco : Jossey Bass.
- Brooks, R.B. (1992, February - April). "Self – Esteem During the School Years," *Pediatric Clinics of North America*. 39(2) : 537 – 551.
- Button, Leslie. (1974). *Development Group Work with Adolescents*. London : University of London Press.
- Candy, P.C. (1991). *Self – direction for Lifelong Learning : A Comprehensive Guide to Theory and Practice*. San Francisco, California : Jossey Bass.
- Calhoum, G.J. (1977, July). "self Concept and Self-Esteem : Another Perspective," *Psychology in the School*. 14 (5) : 318-322.
- Cartwright, D. and Alvin, Zander. (1968). *Group Dynamics : Research and Theory*. New York : Happer and Raw Publishers.
- Cloud, Donna Leach. (1992, June). "Association of parent-child self-directed learning readiness : An exploratory study," Doctoral dissertation, University of Okalahoma. *Dissertation Abstracts International*. 53 (12) : 4170.

- Cornwall, Malcolm. (1982). "Putting it into practice : Promoting independent learning in a traditional institution," In David Boud. *Developing Student Autonomy in Learning* . New York : Nichols Publishing Company.
- Cross, K. (1981). *Adults as Learners : Increasing Participation and Facilitating Learning* . *Adult Learning Theory : A Resource Guide* . (Online). [WWW.Indiana State University Library](http://WWW.IndianaStateUniversityLibrary), Last updated : July 18,2000.
- Daielson, Carol B., Breda Hamel-Bissell and Patricia Winstead-Fry. (1993). *Families, Health, and Illness Perspective on Coping and Intervention*. St. Louis : Mosby.
- Daniel, P. D. (1988, March). "Andragogy as A Relational Construct," *Adult Education Quarterly*. 38(3) : 160-181.
- Dave, R. H. (1973). *Lifelong Education and School Curriculum*. Hamburg : Unesco Institute for Education.
- Davis, Hilarie Bryce. (1988). *Self Concept Profiles off Giffed Underachivever*. New York : The University of Rochester.
- Deci, E. L. (1975). *Intrinsic Motivation* . New York : Plenum Press.
- _____. (1990). *Intrinsic Motivation and Self-Determination in Human Behavior*. 3rd ed. New York : Plenum Press.
- Dixon, W. B. (1992, July). An exploratory study of self-directed learning readiness and pedagogical expectation about learning among adult inmate learners in Michigan," *Dissertation Abstracts International*, 55/07(1995) : 1789.
- Flippo, Edwin B. (1970). *Management : A Behavioral Approach*. Boston Massachusetts : Allyn and Bacon, Inc.
- Garrison, D. R. (1993). An analysis of the control construct in Self-directed Learning. In Long, Huey B. and Associates (eds). *Emerging Perspective of Self-Directed Learning* . Oklahoma Research Center for Continuing Professional and Higher Education of the University of Okalahoma.

- Gerstner, L. S. (1992). What's in a name? The language of Self-directed Learning . In Long, Huey B. and Associates (eds). *Self-Directed Learning : Application and Research*. Oklahoma Research Center for Continuing Professional and Higher Education of the University of Oklahoma.
- Gibbons, M. and Phillip, G. (1979, May). "Teaching for Self-education : Promising New Professional Role," *Journal of Leader Education*. 30(5) : 26-28.
- Good, Carter V. (1973). *Dictionary of Education*. 3rd ed . New York : McGraw-Hill Book Company.
- Guglielmino, L. M. (1977). *Development of the self-direction learning readiness scale*. Doctoral dissertation, University of Georgia.
- Gurney, P.W. (1988). *Self – Esteem in Children with Special Educational Needs* . Great Britain : Billing & Son.
- Brockett, Ralph G and Hiemstre, Roger. (1994). From behaviorism to humanism : Incorporating self-direction in learning concepts into the instructional design process. In Long, Huey B. and Associates. *New Ideas about Self-Directed Learning* . Oklahoma Research Center for Continuing Professional and Higher Education of the University of Oklahoma.
- Hiemstre, Roger. (1994). *Self-Directed Learning. The International Encyclopedia of Education*. 2nd ed. Great Britain : BPC Wheatons Ltd, Exeter.
- Hynes, D. (1986). "Theory into Practice," *Improving The Quality of Teaching and Learning : An Australian Case Study – The PEEL Project*. edited by Barid, J.R. and Mitchell I.J.. Melbourne, Australia : PEEL. Group, Monash University.
- Knowl, Malcolm S. (1975). *Self-directed Learning : A Guide for Learners and Teachers*. Chicago : Follett Publishing Company.
- _____. (1989). *The Making of An Adult Educator; An Autobiographical Journey*. San Francisco : Jossey-Bass.
- _____. (1984). *The Modern Practice of Adult Education*. Chicago : Follett.

- Lawrence, D. (1987). *Enhancing Self - Esteem in the Classroom* . London : Paul Chapman Publishing.
- Lefere, E. R. and West, M.L. (1981, May). "Assertivemess : Correlations with Self - Esteem, Locus of Control, Interpersonal Anxiety fear of Disapproval, and Depression," *Psychiatric Journal*. 5(5) : 247-251.
- Lieberman, Morton A. (1986, August). "Social Support-The Consequences of Psychologizing : A Commentary," *Journal of Consulting and Clinical Psychology*. 54(4) : 461-465.
- Long, Huey B. (1992). Learning about Self – Directed Learning. In Huey B. Long and Associates. *Self -Directed Learning : Application and Research*. Oklahoma : Oklahoma Research Center for Continuing Professional and Higher Education of the University of Oklahoma.
- Luthans, F. (1992). *Organizational Behavior*. 6th ed. New York : McGraw-Hill.
- McNeil, J.D. (1981). *Curriculum : A Comprehensive Interaction*. Boston : Little, Brown and Company.
- Moore, M.G. (1980). "Independent Study," In *Redefining the Discipline of Adult Education*. edited by Boyd, R.D., et.al. San Francisco : Jossey-Bass.
- Oddi, L. F. (1984). Development of An Instrument to Measure Self-Directed Continuing Learning. Dissertation Ph.d. (Adult Education). Illinois : Graduate school University of Illinois. Photoeoped.
- Odeorne, George S. (1971). *Training by Objectives : An Economic Approach to Management Training*. New York : MacMillan Co.
- Ottaway, A.K.C. (1966). *Learning Through Group Experiences*. London : Routhledge and Kegan Paul.
- Oxford, Rebecca L. (1990). *Language Learning Strategies : What Every Teacher Should Know*. New York : Newbury House Publishers.
- Pervin, Lawrence A. (1980). *Personality : Theory, Assessment , and Research*. New York : John Wiley & Sons.

- Price, M.A., Kudran, J. and Flegal, J. (1992). An Exploratory Study of Self-Directed Learning Readiness and Field Independence/Dependence among Students in Architectural Design Studios . In Long, Huey B. and Associates. *New Ideas about Self-Directed Learning* . Oklahoma Research Center for Continuing Professional and Higher Education of the University of Oklahoma.
- Robert, Susan Jo. (1988, January). "Social Support and Help Seeking : Review of the literature," *Advances in Nursing Science*. 10(2) : 1-11.
- Roger, C.R. (1970). *On Becoming A Person*. Boston : Houghton Mifflin.
- _____. (1959). A Theory of Therapy, Personality, and Interpersonal Relationship as Developed in the Client - Centered Framework. *In Psychology : A study of Science*. New York : McGraw-Hill.
- Rosnow, Ralph L. and Rosenthal, Robert. (1999). *Beginning Behavioral Research A conceptual Primer*. 3rd ed . New Jersey : Prentice-Hill,Inc.
- Ryan, Maura C. and Adriana, Austin G. (1988, Fall). Social Support and Social Networks in the Ages," *Journal of Nursing Scholarship*. 21(3) : 176-180.
- Sasse, C.R. (1978). *Person to person*. Illinois : Benefit Publishing.
- Satir, Virginia. (1991). *The Satir Model Family Therapy and Beyond*. Palo Alto : Science and Behavior.
- Skager, R. W. (1977). *Lifelong Education and Evaluation Practice* . Hamburg Unesco Institute for Education.
- Smith, R. M. (1982). *Learning How to Learn*. Chicago : Follett.
- Treffinger, Donald J. (1995). "Self-Directed Learning," In Maker, C. June and Nielson, Aleene B. *Teaching Models in Education of the Gifted*. 2nd ed. Texas : PRO-ED,Inc.
- Tyler, Ralph W. (1950). *Basic Principles of Curriculum and Instruction*. Chicago : University of Chicago Press.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบวัดฉันทะในการเรียน

แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะการเรียนรู้

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาของท่าน
ไม่มีข้อใดถูกหรือผิด ขอให้ตอบตรงกับสภาพความเป็นจริงและความคิดเห็นที่
ตรงตามจริงมากที่สุด
2. แบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้
 - ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม
 - ตอนที่ 2 ลักษณะการเรียนรู้ของตนเอง

ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

โปรดทำเครื่องหมาย ลงใน หน้าข้อที่ตรงกับคุณสมบัติของท่าน และ/หรือ เติมข้อความลงในช่องว่าง
ที่ท่านเลือก

ชื่อ-นามสกุล.....

คณะ/สาขา.....ชั้นปีที่.....

คำชี้แจง ข้อความต่อไปนี้เกี่ยวข้องกับการศึกษาของท่าน ไม่มีข้อใดถูกหรือผิด กรุณาอ่านข้อความแต่ละข้ออย่างละเอียดแล้วพิจารณาว่าตรงกับสภาพความเป็นจริงในการเรียนของท่าน โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงตามความเป็นจริงมากที่สุด เพียงข้อเดียว

ข้อความ	ระดับของความคิดเห็น/การปฏิบัติ					
	จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
1. แม้รู้สึกท้อแท้เมื่อไม่ได้ผลอย่างที่หวัง แต่ข้าพเจ้าก็พยายามต่อไป.....						
2. ในการสอบแต่ละครั้ง ข้าพเจ้าตั้งความหวังเพียงสอบให้ผ่านก็พอใจแล้ว.....						
3. เมื่อประสบปัญหาข้าพเจ้าจะท้อแท้และหันไปทำอย่างอื่นแทน.....						
4. งานที่ได้รับมอบหมายจากอาจารย์เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ข้าพเจ้าบรรลุเป้าหมายของการเรียน.....						
5. ข้าพเจ้ามีความสุขขณะทำรายงานส่ง.....						
6. ข้าพเจ้าสนใจฟังในสิ่งที่อาจารย์บรรยาย.....						
7. ขณะนั่งเรียนข้าพเจ้ามักเหม่อลอยหรือคุยกับเพื่อนเสมอ.....						
8. เมื่อข้าพเจ้าสนใจอะไร จะต้องเรียนรู้สิ่งนั้นให้ได้.....						
9. ข้าพเจ้าใช้เวลาในการศึกษาความรู้นอกห้องเรียนน้อยมาก.....						
10. ข้าพเจ้าชอบค้นคว้าความรู้เพื่อนำมาพัฒนาเอง.....						
11. ในโลกนี้มีสิ่งที่ข้าพเจ้ายังต้องเรียนรู้อีกมาก.....						
12. ข้าพเจ้าชอบที่จะ "ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน".....						
13. ข้าพเจ้าเห็นคุณค่าของการอ่านหนังสือเรียน.....						
14. สิ่งที่ข้าพเจ้าทำมีคุณค่าเสมอแม้จะเป็นงานชิ้นเล็กๆก็ตาม.....						
15. ข้าพเจ้าไม่เคยปล่อยงานให้ค้างค้ำ.....						
16. ข้าพเจ้าทุ่มเทเพื่อให้กิจกรรมที่ทำบรรลุเป้าหมาย.....						
17. ข้าพเจ้าคิดว่าความสำเร็จเป็นผลมาจากการทำงานที่มุ่งมั่นอย่างจริงจัง.....						
18. ข้าพเจ้าอ่านหนังสือด้วยความเพลิดเพลิน.....						
19. ข้าพเจ้าภาคภูมิใจกับงานที่ทำส่งอาจารย์.....						

ข้อความ	ระดับของความคิดเห็นการปฏิบัติ					
	จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้าง จริง	ค่อนข้าง ไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริง เลย
21. ขณะที่เรียนข้าพเจ้าตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการเรียนนั้น.....						
22. ข้าพเจ้ารักที่จะศึกษาเพื่อให้ตนเองมีความรู้มากขึ้น.....						
23. ข้าพเจ้าพอใจในสิ่งที่ลงมือทำทุกชิ้น.....						
24. ข้าพเจ้าไม่ชอบการศึกษาความรู้ด้วยตนเอง.....						
25. ข้าพเจ้าสนใจข้อมูลที่เป็นประโยชน์เสมอ.....						
26. ข้าพเจ้าเอาใจใส่การเรียนเพราะต้องการความรู้.....						
27. ข้าพเจ้ารู้สึกเพลิดเพลินขณะกำลังทำงาน.....						
28. ข้าพเจ้าพอใจรายงานที่ตนเองทำเสร็จแล้ว.....						
29. ข้าพเจ้ามีความภาคภูมิใจในผลงานทุกชิ้น.....						
30. ข้าพเจ้าพึงพอใจผลการเรียนที่ได้มาจากความสามารถของตนเอง.....						
32. การตั้งใจทำงานทำให้ข้าพเจ้าได้ผลงานที่ดี.....						
33. แม้ว่าจะพบอุปสรรคในการเรียนขนาดไหน ข้าพเจ้าก็ไม่ย่อท้อ.....						
34. ข้าพเจ้าจะฝ่าฟันปัญหาต่างๆ เพื่อให้สิ่งที่ทำบรรลุเป้าหมาย.....						
35. ข้าพเจ้าจะใช้เหตุผลในการทำงานเสมอ.....						
36. ข้าพเจ้าจะทำทุกวิถีทางเพื่อให้เรียนได้สำเร็จ แม้ว่าจะเป็นวิธีที่ไม่ถูกต้อง.....						
37. ถ้าข้าพเจ้าทำงานได้ไม่ติดตามที่ตั้งใจไว้ ข้าพเจ้าจะพยายามต่อไปอย่างเต็มที่.....						
38. ข้าพเจ้าพยายามทำให้สำเร็จตามที่มุ่งหวัง.....						
39. ข้าพเจ้าไม่ชอบวางแผนล่วงหน้าเพราะเหตุการณ์มักไม่เป็นไปตามแผน.....						
40. ข้าพเจ้ามักเลือกลงวิชาที่เป็นประโยชน์การทำงานในอนาคต.....						
41. ห้องสมุดเป็นแหล่งสุดท้ายที่ข้าพเจ้าจะเข้าไปค้นคว้า.....						
42. ในการเขียนรายงานแต่ละครั้ง ข้าพเจ้าต้องศึกษาข้อมูลจากแหล่งต่างๆ.....						

ข้อความ	ระดับของความคิดเห็นการปฏิบัติ					
	จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
44. เมื่อข้าพเจ้าตั้งใจทำกิจกรรมใดแล้วจะไม่วกแวกไปกับสิ่งรอบข้าง.....						
45. ข้าพเจ้ามีความตั้งใจอย่างแน่วแน่ที่จะทำงานให้สำเร็จ.....						
46. การทุจริตในการสอบเป็นสิ่งที่มิชอบธรรม.....						
47. การคิดหาทางเลือกที่หลากหลายจะช่วยให้พบวิธีการที่เหมาะสมในการทำงาน.....						
48. ข้าพเจ้าพิจารณาไตร่ตรองในการทำงานอยู่เสมอ.....						
49. เมื่อข้าพเจ้าตั้งเป้าหมายใดแล้วจะต้องทำให้สำเร็จ.....						
50. เมื่อมีอุปสรรค ข้าพเจ้าพยายามหาหนทางที่ทำงานต่อให้สำเร็จ.....						
51. ข้าพเจ้าจะตรวจสอบ ความถูกต้องของงานก่อนส่งอาจารย์.....						
52. เมื่อใดที่ข้าพเจ้าใช้เวลาทำกิจกรรมพิเศษมากเกินไป ข้าพเจ้าจะให้เวลากับการเรียนมากขึ้น.....						
53. ข้าพเจ้าจะอธิบายให้เพื่อนเข้าใจมากกว่าให้ลอกการบ้านหรือลอกข้อสอบ.....						
54. ข้าพเจ้าไม่ค่อยจะศึกษาเนื้อหาวิชาที่อยู่ในตำรา.....						
55. ข้าพเจ้าเป็นคนสนใจหาความรู้อยู่ตลอดเวลา.....						
56. ข้าพเจ้าคิดว่าสิ่งแปลกใหม่เป็นสิ่งที่ท้าทาย.....						
57. ข้าพเจ้าชอบค้นคว้าหาความรู้จากสื่อต่างๆอยู่เสมอ.....						
58. การทบทวนบทเรียนบ่อยๆ ทำให้ข้าพเจ้าเรียนดีขึ้น.....						
59. ข้าพเจ้าชอบที่จะวางแผนการเรียนล่วงหน้า.....						

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถาม

ภาคผนวก ข
การหาคุณภาพเครื่องมือวัด

ตารางผนวก 18 ค่า Item-total correlation รายข้อ และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบวัด
ฉันทะในการเรียน

ข้อ	ค่า Item-total correlation
1	.3138
2	.3339
3	.4150
4	.4037
5	.2427
6	.3810
7	.3170
8	.2361
9	.3017
10	.1848
11	.6048
12	.3826
13	.5940
14	.2389
15	.1897
16	.4199
17	.2705
18	.3221
19	.1335
20	.6135
21	.4936
22	.3637
23	.3732
24	.3248
25	.4893
26	.3389
27	.4047

ตารางผนวก 18 (ต่อ)

ข้อ	ค่า Item-total correlation
28	.2368
29	.4358
30	.4693
31	.3498
32	.4554
33	.3150
34	.5470
35	.5743
36	.6166
37	.4673
38	.3523
39	.4943
40	.3850
41	.3744
42	.2129
43	.3322
44	.5205
45	.3812
46	.5452
47	.3374
48	.1423
49	.2378
50	.5258
51	.5224
52	.2325
53	.4336

ตารางผนวก 18 (ต่อ)

ข้อ	ค่า Item-total correlation
54	.4095
55	.4722
56	.3340
57	.4177
58	.4528
59	.4991
ค่าความเชื่อมั่นแบบวัดทั้งหมด	.9051
ค่าความเชื่อมั่นด้านความสนใจใฝ่รู้	.7247
ค่าความเชื่อมั่น	
ด้านความรักพอใจในสิ่งที่ทำและผลของการกระทำ	.7503
ค่าความเชื่อมั่น	
ด้านความมุ่งมั่นในสิ่งที่ทำนั้นบรรลุเป้าหมาย	.7964
ค่าความเชื่อมั่น	
ด้านการใช้ชีวิตที่ถูกต้องในการบรรลุเป้าหมาย	.7413

ภาคผนวก ค

คู่มือวิทยากรและตัวอย่าง

(ฉบับสมบูรณ์ กรุณาติดต่อผู้วิจัยหรือสถาบันวิจัยพฤกษศาสตร์)

หลักสูตรฝึกอบรม : โครงการการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ
เรื่อง การพัฒนาฉันทะในการเรียน

จุดมุ่งหมายของหลักสูตรฝึกอบรม

หลักสูตรฝึกอบรมเรื่อง “การพัฒนาฉันทะในการเรียน” สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

หลังการเข้าร่วมการอบรม ผู้เข้าร่วมการสัมมนาเชิงปฏิบัติการจะมีความรู้ความสามารถ ดังนี้

1. มีความรู้ความเข้าใจและเห็นความสำคัญของฉันทะในการเรียน
2. ฝึกทักษะต่างๆ เพื่อการพัฒนาฉันทะในการเรียนครบทุกด้าน
3. มีทัศนคติที่ดีต่อการฝึกอบรมพัฒนาฉันทะในการเรียน
4. มีการพัฒนาฉันทะในการเรียน

ฉันทะในการเรียน หมายถึง ความรู้สึกและพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความรัก ความพอใจ ความสุข ความเต็มใจกระทำในสิ่งที่ต้องการจะทำ ขณะกระทำและเป้าหมายของการกระทำ ออยากทำสิ่งนั้นๆ บรรลุตามเป้าหมาย การใฝ่หาความรู้ การเห็นคุณค่าของสิ่งที่ทำ ความสามารถคาดคะเนผลของการกระทำได้ ความมุ่งมั่นให้สิ่งที่ทำนั้นบรรลุเป้าหมาย ความรู้สึกชื่นชมในผลสำเร็จของงาน การใช้วิธีที่ถูกต้องในการบรรลุเป้าหมายซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของความสำเร็จใน สิ่งต่างๆ และการเรียน เช่น การเอาใจใส่ ขอบศึกษา ยินดีในงาน มีความสุขต่อการเรียน ซึ่งมี คุณลักษณะและพฤติกรรม ดังนี้

1. ความสนใจใฝ่รู้

หมายถึง ความรู้สึกกระตือรือร้นที่จะทำในสิ่งที่ตนริเริ่มหรือเลือกทำโดยอิสระ ได้ค้นพบค้นคว้าหาเหตุผล แสวงหาความรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ซึ่งจะนำไปสู่การคิดค้นและพัฒนาตน

1. ความรักพอใจในสิ่งที่ทำและผลของการกระทำ

หมายถึง ความรู้สึกพอใจ ความรัก ความยินดีในสิ่งที่ทำ ชื่นชม มีความภาคภูมิใจ หรือเห็นความสำคัญ ประโยชน์ หรือคุณค่า โดยไม่หวังให้บุคคลอื่นแสดงการยอมรับหรือชื่นชมงานของตนหรือได้รางวัล มีความพึงพอใจต่อผลงานที่ตนกระทำ สำหรับผู้ที่มีฉันทะเต็มเปี่ยมจะสามารถ

พอใจสิ่งที่ทำโดยที่ตนไม่พึงปรารถนาจะกระทำได้ เพราะสิ่งนั้นมีประโยชน์ มีคุณค่า และเป็นสิ่งที่มีเหตุผล

1. ความมุ่งมั่นให้สิ่งที่ทำนั้นบรรลุเป้าหมาย

หมายถึง ความตั้งใจ ความพยายาม ความต้องการให้สิ่งที่ทำนั้นสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ และเมื่อมีอุปสรรคหรือปัญหาเกิดขึ้นก็ไม่มีท้อ ความเบื่อหน่าย ความท้อแท้ หรือความพยายามและความตั้งใจลดลง เช่น ความมุ่งมั่น ความพยายาม การตั้งใจ การฝ่าฟัน ไม่ทอดทิ้ง ใจสู้

1. การใช้วิธีที่ถูกต้องในการบรรลุเป้าหมาย

หมายถึง การพิจารณา วิเคราะห์ และไตร่ตรองวิธีการที่จะบรรลุเป้าหมาย โดยคำนึงผลของการกระทำเพื่อให้ได้วิธีการที่ถูกต้องเหมาะสม ไม่ทุจริต ไม่คดโกงหรือสร้างความเดือดร้อนให้กับผู้อื่น รวมทั้งการคิดหาวิธีปรับปรุงแผนเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง หมายถึง การที่ผู้เรียนมีอิสระในการวางแผนดำเนินกิจกรรมหรือการเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมาย โดยการมีส่วนร่วมหรือการค้นพบความรู้ด้วยตนเอง การอภิปราย การกำหนดเป้าหมายการพัฒนาตนเองที่มาจากประเมินความต้องการที่แท้จริงของตนเองและส่วนรวม กำหนดกิจกรรมที่จะให้บรรลุเป้าหมายและกำหนดวิธีการประเมินผลรับผิดชอบควบคุมตนเอง โดยที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้จากกิจกรรมที่ผู้สอนจัดขึ้น การเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่น และการดำเนินกิจกรรมโดยลำพัง ในการวิจัยครั้งนี้จะเน้นกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างฉันทะในการเรียน ที่เปิดโอกาสให้นักศึกษามีประสบการณ์ในการนำตนเองระดับต่างๆ ดังนี้

1. การนำตนเองในระดับต้น หมายถึง วิทยากรเป็นผู้นำเสนอเนื้อหาและกิจกรรม ผู้รับการอบรมสามารถทำกิจกรรมได้อย่างอิสระตามความสามารถของตนเอง

2. การนำตนเองในระดับกลาง หมายถึง วิทยากรจัดหาแหล่งวิทยากร และทางเลือกในการปฏิบัติและช่วยให้ผู้รับการอบรมทำงานในขอบเขต และขั้นตอนที่ตัดสินใจจะทำ ตลอดจนการเรียนรู้ด้วยตนเองจากการทำกิจกรรม อภิปราย แสดงความคิดเห็นภายในกลุ่ม

3. การนำตนเองในระดับสูง หมายถึง ผู้รับการอบรมวางแผนการเรียนรู้ กำหนดกิจกรรม แหล่งความรู้ที่ต้องการ ขอบเขต ขั้นตอน และตัดสินใจเกี่ยวกับสิ่งที่จะทำในแต่ละขั้น

โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตรการพัฒนาฉันตะในการเรียน

กรอบแนวคิดที่ใช้สร้างชุดการฝึกอบรมนี้ พัฒนาจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและ เอกสารการวิจัยเกี่ยวกับ การเห็นคุณค่าในตนเอง ความเชื่อมั่นในตนเอง พัฒนาคุณลักษณะการ เรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ซึ่งนำไปสู่การเสริมสร้างฉันตะในการเรียน การกำหนดความมุ่งหมาย และ กิจกรรมการฝึกอบรมอยู่บนพื้นฐานของกระบวนการคิดแบบโยนิโสมนสิการ กระบวนการกลุ่มและกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (action research) สำหรับการวิจัยครั้งนี้ได้ พิจารณานำวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการมาใช้เพียง 5 วิธี คือ วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย วิธีคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก วิธีคิดแบบอริยสังข์ และวิธีคิดแบบปลุกเร้าคุณธรรม การฝึกอบรมแบ่งเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ มุ่งพัฒนาฉันตะในการเรียนด้วยกิจกรรมต่างๆ ที่ ช่วยพัฒนาด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง-ความเชื่อมั่นในตนเอง การเฝ้าหาความรู้ การเห็นคุณค่า ของสิ่งที่ทำ ความสามารถคาดคะเนผลของการกระทำได้ ความมุ่งมั่นให้สิ่งที่ทำนั้นบรรลุเป้าหมาย ความพอใจในสิ่งที่ทำ ความรู้สึกชื่นชมในผลสำเร็จของงาน และการใช้วิธีที่ถูกต้องในการ บรรลุเป้าหมาย โดยใช้หลักการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ กระบวนการกลุ่มและกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ซึ่งช่วยพัฒนาสัมพันธภาพและการสนับสนุนซึ่งกัน และกัน อันจะนำมาซึ่งการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญการพัฒนาฉันตะใน การเรียน การดำเนินการมีทั้งหมด 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การสร้างสัมพันธภาพ ขั้นที่ 2 การ พัฒนาฉันตะในการเรียน ขั้นที่ 3 การวางแผนพัฒนาฉันตะในการเรียน และขั้นที่ 4 การปิดกลุ่ม ฝึกอบรม

ระยะที่ 2 การฝึกฝนพัฒนาตนเองในสถานการณ์จริง เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมวาง แผนแล้ว ลงมือปฏิบัติตามแผนพัฒนาตนเองด้านการเรียน และมีการพบปะกันเพื่อสะท้อนและ ไตร่ตรองผลการปฏิบัติตามแผนและปรับแผน แก้ไขปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติตาม แล้วกลับไปดำเนินการตามแผนต่อไปจนบรรลุความมุ่งหมาย

กระบวนการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะในการเรียน

ขั้นตอน/กิจกรรม	วัตถุประสงค์	กระบวนการ	
		โยนิโสมนสิการ	SDL/AR**
ระยะที่ 1 การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ			
<u>ขั้นการสร้างสัมพันธ์ภาพ</u>			
1. มารู้จักกัน เวลา 40 นาที	- สร้างบรรยากาศความเป็นมิตรและคุ้นเคยกันมากขึ้น - ผู้รับการอบรมได้รู้จักซึ่งกันและกัน - ผู้รับการอบรมเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง - ผู้รับการอบรมสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น	-	1
2. วิเคราะห์ตนเอง เวลา 40 นาที	- ผู้รับการอบรมได้สำรวจและรู้จักตนเอง - ผู้รับการอบรมได้รู้จักเอกลักษณ์ของตนเอง	-	1
<u>ขั้นการพัฒนาทักษะ</u>			
3. คุณค่าของการเรียนรู้ เวลา 40 นาที	- ผู้รับการอบรมมีทัศนคติที่ดีต่อการฝึกอบรมและการศึกษา - ผู้รับการอบรมรู้จักเลือกข้อมูลที่เกิดประโยชน์แก่ตนเอง	แบบปลุกเร้า คุณธรรม แบบคุณโทษ - ทางออก	2
4. ความภาคภูมิใจ เวลา 60 นาที	- ผู้รับการอบรมได้เรียนรู้และเห็นคุณค่าในตนเอง - ผู้รับการอบรมเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง	แบบปลุกเร้า คุณธรรม	2
5. วันหนึ่งของไวดามินเอ เวลา 120 นาที	- ผู้รับการอบรมเข้าใจความหมายของฉันทะในการเรียน - ผู้รับการอบรมเห็นความสำคัญของฉันทะในการเรียน	แบบการสืบสาวเหตุปัจจัย แบบปลุกเร้า คุณธรรม	2
7. เส้นทางสู่ความสำเร็จ เวลา 45 นาที	- ผู้รับการอบรมมีความมั่นใจในศักยภาพการแก้ปัญหาของตนเอง - ผู้รับการอบรมรับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงของความรู้สึกเชื่อมั่นในตนเองที่เกิดขึ้น	แบบปลุกเร้า คุณธรรม	2

กระบวนการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะในการเรียน

ขั้นตอน/กิจกรรม	วัตถุประสงค์	กระบวนการ	
		โยนิโสมนสิการ	SDL/ AR**
8. นำชีวิต เวลา 100 นาที	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้รับการอบรมเกิดทัศนคติที่ดีต่อการเรียน - ผู้รับการอบรมเห็นความสำคัญของฉันทะในการเรียน - ผู้รับการอบรมแสดงพฤติกรรมที่ขัดแย้งกับทัศนคติด้านลบสนับสนุนทัศนคติด้านบวก 	แบบการสืบสาวเหตุปัจจัย แบบปลุกเร้า คุณธรรม แบบคิดแก้ปัญหา	3
9. มองต่างมุม เวลา 100 นาที	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้รับการอบรมสามารถแบ่งพฤติกรรมที่เหมาะสมและพฤติกรรมที่เป็นปัญหาได้ - ผู้รับการอบรมเห็นความสำคัญของการควบคุมตนเอง 	แบบการสืบสาวเหตุปัจจัย	2
10. คิดถูก ทำถูก เวลา 80 นาที	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้รับการอบรมตระหนักและเห็นความสำคัญของการใช้วิธีการที่ถูกต้องในการบรรลุเป้าหมาย - ผู้รับการอบรมรับรู้ผลดีผลเสียที่เกิดกับตนเองนั้นเป็นผลมาจากการกระทำของตนเอง โดยไม่หวังพึ่งโชคกลางหรือคนอื่น 	แบบการสืบสาวเหตุปัจจัย แบบปลุกเร้า คุณธรรม แบบคิดแก้ปัญหา	2
11. การทำงาน อย่างเป็นระบบ เวลา 60 นาที	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้รับการอบรมได้ฝึกทักษะการทำงานโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ - ผู้รับการอบรมเห็นความสำคัญการทำงานโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ 	แบบคิดแก้ปัญหา แบบปลุกเร้า คุณธรรม	3/AR
<u>ขั้นการวางแผน</u> <u>พัฒนาฉันทะในการเรียน</u> เวลา 180 นาที	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้รับการอบรมสามารถบอกสาเหตุของปัญหาและอุปสรรคในการเรียน ตลอดจนวิธีการแก้ไขปัญหา - ผู้รับการอบรมสามารถวางแผนพัฒนาฉันทะในการเรียนของตนเองได้ - ผู้รับการอบรมได้พิจารณาปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติตามแผนฯ 	แบบคิดแก้ปัญหา แบบสืบสาวเหตุปัจจัย	2/AR

กระบวนการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะในการเรียน

ขั้นตอน/กิจกรรม	วัตถุประสงค์	กระบวนการ	
		โยนิโสมนสิการ	SDL*/AR**
<u>ขั้นการวางแผนพัฒนาทักษะในการเรียน (ต่อ)</u>	- ผู้รับการอบรมได้หาแนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติตามแผนฯ		

ระยะที่ 2 การฝึกฝนพัฒนาตนในสถานการณ์จริง

<u>การฝึกฝนพัฒนาตนในสถานการณ์จริง</u>	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้รับการอบรมได้ปฏิบัติตามแผนฯในสถานการณ์จริง - ผู้รับการอบรมมีความเชื่อมั่นในตนเองที่จะปฏิบัติตามแผนฯให้สำเร็จ - ผู้รับการอบรมเห็นคุณค่าในตนเอง - ผู้รับการอบรมได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการปฏิบัติตามแผนฯ - ผู้รับการอบรมได้มีโอกาสรื้อปรุงแผนฯของตน 	<ul style="list-style-type: none"> แบบคิดแก้ปัญหา แบบการสืบสาวเหตุปัจจัย แบบคุณค่าแท้ - คุณค่าเทียม แบบปลุกเร้า คุณธรรม แบบคุณโทษ และทางออก 	3/AR
---------------------------------------	---	---	------

หมายเหตุ : *SDL หมายถึง ระดับการนำตนเองโดยนักศึกษา (Self-directed level)

**AR หมายถึง การใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

การเตรียมการฝึกอบรม

ขั้นตอนในการเตรียมการแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

1. ในส่วนของวิทยากร ควรศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับฉันทะ การเรียนรู้ด้วยนำตนเอง การเห็นคุณค่าในตนเอง กระบวนการกลุ่มเพื่อเปลี่ยนแปลงเจตคติผู้รับการอบรม วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ และกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ นอกจากนี้วิทยากรควรมีความรู้และประสบการณ์ด้านการพัฒนานักศึกษาหรือการฝึกอบรม เพื่อที่วิทยากรจะสามารถอธิบายหรือยกตัวอย่าง ที่เกี่ยวกับการเรียน ซึ่งช่วยให้ผู้รับการอบรมมีความเข้าใจและมองเห็นภาพชัดเจนยิ่งขึ้น และวิทยากรควรศึกษาหลักสูตร เนื้อหา กิจกรรมที่ใช้ประกอบการฝึกอบรม และสื่อต่างๆที่ใช้

2. ในส่วนของผู้เข้ารับการอบรม ประกอบด้วย

- 1) คัดเลือก/กำหนดบุคคลที่จะเข้ารับการอบรม
- 2) กำหนดวัน เวลา สถานที่ที่จะใช้ในการฝึกอบรม
- 3) แจ้งให้ผู้รับการอบรมทราบถึงหลักสูตรการฝึกอบรม วัน เวลา สถานที่ที่จะ

ใช้ในการฝึกอบรมและอื่นๆ

3. ในส่วนของสถานที่

- 1) เตรียมห้องประชุมตามรูปแบบที่ต้องการใช้
- 2) ตรวจสอบความเรียบร้อยของสื่อและอุปกรณ์ที่จะใช้
- 3) เตรียมสำเนาเอกสารหรือคู่มือสำหรับผู้รับการอบรม แบบทดสอบก่อนและ

หลังการฝึกอบรม

อุปกรณ์การฝึกอบรม

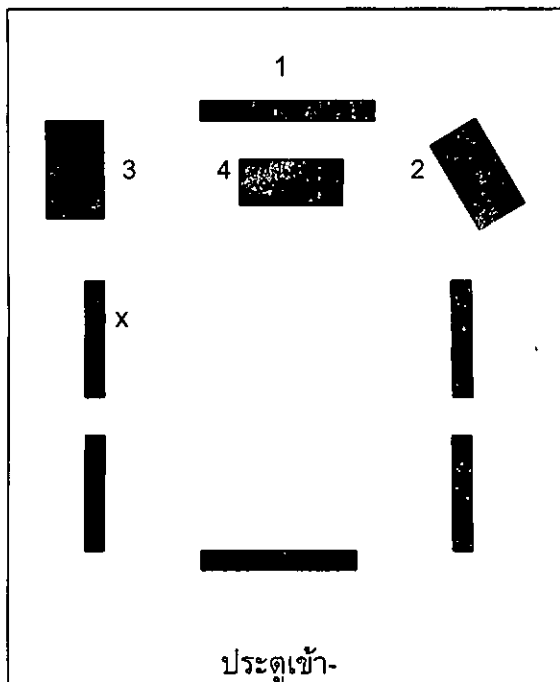
อุปกรณ์การฝึกอบรมประกอบด้วย

1. เครื่องฉายข้ามศีรษะ พร้อมจอ
2. เครื่องเล่นแถบเสียง และแถบเสียงดนตรีบรรเลง เพลงเกี่ยวกับการให้กำลังใจ
3. เอกสารประกอบกิจกรรม
4. กระดาษวาดเขียน
5. ปากกา
6. แผ่นใสเปล่าและปากกาเขียนแผ่นใส
7. กระดาษขาว
8. ที่เจาะกระดาษและลวดเย็บกระดาษ

9. กรรไกร มีด
10. สีเทียน
11. ดินน้ำมัน
12. กระดาษขนาด A4 จำนวน 1 รีม
13. ป้ายชื่อผู้เข้ารับการอบรม
14. แฟ้มเอกสารของผู้รับการอบรมแต่ละคน
15. สมุดบันทึกในแต่ละกิจกรรมและสมุดบันทึกประจำสัปดาห์

การจัดห้องฝึกอบรม

ในการจัดห้องสำหรับการฝึกอบรม รูปแบบการจัดขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่ใช้ โดยส่วนใหญ่จะเป็นแบบแบ่งกลุ่มย่อย อาจจัดเป็นโต๊ะกลมหรือโต๊ะเหลี่ยม และมีเก้าอี้ล้อมรอบ หรืออาจนั่งกับพื้นเป็นกลุ่มในบรรยากาศผ่อนคลาย เพื่อให้เกิดความอิสระในการเรียนรู้ บรรยากาศเป็นกันเอง อบอุ่น เป็นมิตร และสะดวกต่อการเคลื่อนไหวหรือเปลี่ยนแปลงรูปแบบ

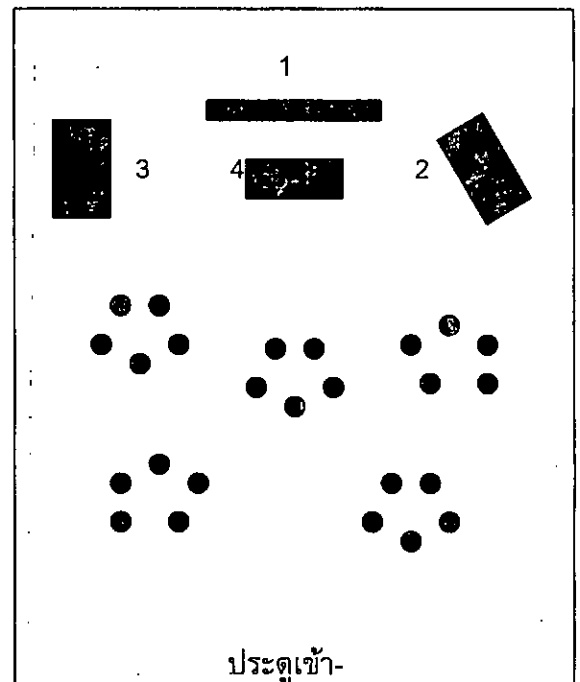

รูปแบบที่ 1 แบบมีโต๊ะ

หมายเหตุ 1. จอสำหรับฉายภาพ

3. โต๊ะสำหรับผู้ช่วยวิทยากรและวางอุปกรณ์การฝึกอบรม

4. โต๊ะสำหรับวิทยากรและวางเครื่องฉาย x เก้าอี้

รูปแบบที่ 2 แบบนั่งกับพื้น

2. เครื่องเล่นแถบเสียง

● ที่นั่งกับพื้น

กิจกรรมที่ 2 วิเคราะห์ตนเอง

วัตถุประสงค์

หลังจากเข้าร่วมกิจกรรม ผู้เข้ารับการอบรมจะมีความสามารถดังนี้ :

1. เพื่อให้ผู้รับการอบรมได้รู้สำรวจและรู้จักตนเอง
2. เพื่อให้ผู้รับการอบรมได้รู้ความต้องการและความสามารถของกันและกัน
3. เพื่อสร้างสัมพันธภาพและให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ขนาดกลุ่ม

กลุ่มย่อยกลุ่มๆ ละ 5 คน

สื่อและอุปกรณ์

แบบสำรวจตนเอง จำนวน 40 ชุด

ระยะเวลาที่ใช้

40 นาที (กิจกรรม 25 นาที, สรุปกิจกรรมและบันทึก 15 นาที)

การดำเนินกิจกรรม

1. แจกแบบสำรวจเกี่ยวกับเอกลักษณ์ให้กับผู้รับการอบรม แล้วให้เขียนคำตอบลงในแบบสำรวจนั้น
2. แบ่งผู้รับการอบรมเป็นกลุ่มละ 5 คน เพื่อผลัดกันอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับเอกลักษณ์ของแต่ละคน
3. ให้ผู้รับการอบรมเขียนสรุปเอกลักษณ์ของตนเองและนำไปติดที่ผนังห้อง
4. ให้ผู้รับการอบรมเดินสำรวจเอกลักษณ์ ความต้องการ และความสามารถของผู้รับการอบรมอื่น ๆ
5. ผู้รับการอบรมและวิทยากรช่วยกันสรุปข้อคิดจากกิจกรรม
6. ให้ผู้รับการอบรมบันทึกสิ่งที่ได้เรียนรู้ลงในสมุดบันทึกของตนเอง

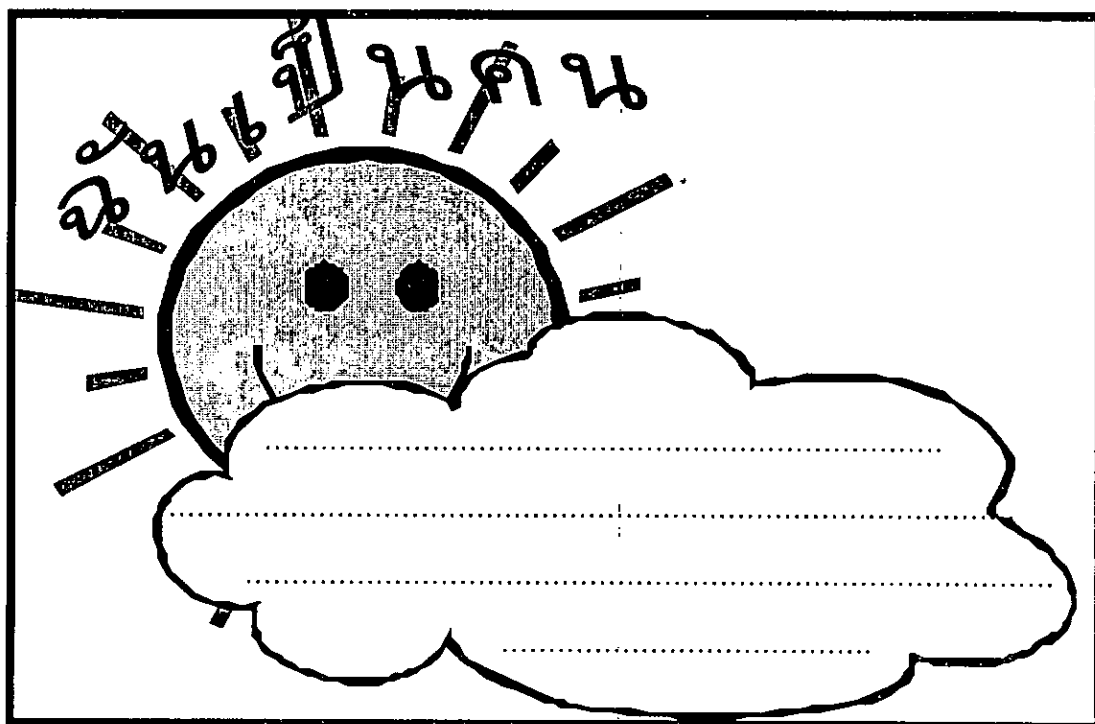
การประเมินผล

1. การประเมินผลก่อนและหลังการฝึกอบรม
2. การสังเกตจากการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมและการอภิปราย

บทสรุป

เราทุกคนต่างมีทั้งข้อดีและข้อควรปรับปรุง มีความต้องการและความสามารถต่างกัน หากเราสำรวจตนเองทำให้รู้จักตนเองดีขึ้น และตระหนักในความต้องการ ความสามารถของกันและกัน เพื่อนำไปสู่การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

<p><u>ฉันสามารถช่วยผู้อื่นเกี่ยวกับ</u></p>	<p><u>ฉันอยากได้รับความช่วยเหลือเกี่ยวกับ</u></p>
<p><u>ใคร ๆ มักชมฉันว่า</u></p>	<p><u>ฉันอยากปรับปรุงตนเองเกี่ยวกับ</u></p>

“เอกลักษณ์ของฉัน”

ชื่อ-นามสกุล.....

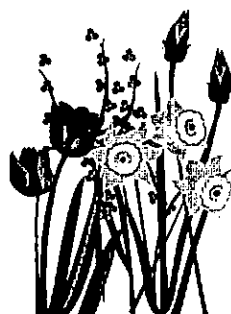
สิ่งที่ฉันค้นพบ

.....

.....

.....

.....

กิจกรรมที่ 5 วันนี้ของวิตามิน เอ

วัตถุประสงค์

หลังจากเข้าร่วมกิจกรรม ผู้รับการอบรมจะมีความสามารถดังนี้ :

1. เพื่อให้ผู้รับการอบรมเข้าใจความหมายของฉันทะในการเรียน
2. เพื่อให้ผู้รับการอบรมเห็นความสำคัญของฉันทะในการเรียน ว่ามีส่วนช่วยให้กระทำสิ่งที่ตนต้องการประสบความสำเร็จ

ขนาดกลุ่ม

กลุ่มย่อยกลุ่มๆ ละ 5 คน

สื่อและอุปกรณ์

1. ใบงานกิจกรรมที่ 6 วันนี้ของวิตามิน เอ
2. กรณีศึกษา เรื่อง วันนี้ของวิตามิน เอ
3. แผ่นใส จำนวน 8 แผ่น และปากกาเขียนแผ่นใส
4. ไบบันทึกกิจกรรมกลุ่มละ 1 แผ่น

ระยะเวลาที่ใช้

120 นาที (กิจกรรม 100 นาที, สรุปกิจกรรมและบันทึก 20 นาที)

การดำเนินกิจกรรม

1. แบ่งผู้รับการอบรมเป็นกลุ่มละ 5 คน
2. ให้แต่ละกลุ่มเลือกประธาน เพื่อปฏิบัติหน้าที่ผู้ดำเนินการอภิปรายและเลขานุการกลุ่ม เพื่อปฏิบัติหน้าที่จดบันทึกผลการอภิปรายของสมาชิกในกลุ่ม
3. ให้ผู้รับการอบรมทุกคนอ่านกรณีศึกษา เรื่อง วันนี้ของวิตามิน เอ
4. วิทยากรและผู้รับการอบรมช่วยกันสรุปข้อคิดจากกิจกรรม
5. ให้แต่ละกลุ่มอภิปรายประเด็นตามใบงาน
6. วิทยากรและผู้รับการอบรมช่วยกันสรุป ให้เห็นประเด็น ความสำคัญของฉันทะในการเรียน
7. ให้ผู้รับการอบรมบันทึกสิ่งที่ตนเองได้เรียนรู้ลงในสมุดบันทึกของตนเอง

การประเมินผล

1. การประเมินผลก่อนและหลังการฝึกอบรม
2. การสังเกตจากการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมและการอภิปราย

บทสรุป

ความสำเร็จของคุณไวตามิน เอ อาจเรียกได้ว่า “ฉันทะ” เป็นความพอใจ ความรักในสิ่งที่ทำ ซึ่งจะก่อให้เกิดความพยายามที่จะทำในสิ่งที่รักนั้นให้บรรลุผลสำเร็จโดยมีย่อท้อ (จากกรณีเรื่อง “วันนี้ของไวตามิน เอ”) มีความรักในการเล่นดนตรีของคุณไวตามิน เอ จึงมีความพยายามที่จะเรียนรู้ ใฝ่รู้ ฝึกฝน จนประสบความสำเร็จ ขณะเดียวกันถ้ามีเหตุผลว่าตนเองต้องเรียนให้จบปริญญาตรีด้วย ดังนั้น ด้วยความรักในดนตรี ความรักที่มีต่อคุณแม่และความรักในการเรียน จึงทำให้เกิดพลัง มีความอดทน พยายาม ใฝ่รู้ มีเหตุผล และในที่สุดก็นำพาตนเองให้ประสบความสำเร็จทั้งด้านการเรียนและดนตรี

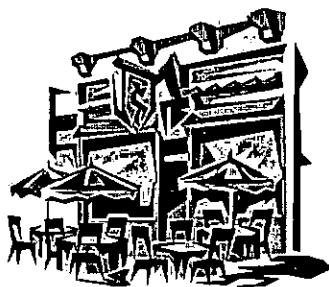
กรณีศึกษา

วันนี้ของไวตามิน เอ

ไวตามิน เอ เป็นเด็กต่างจังหวัดและได้เข้ามาเรียนกรุงเทพฯ โดยเช่าห้องพักอยู่เพียงลำพัง ปัจจุบันไวตามิน เอ ประสบความสำเร็จในอาชีพนักร้อง นักดนตรี นักแต่งเพลง และเป็นผู้สร้างผลงานของตนเองทั้งหมด เป็นผู้ดูแลการผลิตให้กับนักร้องคนอื่นๆ ในค่ายเพลงนั้น และไวตามิน เอ มีโรงเรียนสอนเต้นรำเพื่อสอนให้กับเยาวชนที่สนใจ

ไวตามิน เอ มีความสนใจเรื่องดนตรีตั้งแต่เด็ก ในระยะแรกสนใจในการเล่นกีตาร์เพราะความสนุกและเป็นช่วงวัยรุ่นที่เด็กผู้ชายมักสนใจในการเล่นดนตรี โดยไม่ได้เรียนที่ไหนแต่อ่านจากหนังสือสอบถามจากผู้ที่เล่นเป็น และอาศัยการฝึกฝนด้วยตนเอง ซึ่งในช่วงนี้คุณแม่ยังไม่ห้ามแต่ให้ตั้งใจเรียน เมื่ออยู่ช่วงมัธยมปลายไวตามิน เอ ได้เล่นดนตรีตอนกลางคืนตามร้านอาหารต่างๆ ซึ่งทำให้ผลการเรียนของไวตามิน เอ ตกลง เมื่อคุณแม่รู้ก็ไม่สนับสนุนและสั่งห้ามเล่นดนตรีอีกเพราะเกรงว่าลูกจะละทิ้งการเรียนและมีวุฒิการศึกษาติด

ต่อมา ไวตามิน เอ ได้เข้ามาเรียนมหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ ในคณะวิศวกรรมศาสตร์ ไวตามิน เอ ยังคงแอบไปเล่นดนตรีตามร้านอาหารอีกครั้ง เพราะเงินที่ได้จากคุณแม่ไม่พอใช้จ่ายแต่ไม่อยากจะขอเพิ่มเติมและอยากได้เงินไปซื้อเครื่องดนตรีด้วย ในช่วงนี้ไวตามิน เอ พยายามศึกษาดนตรี การเล่นกีตาร์ด้วยตนเอง การฝึกซ้อมอย่างหนัก และการซักถามผู้อื่นให้ตนเองมีความรู้ความชำนาญสูงขึ้นและเริ่มเล่นดนตรีชนิดอื่นๆ อีกหลายชนิด ในขณะที่เดียวกันก็เรียนตามปกติ จนกระทั่งจบมหาวิทยาลัย คณะวิศวกรรมศาสตร์ ภายในเวลา 4 ปี แต่ขณะที่เรียนอยู่ ไวตามิน เอ ก็มีโอกาสดำเนินการของดนตรี จนได้รับความนิยมนจากผู้ชื่นชอบในงานของเขา ทุกวันนี้ ไวตามิน เอ ก็ยังคงศึกษาเกี่ยวกับการแต่งเพลง การทำเพลง การเต้น และพยายามพัฒนางานของตนเองให้มีคุณภาพขึ้นเรื่อยๆ

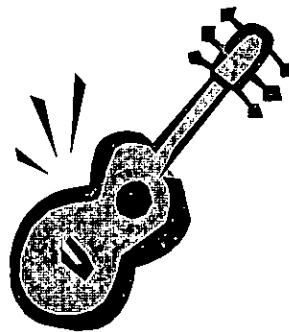

ใบงานกิจกรรมที่ 6 วันนี้ของไวตามิน เอ

เวลาในการทำกิจกรรม 120 นาที

คำชี้แจง ให้ดำเนินการดังนี้

1. ให้แต่ละกลุ่มเลือกประธานและเลขานุการ เพื่อปฏิบัติหน้าที่ผู้ดำเนินการอภิปรายและเลขานุการกลุ่ม เพื่อปฏิบัติหน้าที่จดบันทึกผลการอภิปรายของสมาชิกในกลุ่ม (เวลา 5 นาที)
2. ให้ผู้รับการอบรมทุกคนอ่านกรณีศึกษา เรื่อง วันนี้ของไวตามิน เอ (10 นาที)
3. สมาชิกแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายและบันทึกผลการอภิปราย แต่ละหัวข้อดังต่อไปนี้ (หัวข้อละ 5 นาที ยกเว้นข้อ 5 เวลา 15 นาที)
 - 1) ทำไม ไวตามิน เอ จึงประสบความสำเร็จในด้านการเรียน และด้านดนตรีทั้งที่คุณแม่ห้ามเล่นดนตรี สืบเนื่องมาจากสาเหตุใด
 - 2) หาก ไวตามิน เอ ละทิ้งการเรียนมาสนใจดนตรีอย่างเดียว อนาคต ไวตามิน เอ จะเป็นอย่างไร
 - 3) ถ้า ไวตามิน เอ มุ่งเรียนโดยละทิ้งเล่นดนตรี อนาคต ไวตามิน เอ จะเป็นอย่างไร
 - 4) จงเล่าชีวิตจริงของคุณที่เคยประสบมา หรือบุคคลที่เรารู้จักเช่น พ่อแม่ เพื่อนญาติพี่น้อง ที่มุ่งมั่นจนสำเร็จอย่าง ไวตามิน เอ คุณรู้สึกอย่างไรกับเขา (คนละ 3 นาที)
 - 5) คุณคิดว่าคนที่มีความสำเร็จและไม่สำเร็จในเรื่องการเรียนและการทำงาน มีสาเหตุมาจากอะไรบ้าง
 - 6) คุณคิดว่าจะมีหนทางใดที่จะทำให้มีความตั้งใจเรียนและขยันเรียนมากขึ้น เพื่อให้เรียนได้สำเร็จดังความมุ่งหมาย
4. ส่งตัวแทน 1 คน เพื่อรายงานผลการอภิปราย (เวลากลุ่มละ 10 นาที)

แบบบันทึกผลการอภิปราย

กลุ่ม.....

ชื่อประธาน.....

ชื่อเลขานุการกลุ่ม.....

ผลการอภิปรายในหัวข้อดังต่อไปนี้

หลังจากที่คุณได้อ่านกรณีศึกษาเรื่อง “วันนี้ของวิตามิน เอ” จบแล้ว กลุ่ม
คุณคิดว่า

1. ทำไม วิตามิน เอ จึงประสบความสำเร็จในด้านการเรียน และด้านดนตรีทั้ง
ที่คุณแม่ห้ามเล่นดนตรี สืบเนื่องมาจากสาเหตุใด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. หากวิตามิน เอ ละทิ้งการเรียนมาสนใจดนตรีอย่างเดียว อนาคต วิตามิน
เอ จะเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

5. คุณคิดว่าคนที่มีความสำเร็จและไม่สำเร็จในเรื่องการเรียนและการทำงาน มีสาเหตุมาจากอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6. คุณคิดว่าจะมีหนทางใดที่จะทำให้มีความตั้งใจเรียนและขยันเรียนมากขึ้น เพื่อให้เรียนได้สำเร็จดังความมุ่งหมาย

.....

.....

.....

.....

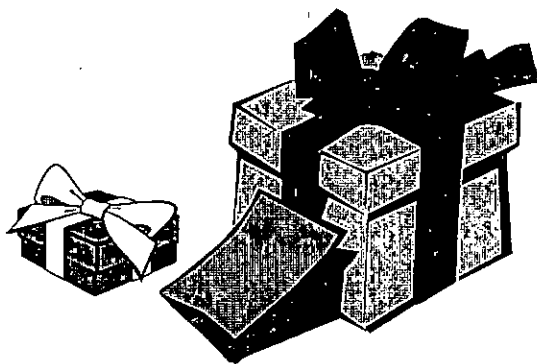
.....

.....

.....

.....

.....

กิจกรรมที่ 12 การวางแผนพัฒนาตนเอง

วัตถุประสงค์

หลังเข้าร่วมกิจกรรมผู้รับการอบรมจะมีความสามารถดังนี้

1. เพื่อให้ผู้รับการอบรมสามารถระบุปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เป็นอุปสรรคในการเรียนได้
2. เพื่อให้ผู้รับการอบรมวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาหรือวางแผนในการเรียน
3. เพื่อให้ผู้รับการอบรมได้หาแนวทางการแก้ไขปัญหาและการปฏิบัติตามแผนได้
4. เพื่อให้ผู้รับการอบรมได้หาแนวทางการปรับแผนแก้ไขปัญหาและการปฏิบัติตามแผน
5. ได้เพื่อให้ผู้รับการอบรมสามารถพัฒนาตนเองในการเรียนของตนเองได้

ขนาดกลุ่ม

แบ่งกลุ่มย่อยกลุ่ม ละ 5 คน

สื่อและอุปกรณ์

1. เอกสารการวางแผนพัฒนาตนเองในการเรียนตนเอง
2. สมุดบันทึกประจำตัวของผู้รับการอบรม

ระยะเวลาที่ใช้

180 นาที (กิจกรรม 150 นาที, สรุปกิจกรรมและบันทึก 30 นาที)

การดำเนินกิจกรรม

1. แบ่งผู้เข้ารับการอบรมเป็นกลุ่มละ 5 คน และวิทยากรตั้งคำถามเพื่อเตรียมความพร้อมของผู้รับการอบรม โดยผู้รับการอบรมจับคู่กันระดมความคิดว่าตัวเรามีปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนอะไรบ้าง มีคำถามดังนี้
 - 1.1 "ปัญหาและอุปสรรคในการเรียนของเรามีอะไรบ้าง สาเหตุที่แท้จริงของปัญหาคืออะไร ผลของปัญหาเหล่านั้นกระทบอะไรบ้าง"
 - 1.2 "ปัญหาใดควรแก้ไขก่อนที่สุด เพราะอะไร"
 - 1.3 "วิธีการแก้ไขหรือป้องกันปัญหาและอุปสรรคมีวิธีใดบ้าง"
2. ให้สมาชิกกลุ่มร่วมกันอภิปรายโดยวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาแบ่งเป็นปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก และนำเสนอผลงานต่อที่ประชุม

3. วิทยากรบันทึกปัญหาและอุปสรรค วิธีการแก้ไขปัญหา ลงแผ่นใส เพื่อนำมาชกร่วมกันอภิปรายอีกครั้ง
4. วิทยากรแจกเอกสารการวางแผนพัฒนาขั้นต้นในการเรียนพร้อมอธิบาย โดยให้วางเป้าหมายการพัฒนาที่สามารถปฏิบัติได้ ภายในระยะเวลา 1 - 2 เดือน เปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการอบรมซักถามข้อสงสัย :
5. ให้ผู้รับการอบรมเขียนเป้าหมายการพัฒนาการเรียนของตนเอง หลังจากนั้นจับคู่กับเพื่อนและอ่านเป้าหมายให้เพื่อนฟังและแสดงความคิดเห็น ขั้นต่อไปเขียนแผนพัฒนาการเรียนของตนโดยเลือกเป้าหลักเพียง 1 ข้อ และกำหนดเป้าหมายระยะสั้นในแต่ละสัปดาห์ที่นำไปสู่เป้าหมายหลัก (60 นาที)
6. ให้อาสาสมัครออกมา 2-3 คน (ซึ่งเขียนแผนได้ชัดเจน) นำเสนอแผนพัฒนาต่อที่ประชุม
7. ให้ผู้รับการอบรมเก็บแผ่นไว้ในแฟ้มผลงานของตน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน การทบทวนและกระตุ้นตนเองในการปฏิบัติตามแผนพัฒนา
8. วิทยากรสรุป

การประเมินผล

1. การประเมินผลก่อนและหลังการฝึกอบรม
2. การสังเกตจากการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมและการอภิปราย
3. การวางแผนพัฒนาขั้นต้นในการเรียน

บทสรุป

การวางแผนพัฒนาในการเรียนเป็นเครื่องช่วยกำหนดทิศทางการปฏิบัติของตนเองด้วยตนเอง ความสำเร็จในการพัฒนาตนจะบังเกิดผล เมื่อใดเราวางแผนแล้วไม่ลงมือปฏิบัติก็ไม่มีประโยชน์ ดังนั้นสิ่งสำคัญที่สุดคือปฏิบัติตามแผนอยู่เสมอ จะนำไปสู่การพัฒนาตนด้านการเรียนและการทำงานในอนาคต

การวิเคราะห์ปัญหา

โดย.....

สาเหตุของปัญหา		ผลที่เกิด
(ภายนอก)	ปัญหา	(ภายนอก)
(ภายใน)		(ภายใน)

ทางแก้

ภายใน	ภายนอก
-------	--------

โครงการพัฒนา.....

ระยะ	กิจกรรมการพัฒนา	หมายเหตุ (ข้อสังเกต ข้อควรปรับปรุง)
<u>ระยะที่1</u>		
<u>ระยะที่2</u>		
<u>ระยะที่3</u>		
<u>ระยะที่4</u>		

โดย.....

...../11/2544

การตั้งเป้าหมายและขั้นตอนการปฏิบัติ

คำชี้แจง: ให้ท่านเขียนเป้าหมายในการพัฒนาการเรียนของตนเอง

ที่	เป้าหมาย	ความสำคัญ			ความยากง่าย		
		สูง	กลาง	ต่ำ	สูง	กลาง	ต่ำ
1.							
2.							
3.							

คำชี้แจง เมื่อท่านเขียนเป้าหมายครบทั้ง 3 ข้อแล้ว ให้ท่านจัดลำดับความสำคัญและความยากง่ายของเป้าหมาย หลังจากนั้นให้ท่านพิจารณานำเป้าหมายที่มีความสำคัญสูงและความยากอยู่ระดับกลางหรือต่ำมาทำแผนพัฒนาตนเอง ขึ้นต่อไปควรคำนึงถึงปัญหาอุปสรรคที่ทำให้แผนฯไม่สำเร็จ ตลอดจนวิธีการแก้ไขปัญหามาจากตัวท่านเองหรือผู้อื่น

เป้าหมายแผนพัฒนาการเรียนของฉัน คือ

แนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหามาจากตัวท่านเองหรือผู้อื่น

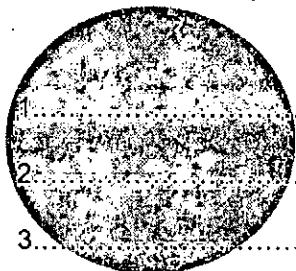
ปัจจัยใดในตัวท่านที่เป็นอุปสรรคที่ทำให้ท่านปฏิบัติตามแผนฯไม่สำเร็จ

1.

2.

3.

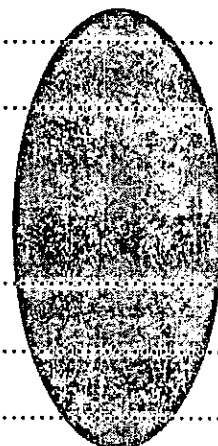
ปัจจัยอื่น ๆ ที่เป็นอุปสรรคที่ทำให้ท่านปฏิบัติตามแผนฯไม่สำเร็จ

- 1.....
- 2.....
- 3.....

วิธีที่ท่านจะป้องกันหรือแก้ไขอุปสรรคที่จะเกิดขึ้น

- 1.....
- 2.....
- 3.....
- 4.....
- 5.....
- 6.....

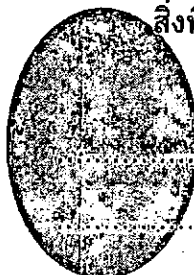

บุคคลอื่นที่สามารถช่วยให้ท่านปฏิบัติตามแผนฯได้สำเร็จ

บุคคล

- 1.....
- 2.....
- 3.....

สิ่งที่เขาช่วยท่านได้

โครงการพัฒนาการเรียนของฉัน

เหตุผลในการพัฒนา

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เป้าหมายระยะยาวของการพัฒนา (2 เดือน)

.....

.....

.....

.....

เป้าหมายระยะสั้น (1 สัปดาห์)

ระยะที่ 1

.....

.....

ระยะที่ 2

.....

.....

ระยะที่ 3

.....

.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ชื่อ-นามสกุล

เจ้าของแผน

แบบบันทึกการประเมินผลการปฏิบัติตามแผนพัฒนาการเรียน
(My Best)

สัปดาห์ที่

เป้าหมายของฉัน

.....

ความสำเร็จการปฏิบัติตามแผน.....

.....

ความรู้สึกที่เกิดขึ้นต่อการเปลี่ยนแปลง/ประสบการณ์ประทับใจ.....

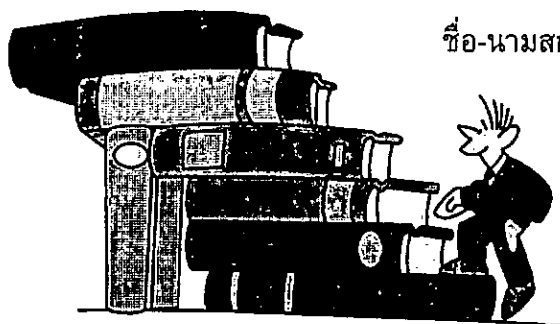
.....

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น.....

.....

ต้องการความช่วยเหลือเรื่อง.....

.....

ชื่อ-นามสกุล

เจ้าของแผน

ภาคผนวก ง
ตารางเวลาการฝึกอบรม

โครงการสัมมนาเชิงปฏิบัติการเรื่อง
 “การพัฒนาพลังแห่งการเรียนรู้ของตนเอง”
 วันที่ 28 – 30 พฤศจิกายน 2544
 ณ หาดสองแคว รีสอร์ท อ.แก่งคอย จ.สระบุรี

วัตถุประสงค์โครงการ

1. เพื่อให้นักศึกษาได้พัฒนาและฝึกฝนทักษะการทำงานอย่างเป็นระบบ
2. เพื่อให้นักศึกษาตระหนักในความสามารถของตนเอง
3. เพื่อให้นักศึกษาได้พัฒนารูปแบบการเรียนรู้ซึ่งช่วยให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
4. เพื่อให้นักศึกษาเกิดทักษะการคิดที่ถูกต้อง

ลักษณะกิจกรรม

1. กิจกรรมกลุ่มและการอภิปราย 80 %
2. การบรรยาย 20 %

กำหนดการ

วันที่ 28 พฤศจิกายน 2544

7.30 น.	ออกเดินทางจากมหาวิทยาลัย (หน้าตึกเฉลิมพระเกียรติฯ)
10.00 น.	ถึงที่สัมมนาและเข้าห้องพัก
10.30 น.	ลงทะเบียน
10.30 - 11.00 น.	ประเมินตนเองก่อนฝึกอบรม
11.00 – 12.00 น.	กิจกรรม : มารู้จักกัน
12.00 – 13.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
13.00 – 14.00 น.	กิจกรรม : วิเคราะห์ตนเอง
14.00 – 15.00 น.	กิจกรรม : คุณค่าของการเรียนรู้
15.00 – 15.15 น.	พักรับประทานอาหารว่าง
15.15 – 16.15 น.	กิจกรรม : ความภาคภูมิใจ
16.15 – 17.15 น.	กิจกรรม : เหลียวหลังแลหน้า
17.15 – 18.00 น.	พักผ่อนตามอัธยาศัย
18.00 – 19.00 น.	รับประทานอาหารเย็น
19.00 – 21.00 น.	กิจกรรม : วันนี้ของ ไวตามิน เอ

วันที่ 29 พฤศจิกายน 2544

07.00 – 08.00 น.	รับประทานอาหารเช้า
08.00 – 08.30 น.	ลงทะเบียน
08.30 – 09.30 น.	กิจกรรม : เส้นทางสู่ความสำเร็จ
09.30 – 10.45 น.	กิจกรรม : ผู้นำชีวิต
10.45 – 11.00 น.	พักรับประทานอาหารว่าง
11.00 – 12.20 น.	กิจกรรม : มองต่างมุม
12.20 – 13.20 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
13.20 – 14.40 น.	กิจกรรม : คิดถูก ทำถูก
14.40 – 15.00 น.	พักรับประทานอาหารว่าง
15.00 – 16.30 น.	กิจกรรม : การทำงานอย่างเป็นระบบ
16.30 – 18.00 น.	พักผ่อนตามอัธยาศัย
18.00 – 19.00 น.	รับประทานอาหารเย็น
19.00 – 21.00 น.	การวางแผนพัฒนาตนเอง

วันที่ 30 พฤศจิกายน 2544

07.00 – 08.00 น.	รับประทานอาหารเช้า
08.00 – 08.30 น.	ลงทะเบียน
08.30 – 10.30 น.	การวางแผนพัฒนาตนเอง (ต่อ)
10.30 – 10.45 น.	พักรับประทานอาหารว่าง
10.45 – 12.00 น.	ปิดกลุ่ม
12.00 – 13.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
13.00 – 14.00 น.	- ประเมินผลตนเอง - ประเมินผลโครงการ
14.00 – 14.30 น.	พักรับประทานอาหารว่าง
14.30 น.	เดินทางกลับ
17.00 น.	กลับถึงมหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิตโดยสวัสดิภาพ

ภาคผนวก จ**รายชื่อผู้ทรงวุฒิตรวจสอบหลักสูตรฝึกอบรมและเครื่องมือวัด**

รายชื่อผู้ทรงวุฒิตรวจสอบหลักสูตรฝึกอบรม

1. ดร.จีรวัดน์ วีรังกร	หัวหน้างานกิจกรรมนิสิต กองกิจการนิสิต
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
2. ดร.มนัส บุญประกอบ	อาจารย์ประจำสถาบันวิจัยพฤกษศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3. ดร.รัตติกรณ์ จงวิศาล	อาจารย์ประจำภาควิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรม
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
4. อ.ดร.วิลาสลักษณ์ ชวัลลี	อาจารย์ประจำสถาบันวิจัยพฤกษศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
5. อ.ประหยัด สุดเศวต	ผู้ช่วยผู้อำนวยการกองกิจการนิสิต
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
6. อ.เบญจมาศ กาญจนโรจน์	อาจารย์ประจำภาควิชาจิตวิทยาการศึกษา
และการแนะแนว มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
7. อ.อัญชัญ เกียรติบุตร	หัวหน้าภาควิชาจิตวิทยาการศึกษา
และการแนะแนว มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
8. อ.วนิดา ข้าเขียว	อาจารย์ประจำภาควิชาปรัชญา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
9. อ.จารุพันธ์ สมบูรณ์สิทธิ์	อาจารย์ประจำศูนย์ฝึกอบรม
วิทยาลัยพยาบาลพระบรมราชชนนี ราชบุรี

รายชื่อผู้ทรงวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวัด

1. ดร.ชูศักดิ์ ชัมภลสิทธิ์	อาจารย์ประจำคณะบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. รศ.ดร.ผจงจิต อินทสุวรรณ	อาจารย์ประจำสถาบันวิจัยพฤกษศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3. อ.ดร.วิลาสลักษณ์ ชวัลลี	อาจารย์ประจำสถาบันวิจัยพฤกษศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
4. อ.วสิน อินทสระ	หัวหน้าภาควิชาพฤกษศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
5. ผศ.ดร.อรพินทร์ ชูชม	อาจารย์ประจำสถาบันวิจัยพฤกษศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ภาคผนวก จ
รายชื่อนักศึกษาที่เข้ารับการฝึกอบรม

ตาราง 19 รายชื่อนักศึกษาที่เข้ารับการฝึกอบรม

ที่	ชื่อ-นามสกุล	กลุ่ม	คณะ	ชั้นปี	เพศ
1	อัมพร จิตานันท์บุตร	Cont	ศิลปศาสตร์	2	หญิง
2	จักรกฤษณ์ อ้นบุญศรี	Cont	นิเทศศาสตร์	1	ชาย
3	เฉลิมชัย ยู่ระพรชัย	Cont	บริหารธุรกิจ	2	ชาย
4	จิตติ ขวัญบุญจัน	Cont	นิเทศศาสตร์	1	ชาย
5	กิติพันธ์ ชูกิจโกศล	Cont	นิเทศศาสตร์	2	ชาย
6	เบญจมาศ ทองหล่อ	Cont	บริหารธุรกิจ	2	หญิง
7	นาวิณ ฉัตรสุวรรณ	Cont	นิเทศศาสตร์	2	ชาย
8	ศุจิกา ทองคำ	Cont	นิเทศศาสตร์	2	หญิง
9	เอมอร คำบุชา	Cont	บริหารธุรกิจ	2	หญิง
10	คณิงนิจ คชวิน	Cont	บริหารธุรกิจ	2	หญิง
11	กุลธิดา สินอนันต์	Cont	บริหารธุรกิจ	2	หญิง
12	ฤทธิโรจน์ วัฒนศัพท์	Cont	บริหารธุรกิจ	1	ชาย
13	บรรพต อยู่สงค์	Cont	นิเทศศาสตร์	1	ชาย
14	ปัญญา สุกใส	Cont	นิเทศศาสตร์	2	ชาย
15	สภารัตน์ ธนังทอง	Cont	บริหารธุรกิจ	2	หญิง
16	มานิตา จันตรี	Cont	บริหารธุรกิจ	2	หญิง
17	ภัทร สว่างสุข	Cont	นิเทศศาสตร์	2	ชาย
18	วรจักร นาคเกิด	Cont	วิทยาศาสตร์ฯ	2	ชาย
19	ภัทรินทร์ ชันธพาสี	Cont	นิเทศศาสตร์	1	หญิง
20	เรณู ทองหล่อ	Cont	บริหารธุรกิจ	2	หญิง
21	พัชรา เมืองงาม	Cont	บริหารธุรกิจ	2	หญิง
22	สุวิมล หนูขาว	Exp1	วิศวกรรมศาสตร์	1	หญิง
23	มารุต ศรีพงษ์พันธ์กุล	Exp1	วิศวกรรมศาสตร์	1	ชาย
24	นราวิชญ์ วงศ์ปิ่น	Exp1	ศิลปศาสตร์	1	ชาย
25	สุภาวดี ชินเสนา	Exp1	ศิลปศาสตร์	1	หญิง
26	นุชจรรย์ย์ กล้าวิเศษ	Exp1	บริหารธุรกิจ	1	หญิง

ตาราง 19 (ต่อ)

ที่	ชื่อ-นามสกุล	กลุ่ม	คณะ	ชั้นปี	เพศ
27	เสาวณีย์ จงจิต	Exp1	บริหารธุรกิจ	1	หญิง
28	พัชรี บุญปกครอง	Exp1	ศิลปศาสตร์	1	หญิง
29	อินทิรา นาคประสิทธิ์	Exp1	ศิลปศาสตร์	1	หญิง
30	พูนสิริ ฟิ่งโต	Exp1	ศิลปศาสตร์	1	หญิง
31	วิภา ศิริลักษณ์ปกรณ์	Exp1	วิทยาศาสตร์ฯ	1	หญิง
32	สุภาพร เลิศชัยคุณากร	Exp1	ศิลปศาสตร์	1	หญิง
33	เจตลักษณ์ สายโพธิ์ดำ	Exp1	บริหารธุรกิจ	1	หญิง
34	ประยูทธ ชัยสุข	Exp1	วิทยาศาสตร์ฯ	1	ชาย
35	กิตติคุณ ยอดรัก	Exp1	วิทยาศาสตร์ฯ	1	ชาย
36	ภูวดล โพธิ์ทอง	Exp1	วิทยาศาสตร์ฯ	1	ชาย
37	สุพัฒพงษ์ ทิพย์ญาณ	Exp1	วิศวกรรมศาสตร์	1	ชาย
38	สาธิต สิริรัศมีวงศา	Exp1	ศิลปศาสตร์	1	ชาย
39	สืบสกุล กำลัง	Exp1	วิทยาศาสตร์ฯ	1	ชาย
40	เสาวณีย์ ทองใบ	Exp1	บริหารธุรกิจ	2	หญิง
41	วิฑูรย์ ขนบแก้ว	Exp1	วิศวกรรมศาสตร์	1	ชาย
42	ชาญวิทย์ ลิ้มวรรณ	Exp2	ศิลปศาสตร์	1	ชาย
43	ศิริลักษณ์ นาควิจิตร	Exp2	บริหารธุรกิจ	2	หญิง
44	สุนันท์ รอดสุด	Exp2	ศิลปศาสตร์	1	หญิง
45	ปิติ สิริตันติเวชกร	Exp2	วิทยาศาสตร์ฯ	1	ชาย
46	มุสดี คงชุ่ม	Exp2	บริหารธุรกิจ	2	หญิง
47	จิราวรรณ ร่ำรวย	Exp2	บริหารธุรกิจ	2	หญิง
48	บุษณีย์ อินนา	Exp2	บริหารธุรกิจ	1	หญิง
49	สุปราณี แจ้งการ	Exp2	บริหารธุรกิจ	1	หญิง
50	กานดา โชโดบ	Exp2	บริหารธุรกิจ	1	หญิง
51	ปรีดา ยี่แก้ว	Exp2	บริหารธุรกิจ	1	หญิง
52	พรทิพย์ ทวีภูษิต	Exp2	บริหารธุรกิจ	1	หญิง
53	กานดา บุญยีน	Exp2	บริหารธุรกิจ	2	หญิง

ตาราง 19 (ต่อ)

ที่	ชื่อ-นามสกุล	กลุ่ม	คณะ	ชั้นปี	เพศ
54	สุกัญญา พิมพ์นนท์	Exp2	บริหารธุรกิจ	2	หญิง
55	ไอลดา ศรีมานนท์	Exp2	บริหารธุรกิจ	2	หญิง
56	อัญชุลี ทองมีรุ่งเรือง	Exp2	ศิลปศาสตร์	1	หญิง
57	วรรัดต์ เถลิงวุฒิวงศ์	Exp2	วิทยาศาสตร์ฯ	1	ชาย
58	ประสิทธิ์ แซ่หงอ	Exp2	ศิลปศาสตร์	1	ชาย
59	สุพรรณษา ชนะดิษฐ์	Exp2	วิทยาศาสตร์ฯ	1	หญิง
60	จันดี แสงสี	Exp2	บริหารธุรกิจ	1	ชาย
61	ปานทอง มีชูโต	Exp2	วิทยาศาสตร์ฯ	1	ชาย
62	ประภัสสร บุญบันดาล	Exp2	ศิลปศาสตร์	1	หญิง
63	กนิษฐา ใจหมั่น	Exp2	ศิลปศาสตร์	1	หญิง

Cont = กลุ่มควบคุม, Exp1 = กลุ่มทดลอง 1, Exp2 = กลุ่มทดลอง 2

ภาคผนวก ช
ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ข้อมูลจากการแสดงความคิดเห็นในการประเมินหลักสูตรการฝึกอบรม ของกลุ่มนักศึกษาที่เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาฉันะในการเรียน เมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน 2544 กลุ่มตัวอย่างจำนวน 43 คน สรุปข้อมูลได้ดังนี้

จากคำถามที่ว่า “นักศึกษาคิดว่าตนเองได้รับประโยชน์อะไรบ้าง จากกิจกรรมนี้”

กิจกรรมที่ 1 มารู้จักกัน

1. ช่วยให้สามารถเข้าร่วมทำงาน/กิจกรรมกับผู้อื่นได้ดี
2. รู้จักตนเองและผู้อื่นมากขึ้น
3. สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในอนาคตหรือในชีวิตประจำวัน
4. รู้จักปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นมากขึ้น
5. รู้จักการตั้งคำถามหาสิ่งที่เราต้องการจากผู้อื่น
6. รู้ถึงความบกพร่องของตัวเอง
7. ได้คิดได้ทำและได้แสดงออก
8. กล้านำเสนอตนเองทำให้มีความคิดริเริ่ม
9. ส่งเสริมให้มีความคิดแปลกใหม่

กิจกรรมที่ 2 วิเคราะห์ตนเอง

1. รู้ปัญหาของตัวเอง
2. ได้ค้นหาและรู้จักตัวเองมากขึ้น
3. ค้นพบวิธีการปรับปรุงในส่วนที่ไม่ดีของตนเอง
4. นำไปประยุกต์ใช้ได้กับการพัฒนาตนเอง
5. มีคนช่วยประเมินตัวเองว่ามีข้อดีและข้อควรปรับปรุงอย่างไร

กิจกรรมที่ 3 คุณค่าของการเรียนรู้

1. สามารถเรียนรู้และทำความเข้าใจในสิ่งที่เราไม่เข้าใจได้มากขึ้น
2. รู้จักคิดมากขึ้น
3. เข้าใจถึงความหมายของสิ่งที่จะทำเพื่อให้รู้อย่างถ่องแท้
4. การใช้ชีวิตประจำวันต้องใช้ทุกๆ อย่างประกอบกัน จะใช้เพียงสิ่งหนึ่งสิ่งใดไม่ได้
5. ควรเรียนรู้มากๆ

6. มุมมองสิ่งต่างๆ หลากหลายมากขึ้น
7. การแก้ไขเหตุการณ์เฉพาะหน้า
8. เป็นแนวทางในการหาความรู้ ว่ารู้อะไรต้องรู้อะไรจริง
9. ได้ฝึกใช้จินตนาการด้านความคิด
10. รู้จักใช้เหตุผลโดยการพูดคุย แสดงความคิดเห็นกัน
11. ได้ไตร่ตรองและพัฒนาความคิด

กิจกรรมที่ 4 ความภาคภูมิใจ

1. ทำให้นึกถึงการกระทำในอดีตที่มีคุณค่ากับตนเอง
2. เกิดแรงบันดาลใจให้ทำในสิ่งที่ตัวเองฝันไว้ และเป็นกำลังใจให้เราตลอดไป
3. มีสามารถทำงานเป็นทีม
4. สิ่งที่ได้จากความภูมิใจจะเป็นแรงผลักดันจนถึงอนาคต
5. รู้สึกอยากพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น
6. นึกถึงเรื่องที่เราทำได้และมีความสุข ทำให้มีกำลังใจสู้ต่อไป
7. สามารถนำความรู้ที่ได้ไปปรับปรุงตัวเองให้ดีขึ้น
8. ทำให้เป็นคนมองโลกในแง่ดีเพราะสิ่งที่ประทับใจในอดีตเป็นสิ่งที่ดี มีคุณค่าเสมอ

กิจกรรมที่ 5 วันหนึ่งของไว ตามิน เอ

1. ได้แบบอย่างเรื่องการแบ่งเวลา
2. ทำให้รู้ว่าจะทำอะไรนั้นต้องมีความตั้งใจ/พยายาม
3. สามารถนำมาปรับให้เข้ากับตัวเองหรือเป็นแบบอย่างในการใช้ชีวิตประจำวัน
4. ทำให้เรารู้จักหน้าที่ที่ควรทำแต่ไม่ละทิ้งในสิ่งที่เรารักหรืออยากทำ
5. ได้ข้อคิดในการดำเนินชีวิตให้ดีที่สุด
6. รู้จักคิด วิเคราะห์
7. มีแรงบันดาลใจที่อยากจะทำให้ดีขึ้น
8. มีแรงจูงใจในการเรียนมากขึ้น
9. เกิดพยายามในสิ่งที่จะทำ
10. ได้พัฒนาความสนใจของตนเอง ว่าถ้าสนใจสิ่งใดให้สนใจอย่างจริงจังและมุ่งมั่น

กิจกรรมที่ 6 เหลียวหลังแลหน้า

1. ทำให้สามารถวางแผนอนาคตของเราได้
2. รู้จักกำหนดเป้าหมายในชีวิต
3. รู้ว่าจะทำอะไรต่อไปและกำหนดระยะเวลาได้ เพื่อให้ไปสู่ความสำเร็จที่ตั้งไว้
4. ทำให้เราเห็นความสำคัญของการกระทำในปัจจุบันมากขึ้น
5. ตั้งใจทำในสิ่งที่เราทำอยู่ให้เป็นประโยชน์มากที่สุด
6. การดำรงชีวิตเพื่อจุดมุ่งหมายในอนาคต
7. สร้างความมั่นใจให้ตัวเอง
8. ทำให้เรามีความหวังและต้องพยายามขึ้น
9. ฝึกการสร้างจุดหมายในอนาคตและทำให้ได้
10. รู้เป้าหมายของตัวเองชัดเจนขึ้น
11. รู้ถึงผลกระทบของอดีตและอนาคต
12. ได้ข้อคิดเตือนใจ ว่า ชีวิตคนเราอยู่ได้ด้วยความหวัง ,ความฝันคือน้ำหล่อเลี้ยงใจคน

กิจกรรมที่ 7 เส้นทางสู่ความสำเร็จ

1. ได้รับความสนุกสนาน เพลิดเพลิน
2. รู้จักใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
3. ใช้ความคิดได้หลายแบบ/จินตนาการได้หลายรูปแบบ
4. ทำให้รู้จักแก้ปัญหา/รู้จักใช้ความคิดอยู่เสมอ
5. ทำให้เรามีความกระตือรือร้น
6. ฝึกการแก้สถานการณ์เฉพาะหน้าได้ดี
7. รู้จักสังเกต จดจำและใช้ความคิด
8. สร้างศักยภาพให้ตนเองและมั่นใจในตนเอง

กิจกรรมที่ 8 ลำนำชีวิต

1. รู้ว่าควรปรับปรุงพัฒนาตนเองด้านการเรียนในด้านใด
2. สามารถนำมาเป็นตัวอย่างในชีวิตและนำไปปรับปรุงตัวเอง
3. เป็นแนวทางในการปฏิบัติอย่างถูกต้อง
4. เป็นสิ่งเตือนใจว่าคนเราไม่เหมือนกัน
5. รับรู้ถึงปัญหาและแนวทางแก้ไขได้
6. เกิดความคิดที่หลากหลาย
7. รู้จักการแบ่งเวลาและหน้าที่ให้ถูกต้อง

8. รู้ถึงสิ่งที่ไม่ดีแล้วนำไปพัฒนาให้ตนเองดี
9. รู้จักการวางแผนการใช้ชีวิตอย่างมีแบบแผน
10. ค้นหาวิธีแก้ปัญหา
11. ฝึกการทำงานด้วยตนเอง มีสมาธิให้กับตนเอง
12. เห็นอุปสรรคของการเรียนของแต่ละคนแตกต่างกันไป

กิจกรรมที่ 9 มองต่างมุม

1. ตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องการเอาใจใส่ในการเรียน
2. รู้จักวิธีการปรับตัวการดูแลตัวเอง
3. นำทักษะการวิเคราะห์ที่ได้ไปใช้ในชีวิต
4. เป็นคติเตือนใจในการเรียน
5. นำเหตุการณ์แบบนี้ไปปรับปรุงการเรียนของเรา
6. นำตัวอย่างที่ดีไปใช้
7. รู้จักวิธีปฏิบัติที่ถูกต้องด้วยตนเอง
8. ต้องมีความขยันหมั่นเพียรแล้วจะประสบความสำเร็จในชีวิต
9. รู้ถึงผลดีและผลเสียของการกระทำ
10. รู้จักคำว่าถูกต้อง
11. ได้เห็นตัวอย่างที่ดี และไม่ดี
12. ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน

กิจกรรมที่ 10 คิดถูก ทำถูก

1. สามารถสร้างข้อคิดและรู้เกี่ยวกับการเรียนและการค้นหาความรู้
2. ช่วยให้เราทำให้เรารู้จักคิดอย่างสร้างสรรค์
3. เป็นคติเตือนใจได้ดี
4. เห็นความสำคัญของการเป็นนักศึกษา
5. การมีสมาธิในการทำงานชิ้นใดชิ้นหนึ่ง
6. ตั้งความหวังและทำให้เป็นจริง
7. ทำในสิ่งที่ถูกต้อง
8. รู้จักคำว่า “นักศึกษา” เป็นอย่างไร
9. กระทำในสิ่งที่ถูกต้องโดยไม่หวังพึ่งสิ่งศักดิ์สิทธิ์
10. มองชีวิตของนักศึกษาได้ดีขึ้น
11. ทำให้ทราบเป้าหมายของนักศึกษา คือการเรียน

กิจกรรมที่ 11 การทำงานอย่างเป็นระบบ

1. ได้ทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น ก่อให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ
2. รู้จักการแบ่งหน้าที่และทำหน้าที่ของแต่ละคน
3. สามารถทำงานได้เป็นระบบ
4. มีการรวมพลังในวางแผนการทำงานเป็นขั้นตอนแล้วนำไปปฏิบัติ
5. รู้ถึงปัญหาและนำไปแก้ไข
6. ฝึกการทำงานเป็นทีม ช่วยกันแก้ไขและสร้างขึ้น
7. ถ้ามีความสามัคคีในหมู่คณะแล้ว จะทำให้เกิดผลที่สำเร็จได้
8. ฝึกให้เรารู้จักคิดและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์
9. รับฟังความคิดเห็นของคนอื่น

กิจกรรมที่ 12 การวางแผนพัฒนาฉันทะเลในการเรียน

1. รู้สาเหตุของปัญหาด้านการเรียนของตนเอง
2. สามารถหาแนวทางแก้ไขปัญหาการเรียนของตนเอง
3. สามารถวางแผนพัฒนาตนเองด้านการเรียนให้ดีกว่าเดิมได้
4. รู้แนวทางในการวางแผนอนาคตของตนเอง
5. ได้แบบแผนการพัฒนาตนเอง
6. การตั้งเป้าหมายทำให้เรารู้ว่าเราจะต้องทำอะไรเมื่อไร
7. รู้จักวิเคราะห์สถานการณ์
8. ได้มีการพัฒนาตนเอง
9. ทำให้เราเข้าใจตนเองมากขึ้น
10. รู้ถึงความผิดพลาดอาจที่เกิดขึ้น
11. ผลออกมาดีหรือไม่ อย่างไรเราก็แก้ไขได้

กิจกรรมที่ 13 สร้างกำลังใจ

1. ได้รับความรู้สึกของเพื่อน และประทับใจกับความรู้สึกของเพื่อนใหม่ที่ให้กับเรา
2. ได้รับกำลังใจจากเพื่อนๆ
3. รู้จักการให้ผู้อื่นในด้านต่างๆ
4. รู้จักเพื่อนมากขึ้น
5. เกิดความสนุกสนาน
6. เวลาและความสนุกสนานเกิดขึ้นได้ถ้าเรามาร่วมกัน
7. เกิดความรู้สึกดีๆ ที่มีให้กันตลอดไป

คำถามเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรม

1. ความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากการฝึกอบรมครั้งนี้
 1. ได้รับความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการพัฒนาตนเองด้านการเรียน
 2. ได้เข้าร่วมกิจกรรมกับผู้อื่น
 3. ได้เพื่อนใหม่เพิ่มขึ้น
 4. เรียนรู้การทำงานด้วยตนเอง
 5. การวางแผนงานในชีวิตประจำวัน
 6. การปรับปรุงตัวให้เข้ากับผู้อื่นในสังคม
 7. รู้จักพฤติกรรมของผู้อื่นในการเข้าร่วมกลุ่มกัน
 8. ทำให้รู้จักที่จะคิดเป็นทำเป็น
 9. ความสามัคคีในหมู่คณะ
 10. ได้รับทักษะในการคิดและแก้ปัญหา
 11. ได้แนวทางสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติ
 12. ชีวิตยังไม่สิ้นหวังถ้าเราตั้งใจจริง
 13. คนทุกคนย่อมมีเป้าหมายเป็นของตนเอง
 14. รู้จักตัวเองก็จะเป็นประโยชน์กับตัวเองมากขึ้น
 15. รู้จักการมีเหตุผลมากขึ้น
 16. เรียนรู้และพัฒนาตนเองมากขึ้น
 17. ได้แสดงออกอย่างอิสระของแต่ละคน
 18. รู้จักการเอื้อเฟื้อ
 19. กล้าพูด กล้าคิด กล้าทำ
 20. มีแนวความคิดใหม่ๆ เกิดขึ้น
 21. รู้ถึงความรู้สึกนึกคิดของตัวเอง
 22. รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
 23. รู้จักการรับผิดชอบตัวเอง
 24. การตรงต่อเวลา
 25. รู้จุดดีและจุดเสียของตนเอง
 26. ได้พัฒนาตนเองได้มากขึ้น
 27. สร้างจุดหมายในชีวิต
 28. เข้าใจลักษณะการอยู่ร่วมกันในสังคมที่ไม่เคยรู้จัก
 29. ฝึกการพูดหน้าสาธารณะชน
 30. เป็นการแลกเปลี่ยนความรู้การเรียนรู้กัน
 31. ช่วยให้เรากล้าที่จะแสดงออก

2. ความประทับใจ ความรู้สึกและความคิดเห็นที่มีต่อการฝึกอบรมนี้
 1. มีความประทับใจกับกิจกรรมที่จัดขึ้น
 2. ผู้ดำเนินโครงการให้ความเป็นกันเอง
 3. เป็นหลักสูตรที่ให้นักศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง
 4. อยากให้มีการจัดกิจกรรมแบบนี้ให้กับน้องๆ รุ่นต่อไป
 5. เป็นโครงการที่ดีมาก
 6. ได้อะไรหลายๆ อย่างที่สามารถนำกลับไปใช้ได้
 7. ประทับใจเพื่อนๆ ทุกคนให้ความเป็นกันเอง
 8. สนุกสนานกับกิจกรรมที่ทำ
 9. ประทับใจและรู้สึกดี ๆ กับเหตุการณ์ในการเข้าร่วม
 10. ได้รับความรู้มากมายและสามารถนำไปวางแผนได้
 11. สร้างความสามัคคีในหมู่คณะมากขึ้น
 12. ประทับใจอาจารย์ที่เป็นกันเองดูแลและเอาใจใส่นักศึกษา
 13. มีประโยชน์ในการเรียน การดำรงชีวิต
 14. กล้าที่จะตัดสินใจในการทำงาน
 15. รู้จักปัญหาของการทำงานเป็นกลุ่ม
 16. สนุก อบอุ่น
 17. ได้แนวทางใหม่ๆ ในการพัฒนาตนเอง
 18. ประทับใจสถานที่จัดสัมมนา
 19. ชอบเนื้อหาสาระ
 20. เกิดความมุ่งมั่นที่จะให้งานออกมาดี
 21. ทำให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม

3. การบรรลุความคาดหวังจากการฝึกอบรม
 1. ได้รับความรู้ในการพัฒนาด้านการเรียนทั้งของตนเองและผู้อื่น
 2. แก้ปัญหาได้ทุกสถานการณ์แม้จะมีอุปสรรค
 3. ได้รับประสบการณ์จากตรงนี้นำไปดำเนินชีวิตต่อไป
 4. รู้จักตัวเองมากขึ้นและมีการพัฒนาตนเองมากขึ้น
 5. สามารถที่จะคิดเป็นทำเป็น
 6. นำประโยชน์ที่ได้ไปปฏิบัติ
 7. ได้เพื่อนใหม่หลายคน
 8. รู้จักการวางแผนและการแก้ปัญหา
 9. รู้ถึงความคิดที่แตกต่างกันไป

10. มีความผูกพันกับกลุ่ม
11. ตั้งใจจะเรียนให้จบภายในที่กำหนด
12. อยากทำให้ได้ตามที่ได้รับจากโครงการ
13. ประสบการณ์ที่ได้รับเป็นสิ่งที่ให้ประโยชน์กับตัวเองมาก
14. เป็นไปได้ในระดับหนึ่งแต่ต้องพัฒนาต่ออีกเรื่อยๆ
15. ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่ม
16. รู้แนวทางการแก้ปัญหาตนเอง

รายงานของนักศึกษาที่ได้รับการฝึกฝนพัฒนาตนในสถานการณ์จริง

เมื่อสิ้นสุดการฝึกฝนพัฒนาตนในสถานการณ์จริง นักศึกษาได้รายงานว่า

1. สามารถปฏิบัติตามแผนและบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ เช่น สามารถอ่านหนังสือครบทุกวิชาก่อนสอบ (สุวิมล หนูขาว, สุภาพร เลิศชัยคุณากร, วิฑูรย์ ขนาบแก้ว, เจตลักษณ์ สายโพธิ์ดำ)
2. มีความเข้าใจในเนื้อหาที่อ่าน (สุวิมล หนูขาว, สาธิต ศิริรัศมีวงศา, มารุต ศรีพงษ์พันธ์กุล, อินทิรา นาคประสิทธิ์, นุชจรรย์ กล้าวิเศษ)
3. พยายามเข้าเรียนทุกครั้งทำให้เข้าใจเนื้อหาที่เรียน (สุวิมล หนูขาว)
4. ทำบันทึกย่อไว้ทบทวนก่อนนอน (สุภาพร เลิศชัยคุณากร)
5. มีการอ่านหนังสือและทบทวนบทเรียนมากขึ้น (พูนสิริ พึ่งโต, นราวิชญ์ วงศ์ปิ่น, เสาวนีย์ ทองใบ, สืบสกุล กำลัง, วิภา ศิริลักษณ์ปกรณ์, สพัฒน์พงษ์ ทิพย์ญาณ, พัชรี บุญปกครอง, สุภาวดี ชินเสนา, สืบสกุล กำลัง)
6. สามารถเข้าเรียนทันเวลาทุกครั้ง (กิตติคุณ ยอดรัก, ประยูทธ ชัยสุข)
7. สามารถทำรายงานส่งตามกำหนด (วิฑูรย์ ขนาบแก้ว, มารุต ศรีพงษ์พันธ์กุล, เสาวนีย์ จงจิต)
8. ทำการบ้านได้ด้วยตนเอง (นุชจรรย์ กล้าวิเศษ)
9. มีการเที่ยวกับเพื่อนน้อยลง (อินทิรา นาคประสิทธิ์)
10. มีความรับผิดชอบมากขึ้น (เสาวนีย์ จงจิต, ภาวดี โพธิ์ทอง)
11. งานที่ทำมีคุณภาพมากขึ้น (เสาวนีย์ จงจิต)

มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

บันทึกข้อความ

หน่วยงาน ฝ่ายกิจการนักศึกษา
 ที่ สก.01/313 วันที่
 เรื่อง ขออนุญาตลาเรียน

เรียน อาจารย์ประจำวิชา.....

ด้วยนักศึกษา นาย/นางสาว..... รหัส.....
 คณะ..... ได้รับเลือกเป็นตัวแทนของสโมสร/ชมรม.....
 ของมหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต เพื่อเข้าร่วม.....
 ณ..... ในวันที่..... นั้น

มหาวิทยาลัยจึงขออนุญาตให้ นาย/นางสาว..... เข้าร่วม
ในฐานะตัวแทนของมหาวิทยาลัย
 และขออนุญาตลาเรียนให้นักศึกษา ซึ่งต้องขาดเรียนในรายวิชาของท่าน หากมีการเก็บคะแนนหรือสอบย่อย
 ขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษามีสิทธิในการสอบเก็บคะแนนภายหลังที่เสร็จสิ้นภาระกิจ

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

(ดร.เสนีย์ สุวรรณดี)

รักษาการรองอธิการบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา

มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
KASEM BUNDIT UNIVERSITY

หนังสือขออนุญาตผู้ปกครอง

วันที่.....

เรื่อง ขออนุญาตให้นักศึกษาปฏิบัติกิจกรรม

เรียน ผู้ปกครอง (นาย, น.ส.)

ด้วย.....สังกัดฝ่ายกิจการนักศึกษาได้รับอนุมัติดำเนิน
โครงการ.....ปฏิบัติงานระหว่าง

วันที่.....เดือน.....พ.ศ..... ณ สถานที่.....

และด้วยนักศึกษาในความดูแลรับผิดชอบของท่านเป็นผู้หนึ่งที่ปฏิบัติโครงการดังกล่าว

มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต จึงขออนุญาตให้นักศึกษาในความดูแลรับผิดชอบของท่านได้ปฏิบัติโครงการและกิจกรรมตามวันเวลาดังกล่าว และมหาวิทยาลัยได้ตระหนักถึงการป้องกันอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นอย่างเคร่งครัด พร้อมได้กำหนดมาตรการป้องกันและแนวทางการปฏิบัติแก่นักศึกษาทุกคนได้รับทราบแล้ว ทั้งนี้ การเข้าร่วมโครงการและกิจกรรมดังกล่าวไม่ได้เสียค่าใช้จ่ายแต่ประการใด

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

(ดร.เสนีย์ สุวรรณดี)

รักษาการรองอธิการบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา

ใบตอบรับอนุญาตของผู้ปกครอง

ข้าพเจ้า.....ผู้ปกครองของ.....

มีความยินยอมอนุญาตให้นักศึกษาในความดูแลรับผิดชอบของข้าพเจ้า เข้าร่วมโครงการและกิจกรรมของมหาวิทยาลัยตามโครงการ.....และข้าพเจ้ายินดีให้นักศึกษาในความดูแลรับผิดชอบของข้าพเจ้า ปฏิบัติตามข้อบังคับของโครงการและกิจกรรมอย่างเคร่งครัด และไม่เรียกร้องค่าเสียหายใด ๆ ทั้งสิ้น และสามารถติดต่อผู้ปกครองได้ที่เบอร์โทรศัพท์.....

ลงชื่อ.....ผู้ปกครอง
(.....)

หมายเหตุ โปรดแนบสำเนาบัตรประจำตัวประชาชนของผู้ปกครอง 1 ฉบับด้วย พร้อมลงลายมือชื่อกำกับสำเนาด้วย

1761 ถนนพัฒนาการ กรุงเทพฯ 10250 โทรศัพท์ 321-6930-9, 320-2770-84 โทรสาร 321-4444

1761 PATANAKARN ROAD, BANGKOK 10250 TEL. 321-6930-9, 320-2770-84 FAX 321-4444

ที่ ทม 1012/ 4454

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๒๕ พฤศจิกายน 2544

เรื่อง ขอความร่วมมือเพื่อการวิจัย

เรียน อธิการบดี มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม และหลักสูตรฝึกอบรมฯ

เนื่องด้วย นางสาวจินดารัตน์ ปิรมณี นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ ประยุกต์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาทักษะในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คันทนา ภาคบงกช รองศาสตราจารย์ ดร.ผจงจิต อินทสุวรรณ และ อาจารย์ ดร.วิลาศลักษณ์ ชวัลลสี เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำวิทยานิพนธ์ ในกรณีนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อพัฒนาเครื่องมือการวิจัย โดยขออนุญาตใช้สถานที่ และขอให้ให้นักศึกษาปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 จำนวน 100 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะการเรียนรู้อื่นๆ และขอให้ใช้หลักสูตรฝึกอบรม : การสัมมนาเชิงปฏิบัติการการพัฒนาทักษะในการเรียนกับนักศึกษาปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 ภาคปกติ จำนวน 15 คน ในระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2544

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ นางสาวจินดารัตน์ ปิรมณี ได้เก็บข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ศาสตราจารย์ ดร.เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ปฏิบัติราชการแทนอธิการบดี

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 664-1000 ต่อ 5726, 5644

โทรสาร. 258-4119

ที่ นบ 1012/ ๒๕๕๖

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

พ.ศ. ๒๕๕๖ พฤษภาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหามงกุฎราชวิทยาลัย

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบวัดสัมฤทธิ์ในการเรียน

เนื่องด้วย นางสาวจินดารัตน์ ปีมณี นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาสัมฤทธิ์ในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉันทนา ภาคบงกช รองศาสตราจารย์ ดร.ผจงจิต อินทสุวรรณ และ อาจารย์ ดร.วิลาศลักษณ์ ชวัลลี เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำปริญญานิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ อาจารย์วศิน อินทสระ หัวหน้าภาควิชาพุทธศาสตร์ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบวัดสัมฤทธิ์ในการเรียน

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ข้าราชการในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาวจินดารัตน์ ปีมณี ซึ่งเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ศาสตราจารย์ ดร.เสริมศักดิ์ วิสาลาภรณ์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ปฏิบัติราชการแทนอธิการบดี

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 664-1000 ต่อ 5726, 5664

โทรสาร. 258-4119

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวจินดารัตน์ ปีมณี
วันเดือนปีเกิด	9 สิงหาคม 2512
สถานที่เกิด	อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	17/332 อาคารวิจิตทาวเวอร์ ซอยพัฒนาการ 54 ถนนพัฒนาการ แขวงสวนหลวง เขตสวนหลวง กรุงเทพฯ 10250
ตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบัน	อาจารย์ฝ่ายกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	1761 มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต ฝ่ายกิจการนักศึกษา ถนนพัฒนาการ แขวงสวนหลวง เขตสวนหลวง กรุงเทพฯ 10250
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2532	ศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ) สาขา ศึกษาศาสตร์ – พลศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
พ.ศ. 2535	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) สาขา จิตวิทยาการศึกษา และแนะแนว มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
พ.ศ. 2544	วิทยาศาสตร์ดุริยางค์บัณฑิต สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ ประยุกต์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ